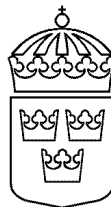

Riksdagens protokoll 1995/96:6

Onsdagen den 11 oktober

Kl. 9.00 – 19.23

Protokoll
1995/96:6

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Karl Erik Olsson* (c) hade anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Anmälan av nya riksdagsledamöter

Talmannen meddelade att enligt protokoll från Riksskatteverket hade till nya ledamöter fr.o.m. den 10 oktober 1995 utsetts för

Stockholms läns valkrets

Björn von Sydow (s)

Malmöhus läns norra valkrets

Christin Nilsson (s)

Göteborgs kommuns valkrets

Siw Wittgren-Ahl (s)

Norrbottnens läns valkrets

Eva Persson Sellin (s)

och fr.o.m. den 11 oktober 1995 för

Kristianstads läns valkrets

Ingbritt Irhammar (c)

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

3 § Anmälan av ersättare för statsråd

Talmannen meddelade att följande ersättare kallats att tjänstgöra i stället för riksdagsledamöter som är statsråd:

Elisebeht Markström (s) för finansminister Göran Persson
Kristina Nordström (s) för statsrådet Mats Hellström
Christina Axelsson (s) för statsrådet Pierre Schori

4 § Anmälan om kompletteringsval

Talmannen meddelade att på grund av uppkomna vakanser hade
dels Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält Kristina Nordström som ledamot i finansutskottet och suppleant i skatteutskottet, Christina Axelsson som ledamot i trafikutskottet och suppleant i utrikesutskottet, Christin Nilsson som suppleant i justitieutskottet och i socialutskottet, Eva Persson Sellin som suppleant i lagutskottet och i socialutskottet, Siw Wittgren-Ahl som suppleant i jordbruksutskottet och i näringsutskottet, Elisebeht Markström som suppleant i konstitutionsutskottet och i utrikesutskottet,

dels Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp anmält Henrik S Järrel som ledamot i lagutskottet och suppleant i konstitutionsutskottet, Lars Hjertén som ledamot i utrikesutskottet och suppleant i kulturutskottet, Carl Erik Hedlund som suppleant i skatteutskottet och i näringsutskottet, Annika Jonsell som suppleant i socialutskottet och i arbetsmarknadsutskottet,

dels Centerns riksdagsgrupp anmält Ingbritt Irhammar som ledamot i justitieutskottet och suppleant i utrikesutskottet,

dels Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp anmält Bo Könberg som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i finansutskottet
Kristina Nordström (s)

ledamot i justitieutskottet
Ingbritt Irhammar (c)

ledamot i lagutskottet
Henrik S Järrel (m)

ledamot i utrikesutskottet
Lars Hjertén (m)

ledamot i trafikutskottet
Christina Axelsson (s)

suppleanter i konstitutionsutskottet

Elisebeht Markström (s)

Henrik S Järrel (m)

Prot. 1995/96:6

11 oktober

suppleanter i skatteutskottet

Kristina Nordström (s)

Carl Erik Hedlund (m)

suppleant i justitieutskottet

Christin Nilsson (s)

suppleant i lagutskottet

Eva Persson Sellin (s)

suppleanter i utrikesutskottet

Elisebeht Markström (s)

Christina Axelsson (s)

Ingbritt Irhammar (c)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Bo Könberg (fp)

suppleanter i socialutskottet

Annika Jonsell (m)

Christin Nilsson (s)

Eva Persson Sellin (s)

suppleant i kulturutskottet

Lars Hjertén (m)

suppleant i jordbruksutskottet

Siw Wittgren-Ahl (s)

suppleanter i näringsutskottet

Carl Erik Hedlund (m)

Siw Wittgren-Ahl (s)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet

Annika Jonsell (m)

5 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 oktober.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Provsprängningar av
kärnvapen*

6 § Allmänpolitisk debatt

Provsprängningar av kärnvapen

Anf. 1 SVEN HULTERSTRÖM (s)

Fru talman! I inledningen till rapporten *Gemensam säkerhet* berättade på sin tid Olof Palme om FN-kommissionens besök i Hiroshima:

”En av de personer vi träffade där var en fotograf som befunnit sig i staden den 6 augusti 1945. Han skildrade fasorna den dagen, och så fortsatte han:

Det var som en samling spöken och jag kunde inte förmå mig att fotografera en så miserabel scen. Men jag förhärdade mig och tryckte till sist på slutaren. Efter att ha tagit några foton ansåg jag att jag hade fullgjort min plikt och jag kunde inte stanna längre. Så ropade jag till dessa lidande människor att de skulle ta väl vara på sig och sedan återvända hem. Men än i dag hör jag deras röster som bönfaller om vatten.”

Vi i den nuvarande riksdagen kan finna inspiration för att aktivt bekämpa spridningen av kärnvapen och försöken att förfina dessa dödsmaskiner i arbetet av tidigare riksdagsledamöter. Ett exempel är Inga Thorsson, som många gånger betonade att ”för att nå framgång i fredsarbete krävs både kunskap och engagemang”. Ett annat exempel är Alva Myrdal, som år efter år förhandlade med stormakterna och som genom sin gärning visade, som hon själv sade, att ”det är inte mänskligt värdigt att ge upp”.

Så har våra företrädare i riksdagen agerat. Det är nu vårt ansvar att för vår egen, för våra barns och barnbarns samt för kommande generationers skull förhindra att kärnvapnen framgent skall vara ett hot om total mänsklig förintelse.

Dessa vapen är ohyggliga krigsinstrument. Den moderna tekniken har radikalt förändrat krigets sannolika karaktär och – än farligare – dess potentiella risker. Vapen med interkontinental räckvidd, med anflygningstider som mäts i minuter och med en tidigare oanad sprängkraft kan inom loppet av några sekunder radera vad det tagit århundraden, ja, årtusenden att bygga upp.

Vi kräver – och vi gör det tillsammans med miljoner och åter miljoner medborgare i världen – att Frankrike, Kina och de övriga kärnvapenstaterna avstår från kärnvapenprov.

Vi förväntar oss ett internationellt avtal nästa år som för all framtid förbjuder kärnvapenprov. Vi kräver att samtliga kärnvapenstater, även före ett sådant avtal, avstår från kärnvapenproven.

Det finns redan internationella förbud mot kemiska och biologiska vapen. Om den politiska viljan finns, kan man också nå en överenskommelse om att förbjuda kärnvapnen och göra detta oerhörda hot till en historisk parentes.

Fru talman! Låt oss se en framtid utan kärnvapen!

Anf. 2 LARS TOBISSON (m)

Fru talman! När frågan om Frankrikes återupptagande av kärnsprängningarna i Stilla havet blev aktuell i somras beklagade jag detta å Moderata samlingspartiets vägnar. Det är förståeligt att det som sedan dess skett särskilt upprör dem som bor i närområdet, vilket begrepp i detta fall får ges en geografiskt sett alldeles ovanligt vid mening. Men vad som gör såväl de franska som de kinesiska kärnvapenproven till en fara för hela mänskligheten är att den framgång som föreföll ligga inom räckhåll i det mångåriga arbetet på både provstoppsavtal och icke-spridningsavtal nu äventyras.

När Margaretha af Ugglas som utrikesminister i den borgerliga regeringen den 3 juni 1993 vid FN:s nedrustningskonferens i Genève tog ett initiativ i provstoppsfrågan, gällde det ett nytt förslag om förbud mot *alla* slags kärnsprängningar. Detta förslag om ett totalförbud utgjorde ett viktigt led i strävan att få till stånd en förlängning av avtalet om icke-spridning av kärnvapen.

Det tidsbegränsade uppehåll med proven som samtliga kärnvapenmakter utom Kina förband sig att iaktta bidrog sannolikt till att icke-spridningsavtalet i maj i år kunde förlängas utan någon begränsning i tiden. Det är därför det är så olyckligt att Frankrike – liksom Kina – efter avtalets godkännande men under ratifikationsprocessen väljer att återuppta kärnvapenprov. Det rimmar mycket illa med den särskilda återhållsamhet som kärnvapenstaterna ålade sig i avtalet.

Det är således, fru talman, mycket beklagligt att Kina fortsätter med kärnvapenprov och att Frankrike nu brutit mot det åtagande att avstå från sådana prov som dessförinnan alla kärnvapenmakter utom Kina stått bakom. I Frankrikes fall har det som skäl anförts att det behövs fler prov för att säkerställa kärnvapnens tillförlitlighet. Det är svårt att föreställa sig att detta skulle vara nödvändigt med hänsyn till att den nuvarande presidentens företrädare genomförde 86 kärnvapenprov.

Från Sveriges sida bör vi dels uppmana Frankrike och Kina att avstå från ytterligare prov, dels fullfölja våra ansträngningar för att få till stånd heltäckande förbud mot alla kärnsprängningar, såväl av vapen som för s.k. fredliga ändamål. Därmed förbättras möjligheterna till ratificering av det avtal som om icke-spridning av kärnvapen som skall förhindra en utveckling på detta område som annars utgör ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet.

Anf. 3 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Efter det att Frankrike deklarerat att man skulle återuppta de underjordiska kärnvapensprängningarna i Polynesien har protester höjts över hela världen. Det har varit allt från enskilda människors bojkott av franska varor, till representanter för parlament och regeringar som i olika sammanhang uttalat sin kritik och vädjat till Frankrike att inte genomföra dessa prov.

Frankrike har visat en maktens arrogans och nonchalans inför denna kritik och dessa vädjanden och redan genomfört två prov. Frankrikes arrogans kan innebära att andra kärnvapennationer, t.ex. Kina, följer efter med liknande prov och att provstoppsavtalet som skall slutas 1996

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Provsprängningar av
kärnvapen*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Provsprängningar av
kärnvapen*

äventyras. Deras arrogans har också visat att de löften om att vetenskapsmän från EU skulle få genomföra provtagningar i området hittills inte har uppfyllts.

Fru talman! Tillåt mig också att tala som fungerande ordförande i den svenska delegationen i OSSE:s parlamentariska församling. Vi var åtta svenska riksdagsledamöter som deltog i församlingens möte i Kanada i juli. Sverige tog tillsammans med de övriga nordiska länderna initiativ – och det var många andra länder som också tog initiativ – till att anta en resolution på detta möte om att fördöma Frankrikes kärnvapensprängningar. Frankrike visade även där arrogans, men tystnade då de insåg att 50 länder av 52 i Europa tillsammans med Kanada och USA, beslöt sig för att anta resolutionen om att fördöma Frankrikes återupptagande av kärnvapenproven. Frankrike och Schweiz lade ned sina röster.

Vi kan möta Frankrikes arrogans och nonchalans genom att vi tålmodigt fortsätter med vår kritik, alltifrån enskildas bojkott till att vi i de sammanhang där vi som politiker representerar Sverige talar om att vi är missnöjda med Frankrikes agerande och att vi tackar nej till erbjudandet att dessa kärnvapenprov är ett sätt att få kärnvapen i EU. Vi kan som medlemmar i EU vara med och påverka så att det inte blir så, och vi kan som sagt fortsätta att protestera mot detta agerande som så äventyrar framtiden för våra barn och barnbarn, inte bara i Polynesien utan i hela världen.

Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Många av oss som nu är riksdagsledamöter tillhör den generation som växt upp med kärnvapenhotet. Vetskapen om att kärnladdade stridsspetsar ständigt var riktade mot oss fanns hela tiden och präglade vår verklighet. Vi visste att förstörelsekapaciteten var tillräcklig för att utplåna allt liv på jorden. Vi lärde oss i skolan att Hiroshimabomben var svag i jämförelse med de atom- och vätebomber som kunde sättas in vid nästa krigsutbrott.

Avspänningen och nedrustningen i slutet av 1980-talet kändes som de första vårtecknen efter en lång och kall vinter. Då tändes plötsligt ett hopp. Kapprustningsspiralen gick att bryta. Utvecklingen var påverkbar med rationella argument. Fruktafs fred kunde bytas mot en fred med spirande inslag av förtroende. Och så fick vi uppleva de där otroliga TV-bilderna där tankrar och kanoner gjordes obrukbara och kärnladdningar monterades bort från stridsspetsarna.

De fortsatta franska och kinesiska kärnvapenproven har brutalt påmint oss om hur långt vi har kvar på vägen mot en värld fri från kärnvapen. Men de folkliga protesterna har också blivit en påminnelse om hur intensivt människor längtar efter att det målet skall nås.

Det mest akuta hotet mot mänskligheten i dag är att kärnvapen sprids till instabila diktaturregimer eller terroristgrupper. Ett effektivt icke-spridningsavtal är därför oerhört angeläget. Men varje nytt kärnvapenprov försvårar det arbetet. Varje prov demonstrerar att användning av kärnvapen fortfarande är en del av kärnvapenländernas strate-

giska tänkande, och blir därmed ett argument för nya länder att försöka skaffa sig det här vapnet.

Ett annat viktigt etappmål på vägen mot en kärnvapenfri värld är därför ett fullständigt provstoppsavtal. Vi har rätt att kräva av kärnvapenländerna att de utan dröjsmål ingår ett sådant bindande avtal.

Av de kinesiska ledarna hade vi inte väntat någon hänsyn till demokratiska protester, men av de franska hade vi väntat mer. Frankrikes trovärdighet som ledande land i den europeiska unionen och som förespråkare för fördjupat utrikespolitiskt samarbete i Europa hade vunnit på att landet avstått från den arroganta maktdemonstration som nu äger rum på en atoll på andra sidan jordklotet.

Därför vill jag också här i kammaren upprepa det som Maria Leissner och jag via den franska ambassaden i Stockholm har framfört till den franske presidenten: Avstå från ytterligare maktdemonstrationer, avbryt kärnvapenproven nu!

Anf. 5 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Först vill jag för Vänsterpartiets räkning framföra ett tack till övriga partier för att vårt förslag om en gemensam manifestation mot de franska kärnvapenproven har accepterats. Jag tror att det har haft stor betydelse att vi agerar och att vi agerar tillsammans som parlament.

Det svenska folket har genom tusentals brev, spontana demonstrationer, bojkott av franska varor m.m. visat sitt avståndstagande. Den svenska regeringen har också på ett mycket tydligt sätt visat sitt ställningstagande. Runt om i världen har omfattande protester ägt rum. Att president Chirac inte ens har stöd av sina egna landsmän är helt uppenbart. Därför är vi nog många som varit övertygade om att alla dessa protester skulle ha fått president Chirac att avstå från proven. Vi har sett att så inte är fallet.

Samtliga partiers ungdomsförbund, utom Moderaternas, har tillsammans med Greenpeace i ett uttalande den 2 oktober vänt sig med vissa krav till den svenska regeringen. Vänsterpartiet instämmer i dessa:

För det första att vi går vidare, att den svenska regeringen inom EU stöder och aktivt driver förslaget om att anmäla Frankrike till den internationella domstolen för brott mot Euratomavtalet.

För det andra att hemkalla den svenska ambassadören till dess att löften om provstopp gjorts.

För det tredje att avbryta allt militärt samarbete med Frankrike.

För det fjärde att förklara ett planerat besök av general Monchal i slutet av november som icke önskvärt.

Fru talman! Frankrike deltog i våras i NPT-konferensen i New York. Då var stämningen mycket hoppfull, och Frankrike uttalade för EU:s räkning: "Vi är övertygade om att spridningen av kärnvapen är ett hot mot fred och internationell säkerhet."

Nu, några månader senare, utgör just de franska kärnvapenproven, liksom självklart de kinesiska provsprängningarna, ett allvarligt hot mot säkerheten i hela världen. Frankrike har därigenom, tvärtmot

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Provsprängningar av kärnvapen

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Provsprängningar av
kärnvapen*

icke-spridningsavtalet från i våras, ökat risken för användning av kärnvapen i hela världen.

Vänsterpartiet fördömer de franska kärnvapenproven. Vi beklagar också djupt alla invånare i Franska Polynesien och dess omgivning, vars liv och miljö hänsynslöst har kränkts av Frankrike. Kampen för en kärnvapenfri värld måste fortsätta.

Anf. 6 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Miljöpartiet de gröna fördömer kärnvapenprov varhelst i världen de utförs, om det är i Lop Nor i Kina eller i Polynesien. Alla partier i svenska riksdagen lämnar i dag sin deklaration mot kärnvapen. Vi riksdagsledamöter kan gå ett steg längre genom att ingå i det nya nätverket Parlamentariker för en kärnvapenfri värld. Jag har lagt ut listor nere vid informationsdisken. Jag hoppas att ni skriver på, så att vi i alla sammanhang kan agera för att kärnvapen skall avskaffas.

Miljöpartiet anser att de som utför kärnvapenproven visar ett förakt inte bara mot den befolkning som bor i de drabbade områdena, utan också mot vår planet och mot kommande generationer. Oskyldiga människor drabbas av sjukdomar relaterade till radioaktivitet. Den orsakar förgiftat vatten och förgiftad mat. Ekologisk katastrof är ett faktum varhelst kärnvapen, uranbrytning eller kärnkraftsolyckor sker. Kärnkraft – kärnvapen är siamesiska tvillingar.

En våg av protester har svept över världen mot de franska provsprängningarna, inte bara bland politiker utan också bland folk i gemen. Även vår utrikesminister har kritiserat Frankrike för att Frankrike inte inväntat kommissionens ställningstagande till om kärnvapenproven bryter mot Euratomavtalet.

Samtidigt kan man läsa i utländsk press, Independent, om ett hemligt diplomatiskt memorandum mellan Jacques Santer och president Chirac som säger att kommissionen inte skall använda EU-lagen för att föra ärendet vidare till Europadomstolen.

EU:s tre experter som skickades till Mururoa för att studera effekterna av provsprängningarna hann bara vända ryggen till innan den andra sprängningen utfördes. Att experterna dessutom inte fått granska mätutrustningen på Mururoa och förbjudits att besöka Fangataufa och Faaa bekräftar bara president Chiracs cynism och maktfullkomlighet.

Själv blev jag och sju andra parlamentariker erbjudna att åka på sightseeing på Mururoa. När vi begärde att först bli befriade från vår fångenskap och få tillbaka våra pass nekades vi detta. Motivet var att vi då skulle kunna begära att få se sådant som de inte ville visa oss.

De franska kärnvapenproven, som utförs på andra sidan jordklotet, hos det polynesiska folket, berör Sverige direkt, eftersom vårt land tillsammans med Frankrike ingår i den europeiska unionen. Vi riksdagsledamöter, EU-parlamentariker och regeringsmedlemmar har en skyldighet att stoppa president Chirac och hans kolonialism. Franska Polynesien är en del av EU, liksom Sverige.

De franska kärnvapenproven tyder på arrogans. Proven är en skymf mot befolkningen i Stilla havet och hör inte hemma i en demokrati. Överlevande från Hiroshima och Nagasaki kan fortfarande vittna om

det helvete som drabbade dem en augustidag för 50 år sedan. Det vore betydligt bättre för prestigen om president Chirac svalde sin stolthet och började stödja ett avtal om totalt provstopp i stället för att undergräva det.

Vi i Sverige kan göra så mycket mer. Därför uppmanar jag och Miljöpartiet vår regering att agera ännu mer kraftfullt genom att avbryta svenska kontrakt med den franska militära industrin, inte tillåta besök av general Monchal, lyfta upp Franska Polynesien på FN:s dagordning, m.m. Vi måste tillsammans hjälpas åt att trycka på Frankrike att stoppa de återstående planerade kärnvapensprängningarna för att leva upp till artikel 6 om avrustning i icke-spridningsavtalet.

Biologiska och kemiska vapen är förbjudna. Det är hög tid att förbjuda kärnvapen.

Anf. 7 ALF SVENSSON (kds)

Fru talman! Europa står inför den största utmaningen sedan andra världskriget, att se till att de nationer som i decennier terroriserats av kommunismens och lögnens hantlangare får uppleva vad respekt för människovärdet, frihet och demokrati står för. Vi måste sträva efter ett samlat Europa.

Inget land kan svära sig fritt från sitt ansvar att främja freden. Det europeiska samarbetet måste vara baserat på lyhördhet för människors längtan efter en tryggad framtid.

I detta läge riskerar Frankrikes president Jacques Chirac genom de återupptagna kärnvapenproven att uppamma gamla motsättningar mellan Europas resursstarka länder, motsättningar som präglat Europas historia ända fram t.o.m. andra världskriget. Den vilja till gemenskap och ömsesidig respekt för varandra som vi kristdemokrater så innerligt hoppas skall bli den framtida europeiska färdriktningen vänder Frankrikes president nu ryggen. Om den franske presidentens nonchalans inför omvärldens protester medverkar till att Europa åter faller sönder i rivaliserande nationalstater tar han på sig ett ansvar som ingen statschef, ingen nation mäktar bära.

Ju längre bort från andra världskriget vi kommer, desto lättare blir det för nationer att skaffa sig kärnvapen. Ju längre bort från Hiroshima och Nagasaki vi kommer, desto svårare blir det att förstå och komma ihåg atombombernas fasor. Vi bävar för en utveckling där allt fler stater skaffar sig kärnvapen. Det finns all anledning att påpeka att Frankrikes agerande riskerar provstoppsavtalet.

Vi måste alla tillsammans göra allt vi kan för att få Frankrikes president att ta sitt förnuft till fånga. Därför uppmanar vi kristdemokrater Sveriges regering att verka för att Europadomstolen prövar om Frankrike brutit mot Euratomfördragets artikel 34, som säger att innan farliga experiment sker bör kommissionens åsikter efterhöras och medgivande ges. Eftersom Frankrike har skrivit under Euratomfördraget borde förslaget rimligtvis kunna tillämpas.

Det är utomordentligt viktigt att Sveriges regering ger klara signaler och kräver att kommissionen undersöker om Frankrike brutit mot ett tidigare accepterat fördrag. Låt oss hoppas att den svenska regeringen

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

*Provsprängningar av
kärnvapen*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

tar chansen att visa att Sveriges medlemskap i EU är ett verktyg för att skapa en bättre och säkrare värld.

Anf. 8 TALMANNEN

Sedan samtliga partiers representanter nu redovisat sin syn på provsprängningar av kärnvapen framstår det tydligt att den svenska riksdagen enstämmigt kräver att samtliga länder skall medverka till att NPT-avtalet kan fullföljas, till att fullständigt provstoppsavtal skall kunna slutas och en kärnvapenedrustning genomföras.

Vi övergår nu till nästa avsnitt av den allmänpolitiska debatten, som handlar om Sverige och EU. Reglerna för debatten framgår av talarlistan.

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Sverige och EU

Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m)

Fru talman! Svenska folkets beslut för elva månader sedan var ett klokt beslut. Det var viktigt att vi hade en folkomröstning så att beslutet fick en bred folklig förankring. Det skall vi vara särskilt tacksamma för efter valet till Europaparlamentet. Nu är vi med, och nu är det viktigt att vi ser hur EU skall utvecklas i framtiden.

Vi moderater ser fem viktiga handlingslinjer för de närmaste fem tio åren.

Den första punkten är naturligtvis att den historiska möjligheten att ena hela Europa tas till vara.

Den andra punkten är att skapa en effektiv och i ordets verkliga betydelse gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, som med kraft kan förhindra att det kommer ett nytt Sarajevo. Det är mer samarbete som behövs, inte mindre.

Den tredje punkten är att EU behöver utveckla sin förmåga att lösa gemensamma problem, som bäst löses på europeisk nivå. Kampen mot knark, den internationella brottsligheten, terrorismen och de gränsöverskridande miljöföroreningarna är uppenbarligen viktiga uppgifter för EU. Det behövs också en gemensam flyktingpolitik, både för att göra flyktingmottagandet effektivare och för att dela på bördorna. Helst skall vi också försöka få till stånd en gemensam, restriktiv narkotikapolitik över hela Europa. Det kan bli en uppgift som tar lång tid. Inte desto mindre är den viktig.

Den fjärde punkten är att skapa ett dynamiskt Europa med en god och uthållig tillväxt, låg inflation, låg arbetslöshet och sunda offentliga finanser.

Den femte punkten är att se till att EU är en stark men avgränsad union, som koncentrerar sig på de offentliga angelägenheter som bäst kan skötas på europeisk nivå.

När Västeuropas starka samarbete startades efter andra världskriget ledde detta till en unik period av fred, frihet och välstånd i Europa.

Nu har vi en historisk chans att utvidga samarbetet till de nya demokratierna i Central- och Östeuropa. Det skall vi göra, inte för att vara

generösa, utan för att EU står öppet för alla Europas folk som bekänner sig till samma ideal, som det står formulerat i Romtraktaten. Det är helt enkelt vår skyldighet att öppna samarbetet för de nya demokratier som vill vara med.

Historiens dom kommer att bli hård över vår generations politiker om vi inte kan axla det ansvar som krävs av just oss.

Efter det första världskriget verkade den eviga freden möjlig. Men det fanns inget fast och förpliktande samarbete. Nationernas förbund, som det hette då, var ett slags vackert-väder-organisation. Den fungerade bra när alla var överens men sämre när spänningar uppstod.

När påfrestningarna kom under mellankrigstiden agerade länderna egoistiskt. Tullmurarna höjdes mot grannländerna. Man konkurrerade om att devalvera valutorna för att vinna exportfördelar. Det blev en accelererande spiral av ökade handelshinder och ökad arbetslöshet. Massarbetslösheten blev ett faktum. Kommunismen, fascismen och nationalismen växte sig starka, och det blev som vi minns en katastrof.

Också i vårt grannskap, här kring Östersjön, såg det ljust ut för 70 år sedan. Finland, Estland, Lettland och Litauen liksom Polen hade blivit självständiga. De två stormakterna, Tyskland och Ryssland, var försvagade av krig och revolution.

Nu, 70 år senare, ser läget åter ljust ut. Men till skillnad från då finns det nu ett fast och förpliktande europeiskt samarbete. Det är den historiskt sett stora skillnaden i Östersjöområdet mellan då, för 70 år sedan, och i dag. Fyra av Östersjöns grannstater – Finland, Sverige, Danmark och Tyskland – är redan medlemmar av EU. Fyra andra länder – Estland, Lettland, Litauen och Polen – är på väg in i ett kraftfullt samarbete, med sikte på medlemskap. Den nionde staten, Ryssland, sluter ett interimsavtal och kommer i framtiden att ha ett s.k. partnerskaps- och samarbetsavtal, som också kan växa sig starkare.

Det är just det här som Europasamarbetet faktiskt handlar om: att se till att vi i Europa har ett fast och förpliktande samarbete som ger en fast grund för frihet, fred och välfärd på hela vår kontinent.

Jag tycker att det är beklagligt att de som företräder nej-sidan i Europadebatten nästan aldrig talar om det här. Det här försvinner för mera närliggande frågor.

Jag vill fråga företrädarna för Vänsterpartiet och Miljöpartiet: Skall vi gå tillbaka till den situation vi hade med ofta svaga nationalstater, som agerade var och en för sig, med den historiska erfarenhet vi har i Europa av detta förfärliga tillstånd? Det är faktiskt ett svar som jag tror att ni är skyldiga att ge.

Sveriges förra regering ingick våren 1992 ett frihandelsavtal med de tre baltiska länderna. Finland och Norge följde efter. I vår medlemsansökan till EU krävde vi att EU skulle göra detsamma när Sverige gick med, och så skedde också. Redan ett halvår efter vårt inträde var det klart med ett Europaavtal med Estland, Lettland och Litauen. Det är en mycket viktig framgång för svensk utrikespolitik, kanske en av de viktigaste under efterkrigstiden.

Estlands, Lettlands, Litauens och Polens delaktighet i Europasamarbetet och deras framtida medlemskap innebär en stabilisering av

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Östersjöområdet, vars betydelse för Sveriges framtida säkerhet inte kan överskattas.

Därför är det viktigt att Sverige som EU-medlem har möjlighet att agera för detta.

Jag har återigen en fråga till företrädarna för de partier som vill att Sverige skall ta sig ur samarbetet: Hur skall Sverige kunna agera kraftfullt för ett fast samarbete i Östersjöregionen om Sverige skall ta sig ur EU? Det finns ingen logik i att vi själva skall stå utanför om vi skall arbeta för andras inträde.

Fru talman! Det är viktigt att arbeta för att främja ett dynamiskt Europa, ett Europa som växer och utvecklas. Därför måste den inre marknaden fullföljas. EU måste bli öppnare mot omvärlden. En gemensam valuta av god "kvalitet" är också av stort värde, inte minst för Sverige, med vår historia av devalveringar.

Sverige stod utanför EU under lång tid, men vår ekonomiska utveckling var inte särskilt framgångsrik. Efter att ha legat i den europeiska toppen blev Sverige ett mediokert land ur ekonomisk synpunkt. I stället för att utvecklas genom högre produktivitet sänkte vi våra reallöner jämfört med omvärlden – helt enkelt en form av social dumpning. Sverige har blivit förknippat med låga reallöner och hög arbetslöshet.

Om de gångna decenniernas relativa utveckling i Sverige skulle få fortsätta skulle vi om 5 – 15 år bli ett av Västeuropas fattigaste länder. Även om huvudorsaken till detta var den inhemska politiken var nog priset för att stå utanför EU större än vad vi själva har insett.

Men nu är vi med, och nu ser EU-medlemskapet ut att bli en succé. Under det första halvåret av medlemskap har Sveriges ekonomi växt med ca två procentenheter mer än vad som tidigare förväntats. Redan första året skulle det svenska folkhushållet få över 30 miljarder kronor mer. Trots medlemsavgiften stärks de offentliga finanserna redan första året, tack vare EU.

Nu skall man inte vara så snabb att dra de här slutsatserna. Det har ju bara gått ett halvår. Vi vet dessutom att ekonomisk utveckling hänger samman med andra saker. Konjunkturerna går upp och ner, både i och utanför EU. Skall vi vara riktigt seriösa skall vi nog utvärdera EU-medlemskapets effekt på ekonomin först efter en hel konjunkturcykel, dvs. kanske om fem år, eller så.

Men en slutsats kan vi dra redan i dag. Det är att nej-partiernas påståenden om förluster till följd av EU-medlemskapet inte alls bygger på någon saklig grund. Hittills finns det ingenting som pekar i den riktningen.

Jag tycker det vore på sin plats om Vänsterpartiets och Miljöpartiets representanter nu bad om ursäkt för de här felaktiga påståendena. Jag tänker särskilt på alla de offentliganställda som har skrämts av att EU-medlemskapet skulle innebära negativa effekter på de offentliga finanserna. Jag tycker faktiskt att man har skyldighet att be om ursäkt för detta.

Snabb tillväxt är bra för att skapa nya jobb, nya företag och därmed minska arbetslösheten. Men det räcker inte. Vissa länder som haft en god tillväxt under lång tid har likväl haft svårt att få ned en bestående

hög arbetslöshet. Även arbetsmarknaden måste fungera. I många länder är den så "stel" att unga, lågutbildade och redan arbetslösa har svårt att komma in. Arbetsmarknadens funktionssätt varierar mellan EU:s medlemsländer. Det är också en av orsakerna till att arbetslösheten varierar så kraftigt mellan medlemsländerna. Arbetsmarknadspolitik och liknande är ju i allt väsentligt nationella frågor.

Men EU har i sin prioritering av kampen för att få ned arbetslösheten utarbetat rekommendationer som medlemsländerna enats om att följa i sin nationella politik. Det startade med den s.k. Delorsrapporten, och det bekräftades senast vid toppmötet i Essen i december förra året.

Därför har det väckt en sådan förvåning och misstänksamhet när den svenska regeringen verkar nonchalera programmet i viktiga avseenden och i stället presenterar planer på någonting som kallas sysselsättningsunion. Regeringen har ökat löneskatterna, inte minskat dem, och återreglerat arbetsmarknaden, inte gjort den mer smidig.

Jag vill fråga Mats Hellström: Vore det inte bättre att den svenska regeringen helhjärtat slöt upp bakom EU:s program för ökad tillväxt, konkurrenskraft och fler jobb i stället för att försöka göra en manöver som uppfattas som en divisionsmanöver?

Anf. 10 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! EU-kommissionens ordförande Jacques Santer har varit mycket tydlig i fråga om den stora utmaning för Europasamarbetet som 1996 års regeringskonferens innebär. Han har vid flera tillfällen varnat för att vi nu håller på att upprepa misstagen från Maastricht. EU får inte uppfattas som – eller ännu värre utvecklas till – ett projekt för politiker och byråkrater. Detta skulle vara förödande för den folkliga legitimiteten. Resultatet av 1996 års regeringskonferens måste bli sådant att vi i en folkomröstning kan få medborgarnas förtroende för fortsatt samarbete. Vi har inte – och får inte ha – mer bråttom än att varje steg på EU-samarbetets väg måste ske med eftertanke.

Fru talman! Resultatet av Europaparlamentsvalet bör vara en väckarklocka för oss politiker. Vi har inte förmått att förklara den styrka som EU-medlemskapet innebär för Sverige. Vi som i samband med folkomröstningen förra hösten drev på för svenskt medlemskap och alltså tror på EU-samarbetets möjligheter måste återkommande redovisa värdet av medlemskapet. Det går inte att sträcka vapen inför fanatiska EU-motståndare, som gör sitt bästa för att misskreditera EU och som inte respekterar folkomröstningens resultat.

Valrörelsen inför EU-parlamentsvalet var i ett avseende positiv – den handlade faktiskt om Europafrågorna. De farhågor som inledningsvis framfördes om att inrikespolitiken skulle dominera kom på skam. Partierna gav klagande besked. Centerpartiets nja-paroll häcklades inledningsvis, men för den som öppnade och läste vår valpraktika fanns klara besked om vad vi tyckte i olika frågor. I de flesta frågor säger vi ja, i några nej – jag återkommer till detta.

Centerpartiet prioriterar tre frågeställningar inför regeringskonferensen: utvidgningen österut, miljöfrågorna och ökad decentralisering genom maktspridning och insatser för att stärka regionerna i Europa.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Utvidgningen österut till Central- och Östeuropa och till de baltiska staterna och också till Cypern och Malta är av avgörande betydelse för freden och säkerheten i Europa. Utvidgningen är hela Europasamarbetets största utmaning de kommande åren. Denna utvidgningsprocess får inte fördröjas av villkor på att EU-samarbetet först genomgår omfattande förändringar. Utvidgningen österut tas ibland till intäkt för såväl kraftiga nedskärningar av EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, som regionalpolitiken och inskränkningar av EU-demokratins genom avskaffad vetorätt, större makt för stora stater, färre arbetsspråk och inskränkningar av det roterande ordförandeskapet.

Centerpartiet delar åsikten att en jordbruksreform är nödvändig. Detta verkar samtliga svenska partier vara eniga om. Reformeringen av jordbrukspolitiken skall emellertid bedömas utifrån sina egna problem och möjligheter. Man får inte ställa orealistiska krav när det gäller takten i genomförandet eller villkora en östutvidgning med att EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, först måste reformeras. Det är fel tänkt.

Detsamma gäller kraven på en åternationalisering av jordbruket. En sådan lösning skulle bara innebära att vissa länder kommer att stödja det egna jordbruket med ännu större subventioner. Vi skulle åter få se protektionistisk fingerfärdighet utvecklas på jordbruksområdet. Det är inte heller rimligt att diskutera ett EU-medlemskap utan en jordbrukspolitik för Östeuropa, i avvaktan på en reform. Jordbruket mår bra av en vidgad inre marknad, och det är några länder som är betjänta av stöd för att förändra sin jordbruksproduktion.

Min slutsats är därför att de svenska partierna bör söka en gemensam hållning i fråga om en reformerad men gemensam jordbrukspolitik. Vi har i vårt land goda erfarenheter av den avreglering av jordbruket som inleddes 1990, och den svenska modellen för avreglering röner stort intresse inom EU. Genom en svensk samsyn på reformeringen av CAP, med utgångspunkt i den svenska avregleringen, har vi goda förutsättningar att lotsa en jordbruksreform flera steg framåt. Centerpartiet var navet i den svenska avregleringen, och vi är villiga att ta ansvar för en avreglering också i Europa.

Sverige bör känna ett särskilt ansvar för Baltikums möjligheter till EU-medlemskap i utvidgningsfasen. Tyvärr blottade kampanjen inför Europaparlamentsvalet ett skrämmande ointresse för balternas strävan till EU-medlemskap bland företrädare som röstade nej i folkomröstningen. Jag vill för Centerpartiets del vara mycket tydlig i budskapet till Baltikums folk: Centerpartiet kommer att vara pådrivande nationellt och i EU-parlamentet i EU:s utvidgningsprocess. Budskapet är att en breddning av EU-samarbetet är viktigare än en fördjupning.

Fru talman! Europasamarbetet skall utvecklas till ett effektivare instrument för att hindra försurande utsläpp och andra gränsöverskridande föroreningar. Centerpartiets offensiva miljöpolitik med hjärtefrågor som kretslopp, koldioxidskatt, skatteväxling, förnybara energikällor, stöd till alternativa drivmedel och kärnkraftsavveckling tar vi med oss i Europapolitiken.

EU måste utnyttjas för att skärpa utsläppsnormerna i Europa till nivåer som naturen långsiktigt tål. Som Europaparlamentet beslutat måste kommissionen nu ta fram ett förslag till koldioxidskatt som kan införas i alla medlemsländer.

Regionalpolitiken måste också ändras så, att EU inte som i dag koncentrerar kraften till några storskaliga prestigeprojekt som Öresundsbron utan i stället förmår stödja småföretagande, miljöinvesteringar och en utbyggnad av den elektroniska infrastrukturen i hela Europa. En sådan förändring av EU:s strukturpolitik skulle gynna miljön men också stimulera en hållbar utveckling i Europas alla regioner.

Centerpartiet är det svenska parti som med störst trovärdighet kan driva miljöpolitik i EU. Den som skyr EU-samarbetet och aktivt strävar att lämna sällskapet kan inte heller räkna med att få något inflytande över besluten eller i debatten.

De partier som i valrörelsen talade sig varma för miljöarbete på europeisk nivå måste också bedömas utifrån deras ambitionsnivå i Sverige. Då inser väljarna att partier som tvekar eller ryggar inför skatteväxling och en koldioxidskatt i Sverige kommer att vara lika räddhågsna och viljelösa i det europeiska samarbetet.

Jag vill ställa en konkret fråga till regeringen. Vi har fått till oss regeringens lilla röda dokument om de svenska principiella intressena inför regeringskonferensen 1996. Där finns inte ett ord om miljöarbetets betydelse. Varför inte det?

För att stärka det mellanstatliga perspektivet och öka effektiviteten samt för att ge medborgarna tilltro till EU-projektet måste vi hitta en fungerande närhetsprincip. Centerpartiet kräver därför – det är fler partier i Sverige som gör det – att vi kommer fram till en gemensam tolkning av den s.k. subsidiaritetsprincipen. Det är också viktigt att se till att de regler och bestämmelser som inte fyller kraven på närhetsprincipen utgår, att vi försöker rensa bort det som upplevs som otympligt och detaljreglerande. I stället skall vi försöka få tid att ägna oss åt de viktiga frågorna. För Centerpartiets del är det utvidgningen till Central- och Östeuropa inklusive Baltikum, Cypern och Malta, de viktiga gränsöverskridande miljöfrågorna, som kräver överstatliga beslut, och inte minst en fördjupning av demokratin så att EU-medborgarna känner att de har möjlighet till inflytande och påverkan för att forma Europas framtid inom samarbetets ram.

Anf. 11 BO KÖNBERG (fp)

Fru talman! I den nyss avslutade valrörelsen förde Folkpartiet liberalerna fram ett enkelt och tydligt budskap: EU är till för att lösa gränsöverskridande problem, och det skall vi göra tillsammans i Europa. Övriga frågor skall vi klara i de olika länderna på de nivåer vi där väljer.

Den största och viktigaste gränsöverskridande frågan är förstås freden. Därför är den uppgift som står över alla andra uppgifter i Europasamarbetet den att se till att vi underlättar freden i Europa. Det finns många aspekter på detta. Jag tänkte nämna två: Den ena gäller östut-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

vidgningen och den andra gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Den historiska uppgift som dagens politiker i Europa står inför är att fatta de beslut som behövs för att föra samman Europas två halvor. Den delning som andra världskriget och den efterföljande sovjetiska ockupationen av östra Europa ledde till måste vår generation sätta punkt för.

EU är en union för europeiska demokratier. EU:s nuvarande 15 medlemsländer måste därför vara positiva till ansökningar från de baltiska länderna, länderna i centrala Östeuropa samt Cypern och Malta. Uppgiften måste vara att underlätta för dessa att bli medlemmar i samma Europa som vi andra. Om EU klarar detta fördubblas nästan antalet medlemsländer, och det bör enligt vår uppfattning ske under de närmaste tio åren. I en senare omgång bör också ett demokratiskt Turkiet och demokratiska stater i Exjugoslavien och i den europeiska delen av det forna Sovjetunionen ges möjlighet att bli medlemmar.

Att göra Europa helt borde vara en okontroversiell uppgift i Sverige. Tyvärr är det inte så. De två nej-partierna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, vill naturligtvis inte att andra länder skall bli medlemmar i ett EU som de hävdar att Sverige bör lämna, vilket de vunnit många röster på. Och även om Socialdemokraterna säger nästan samma sak som vi i Folkpartiet om det önskvärda i att östutvidgningen klaras av, är det osäkert om detta så splittrade parti kommer att orka med att driva de förändringar av dagens EU som kommer att krävas för att göra Europa helt.

Det kommer att krävas mycket av ansökarländerna för att de skall klara villkoren för att bli medlemmar. Men det kommer också att krävas mycket av de nuvarande medlemmarna för att kunna ta emot ett dussintal nya medlemmar. Det gäller en reformering från grunden av EU:s jordbrukspolitik och regionalpolitik, och det gäller betydande förändringar av EU:s institutioner och regelsystem. De regler som skapades för sex medlemmar i slutet av 1950-talet kommer inte att fungera för 27 medlemmar i början av nästa årtionde.

Sverige behöver en rejäl debatt för att kunna bidra till den historiska uppgift som östutvidgningen innebär vid nästa års regeringskonferens. Den socialdemokratiska regeringen har hittills inte klarat den uppgiften och förefaller inte klara den under de närmaste månaderna. Det senaste och tydligaste tecknet på detta är att regeringen inte ens lyckats att i tid till riksdagen lämna sitt förslag till svensk Europapolitik.

Om östutvidgningen är den helt dominerande frågan för oss i Folkpartiet liberalerna, är det också viktigt enligt vår mening att få till stånd en fungerande gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, baserad på att inget land skall kunna bromsa alla de andra länderna. Samtidigt skall det land som vill avstå från att delta i konkreta åtgärder ha möjlighet att stå utanför.

Det kanske tydligaste exemplet, vid sidan av freden, på gränsöverskridande problem i vår världsdel är förstås miljöproblemen. Vi har i Sverige varit utomordentligt duktiga under de senaste 15 åren på att

minska svavelutsläppen. Vi har minskat dem med bortemot fyra femtedelar inom en 15-årsperiod. Samtidigt har effekten i vår egen luft varit kanske bara en femtedel, och det beror förstås på att en stor del av miljöförstöringen i form av svavelnedsläpp kommer från andra länder.

Det finns inget organ som kan fatta beslut om de engelska skorstenarna annat än det engelska parlamentet, om man inte fattar gemensamma beslut i Europa. Därför borde förstås alla miljövänner vara några av dem som står längst fram i kampen för ett förbättrat Europasamarbete med effektiva metoder. EU är den organisation som kan göra det.

Jobben är inte lika tydligt en gränsöverskridande fråga, men det finns flera punkter där vi kan underlätta för att skapa jobb i vårt land genom ett förbättrat EU-samarbete. Det kanske tydligaste exemplet är frågan om koldioxidskatt, där i och för sig ansvaret för att fatta beslut vilar på denna riksdag, men där problemen skulle bli stora om vi ensamma genomförde en grön skatteväxling av den typ som Folkpartiet är för. Där behövs åtgärder i samtliga europeiska länder, och där är EU en mycket naturlig arena för att få fram beslut.

Ett annat område, nu när vi är medlemmar i EU, som skulle kunna förbättras genom samarbete i EU är att se till att man har möjlighet att lätta på momsen på tjänster i akt och mening att få flera jobb inom tjänstesektorn. Tyvärr har den socialdemokratiska regeringen gång på gång sagt nej till att driva denna fråga inom EU.

Om EU då är till för de gränsöverskridande frågorna är det självklart att EU inte är till för de frågor som kan lösas i varje land. Den s.k. närhetsprincipen måste skärpas. Vi använde en betydande del av valrörelsen för vår egen del åt att peka på olika frågor som självklart är frågor för Sverige. Några är ganska oomstridda – vi skall bestämma om sjukvården i Sverige och vi skall bestämma hur vi skall ha det med arbetslöshetsförsäkring och pensioner i Sverige i debatten här.

På andra punkter är säkert många negativa till resultaten av de beslut som fattats, om det nu gäller färdskrivare på Norrtäljebussar eller storleken på jordgubbar. Problemet är bara att man inte tillräckligt ofta går till botten med varför det blir en färdskrivare på Norrtäljebussen med det regelsystem som finns inom EU.

Vi valde att exemplifiera det här med onödiga beslut på hög nivå med jordgubbarna. Efter valet skickar man nu signaler, om man får tro massmedierna, från EU att man är beredd att låta Sverige få dispens. Det betyder väl att det som vi skrev på våra valplakat, om att i liberalernas Europa får jordgubbarna se ut som de vill, skulle åtminstone bli att de får se ut som de vill i Sverige, och det är ju alltid ett framsteg, även om det kunde ha varit större.

Den demokratiska kontrollen är en självklar och viktig uppgift för ett liberalt parti att verka för. Vi gör det genom att verka för att vi här – i den svenska riksdagen, i den svenska EU-nämnden och i de svenska fackutskotten – skall få mer att säga till om vad gäller Sveriges position inom EU. Vi gör det också genom att verka för mera öppenhet inom EU. Vi har försökt driva den frågan i flera olika sammanhang, bl.a. under valrörelsen i debatt med statsrådet Mats Hellström, där vi inte

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

tyckte att det var så lätt att få reda på vad som verkligen händer i ministerrådet. Till svar fick vi snorkiga kommentarer om telefonnumret till Europainformationen. Strax efteråt avslöjades det att det inom ministerrådet regelbundet förekommer tillägg, hemliga sådana, till protokollet från olika länder, tillägg som man förvisso inte kan få fram genom att ringa något av Mats Hellström anvisat telefonnummer, inte ens hans eget, gissar jag. Det kanske vi kan få höra mer om i dag.

Öppenhetsfrågorna är alltså centrala och viktiga frågor om vi skall ha någon demokratisk kontroll. Möjligheten för medborgare runt om i Europa inom EU att påverka EU hämmas förstås mycket kraftigt om vi inte har tillgång till vad som är på gång inom EU och kan kommentera detta.

Folkpartiet liberalerna har länge arbetat för mer europeiskt samarbete. Vi gjorde det i folkomröstningen och vi gjorde det i valet till Europaparlamentet. De ideal vi då kämpade för handlade om att gränsöverskridande samarbete skall användas för att lösa gränsöverskridande problem, om närhetsprincipen som innebär att beslut skall fattas på den lägsta möjliga nivån inom Europa och om större kontroll och större öppenhet. Dessa ideal kommer vi, fru talman, att fortsätta att arbeta för.

Anf. 12 KENNETH KVIST (v)

Fru talman! Inför regeringskonferensen anser vi i Vänsterpartiet att det är sju huvudfrågor som regeringen bör aktualisera. Jag skall utveckla vår ståndpunkt när det gäller två av dessa senare.

För det första måste EU grundläggande demokratiseras och göras öppnare.

För det andra måste tankarna på EMU avvisas, eller så måste Sverige åtminstone skaffa sig juridiskt hållbara undantag.

För det tredje måste EU förbli strikt civilt, och alltså icke bli någon form av militärt samarbete.

För det fjärde får EU, eller för den delen Schengenavtalet, icke leda till att en solidarisk flyktingpolitik hindras.

För det femte får EU-medlemskapet inte skapa regler som försvårar kampen mot knark och internationell brottslighet.

För det sjätte måste EU-fördragen genomgå en miljörevision med inriktning på fastställande av minimikrav när det gäller miljölagar och miljöregler.

För det sjunde – tvärtemot vad vi tillvitas här – måste EU förändras så att det underlättar en utvidgning mot övriga stater i Europa.

Valet till EU-parlamentet blev ett uttryck för besvikelse över och en protest mot EU-medlemskapet. Det som kallas nej-sidan och som är en minoritet här i riksdagen fick egentligen flest röster i EU-valet och fick representera hälften av Sveriges EU-parlamentariker.

Valdeltagandet var lågt. Många kände sig oberörda och utanför. Kanske tyckte en del att det var för många nyheter i valsystemet. Många stannade säkert hemma i protest och missnöje med vad de hittills hade erfårit av EU. De som lät bli att rösta i EU-valet på grund av sin entusiasm för EU var däremot sannolikt få.

Det låga valdeltagandet har sagts vara ett nederlag för demokratin. Men det är inte det låga valdeltagandet utan snarare EU-medlemskapet i sig som är ett bakslag för demokratin.

Valet utgjorde på sitt sätt en dom över EU-projektet. Som detta är uppbyggt är det inte folkens projekt. EU har inte vuxit fram från en rörelse bland de europeiska folken. Det är i stället en konstruktion så att säga ovanifrån. Det är ett eliternas projekt, ett projekt för vissa politiker och byråkrater, enligt det citat som Helena Nilsson anförde.

Det ligger kanske i sakens natur att internationellt politiskt samarbete har ett drag av elitism över sig. Vid internationella fora representeras stater och organisationer av väl betrodda och högt uppsatta företrädare: ambassadörer, högre tjänstemän, regeringsledamöter osv.

Men det är skillnad på ett internationellt samarbete där statens självständighet inte väsentligen anfräts och där väljarnas mening i sista hand är styrande och en överstatlig organisation där många beslut antas av dessa eliter utan möjlighet för väljarna att påverka.

Väljarna i ett litet land som vårt kan ju bara byta ut 22 av de 626 parlamentarikerna hur kritiska de än skulle vara mot EU-parlamentets arbete. Vi är trots allt en liten minoritet i rådet.

EU-systemets uppbyggnad innebär att politisk beslutsmyndighet förskjuts från riksdagen, från de folkvalda och därmed från folket till organ som väljarna har liten eller ingen insyn i, till kommissionen, domstolen, Coreper och allt vad de heter.

Besluten fattas av rådet. Men informationen om vad som sägs där är väldigt otillräcklig. I endast en mindre del av de rättsakter som beslutas får vi veta hur regeringarna konkret ställt sig, eftersom den övervägande andelen av lagbesluten framförhandlas av ambassadörer inom Coreper.

EU innebär att parlamentarismen urholkas. Riksdagen upphör att vara lagstiftare på de områden där EU-rätten gäller. Inom EU säger man att de nationella parlamenten skall omvandlas från att vara lagstiftande till att vara kontrollerande. Men inte heller den kontrollerande funktionen är egentligen utbyggd någonstans. För vår egen del har vi inte själva löst detta. EU-nämnden har ju inte etablerat sig som ett reellt samråds- eller kontrollorgan. De övriga riksdagsutskotten kommer i otillräcklig omfattning in i lagstiftningsarbetet inom EU.

Även om vi skulle utveckla riksdagens kontrollfunktion när det gäller regeringens och dess tjänstemäns agerande i Bryssel, kan denna kontroll inte ersätta den lagstiftande rollen. Valen till riksdagen är intressanta och samlar ett stort deltagande därför att det är en lagstiftande och beslutande församling som man väljer. Men om överstatligheten inom EU ökar riskerar vi att få riksdagsval som mest kommer att likna en sorts revisorsval.

Tendensen inom EU är nämligen att allt fler beslut skall fattas på EU-nivå. EU-parlamentet kräver också ett ökat inflytande över lagstiftningsprocessen, vilket riskerar att än mer hota riksdagens möjligheter att påverka och därmed också kontrollera lagstiftningen på EU-området.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Vi anser därför att det är ett minimikrav att Sverige under den stundande regeringskonferensen verkar för att samarbetet blir mera mellanstatligt och för att de nationella parlamentens inflytande inte ytterligare reduceras.

Skall EU-systemet ha en möjlighet att vinna ett folkligt förtroende krävs omfattande fördragsändringar som rör EU:s institutioner. Det gäller bl.a. att kommissionens initiativmonopol avskaffas och att initiativrätt till ny lagstiftning flyttas till de nationella parlamenten. Det kräver att en offentlighetsprincip av svensk modell inkluderande meddelarfrihet införs i hela EU:s förvaltning och i de olika kommittéer som lyder under kommissionen. Öppenheten skall vara grundprincip; i synnerhet är detta viktigt vid alla förslag till rättsakter.

Men det är också viktigt att relationerna mellan EU:s institutioner ses över så att t.ex. den reella politiska makt som i dag tillkommer domstolen avgränsas.

Om regeringskonferensen leder till att EU mer och mer unioniseras, mer och mer utvecklas till en sorts förbundsstat, ja, då är förutsättningarna som gällde när en majoritet av de svenska väljarna sade ja till EU rubbade. Då krävs det enligt vår mening en ny folkomröstning.

En av de frågor som regeringen bör aktualisera på regeringskonferensen är EMU. Sverige bör se till att den frågan kommer upp på bordet och blir realbehandlad och att EMU omprövas och lyfts ur Romfördraget.

Det är gott att den svenska regeringen har lyft fram kampen mot arbetslösheten, men att den europeiska monetära unionen garneras med allmänna formuleringar om kamp mot arbetslösheten hjälper föga. Vi bör i stället utveckla en samarbetsform mellan staterna där kampen mot arbetslösheten är det allt överordnade på det ekonomiska området.

EMU innehåller en målkonflikt mellan dess ensidiga betoning av inflationsmålet och kampen mot arbetslösheten. Såväl inflationsmål som en stressad neddragning av bruttoskulden kan innebära att arbetslösheten kraftigt ökar i Europa. EMU och dess ökade makt för centralbankerna – politiskt oansvariga som de skall vara – innebär en ytterligare utökning av demokratin och måste därför avvisas.

Anf. 13 PETER ERIKSSON (mp)

Fru talman! Den politiska kartan i Sverige är på väg att förändras. Det EU-val som vi nyss har upplevt är bara en pusselbit av många i det nya mönster som håller på att växa fram. Den långsiktiga utveckling som vi har sett det senaste decenniet och som bl.a. kännetecknas av att mittenpartierna är på väg ut för att ersättas av de gröna är inte heller något unikt svenskt fenomen. Vi ser samma sak hända såväl i Tyskland, Österrike och Finland som i många andra länder. Den gröna rörelsen är en växande rörelse i global skala.

Många är naturligtvis besvikna och bittra över att förändringen går ut över dem. DN:s ledarsida i söndags med rubriken ”Återställ politisk jämvikt” är bara ett av många exempel där man nostalgiskt blickar tillbaka och där huvudbudskapet är att allt måste få förbli vad det alltid har varit.

Men det vi ser just nu är en positiv utveckling. Gamla förstelnade organisationer ersätts av moderna partier med en levande idéutveckling. Torka och trötthet ersätts av kreativitet och en våg av nya idéer. Framför allt kommer dagens stora frågor att få möta den nya tidens svar.

EU-frågan åskådliggör på ett utmärkt sätt den här processen. Decentralisering, nätverk, demokratisk förnyelse och ett globalt perspektiv kolliderar med centralisering, byråkrati, hierarkier och regionala stormaktsperspektiv med ett förflutet i kolonialmaktstiden och det kalla kriget.

Federalisterna, stormaktsbyggarna, i den svenska riksdagen har lidit ett fruktansvärt nederlag. Men man skall komma ihåg att det bara var en rond av många.

Nu kommer IGC, den stora regeringskonferensen, som blir avgörande för EU:s framtid. Äntligen har federalisterna genom talet om utvidgningen fått ett argument för vad de hela tiden önskat, dvs. att göra hela EU-samarbetet överstatligt med majoritetsbeslut och mer makt för de stora länderna. Betecknande är det bekymrade konstaterande som kom från en direktör i kommissionens IGC-grupp när vi häromveckan var nere på besök. Han vek pannan i djupa veck och sade: "Hur skall vi kunna sälja det här projektet om vi inte har utvidgningen?"

Det var en riktig frågeställning. Folken i Europa vill inte ha stormakten. Men retoriken och nyspråket bland federalister och byråkrater slingrar sig fram på vägar och stigar som blir allt smalare, och det blir allt lättare att trilla ned. Det senaste jag sett när det gäller det Orwellska nyspråket kom från den välkände federalisten Olof Ruin, som nu är i kommissionens sold och som spelade en viktig roll för ja-sidan inför folkomröstningen i fjol. Han säger i Svenska Dagbladet häromdagen att Sverige framstår som överdrivet mellanstatligt fixerat men att småstater snarare än stora är betjänta av en ökad grad av gemensamstatlighet – inte överstatlighet utan gemensamstatlighet. Det är fyndigt och låter så himla gulligt dessutom.

Mitt intryck är tvärtom att socialdemokraterna för varje månad som går tar små steg mot att överge vetorätten när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. I våras, efter Lena Hjelm-Walléns berömda tal i Bryssel, menade både Hellström och Hjelm-Wallén att regeringen i allt väsentligt skulle hävda vetorätten. Nu säger de svenska förhandlarna i reflexionsgruppen att Sverige förordar en tredje väg, något mitt emellan mellanstatlighet och överstatlighet. Kan man få en förklaring? Var står regeringen? Det känns som en glidning på ett sluttande plan som slutar med att ni överger vetorätten.

Till det mest positiva efter EU-valet hör naturligtvis att både Moderaterna, Socialdemokraterna samt också Centern rört sig åt vårt håll och inte längre avvisar en folkomröstning om resultatet av regeringskonferensen. Insikten sprider sig väl också om det orimliga i att vi skall titta på när danskarna, fransmännen och andra avgör vår framtid i nationella folkomröstningar. Om ni har någon som helst förhoppning om att få med svenska folket på det här tåget, måste ni låta människorna vara

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

med och bestämma. I dag har ni en möjlighet att ge klara besked. Ställer ni upp på en folkomröstning om resultatet av regeringskonferensen?

Men de två tyngsta frågorna handlar om säkerhetspolitiken och EMU, den ekonomiska monetära unionen.

Säkerhetspolitiken i Sverige har blivit ett moras. Vi är varken neutrala eller med i någon allians. Regeringens och Centerns upprepande av de gamla formuleringarna låter som allt ihålligare mantra för varje gång de uttalas. I längden blir det här naturligtvis orimligt. Vi kan inte vara med i en överstatlig organisation med gemensam jordbrukspolitik, gemensam handelspolitik, gemensamma tullar och yttre gränser och ändå göra trovärdigt att vi står utanför alliansen. Om vi dessutom kopplar på en överstatlig utrikes- och säkerhetspolitik och en gemensam valuta blir det hela pinsamt, för att inte säga direkt farligt.

Carlos Westendorp, ordförande i den s.k. reflexionsgruppen, skriver i sin rapport att enskilda länder inte måste ställa upp på gemensamma militära aktioner men att de måste agera solidariskt både politiskt och ekonomiskt.

Vi skall alltså finansiera EU:s militära aktioner och ställa upp politiskt. Sanningens minut är nära. Antingen måste EU förändras i grunden eller så måste vi gå ur den här föreningen, om vi vill bevara alliansfriheten.

Något av det mest obegripliga i den här soppan är ändå moderaternas agerande. Hur kan de högljutt varna för att ryssen i full stridsmundering kan finnas bakom nästa hörn samtidigt som de säger att världen har förändrats och att vi därför inte har någon användning av neutraliteten?

Något man lugnt kan säga är i alla fall att moderaterna inte har förändrats.

Också när det gäller den ekonomisk-monetära unionen finns en växande insikt, som går ända in i regeringen, om att vi har rätt. Sverige är en dollarekonomi. Skogen, gruvorna och bilindustrin är alla beroende av relationen till den amerikanska dollarn. När vi för inte länge sedan hanterade vår växelkurs genom en valutakorg hade dollarn dubbel tyngd. Det är naturligtvis livsfarligt att knyta en valuta med så starkt dollarberoende till den tyska D-marken. Det är märkligt hur en sådan självklarhet har kunnat raderas ut ur minnet på så många inom den svenska makteliten.

Därför vill jag till Göran Persson och ledamöterna i Riksbanksfullmäktige säga: Gör inte om samma dumhet en gång till. Knyt inte kronan till ERM och EU:s växelkurssystem. Det är bara valutaspekulanterna som blir glada över det.

I den svenska grundlagen står det att Riksbanken är rikets centralbank med ansvar för valuta- och kreditpolitik. Det står också att endast Riksbanken har rätt att ge ut sedlar och mynt. Om vi skall gå med i EMU krävs det en grundlagsändring. Sveriges riksdag har redan uttalat detta när vi beslöt att gå med i unionen.

Jag vill ställa ett par direkta frågor till Mats Hellström: Varför har ni inte tillsatt någon utredning om hur grundlagen skall ändras? När kommer utredningen om grundlagen och EMU? Det är hög tid att dra i

gång den här processen, om ni inte skall bestämma er för att lägga hela frågan om valutaunionen i papperskorgen. Det är väl inte så illa att ni i regeringen arbetar på ett sätt att försöka kringgå grundlagen?

Hur är det med Folkpartiet och EMU? Står Folkpartiet bakom Maria Leissners utspel om en folkomröstning? Jag tror att det vore bra att få ett klargörande i dag.

Tiden håller snabbt på att rinna ut för socialdemokraterna när det gäller frågan om valutaunionen. Ni har att välja på att anta vårt erbjudande om en folkomröstning eller att tvingas se att EMU blir en huvudfråga i valrörelsen 1998.

Miljöpartiet föreslår en gemensam folkomröstning vintern 1997/1998 om både regeringskonferensen och valutaunionen. Jag tycker att det borde ses som ett bra erbjudande för socialdemokraterna och den bästa chansen för dem att samla ihop sig inför nästa riksdagsval.

Anf. 14 HOLGER GUSTAFSSON (kds)

Fru talman! Sverige genomgår en omfattande ekonomisk och politisk kris. Vårt starka beroende av omvärldens utveckling ledde fram till ett svenskt medlemskap i EU. Medlemskapet har ställt åtskilliga krav på Sverige men har också lett till en stabilare ekonomisk utveckling som gör att vi i dag ser ljus i tunneln.

Det är självfallet svårt för svenska folket att skilja på vad som är konsekvenser av svenskt medlemskap i EU och vad som är obehagliga konsekvenser av våra egna ekonomiska och politiska synder under 70- och 80-talen i Sverige. Historien kommer med största sannolikhet att visa att EU under denna tid har fått klä skott för alltför mycket negativism i svensk politik.

Inom loppet av cirka ett år har vi nu tre val bakom oss – val som tyvärr präglats av demagogi och populism från flera partier.

I riksdagsvalet 1994 lovade Socialdemokraterna svenska folket att det skulle slippa undan den obehagliga borgerliga besparingspolitiken. Men sanningen blev att den nya regeringen fullföljer besparingsprogrammen därför att verkligheten kräver detta.

Vid folkomröstningen om EU-medlemskapet i november 1994 lovades att EU i sig skulle lösa både ekonomiska problem och sysselsättningsproblem för Sverige, vilket naturligtvis inte kommer att ske. EU-medlemskapet kommer att vara en långsiktigt stabiliserande grundfaktor för svensk ekonomi som inte kan intecknas på sex-åtta månader.

Vid valet till Europaparlamentet den 17 september missbrukar Miljöpartiet och Vänsterpartiet den starka negativa opinion som finns till svensk krispolitik och den felaktiga koppling som görs till Europapolitiken, i syfte att vinna framgång i Sverige för sina egna partier, vilket leder till en mycket svag svensk representation i Europaparlamentet.

Jag vill belysa detta och beklaga att svensk rikspolitik uppenbarligen blir alltmer demagogisk och manipulativ. Det är en stor brist hos svenska massmedier att inte bättre avslöja detta inför svenska folket.

Vilka blir konsekvenserna av en sådan politik?

De svikna socialdemokratiska löftena i riksdagsvalet 1994 kommer att underminera partiets trovärdighet.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Entusiasternas övertro på EU:s förmåga i folkomröstningen 1994 kommer att starkt öka den negativa bilden av ett EU som inte kommer att motsvara löftena.

3. Historien kommer också att drabba Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som mot bättre vetande gjorde valet till Europaparlamentet till ett val om ja eller nej till EU, vilket det absolut inte handlade om.

Fru talman! Det är hög tid att ställa högre krav på ärlighet och trovärdighet i svensk politik!

Skall vi gå vidare med Europapolitiken genom att framför allt begära folkomröstningar på löpande band, vilkas innehåll vi inte alls känner till ännu, eller skall vi ägna tiden åt en debatt i sakfrågorna för att påverka utvecklingen inom EU? Som fullvärdig medlem i EU har Sverige nu ett ansvar för att utforma det Europa som vi vill se i vårt närområde på 2000-talet, inte bara att passivt ta ställning för eller mot framlagda förslag på EU:s bord.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill se en situation där vi från svensk sida tillsammans med övriga medlemsländer arbetar för följande:

- * Att skapa en bättre situation för våra barn, dvs. genuint långsiktiga värden för vårt land och för andra nationer.

- * Att skapa fred, demokrati, fördjupade mänskliga rättigheter och öppenhet bland länderna och mellan länderna.

- * Att skapa en stabil ekonomi och en gemensam välfärdsutveckling.

- * Att skapa en rättvisare fördelning av sysselsättning och social trygghet i Sverige och i andra länder.

- * Att gemensamt ta krafttag för en bättre miljö, särskilt med avseende på vatten och luft.

- * Att öppna gemenskapen för de öst- och centraleuropeiska länderna. Vid sitt besök i Sverige underströk Estlands president Lennart Meri landets syn på EU som garant för Estlands fred och frihet och landets önskan om medlemskap i unionen. Detta ställer också krav på Sverige som stödland för Baltikum.

- * Att skapa en gemensam flyktingpolitik och ökat ansvar för biståndspolitiken.

Fru talman! Med bevarad militär alliansfrihet bör Sverige kunna spela en mycket mer aktiv roll i EU:s utrikes- och säkerhetspolitik. Regeringens krav bör vara betydligt djärvare vad avser ökat bistånd till demokratiseringsprocesser och stöd till utvecklingsländer i tredje världen. Vidare måste handeln med dessa länder underlättas genom sänkta tullar.

En av grundidéerna med EU som gemensam marknad är fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital. Samtidigt måste vi finna metoder för att stoppa terrorism och ekonomisk brottslighet av narkotika och vapen. Regeringen bör ta ett initiativ till ett fördjupat utredningsarbete inom kommissionen i syfte att nå ett polissamarbete som sätter stopp för detta gissel. Som medborgare kan vi annars inte acceptera öppna gränser inom EU.

Vi kristdemokrater vill fästa uppmärksamheten också på ett annat gränsöverskridande "miljöproblem", nämligen de elektroniska mediernas snabba spridning av förnedrande pornografi och nedbrytande underhållningsvåld. Gemensamma etiska regler bör ge ett skydd mot destruktiv påverkan och i stället stödja en positiv kulturell mångfald.

Fru talman! Inför regeringskonferensen 1996 vill jag särskilt lyfta fram två ytterligare områden som är viktiga för Sverige:

Att regeringen tillsammans med andra mindre länder inom EU skapar en allians till stöd för de små ländernas formella inflytande i den nya institutionella beslutsordningen efter 1996. Irland har tidigare uttalat ett intresse för ett sådant samarbete med övriga små länder. Det gäller bl.a. antalet röster i ministerrådet och frågan om huruvida varje land skall få rätt till en egen kommissionär.

2. Att noga utreda konsekvenserna för Sverige av en gemensam valuta. Hur kommer en gemensam valuta att påverka de ekonomiskt svaga regionerna i relation till de ekonomiskt starka inom EU? Kommer det att uppstå behov av regionalstöd? Kan Sverige förväntas bli en svag region på grund av avståndet till centrum av den gemensamma marknaden?

Detta är frågor som bör besvaras innan vi går till någon folkomröstning.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga följande: Det är många stora förändringar på gång inom EU under de närmaste åren, vilka starkt påverkar Sverige. Som medlem har vi både inflytande och ansvar för hur EU skall utformas inför 2000-talet. Ytterst bär riksdagen detta ansvar. Därför är det mycket positivt att dagens debatt äger rum, och jag hoppas att den återupptas och återupprepas inför de förestående förändringsstegen som kommer att ske mycket snart inom EU.

Anf. 15 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Fru talman! Knappast någon gång i Sveriges politiska historia har en så omfattande och djupgående diskussion förts om Europa som under de senaste åren. Den har också engagerat mycket stora delar av svenska folket. Folkomröstningen föregicks av en kampanj som nog blev till en av de största satsningar på folkupplysning och folkligt deltagande någonsin i vårt land. Mer än 80 % av väljarna deltog, och en majoritet röstade ja till EU-medlemskap.

Genom folkomröstningen och inträdet i den europeiska unionen är vårt land nu med i ett spännande och långsiktigt samarbete. Tillsammans med övriga folk i Europa skall vi utveckla samarbetet för att trygga fortsatt fred, säkerhet och välfärd för de europeiska folken. Regeringen avser att bedriva en aktiv och framåtsyftande EU-politik och konstruktivt bidra till att forma Europas framtid.

Sveriges inträde i EU och regeringens målmedvetna satsning på att sanera statsfinanserna – precis som vi sade före valet 1994, Holger Gustafsson – har skapat ett förnyat förtroende för Sverige i vår omvärld. Vi har en tillväxt som är högre än på tio år, den starkaste ökningen av sysselsättningen sedan andra världskriget, sjunkande räntor, kraftigt ökade industriinvesteringar och den högsta ökningen av industri-

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

produktionen sedan början av 1960-talet. Samarbetet i riksdagen över blockgränserna har gett denna politik en stabil grund. Regeringen engagerar sig starkt för att denna positiva utveckling skall bestå.

Men EU-medlemskapet innebär förändringar, och saneringspolitiken leder till påfrestningar för många. EU har fått klä skott för människors missnöje på betydligt fler områden än vad som är motiverat.

Och mitt i den stora förändringen, innan vi ens har hunnit vänja oss vid formerna för vårt medlemskap, höll vi val till Europaparlamentet. Det låga valdeltagandet har gett oss en rejäl tankeställare. Men med litet perspektiv är det kanske inte så förvånande, trots allt, att så få valde att utnyttja sin rösträtt. Man visste att det var ett begränsat val. Det handlade om 22 svenska platser i det 626 personer starka Europaparlamentet, inte om något annat.

Fru talman! Det EU som vi nu är medlemmar i har en period av stora förändringar bakom sig, inte minst genomförandet av den gemensamma inre marknaden, men än större utmaningar ligger framför oss. Utvidgningen av medlemskretsens till kanske 27 medlemmar kräver att EU:s institutioner anpassas för att kunna fungera i en mycket större medlemskrets. En reformering av den gemensamma jordbrukspolitiken och strukturfonderna, en ny femårsbudget och den ekonomiska och monetära unionen – hur vi tillsammans hanterar de här utmaningarna – bestämmer mycket av Europas framtid.

EU gjorde kriget i Västeuropa omöjligt. Sammanflätningen av de europeiska samhällena och ekonomierna gav immunitet mot krig och militära konflikter. Medlemskap i EU är också en garanti för demokrati. Diktatorer kan inte längre vrida klockan tillbaka i Grekland, Portugal eller Spanien.

För länderna i Östeuropa och Centraleuropa är medlemskap i EU ett politiskt mål av första rang. För dem står EU för demokrati, välfärd och ett europeiskt kulturarv.

För oss förstärker utvidgningen möjligheten till fred i vårt närområde och kan därmed öka vår säkerhet. Ekonomisk utveckling och tillväxt i Östeuropa skapar också nya marknader för svenskt näringsliv och ger arbetstillfällen i Sverige. Utvidgningen är en historisk uppgift.

Utvidgningsförhandlingarna bör inledas sex månader efter regeringskonferensens slut för samtliga kandidatländer. Hur den fortsatta förhandlingsprocessen fullföljs får sedan avgöras av ekonomisk utveckling och förmåga att uppfylla de krav som medlemskapet ställer.

För regeringen är utvidgningen en fråga om solidaritet. Europa skadades när järnridån gick ner. Nu får inte järnridån ersättas av en ”fattigdomsridå”, osynlig men lika obönhörlig.

Ja, det kommer att kräva mycket att utvidga EU österut. Ja, det kommer att innebära rejäla förändringar – framför allt i jordbrukspolitiken men också på andra områden, både hos oss och hos dem. Men priset för att inte våga ta steget blir för högt, domen från kommande generationer för hård, och vi skall axla den uppgiften med största ansvar. Inskränkt nationalism skall inte få stoppa det arbetet.

Jag tycker att det varit trist att här och även tidigare få ta del av Miljöpartiets syn, här uttryckt av Peter Eriksson; att se den rädsla som man

har och den okänslighet som man visar för vad folken i öst faktiskt själva önskar.

Men vår solidaritet är inte kravlös. Inför utvidgningen driver Sveriges representant nu i reflexionsgruppen att EG skall tillträda Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna. Signalen till kandidatländerna om kraven på demokrati och mänskliga rättigheter måste vara entydig och klar.

Fru talman! Regeringens ansträngningar för att sanera nationens finanser börjar nu bära frukt. Somliga hävdar att detta arbete tvingades på oss av Maastrichtfördragets krav, att detta skulle ålägga oss att föra en ekonomisk politik som leder till högre arbetslöshet. Det är en felaktig syn, fru talman. Sunda statsfinanser, stabila priser, låga räntor och en stabil växelkurs är en förutsättning för hög tillväxt och låg arbetslöshet.

Arbetslösheten leder – det vet vi alla – till den hopplöshet och de antidemokratiska tendenser som har fått växtkraft i dagens Europa. Att 18 miljoner människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden är fullständigt oacceptabelt och ett enormt slöseri med mänskliga resurser. Det är ett hot mot ekonomisk och social stabilitet, ja ytterst mot vårt demokratiska styrelseskick.

Den finansiella stabilitet som formulerats i Maastrichtfördraget kan utgöra en viktig grund för en politik som pressar ner arbetslösheten. Men det räcker inte. Vem tror i dag att vi klarar sysselsättningen utan samarbete med våra grannar? EU-länderna måste höja ambitionen när det gäller att permanent bekämpa arbetslösheten, och denna höjda ambition bör återspeglas i fördraget.

Toppmötena i Essen och i Cannes har lyft fram sysselsättningen på dagordningen. Det har inte minst varit socialdemokratiska regeringsföreträdare som har lyft fram dem, och det är bra att också andra politiska grupperingar har ställt upp för den politik som nu står på dagordningen. Så är det, Göran Lennmarker.

Sverige har i förberedelserna för den kommande regeringskonferensen lagt fram förslag med denna inriktning. Vi vill se tydligare mål och en starkare institutionell förankring av sysselsättningsfrågorna. EU:s ambitioner när det gäller sysselsättningen måste vara lika höga som när det gäller finansiell stabilitet. En stark ekonomi förutsätter att människors vilja till arbete tas till vara. Vi vill att EU skall bli en union för sysselsättning.

För att öka sysselsättningen bör en närmare samverkan ske i den ekonomiska politiken. Vi har mycket att vinna på att i större utsträckning betrakta EU som en integrerad ekonomi och att utforma den ekonomiska politiken därefter.

Den ekonomiska och monetära unionen kan representera ett viktigt steg i denna riktning, och den är ett uttryck för den höga ambitionen i det europeiska projektet. Men en valutaunion rymmer också risker. Den innebär att vissa av EU:s medlemsländer kan komma att gå snabbare fram än andra. De länder som lyckas får starka motiv att fördjupa sitt ekonomiska samarbete. EMU-processen måste därför hanteras med varsamhet, så att den inte motverkar sitt syfte och i stället leder till splittring och till att den inre marknaden eroderar.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Regeringen kommer inom kort att tillsätta en utredning som skall analysera fördelar och nackdelar med ett svenskt deltagande i den ekonomiska och monetära unionen och dess tredje steg, valutaunionen. Vi skall – i enlighet med svensk tradition – ha en omfattande och bred debatt innan vi tar de avgörande besluten.

Fru talman! Det är vår ambition att under regeringskonferensen 1996 sätta sakfrågorna i centrum. Vi måste visa att EU är av praktisk betydelse för vanliga medborgare, att EU kan bidra till att skapa en trygg och bra vardag för människorna. Det handlar om sysselsättning, om bättre miljö, om ökad jämställdhet mellan män och kvinnor och om kampen mot internationell brottslighet. Vem tror i dag att vi klarar dessa frågor utan samarbete med våra grannar?

EU-fördraget är oöverskådligt och svårgenomträngligt. Allmänhetens tillgång till EU-dokument är begränsad eller godtycklig. EU måste bli öppnare och fördraget enklare och lättare att förstå. Regeringen kommer att verka för detta i regeringskonferensen.

En offentlighetsprincip liknande den svenska bör gälla också för institutionerna i EU. När rådet sammanträder som lagstiftare bör debatterna vara offentliga. Protokoll från mötena skall vara tillgängliga för medier och allmänhet. Beslutsprocedurerna i rådet och i parlamentet är i dag så många och så komplicerade att de är näst intill obegripliga, utom för möjligen ett antal människor som kan räknas nästan på den ena handens fingrar. Vi vill verka för färre och enklare beslutsprocedurer.

EU har hittills framgångsrikt ägnat huvuddelen av sin möda åt att ta bort handelshinder mellan länderna. Men hittills har producenternas intressen stått i centrum. EU behöver göra mer för att stärka konsumenternas ställning, ge konsumenterna del av frukterna av den gemensamma marknaden.

Vem tror i dag att arbetet för en bättre miljö klaras utan samarbete med våra grannar? Men vi måste gå längre vid regeringskonferensen, såsom också Lena Nilsson har angivit i den röda skrift som regeringen producerade i somras. Vi bör överväga att på miljöns område fatta fler beslut i majoritet. Miljöhänsyn måste komma in på alla politikområden, i Riodeklarationens anda, precis som öppenheten, enkelheten och jämställdheten mellan könen skall genomsyra samarbetets olika delar.

På jämställdhetens område är regeringen redan mycket aktiv i EU, och vi kommer också att föreslå en skärpning av fördraget på denna punkt i regeringskonferensen.

Även den internationella brottsligheten har tyvärr dragit nytta av den gemensamma marknaden. Därför måste samarbetet i rättsliga och inrikespolitiska frågor effektiviseras, inte minst för att bekämpa den illegala narkotikatrafiken. I ett Europa utan gränser måste människor känna trygghet. Det är regeringens uppfattning att detta samarbete i allt väsentligt skall vara mellanstatligt. Det hindrar inte att EU:s institutioner bör kunna utnyttjas bättre än i dag. En viktig fråga under regeringskonferensen måste bli vilken roll som kommissionen och vår egen kommissionär Anita Gradin skall spela, t.ex. i brottsbekämpningen.

Fru talman! Europa står i dag inför nya hot. Dit hör etniska och religiösa motsättningar, främlingsfientlighet, massiva flyktingströmmar, miljöproblem och internationell brottslighet. Dessa problem kan undergräva stabiliteten på vår kontinent, om de inte hanteras på rätt sätt och i god tid. Det är något som bara kan göras av de europeiska länderna i samverkan.

Kriget i forna Jugoslavien ligger som ett öppet sår mitt i Europa. Det berör djupt människorna runt om på vår kontinent. Människorna i Sverige och övriga europeiska länder förväntar sig att vi i framtiden står bättre rustade inför de nya möjliga konflikthärdar som kan finnas. Det gäller att finna lösningar i ett tidigare skede, innan blod har flutit.

Regeringen anser därför att det är viktigt att Sverige bidrar till att EU utvecklar sin förmåga när det gäller såväl humanitära och fredsbevarande operationer som konflikthantering och konfliktförebyggande. För Sveriges del gäller oförändrat att vårt deltagande i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och insatser i fråga om förebyggande och hantering av konflikter sker på grundval av den militära alliansfriheten. På denna grundval vill vi aktivt verka för en alleuropeisk säkerhet.

Inför regeringskonferensen arbetar vi från svensk sida för att EU skall stärka sin förmåga vad gäller analys och förebyggande på det utrikespolitiska området. Statsministern har i det syftet föreslagit att man inrättar en särskild funktion för "tidig varning" vid möjliga framtida konflikter.

Fru talman! Låt mig avsluta med att blicka ett par år framåt i tiden. Nästa år inleds EU:s regeringskonferens. Den nya världshandelsorganisationen WTO – GATT:s efterföljare – håller samma år sitt första ministermöte. WTO kan bidra till att riva de murar som fortfarande finns mellan EU och omvärlden.

År 1997 och 1998 följer så nya utmaningar för det europeiska samarbetet. Vi hoppas att utvidgningsförhandlingarna skall inledas. Planerna för EMU kommer att ha tagit form. En reformering av jordbrukspolitiken blir nödvändig, liksom för struktur- och regionalfonderna.

Detta sker samtidigt som medlemsländernas riksdagar och parlament skall behandla resultaten av regeringskonferensen. Det blir sålunda en tid av intensiva förhandlingar med många skilda men parallella processer. En strategi måste utformas som undviker blockeringar och återvändsgränder. Reformprocessen måste i stället drivas så, att de olika delresultaten bygger under och ger stöd för nästa steg.

Regeringen kommer i denna process på bästa sätt söka främja svenska intressen. Det innebär att vi kommer att ta vårt ansvar för en stabil och fredlig utveckling på vår kontinent, en hög och hållbar ekonomisk tillväxt, en full sysselsättning och en rättvis fördelning av välfärden. I dessa frågor kommer vi, fru talman, att nära samråda med riksdagen.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 16 GÖRAN LENNMARKER (m)

Fru talman! Vi moderater menar att de första länder i Central- och Östeuropa som uppfyller kraven för medlemskap skall kunna bli medlemmar i den europeiska unionen redan år 2000. Det ställer krav på länderna själva. De skall vara demokratiska. De skall ha reformerat sina ekonomier. De skall behandla sina minoriteter väl och inte ha gränskonflikter.

Men det ställer också stora krav på EU och medlemsländerna i EU. Ett sådant är att regeringskonferensen avslutas helst under 1996, så att förhandlingar kan påbörjas redan under 1997 – helst våren 1997. Vi vet att förhandlingar tar tid, men det bör kunna vara möjligt att avsluta dem senhösten 1998 för att ratificera under 1999. Därmed skulle vi kunna se de första medlemmarna från Central- och Östeuropa vid sekelskiftet. Hur många det blir vet vi inte. Det beror i stor utsträckning också på dem själva.

För att det skall gå måste man också under tiden stärka samarbetet, förstärka Europaavtalen, se till att miljösamarbete, brottsbekämpnings-samarbete och annat kan påbörjas redan innan medlemskapet är ett faktum.

Det är en tuff tidtabell. Jag erinrar mig att det var få som trodde på oss när vi satte upp tidtabellen för det svenska medlemskapet – inte bara i Sverige, utan också inom EU. Men den höll. Denna tidtabell skall nog kunna hålla.

Fru talman! En gemensam stabil valuta skulle vara en betydande fördel för hela Europa. EU har i dag 14 olika valutaområden vars gränser utgör ett hinder främst för små företag och för hushåll. Genom att eliminera transaktionskostnaderna och framför allt få bort den osäkerhet som ligger i valutornas fluktuationer skulle betydande vinster uppnås. Låg inflation ger de bästa förutsättningar för tillväxt, låg arbetslöshet och högt sparande. Konkurrensen förbättras när prisrelationerna inte förrycks på grund av hög inflation.

För Sveriges del skulle en gemensam valuta ha stora fördelar. Det stora räntegapet mellan oss och de framgångsrika europeiska valutorna skulle elimineras. Inte minst skulle det kraftigt förbättra villkoren för de små företagen och för hushållen. I dag har vi samma räntenivå i Ystad och Haparanda. Vi kan föreställa oss vilken vinst det skulle vara att ha samma räntenivå i både Ystad, Haparanda och Frankfurt, vilket skulle bli resultatet om man hade en gemensam valuta.

Det finns en oro för att många socialistpartier inte är så intresserade av att genomföra Essendeklarationen i vissa avsnitt, Mats Hellström, just därför att det misstänks att man vill försvara status quo. Det är ingen politisk gruppering som kan slå sig för bröstet när det gäller arbetslösheten, men är det någon som har extra anledning att skämmas är det just socialistgrupperingen. Från Spanien och Frankrike men också från Sverige har man resultat som skrämmer med mycket hög arbetslöshet. Därför är det bekymmersamt om den svenska regeringen inte fullt ut stöder Essenprogrammet när det gäller att bekämpa arbetslösheten.

Fru talman! Nej-partiernas företrädare i denna debatt undvek många av de väsentliga frågorna. Hela frågan om hur samarbetet skall se ut i Europa är man ganska ointresserad av. Mest verkar det vara kritik mot det samarbete som faktiskt finns. Men hur skall samarbetet se ut? Är det en återgång till mellankrigstidens ordning som Vänsterpartiet respektive Miljöpartiet vill ha i Europa? Det verkar ju så. Hur skall man kunna ena Europa om Sverige skall stå utanför? Skall vi försöka få med så många medlemmar som möjligt från Central- och Östeuropa men själva stå utanför? Det finns ingen logik i detta.

Det sägs inte ett ord om hur man skall undvika ett nytt Sarajevo. Hela Europa diskuterar och plågas över att man inte kunde förebygga detta.

Det sägs ej heller ett ord om hur man skall tala om för alla offentliga ställda och andra att Sverige såsom medlem i EU faktiskt växer mycket kraftigare än vi gjorde innan. Det vore intressant att höra någon synpunkt på detta.

Anf. 17 HELENA NILSSON (c)

Fru talman! Centerpartiet menar att vetorätten bör bibehållas oinskränkt inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken – den som förkortas GUSP. Vi ger klara besked om hur vi vill att EU:s utrikes- och säkerhetspolitik skall utvecklas.

Jag anser att det är ytterst osannolikt att rationaliteten i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skulle förbättras genom fler majoritetsbeslut inom utrikes- och säkerhetspolitiken.

När socialdemokrater, folkpartister, moderater och kristdemokrater inför EU-parlamentsvalet stod på kö för att överge vetorätten och därmed löften från folkomröstningskampanjen framförde vi från Centerpartiets sida mycket hård kritik. Vi accepterade inte heller den linje som regeringen valt inför regeringskonferensen – en linje som innebär att vetorätten skall behållas enbart i frågor som rör vitala nationella säkerhetsintressen. Detta görs utan att definiera innebörden.

Medlemsländerna, med sina legitima krav om bibehållen nationell suveränitet, skulle med en sådan lösning resa förbehåll för olika vitala nationella säkerhetsintressen. I stället för en diskussion i sak riskerar den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken att förlamas av 15 olika definitioner av ”vitala nationella säkerhetsintressen”. Det ger också regeringen tolkningsrätt om vad som är vitala nationella intressen och lämnar riksdagen utan inflytande.

Centerpartiet anser inte heller att vetorätten skall omtolkas till att bli en rätt att stå utanför ett gemensamt fattat beslut. Styrkan i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken är ju att alla medlemsstater kan sluta upp bakom besluten. Vi i Centerpartiet anser att det vid regeringskonferensen tydligt måste klargöras att den nationella suveräniteten inom utrikes- och säkerhetspolitiken skall respekteras.

När det gäller frågan om den ekonomiska och monetära unionens tredje steg med gemensam valuta och centralbank fick vi i valrörelsen inget besked om var regeringen står. Finansminister Göran Persson tillstod att EMU-frågan var större än frågan om EU-medlemskap. Men

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

trots detta motsätter sig regeringen en folkomröstning i frågan om svenskt deltagande.

Det är inget nytt. Jag ställde en fråga om detta i en interpellation redan före folkomröstningen förra hösten. Den blev besvarad efter folkomröstningen av Göran Persson. Han svarade att man från regeringens sida inte är intresserad av en folkomröstning om deltagande i EMU.

Centerpartiet tror inte att en "sysselsättningsunion" kan parera de brister som finns i EMU:s konvergenskriterier. Avsaknaden av kriterier för arbetslöshetens minskning och för reduceringen av respektive lands miljöskuld gör att EMU-projektet haltar. Det gör att Centerpartiet är motståndare till svenskt deltagande i EMU-projektet.

På en annan punkt verkar Socialdemokraterna, och förvånande nog också Folkpartiet, att ha ändrat åsikt efter EU-valet. Det gäller även det ett krav som Centerpartiet har fört fram både i valrörelsen och inför folkomröstningen i höstas, nämligen att man skall ha en folkomröstning efter regeringskonferensen om den innebär betydande förändringar av Europasamarbetet.

Det är ett svar till Peter Eriksson, som säger att det verkar som om även Centerpartiet har kommit på det så här sent. Jag vill peka på inte minst en rad artiklar av min kollega i presidiet, Andreas Carlgren. Han drev hela förra hösten frågan om vikten av folkomröstningar. Det kan vara ett rimligt krav. Folkomröstningen i höstas handlade om ja eller nej till medlemskap enligt det då framförhandlade avtalet.

Om man som vi i Centerpartiet inte vill se en federal utveckling behöver man inte heller eftersträva en sådan folkomröstning utan kan i stället se regeringskonferensen som en konsolidering kombinerad med en östutvidgning och tro att regeringskonferensen skall välja en sådan väg. Då behövs ingen folkomröstning.

Anf. 18 BO KÖNBERG (fp)

Fru talman! I mitt inledningsanförande talade jag en hel del om behovet av östutvidgningen och varför vi inom Folkpartiet liberalerna är så starkt för detta. Jag sade också att den frågan tyvärr inte var helt okontroversiell i Sverige och den svenska riksdagen. I ett par inlägg har detta berörts.

Kenneth Kvist väjde sig mot den beskrivningen för hans eget partis räkning. Han sade, om jag förstod det rätt, att man inom Vänsterpartiet tänkt arbeta för att underlätta en utvidgning av EU med länderna i Östeuropa, Centraleuropa och Baltikum. Han nämnde dem inte vid namn, men det var uppenbarligen dem han syftade på. Om detta är sant tycker jag att det är alldeles utmärkt. Det kanske hade varit bra om det kommit fram tidigare. Sent skall syndaren vakna. Jag är inte helt övertygad förrän jag har hört Kenneth Kvist bekräfta det från talarstolen.

Peter Eriksson väjde sig inte. Han använde mycket av sitt anförande till att tala om det nya som han och Miljöpartiet stod för. I andra sammanhang skulle man väl ha använt ordet skryt om en stor del av det anförandet. Nu skall jag inte klanka alltför mycket på honom för detta. Jag vet inte om jag själv skulle ha kunnat avhålla mig från det om jag

fått 17 % i valet häromsistens. Var och en får skärsåda sitt eget hjärta och sina egna njurar.

Däremot är det intressant att få en diskussion om vad det är som är så nydanande och framåtsyftande i den politik som Peter Eriksson här har företrätt i Europafrågan. Var ligger det nydanande och framåtsyftande i att motarbeta försöken att göra Europa helt? Var ligger det nydanande och framåtsyftande i att hånfullt karakterisera dem som är för att göra Europa helt och försöka tillvita dem andra motiv än dem som de själva redovisar?

Till Miljöpartiets representant är det kanske inte helt fel att ställa frågan: Var ligger det nydanande och framåtsyftande i att motarbeta den mest effektiva miljöorganisationen i Europa, nämligen EU? Ni har i stor utsträckning vunnit era röster, de 17 procenten, på att ni vill försvåra, förhindra, försvaga och försinka samarbetet i Europa i de många gränsöverskridande frågor som behöver lösas.

En hel del av Peter Erikssons anförande användes också till att bolla med orden överstatlighet, mellanstatlighet, m.m. Frågan är vad det egentligen är för fel med att EU:s länder kan skärpa reglerna för svavelutsläpp om de vill, även om något enstaka land skulle vara emot det, exempelvis företrädare för Storbritanniens högerregering. Vad vore det för fel om man fick ett beslut om koldioxidskatt i hela Europa? Nu tror jag i och för sig att Peter Eriksson är för de sakerna. Det intressanta är varför han är så negativ till beslut av den här typen.

Det har ställts några frågor till mig vad gäller folkomröstningar. Vår uppfattning redovisade vi på den punkten lika tydligt och klart som på alla andra punkter som omröstningen gällde i den nyss avslutade valomgången.

Det är ganska naturligt att det är riksdagen som fattar beslut om EMU. Det var ett problem när Socialdemokraternas företrädare hävdade att de ville fatta beslut i riksdagen våren 1998, dvs. före nästa riksdagsval, utan att i val tala om för svenska folket vad man tycker i dessa frågor. Man passade ju i den frågan.

Vad gäller frågan om en eventuell folkomröstning i samband med regeringskonferensens resultat är det vår bedömning att det förmodligen inte blir sådana beslut i regeringskonferensen som förändrar EU på något väsentligt sätt annat än på de punkter som vi alla, förutom Peter Eriksson och möjligen Vänsterpartiet, har talat om, nämligen för att underlätta för östutvidgningen. Låt oss ta den diskussionen ånyo om det skulle bli jättelika förändringar.

Mats Hellström resonerade litet grand kring frågan om kontroll, närhet, öppenhet och insyn. Jag undrade i mitt förra inlägg om det telefonnummer man kunde ringa för att få reda på allt som hände i ministerrådet. Nu hann inte statsrådet på sina 15 minuter besvara den frågan. Men han har ju 4 plus 2 minuter kvar.

Anf. 19 KENNETH KVIIST (v)

Fru talman! Det fanns i Mats Hellströms anförande många vällovliga syften. Men grundbulten som återstår att lösa när det gäller EU-systemet är att fördjupa demokratin.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Mats Hellström uttryckte inför vissa utmaningar han angav att de skall lösas tillsammans med övriga folk i Europa. Men problemet med EU:s uppbyggnad är att folken i så hög grad ställs utanför möjlighet till insyn och kontroll. Det är snarare politiska och administrativa eliter i medlemsstaterna som länkar ihop sig och begränsar den insyn och kontroll som folken borde ha, och därmed minskar det folkliga inflytandet.

Det är detta som gör att EU så som det är uppbyggt hotar att urholka demokratin. Vi är alltså inte emot, för att nu anknyta till det Göran Lennmarker sade, ett internationellt samarbete mellan staterna. Men EU, som det nu ser ut, är inte den naturlag som många påstår det vara.

Man kan bygga upp ett internationellt samarbete på olika sätt. Den överstatlighet som så mycket kännetecknar EU-samarbetet leder och har lett till att demokrati urholkas och att de nationella parlamentens egenskap av lagstiftare minskar. Därmed är det inte de nationella parlamentarikernas inflytande som minskar utan framför allt väljarnas inflytande.

Göran Lennmarker sjunger också en lovsång till EMU. Jag noterar där att Mats Hellström var mer öppen och diskuterande. Göran Lennmarker säger t.o.m. att vår ekonomi har vuxit tack vare EU och att en gemensam valuta är till välsignelse. Det är snarare genom att vi drog oss ur knytningen till EU-valutan och lät kronan flyta som vi fick de vinster som gör att vi har fått en snabb tillväxt av svensk exportindustri och därmed en gynnsam konjunktur i Sverige. Det hade inte gått i vår dollarkänsliga ekonomi om vi hade haft en fortsatt knytning till eller varit med i en gemensam valutaunion.

Göran Lennmarker säger att han tycker att vi har lurat de offentliganställda när det gäller riskerna av ett EU-medlemskap. Men faktum är ju att konvergenskraven, som räknar med att bruttoskulden kraftigt skall minska, hotar att leda till en ökad arbetslöshet, inte minst bland de offentliganställda. Det är ju också vad moderaterna eftersträvar med sin politik. Den har ju en genklang ute i Europa och ute i EU, nämligen att man skall få ner de offentliga utgifterna och antalet offentliganställda och försöka ersätta dem med privat service.

Anf. 20 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Vi har haft ett antal ämnen uppe i diskussionen. Jag har fått en del frågor, bl.a. från Göran Lennmarker och Bo Könberg. Jag skall försöka att svara på dem. Jag hoppas att ni nästa gång klarar av att svara på de frågor jag har ställt.

När det gäller utvidgningen och samarbetet globalt, internationellt och regionalt inom de olika områdena är Miljöpartiets syn att vi behöver samarbeta inom hela Europa om vi skall lösa problemen med säkerhet och fred i Europa. Då räcker det inte att ta med länderna i Västeuropa eller att dra en linje mellan Polen och Ryssland eller mellan Ukraina och Ryssland. Vi måste också ha med Ryssland i det samarbetet. Jag tror att ni måste inse det och ta det på allvar. EU kommer aldrig att bli en organisation där vi får med alla Europas länder.

EU har ju ingen lösning för att undvika ett nytt Sarajevo. Till den som är intresserad av hur det gick till i historien vill jag säga att EU snarare har bidragit till det Sarajevo som vi har fått under 90-talet.

EU har inte heller någon lösning när det gäller ekonomi och frihandel. Det viktigaste för att få ner tullarna i världen är det globala samarbetet och arbetet inom WTO t.ex. Det har lyckats få EU att sänka sina tullar gentemot länderna i Östeuropa, och kommer att göra det ännu mer i framtiden. Men EU självt har inte klarat av detta.

Om man skall lösa miljöproblemen måste man jobba både nationellt, regionalt inom Europa och globalt inom FN-systemet, inom WTO och inom andra organisationer. Vi är beredda att stödja alla typer av samarbete, även inom EU, för att förbättra detta. Problemet med EU är att vi de senaste åren har sett en backlash. Man tar viktiga steg tillbaka och försämrar miljöarbetet och miljöreglerna. Där har vi ännu inte sett någonting som pekar på att EU skulle vara någon lösning. Men vi är beredda att ställa upp på varje sak som förbättrar miljön, även inom EU.

Problemet med moderaterna och Göran Lennmarker är att de inte är beredda att stödja miljöförbättringar i Sverige, utan bara om de eventuellt beslutas inom EU. Det är en mycket märklig ståndpunkt, som jag ser det.

Jag ställde frågor till Mats Hellström om grundlagen och EMU. Kommer vi att få en utredning om grundlagen och EMU och de grundlagsförändringar som behövs? Eller kommer det att ingå i den allmänna utredning om EMU som Mats Hellström pratade om? Jag vill ha ett rakare svar på detta.

Jag ställde en fråga till Folkpartiet om EMU och folkomröstning, och jag ställde en fråga till Moderaterna om hur det kommer sig att ni kan stå här och skrämmas för ryssen. Ni säger att ryssarna kan stå bakom nästa hörn i full stridsmundering, och samtidigt säger ni att vi inte längre behöver värna och förändra neutraliteten. Hur går den logiken ihop?

Anf. 21 HOLGER GUSTAFSSON (kds)

Herr talman! Inom mitt parti har vi både EU-entusiaster och EU-kritiker. Det gör att vi måste vara ganska noga med vad som är verklighet och vad som inte är det.

Kenneth Kvist säger att EU är ett projekt för en politisk elit. Vilken elit är det? Det vore kanske klokt att berätta det för svenska folket. Saknas det politiskt förtroendevalda? Är det något fel på tjänstemännen? Var är den politiska eliten? Vänstern och de gröna inom Europapolitiken är för detta projekt för folkens skull. Det är något som skiljer er från dem. Är det kanske definitionen?

Makten går från riksdagen till EU, säger man litet generellt. Är det verkligheten? Vi skall ju faktiskt ha EU för de gränsöverskridande frågorna. Även om vi skulle gå ur EU skulle vi inte få tillbaka de beslut som det handlar om här, även om vi slår klubban i bordet aldrig så många gånger. Detta är också en väsentlig information till svenska

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

folket. Det handlar inte om ett övertagande. Det finns frågor som är gränsfall, men det är ingen generell situation.

Allt annat, men inte EU, säger Peter Eriksson. När man inte kan lösa problemen på en lokal nivå är det alltid en teknik att lyfta upp dem på världsnivå och tro att man skall kunna lösa dem där. Finns det inga problem inom FN? Kan de lösa alla frågor? FN:s eget uttalande i säkerhetspolitiska och andra frågor är att vi behöver regionala organisationer som EU för att vi skall fungera. Detta tal om någonting annat för att man vill komma förbi EU är bara ett svepskäl. Båda behövs.

Ställer vi upp på en folkomröstning? Ja, i valrörelsen har vi sagt att vi gör det om det blir ett läge som är så viktigt för svenska folket. Var är Miljöpartiets och vänsterpartiernas engagemang i den här frågan? Jo, det är nästan att ägna sig åt att organisera folkomröstningar. Är ni inte förtroendevalda i riksdagen? Är ni inte beredda att ta det ansvaret, ni vänsterpartier, Miljöpartiet och Vänsterpartiet? Ni är faktiskt valda av svenska folket att göra en bedömning och ta ert ansvar. I stället är det nästan viktigare för er att engagera svenska folket i folkomröstningar innan ni vet vad de innehåller. Jag tycker att det är ett dåligt sätt att förvalta det ansvar som egentligen har lagts på oss som riksdagsledamöter.

När det gäller de nya tankarna vill jag instämma i det som sades förut. De nya tankarna innebär faktiskt instängdhet. Det är att stänga in oss i Sverige. Där skiljer ni er från era egna partigrupper i Europaparlamentet. Är det nya tankar? Detta är väl tankar som vi rimligtvis borde fjärma oss ifrån, och som vi sett nog av tidigare i utvecklingen. De är uppbrutna nu och vi bör lämna dem. Det är inga nya tankar.

Anf. 22 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Jag måste säga att jag tycker att Miljöpartiets uppträdande de senaste månaderna har varit direkt uppseendeväckande. Man har gått in i en valrörelse där man har lovat väljarna att en röst på Miljöpartiet innebär ett arbete för ett utträde ur EU och en folkomröstning om utträde. Det var vad man sade till väljarna i det Europaval som vi hade för några veckor sedan.

Men i förra veckan här i riksdagen framgick det av vad Miljöpartiets språkrör svarade på en fråga från statsministern att det inte är så nu utan att man har ändrat sig; man avser inte att kräva en folkomröstning om utträde ur EU.

Det gick alltså bara några veckor innan Miljöpartiet redovisade att det som man gick ut till sina väljare med i Europavalet inte var någonting värt; man har backat på den punkten. Det inger inte respekt för den fortsatta hanteringen av den här frågan från Miljöpartiets sida. Jag tycker att vi i debatten om den europeiska unionen här i dag borde kunna få någon sorts förklaring till hur man kan lämna sina väljare i sticket på det sättet efter några veckor.

Bo Könberg tog upp frågan om öppenhet i EU, och det är förvisso en mycket viktig fråga. Jag beklagar bara att Folkpartiet självt under valrörelsen bidrog till den typ av mytbildning om EU som är så tråkig.

Gång på gång sade man från Folkpartiet: Varför berättar ni inte om de hemliga omröstningsresultaten i EU?

Nu är det faktiskt på det sättet att omröstningarna i EU:s ministerråd är offentliga och redovisas av ministerrådets pressfolk i pressmeddelanden efter omröstningarna. De är tillgängliga. Där står det hur olika länder har röstat, dvs. hur Sverige har röstat och hur andra länder har röstat.

Eftersom alla människor inte kan fara till Bryssel – även om det förvisso är möjligt för Hadar Cars att få dessa uppgifter, då han råkar vara Europaparlamentariker – har vi dessutom sett till att dessa resultat är tillgängliga på ett enkelt sätt också här hemma. Den som vill ta del av omröstningsresultaten från ministerrådet skall kunna göra det på ett enkelt sätt här hemma, och vi har därför velat medverka till enkla vägar för det, lika väl som en svensk medborgare kan ta del av resultaten från de voteringar vi har här i riksdagen. Konstigare än så är det inte, Bo Könberg.

När det gäller den andra frågan vet Bo Könberg mycket väl att Sverige, sedan vi blev medlemmar, har arbetat för att de protokoll som förs kring ministerrådet, om vad som har sagts och vad som läggs till i protokollen som inte har med omröstningar att göra, skall offentliggöras. Det är fullständigt absurt att protokoll skall vara hemliga. Nu har det i viss mån gått vår väg – det vet Bo Könberg; det arbete vi har lagt ned där har redovisats, och vi har säkert samma uppfattning. Det är ändå inte tillräckligt, och därför kommer jag att ta upp också den frågan inför regeringskonferensen.

Till Göran Lennmarker vill jag säga att det närmast är ni moderater som ställer er utanför, med den nyliberala linje ni har valt just när det gäller sysselsättning och arbetsmarknad. Er partiledare säger att det är patetiskt att ta in arbetsmarknadsfrågor som ett samarbetsprojekt i EU.

Men vad Essentoppmötet handlade om var ju i hög grad att gå från passiv till aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är den typen av arbetsmarknadspolitik som vi står för. Det handlar också om den flexibilitet som vi gudskelov har på arbetsmarknaden och som är mycket större än den är i många av de andra länderna i EU.

Det är de svenska moderaterna som har valt att ställa sig utanför och gå på en klart mer nyliberal linje.

Glädjande nog ser det ut som om vi vinner mer och mer gehör utanför vår krets, så att vi i den europeiska unionen kan få en ordentlig uppslutning kring tanken att det behövs ett samarbete kring sysselsättningen. Det är en viktig fråga för oss socialdemokrater.

Anf. 23 GÖRAN LENNMARKER (m)

Herr talman! Kenneth Kvist berörde frågan om vad man är för. Det var mycket oklart. Ni i Vänsterpartiet har väl varit mot alla konkreta förslag. Ni var mot EFTA, mot Sveriges frihandelsavtal med EU, mot ESS och nu mot EU. Varje gång man har försökt samarbeta har ni alltså varit mot det. Ni försöker ibland framställa det så att ni har varit mot vissa detaljer i just det pågående samarbetet, men sanningen är att ni i grunden har varit mot samarbete.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag blev mycket förvånad över att Kenneth Kvist kunde tycka att det var bra att man genomförde reallönesänkningar. Det är ju det man gör när man devalverar; då sänker man reallönerna. Skall Sverige då även fortsättningsvis konkurrera genom att sänka reallönerna i förhållande till andra länder? Det verkade som om Kenneth Kvist tyckte att det var ett bra sätt och därför ville försvara den möjligheten.

Idén med den gemensamma valutan bygger på en erfarenhet från mellankrigstidens kaos och konkurrerande devalveringar. Man byggde sedan upp Bretton Woods-systemet med dollarn som ankare, förankrad i guld. När det inte höll 1971 gick man så småningom över till EMS.

Den lärdom man har dragit är att den här typen av fasta, bundna växelkurser inte håller i det långa loppet. När spänningarna blir för stora blir det spekulationer, och så spricker det upp. Det är det som ligger bakom idén med en gemensam valuta. Vi har ju en historia att lära av, inte att bortse från.

Peter Eriksson tog upp frågan om samarbete med Ryssland. Man skall väl just samarbeta med Ryssland. EU strävar efter att skapa ett partnerskaps- och samarbetsavtal med Ryssland just för detta. Alla är intresserade av det. Sedan är det en annan sak att man, om detta går snett – om de rödbruna krafterna kommer till Ryssland – måste gardera sig. Därför menar vi att man även fortsättningsvis behöver ett starkt försvar.

När det gäller frågan om folkomröstning har vi alltid sagt att man skall folkomrösta om svenskt medlemskap i EU. Vi tyckte att det var mycket bra att man gjorde det. Denna folkliga förankring är absolut nödvändig. Det skall man också göra i framtiden inför väsentliga förändringar. Det har vi tyckt i 30 års tid, och det står vi kvar vid.

Anf. 24 HELENA NILSSON (c)

Herr talman! Först vill jag tacka Mats Hellström för förtydligandet när det gäller miljöfrågorna. Det finns ett mycket starkt intresse, oavsett vad man har haft för grundtanke om medlemskapet, för att jobba med miljöfrågorna. Då är det också viktigt att det inte bara blir en läpparnas bekännelse utan också en konkret handlingsinriktning i fråga om vad man vill göra med miljön ute i Europa. Det var bra.

Som Europavän bävar jag för ett scenario där Europatanken dör. Som övertygad förespråkare för ett svenskt EU-medlemskap bävar jag för att samarbetet för att bevara freden i Europa dör. Den ursprungliga kraften för ett samarbete för att undvika ett storkrig måste hållas levande, därför att den överskuggar ju alla de kortsiktiga resultat man har efterlyst efter åtta månaders medlemskap, oftast med en mycket egoistisk inriktning, att det skulle ha blivit så mycket bättre för just oss i Sverige.

Om Europatanken dör, riskerar vår världsdel att kastas tillbaka i ett tillstånd där nationalismen breder ut sig, där murar av misstänksamhet åter reses, där ekonomiska murar byggs, med ökade klyftor mellan fattiga och rika.

Låt mig som representant för landsbygden göra en liknelse. De som i debatten gör styrfarten till huvudsaklig prioritet har nog inte cyklat på

en grusväg. Inför ett vägsäl saktar man farten och tittar sig noga omkring. Om man inte gör det – det vet de som har cyklat på en grusväg – kan hela ekipaget sladda omkull, med blodvite som följd.

Anf. 25 BO KÖNBERG (fp)

Herr talman! På de frågor som jag ställde till Peter Eriksson har jag delvis fått svar. Frågan om vad som var så nydanande med att vara mot allting fick jag inget svar på, men det kanske ligger i sakens natur. Kontentan av Peter Erikssons svar är egentligen att allting annat är bättre än EU, även om han säger att man kan använda EU för miljöfrågor.

Den riktigt intressanta frågan är den som Holger Gustafsson snudade vid, nämligen varför det alltid skall vara någonting annat. Ni har ju i Miljöpartiet ett antal gånger, senast förra månaden, gått till val på att ni vill motverka svenskt medlemskap i en organisation där den här typen av beslut kan fattas.

Då frågar man sig: Varför skall vi inte använda den organisation som finns? Det är många gånger här i livet så att man kan önska att någonting skulle vara litet annorlunda än det som man har lyckats uppnå eller det som finns tillgängligt. Skillnaden mellan de partier som aktivt driver på för att vi skall ha ett så bra EU som möjligt och att Sverige skall göra en insats i Europa och EU, bl.a. Folkpartiet, och er är ju att ni använder all er tid, kraft och den uppmärksamhet ni kan få åt att motverka samarbete i praktiken.

Kenneth Kvist hävdade att EU inte är någon naturlag, och det är förstås riktigt. Men där har vi återigen samma fråga: Varför inte använda sig av den organisation som finns i Europa i dag och som kan fatta beslut?

Mats Hellström förstod tydligen inte, eller ville inte förstå, min fråga om öppenheten. Den handlade om att Mats Hellström så sent som för någon månad sedan gav intryck av att man mycket lätt kunde få reda på vad som hände i ministerrådet. Han blev t.o.m. upphetsad över att vi ställde frågor om detta.

I hans pressmeddelande finns dock inte ett ord om att många länder samtidigt lägger till hemliga deklarationer till protokollen. Jag vet att man nu från svensk sida har arbetat för att ändra på detta, och det är bra. Men sanningen är ju den att det för en månad sedan inte gick att ringa något som helst telefonnummer i världen för att få reda på vad som händer.

Sanningen är också att det inte heller går i dag, såvitt jag förstår. De förändringar som ägt rum gör inte ministerrådet så öppet som man måste kräva att en lagstiftande församling är.

Anf. 26 KENNETH KVIST (v)

Herr talman! Alternativet till det elitistiska och odemokratiskt fungerande EU är inte och får inte vara snöd nationalism. Det gäller i stället att på olika områden utveckla ett mellanstatligt samarbete, och om det skall vara möjligt gäller det att skapa om EU. Då blir inställningen till EU-organisationen naturligtvis annorlunda.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Om man minskar de överstatliga inslagen och får bort de byråkratiska dragen hos EU-organisationen framträder ju en annan organisation för ett mellanstatligt samarbete. Vi har inte på den här nivån löst frågan om att fördjupa människornas inflytande över politiken genom att flytta en rad viktiga beslut från de nationella parlamenten till överstatliga organ.

Holger Gustafsson påstår att EU bara sysslar med de gränsöverskridande frågorna, men så är det faktiskt inte. EU lägger sig i hur mycket mjölk som skall få produceras i Sverige, hur de nordfinska bönderna skall få gödsla sina marker osv. Jordbrukspolitik och många av de frågor om varukvaliteter och annat som EU hittills har sysslat med – det är ju inte precis några gränsöverskridande frågor. Det är en illusion att tro det.

Slutligen vill jag också säga att med den politik för jämnare fördelning som Vänsterpartiet vill föra skulle konsekvenserna av en flytande valuta inte ha blivit så negativa för stora folklager som de har blivit. Men jag beskrev verkligheten, Göran Lennmarker. Så var den. Det var inte tack vare EU utan när vi litet grand bröt med valutasamarbetet med EU som den ekonomiska utvecklingen i landet började gå bättre.

Anf. 27 PETER ERIKSSON (mp)

Herr talman! Miljöpartiet och jag blev här anklagade från borgerligheten för att vi vill gå ur EU och från socialdemokraterna för att vi inte vill gå ur EU. Jag tycker att Mats Hellström kan vara helt lugn. Vi arbetar för ett utträde ur den europeiska unionen.

Vilken är då vägen dit? Som vi sade i valrörelsen och som vi har sagt under lång tid vill vi ha en folkomröstning kring det nya avtal som skapas efter regeringskonferensen. Får vi då ett nej från svenska folket aktualiseras frågan om ett utträde. Därför är naturligtvis en folkomröstning efter regeringskonferensen det första steget på en sådan väg.

Till Bo Könberg kan jag säga att vi är för samarbete men mot mer av överstatlighet i de allra flesta frågorna. Det här grundar sig naturligtvis mycket på demokratifrågan. Möjligheterna för ett rejält, fungerande folkstyre är mycket små, för att inte säga obefintliga, när man kommer upp i organisationer med hundratals miljoner människor. Vanliga människor måste kunna vara med och påverka sin framtid, och det är för mig mycket av grunden till kritiken mot den här elitistiska unionen och dess politiska överbyggnad.

När det gäller EMU verkar Göran Lennmarker vara beredd att acceptera en gigantisk arbetslöshet. Hela EMU-konceptet bygger ju på att vi har samma situation som i USA, där människor är beredda att i stor omfattning flytta från kust till kust, från delstat till delstat. Jag kan hålla med: När vanliga människor i Pajala är beredda att flytta till Milano eller Paris, då kan vi ha en gemensam valuta i Europa. Intill dess är det faktiskt skrämmande att höra människor stå och säga att de i den här frågan är beredda att acceptera en gigantisk arbetslöshet.

Anf. 28 HOLGER GUSTAFSSON (kds)

Herr talman! Peter Eriksson säger att vanligt folk skall kunna påverka. Vad han egentligen arbetar för är ju att se till att svenska folket skall bli ställt utanför påverkansmöjligheten. Det är verkligheten.

Vi kristdemokrater är otåliga när det gäller sysselsättningspolitiken, och jag vill slutligen här rikta en fråga till Mats Hellström: Varför dröjer den svenska regeringen med att genomföra åtgärder mot arbetslösheten? Detta är något som har slagits fast av ministerrådet i Essen i december och också i Europaparlamentet under 1995. Jag tänker på Coatesrapporten, som både kristdemokrater och socialister i parlamentet har ställt sig bakom, också den svenska socialdemokratiska gruppen. Jag tänker på viktiga åtgärder som arbetstidsdelning inom ramen för flexiblare arbetstid: att vi delar på befintliga jobb vid varje tidpunkt, sänkta skatter på arbete, avdragsmöjligheter och sänkta skatter på tjänster för att skapa mer sysselsättning på dessa områden. Jag skulle vara väldigt tacksam om detta blev något belyst.

Anf. 29 Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)

Herr talman! Nej, Holger Gustafsson, vi dröjer inte, och vi redovisar vår politik. Arbetslösheten sänks. Den sänks nu efter att tyvärr ha höjts under åren alldeles före vårt ansvar.

Jo då, Bo Könberg, jag förstod frågan om öppenheten. På de konkreta frågor som Folkpartiet ställde i valrörelsen, i ett förvånansvärt högt tonläge måste jag säga, får ni tydligt svar i Sverige. Bidra inte själva till att skapa nya och onödiga EU-myter, för det är faktiskt vad ni gör.

Avslutningsvis skulle jag vilja ta upp den fråga som Kenneth Kvist ställde om den folkliga förankringen i EU. Det finns mycket att göra i det avseendet. Men vi skall heller inte tappa perspektivet. Min erfarenhet som regeringsledamot är att jag aldrig tidigare varit med i ett samarbete där det, glädjande nog, är så många förtroendevalda som är indragna i en process. Väldigt mycket av annat samarbete som vi liksom regeringar i övrigt deltar i är internationell diplomati där diplomater träffar diplomater och regeringar träffar regeringar. Det gäller i högsta grad Förenta nationerna men också många andra samarbetsformer.

EU skiljer sig i det avseendet genom att det är ett system där visserligen många beslutsvägar är alltför snåriga, vilket är ett problem, men där många grupper och många förtroendevalda är indragna på ett sätt som såvitt jag förstår är unikt i världen i modern tid. Sedan hindrar inte det att det behöver göras mycket mera för att EU skall bli en organisation som ger praktiska resultat, en organisation som har praktisk betydelse för vanliga medborgare när det gäller jobb, miljö, jämställdhet, konsumenternas ställning – och öppenheten, inte minst. Det är särskilt på de områdena som den svenska regeringen i samarbete med – det är jag övertygad om – partierna i riksdagen skall verka inför regeringskonferensen.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 30 STEN TOLGFORS (m)

Herr talman! Efter 50 år av påtvingad delning har nu Europa möjlighet att enas igen – äntligen. En rad länder, från Estland, Lettland och Litauen i norr till Malta och Cypern i söder, strävar efter fullständigt medlemskap i Europeiska unionen. Förhoppningsvis utgör den här gruppen länder bara en första etapp i en utvidgning.

Av fördragen framgår att gemenskapen skall vara öppen för alla Europas länder. Att utvidgningen av EU förverkligas utan dröjsmål är ett grundläggande nationellt intresse för de nya kandidatländerna. Men det är också ett grundläggande nationellt intresse för Sverige – ekonomiskt, politiskt, säkerhetspolitiskt, och det är därför någonting som vi måste arbeta för i EU.

Demokratin, rättsstaten och den marknadsekonomiska utvecklingen av ekonomin i kandidatländerna stabiliseras och stärks av medlemskap. Det innebär bättre förutsättningar för en positiv utveckling av välfärden i de nya kandidatländerna men också för samhällena i Västeuropa. Fri handel och fritt ekonomiskt utbyte gynnar alla.

Kandidatländerna cementeras politiskt som en självklar del i en tidigare västeuropeisk gemenskap, och det har mycket stor säkerhetspolitisk betydelse utan att över huvud taget vara förknippat med säkerhetsgarantier.

Jag vill slå fast att medlemskap för de nya kandidatländerna inte är en ynnest från Västeuropa – det är i ett historiskt perspektiv en självklarhet. Östersjön har under huvuddelen av vår historia inte varit en gräns som delat Sverige från Östeuropa utan tvärtom den motorväg som bundit oss samman med länder som Finland, Ryssland och de baltiska staterna. Nu kan Östersjön igen bli ett Europasamarbetets innanhav, där åtta av nio länder inom kort kan vara fullständiga medlemmar i EU och ett land associerat.

Herr talman! Ofta radar vi i den svenska debatten upp en rad hinder för EU:s utvidgning, och ofta framställs det som om de hindren skulle ligga enbart hos kandidatländerna. Så är inte fallet.

De kriterier som ställs upp för medlemskap gäller i grunden respekt för mänskliga rättigheter och för demokratins principer. Att de efterlevs är självklart ett oundgängligt krav för medlemskap. EU är och skall vara ett samarbete för fullvärdiga demokratier. Men en liberalisering av EU:s jordbrukspolitik är nödvändig, inte bara av budgetskäl utan också för att få bort krångel och snedvridningar som den orsakar i ekonomin. Det är varken önskvärt eller möjligt att utsträcka dagens omfattande subventioner till att omfatta fler länder.

Det är dock inte så att kandidatländerna är de länder som mest högljutt kräver att subventionerna bevaras. Estland t.ex. har genomfört en långtgående avreglering av jordbruket. I stället är det så att en del av EU:s gamla medlemmar försvarar subventionspolitiken.

Förändringen i de tidigare socialistiska länderna går i flera fall fort. Efter ett inledande fall i bruttonationalprodukten när länderna blir fria är deras BNP nu generellt på väg upp igen.

Flera av de nya kandidatländerna ligger inte så långt efter EU:s mindre välmående medlemsländer som man ofta föreställer sig i debat-

ten. Om man ser till köpkraftskorrigerad BNP skiljer det, enligt siffror som jag har fått tillgängliga för 1993, mindre mellan Tjeckien och Grekland än mellan Grekland och Portugal, och ungefär lika mycket mellan Grekland och Estland som mellan Grekland och Portugal. – Jag nämner detta för att ge ett perspektiv i debatten.

Den privata sektorn i Tjeckien är ungefär två tredjedelar av BNP, i Estland ungefär hälften, precis som i Ungern och Polen. Slovakien och Polen exporterar precis som Estland grovt sett två tredjedelar av BNP – detta trots ett gammalt beroende av Sovjetunionen och Comecon. Polen är nu enligt den isländske professorn Thor Gylfason en större handelspartner för EU än vad Kanada är. Återigen säger jag detta för att ge perspektiv.

Marknadsekonomin börjar ge resultat i de länder som valt den vägen. De länder som däremot har valt att hänga kvar vid gamla strukturer eller som har försökt finna egna, halvsocialistiska vägar utvecklas sämre.

De nygamla demokratierna måste få komma med i EU på samma villkor som gamla medlemsländer. Länderna i Central- och Östeuropa kräver att bli tagna på allvar och inte minst att deras kandidaturer tas på allvar. Trots de politiska och ekonomiska problem som kan finnas bör en första grupp länder kunna bli medlemmar redan kring sekelskiftet.

Sverige visade under den borgerliga regeringen vägen genom att kräva att EU skulle ge de baltiska staterna frihandelsavtal av svensk modell för att Sverige skulle gå med i gemenskapen. Sveriges mål måste vara att inte minst de baltiska staterna skall kunna bli fullvärdiga medlemmar i EU år 2000. Detta förutsätter att medlemskapsförhandlingar sätts i gång omedelbart efter regeringskonferensens avslutande.

Man kan dock med fog säga att det svenska EU-valets stora förlorare var våra grannar i Baltikum, som förlorade chansen att få en tydlig svensk röst för utvidgning av gemenskapen i och med att hälften av parlamentsplatserna togs av samarbetets motståndare. Hur skall en person som i själ och hjärta är emot ett svenskt EU-medlemskap kunna arbeta med trovärdighet för att andra länder skall få komma med?

Herr talman! Som jag ser det är det centralt att det svenska agerandet i EU präglas av en vilja att möjliggöra en snabb utvidgning av EU. Allt annat skulle vara ett svek mot våra grannar i öster.

Anf. 31 BERIT LÖFSTEDT (s)

Herr talman! Det var i slutet av oktober eller möjligen i början av november 1991. Jag medverkade på ett möte med kristna socialdemokrater i Åtvidaberg. Mötet skulle handla om vad som då för tiden benämndes EG-frågan; det var innan Maastrichtfördraget var ratificerat och EG blivit EU.

Jag kan inte komma ihåg i detalj vad min inledning innehöll, men det var säkert i huvudsak ett försök att i folkbildande ordalag beskriva vad EG var och kunde tänkas bli. Efter inledningen vidtog frågor och samtal på vanligt mötesmanér. Någon frågade mig: Vilket är det viktigaste skälet för svenskt medlemskap i EG och vilken är EG:s viktigaste uppgift framöver?

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag svarade ungefär så här: Ingenting kan vara viktigare än att vara med och ta ansvar för att stärka de nyblivna demokratierna i östra Europa, att medverka till att en ekonomisk utjämning sker mellan Europas östra och västra delar, att hjälpa till att stabilisera den sociala situationen i östra Europa och bidra till att stora och svåra miljöproblem där får sin lösning.

Svaren från hösten 1991 är för min del fortfarande giltiga. Jag menar att en utvidgning av EU österut handlar om solidaritet men också om att bevara den säkerhetspolitiska stabilitet som så länge präglat vår del av världen.

Vad händer om vi vänder människorna i Östeuropa ryggen och säger: Ni är för fattiga, ni har för smutsiga industrier, ni producerar för mycket stål och för billiga livsmedel – vi har det för bra för att låta er rubba våra cirklar.

Jag menar att EU:s utvidgning är viktig för fredens skull. Vi vet alla att demokratin i de östeuropeiska staterna är skör. De etniska och nationella spänningarna är stora. Samtidigt har marknadsekonomi hittills faktiskt lett till sämre villkor för många medborgare.

Kanske var det fler än jag som i söndags lyssnade till ett radioprogram om Schlesien. I det programmet fanns det många som beskrev hur de numera var arbetslösa och kände sig otrygga. De kunde visserligen tala mera fritt och det fanns varor i affärerna, men vad hjälpte det när de hade lägre inkomster än förr eller var arbetslösa?

En polsk arbetares reallön var 1993 hela 29 % lägre än 1989. De ryska reallönerna har fallit minst lika mycket. I länder som Rumänien, Bulgarien och Ukraina har levnadsstandarden sjunkit än mer, och detta gäller dem som har arbete. Samtidigt har arbetslösheten också blivit miljoner östeuropéers verklighet. Bryts inte denna negativa utveckling kan en oerhört farlig situation uppstå. Ett sökande efter syndabockar kan börja, etniska konflikter kan förstärkas och populistiska och auktoritära ledare kan utnyttja nationella motsättningar för att komma till makten.

Den danska socialdemokratiska EU-kommissionären Ritt Bjerregaard har träffande sagt: Hanteringen av upplösningen i Jugoslavien har inte varit något för EU att skryta med. Om inte unionen kan hantera situationen vid sina östliga och sydliga gränser bättre kommer tragedin i Bosnien att kommas ihåg som ett obetydligt förspel.

När jag svarade som jag gjorde om EU:s framtida uppgifter, i Åtvidaberg hösten 1991, så gjorde jag det i huvudsak utifrån en övertygelse om att endast EU som samlad organisation har den styrka som behövs för att på ett avgörande sätt kunna påverka utvecklingen i Östeuropas länder. Inga enskilda stater, inte ens Tyskland och rakt inte Sverige, kan ensamma ta över den uppgiften.

Men för att lyckas måste EU anpassa sig till en ny situation och en ny tid. Att säkra freden och demokratin på 1950-talet var en sak. Att göra det på 1990-talet och inför 2000-talet är en helt annan sak och kräver andra lösningar.

Ett EU med 20–25 medlemmar måste också kunna fatta viktiga beslut för medborgarna i medlemsländerna. Varken nya eller gamla med-

lemmar tjänar på att EU drabbas av beslutsförlamning. De som var med och grundade EU blir besvikna. De nya upptäcker att EU inte alls gav det man hade tänkt sig. För min del menar jag nu att det är angeläget att identifiera de politiska områden där medborgarna har förväntningar på gemenskapen. Det blir nödvändigt att lägga örat så nära marken att medborgarnas förväntningar faktiskt når fram.

Gör vi detta kan vi nog också finna lämpliga avvägningar mellan vad som bör bli föremål för majoritetsbeslut i rådet och vad som bör kvarstå som rent mellanstatliga angelägenheter.

Herr talman! Uttrycket ”demokratiskt underskott” används ofta i EU-sammanhang och anknyter därvid i de flesta fall till Europaparlamentet och dess roll. Själv skulle jag vilja göra en något annan definition, nämligen följande: I de fall insyn och kontroll från direktvalda parlamentarikers sida i EU:s beslutsmaskineri är bristfälligt eller obefintligt råder ett demokratiskt underskott.

Bland de nationella parlamenten i medlemsländerna pågår nu en intensiv och bitvis litet nymornad debatt om just dessas roll i EU. Själv, i Sveriges riksdag, arbetar vi om ännu ofullkomligt och litet trevande men ändå engagerat med hur vi skall formera oss. Det finns säkert en hel del vi kan göra inom ramen för EU-nämnden för att öka riksdagens medverkan. Just nu är det mest angelägna – eftersom allt EU-arbete, så att säga, inte skall ske i EU-nämnden – att vi får med våra fackutskott. De skall integreras i EU-frågornas vardag. Bara då kan också vi lämna ifrån oss välgrundade ståndpunkter i slutet av beslutsprocessen.

Herr talman! För min del menar jag att EU-medlemskapet har inneburit ett demokratiskt tillskott. Vi finns med i många fler sammanhang, deltar i debatterna och har utbyte med andra länder. Detta tycker jag är ett demokratiskt tillskott.

Anf. 32 MARGIT GENNSER (m)

Herr talman! Efter andra världskriget ifrågasattes Europa som civiliserad förebild. Arthur Koestler, urtypen för en europé, letade efter bättre civilisationer. Hans slutsats blev trots allt att Europa är unikt. Vår lilla världsdel, ”en utväxt” på Asien, har genom sin litenhet och sin mosaik av skillnader lett till ”idéernas korsbefruktnings” och den moderna civilisationens framväxt.

Skillnader har varit utvecklingens motor, men skillnader har också lett till bestialiska ogärningar. Koestler ville få oss européer att se olikheternas värde.

Jag var europé långt före anslutningen till EU. Jag tillhör den generation som Koestler kallade ”den tysta” – skeptisk till politik och stora politiska planer. Det är min rätt och skyldighet som EU-medborgare att sätta upp ett varnande finger för sådant som verkar fel. Jag är kritisk till EMU.

Frågan om EMU har i första hand behandlats som en ekonomisk fråga, fastän den egentligen inte är det. Trots allt börjar jag med de ekonomiska argumenten.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

1. Det sägs att en europeisk valutaunion drar lägre kostnader. Växlings- och informationskostnaderna blir lägre. Men vinsten med *en* valuta är liten, någon promille av BNP.

2. En europeisk centralbank och ecu sägs ge prisstabilitet. Jag och många andra anser att detta är feltänkt. *En* institution är inte orsak till att det går bra eller dåligt i ett land. Det är sambandet mellan en rad olika förhållanden – kultur, näringsliv, institutioner, historisk utveckling, ja t.o.m. enskilda personers inflytande.

3. Ett område som är ett optimalt valutaområde har lämpligen en enda valuta. Vad kännetecknar ett optimalt valutaområde? Jo, geografisk arbetskraftsrörlighet. Den kan ersättas med fördelnings- och regionalpolitiska åtgärder eller flexibla löner/priser. God arbetskraftsrörlighet underlättas av språkliga och kulturella likheter – just det som *inte* kännetecknar Europa.

Makroekonomiska chocker som drabbat Sverige och dess omvärld de senaste 20 åren skulle aldrig helt kunnat rättas till genom högre geografisk rörlighet, genom arbetskraftsutvandring. Anpassning av hela landets pris- och lönenivå har skett genom devalveringar, som känts frustrerande. Orsaken är de fasta växelkurserna. Ändringarna har inte blivit kontinuerliga, utan därför dramatiska.

I dag har Sverige och Storbritannien flytande växelkurser. Många felgrepp har rättats till. Varför skall man då ha en fast EMU-regim 1997, 1999 eller 2002? En gemensam valuta kan *ännu* inte fungera från Palermo till Korpilombolo eller från Lands End till Jena. Vi är för olika. Varför låter man inte i stället en gemensam valuta växa fram av sig själv underifrån eller t.ex. först inom mindre områden?

4. EMU är inte främst ett ekonomiskt projekt. Merparten av världens framstående ekonomer tror inte på EMU. Den gemensamma valutatan är ett politiskt projekt, som bottnar i gamla motsättningar, rädslor och rivaliteter mellan Europas större stater. Sprängkraften är stor. Tyskarna vill ha sin D-mark och sin Bundesbank. Tyskar och fransmän ser med skepsis på den anglosachsiska finansiella marknadstraditionen. En gemensam valuta kräver en gemensam penning- och finanspolitik. Risker är stora att många grupper kommer att betrakta sig som "överkörda minoriteter", och då kan man frukta att den mörka sidan av Europas historia upprepas i ny variant. Den folkliga legitimiteten för projektet är svag. Varför ta en stor risk för misslyckande när vinsterna är små? Vad händer om EMU misslyckas – hur återställer man kronan, pundet, D-marken? Det liknar problemet att återskapa fisken från fisk-soppan.

Helmut Kohls djupa bindning till den gemensamma valutatan har varit Europafederalisternas hopp. Han har enligt The Times avslöjat Maastricht-illusionen genom att säga att "1999 är ett andrarangens EMU-intresse" och "utan EMU 1999 kollapsar inte världen". The Times konstaterade den 2 oktober:

"Det är nästan omöjligt att föreställa sig händelser som kan leda till en valutaunion inom en förutsebar framtid. Europafederalisternas slogan att 'Europa måste byggas på en gemensam valuta' håller inte. — — —"

Sanningen är att ett stabilt, samarbetsvilligt och rikt Europa måste byggas utan den gemensamma valutan”.

Hayek visar hur svårt problemet med fasta och rörliga växelkurser är. Med prestigelöshet konstaterar han i ”Hayek on Hayek” på sidan 150:

”Först trodde jag på fasta växelkurser. Regeringarna skulle hindras att använda rörliga växelkurser för att underlätta inflation. Men så såg jag hur inflation kunde importeras, då stödde jag rörliga växelkurser och så föddes idén att låta valutorna konkurrera.”

Hayeks förslag underlättas av dagens teknik som ger sekunds snabb information om valutornas värdetförändringar. Det talar för flytande valutakurser.

Herr talman! Politiker i ett litet land i Europas utkant bör vara avvaktande och försiktiga. Vår uppgift är att vara öppna för utveckling men ändå inte huvudstupa kasta oss in i ”EMU-äventyret”. I stället bör vi prestigelöst samtala om valuta och penningpolitiska problem. Många bättre lösningar än EMU ligger och väntar på oss. Låt oss börja samtala och avsluta debatten.

Anf. 33 MONICA GREEN (s)

Herr talman! Det handlar om jobben, miljön och freden. Samtalen och diskussionen inför regeringskonferensen måste handla om fred, om kvinnornas Europa, om demokratins Europa och om miljö och livskvalitet.

När det gäller kvinnornas Europa är grunden för jämställdhet och frihet rätten till det egna arbetet, rätten till den egna lönen. Så är det för alla kvinnor i Europa. Samtidigt är det kvinnorna som uppvisar den högsta arbetslösheten och som är de sämst avlönade i Europa.

Europas kvinnor har samma behov av lika lön, lika arbete, halva makten i beslutande församlingar, gemensamt ansvarstagande samt gemensamt finansierad vård och omsorg. Därför måste möjligheter till kvinnors arbete finnas och därför vill vi använda det europeiska samarbetet till att stärka kvinnors ställning ekonomiskt, politiskt och socialt.

Full sysselsättning måste vara det viktigaste målet för EU. Kvinnornas arbetslöshet måste tas på samma allvar som männens. Sverige skall arbeta för att göra välfärdspolitiken till en lika viktig del i EU-samarbetet. Sverige kan bidra med goda exempel.

Den ekonomiska och den sociala utvecklingen måste gå hand i hand. Vi vill att EU inför minimikrav på medborgarnas välfärd. Det skall inte löna sig för företag att investera i länder med ett dåligt socialt skydd. Det har vi sagt många gånger. Kvinnor och män skall ha lika lön för likvärdigt arbete. Vidare måste vi svenska kvinnor behålla den självständiga ställning som vi har genom beskattningen och genom socialförsäkringar baserade på att vuxna individer försörjer sig själva. Vi vill motverka att kvinnor blir en ny lågavlönad underklass med en låg facklig organiseringsgrad.

Vi vill också verka för att försök med kortare arbetstid införs. Det kan vi göra även som ett sätt att få fler arbetstillfällen. Det finns ute i Europa många goda exempel på att man har lyckats få fler arbetstill-

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

fällen genom kortad arbetstid. Inte minst metallindustrin i Tyskland har gått i bräsch för att visa på goda exempel här.

När det gäller demokratins Europa måste vi samarbeta för att engagera fler folk och länder. Vi måste utöka medlemsländerna till alla europeiska länder.

Vi har mycket att diskutera inför regeringskonferensen. Vi måste se till att folkrörelser, föreningar och skolor får ett stort utrymme samt medel för ett folkligt engagemang inför regeringskonferensen. Det handlar om att göra folk engagerade och medvetna om vilka möjligheter som det innebär att vara medlem i EU.

Vi måste också slåss för miljö och livskvalitet. Kretsloppstänkandet måste genomsyra EU:s miljöpolitik. Dessutom måste vi slåss för att miljöanpassade trafiksystem införs och vidareutvecklas samt för att onödiga transporter motverkas inom EU. Dessutom gäller det att EU skall verka för en avveckling av kärnkraften. Då måste vi införa mininivåer på skatteuttag för koldioxid och energi.

Vi måste se till att jordbrukspolitiken reformeras, så att överskotten minskar.

När det gäller livskvaliteten måste vi mycket hårt arbeta mot narkotikan. Vi kan aldrig acceptera den liberaliseringspolitik som drivs på många håll i Europa. Den utvecklingen måste stoppas.

Avslutningsvis: Det handlar om jobben, miljön och freden. Vi vill utveckla demokratin, och vi ser möjligheterna för kvinnornas Europa.

Anf. 34 STEN TOLGFORS (m) replik

Herr talman! Mycket av det som Monica Green säger låter bra. Vi skall alltså syssla med välfärdspolitik och sysselsättning, och vi skall prata om kärnkraftens avveckling på ett slags Europabasis. Men i samma andetag som Monica Green säger detta säger hon att hon vill lyfta de frågorna från Sveriges riksdag till en överstatlig nivå, något som i många fall går fullständigt på tvärs med den subsidiaritetsprincip som man varit så överens om tidigare i den svenska debatten.

Samma tendens finns i regeringsdeklarationen. Man pratar om att lyfta upp till Europeanivå de frågor som i vardagen berör folk. Detta förvånar. Det är också förvånande med tanke på vad Socialdemokraterna tänker sig driva på regeringskonferensen. I första hand handlar det om sådant som exempelvis konsumentpolitik och jämställdhet – i sig viktiga frågor, men ändå frågor som är ganska svagt regeringskonferensrelaterade. Där riskerar Sverige att hamna vid sidan av de stora och viktiga framtidsdebatterna i EU.

Anf. 35 MONICA GREEN (s) replik

Herr talman! Nej, vi ser medlemskapet i EU som en möjlighet att diskutera de här frågorna på en bredare basis. Vi ser möjligheter till att det inte bara blir fråga om marknadens och kapitalisternas villkor. Så har det ju tidigare varit med EU. Nu kan vi göra det möjligt för fler människor att engageras och att få i gång en bred diskussion om minikrav både inom miljöområdet och när det gäller den sociala välfärden. Här finns en stor möjlighet för socialdemokraternas projekt i Europa.

Anf. 36 STEN TOLGFORS (m) replik

Herr talman! Jag är väl medveten om att detta var den socialdemokratiska retoriken inför både Europavalet och folkomröstningen. Men faktum kvarstår: Man kan inte ta bort makt och ge den till någon. Man kan inte lyfta bort frågor från Sveriges riksdag utan att det påverkar politiken här.

Man vill göra ett antal saker överstatliga – fullständigt på tvärs med tanken om subsidiariteten, dvs. närhetsprincipen, närheten till beslutsfattandet. Ju längre bort man lyfter de frågorna, oavsett vilka skälen är, desto längre bort från folk kommer de.

Anf. 37 MONICA GREEN (s) replik

Herr talman! Jag håller inte med om det. Jag tror att saker kan diskuteras på flera olika håll. Vi kan diskutera vägarna i Skultorp, där jag bor. Men vi kan också diskutera transporter och hur vi kan få bättre transportmöjligheter i hela Europa. Det går inte på tvärs här, utan det kan ge möjligheter till ett ökat engagemang bland folk. Närhetsprincipen tror också jag på, men vi kan öka makten även genom att påverka i Europa.

Anf. 38 LARS HJERTÉN (m)

Herr talman! Det är 50 år sedan FN bildades. Med anledning av jubileet har man frågat svenska ungdomar vilka frågor de tycker att det är viktigast att driva på det internationella planet. De två dominerande frågorna för ungdomarna är fred och miljö. De frågorna är också mycket centrala i EU.

Vid den vallokalsundersökning som skedde i samband med valet till EU-parlamentet sade de flesta att freden i Europa var den viktigaste frågan för dem. Därefter kom som ungefär likvärdiga frågor demokratin, miljön och ekonomin.

Fredsfrågan var helt avgörande redan när samarbetet tog sin början i kol- och stålunionen och sedan i den europeiska gemenskapen. Fredsfrågan är nu mer aktuell än någonsin. Det räcker med att nämna staden Sarajevo, som också har blivit ett begrepp.

Miljöfrågan har också kommit att betyda allt mera inom EU. Här har svenska parlamentariker kommit att spela en viktig roll. Miljöutskottets ordförande, den brittiske labourpolitikern Ken Colins, har lovordat de svenska parlamentarikernas insats i miljödebatten både i utskottet och i parlamentet.

Klimatfrågan spelar en viktig roll i Brundtlandkommissionens rapport från mitten av 80-talet. Sedan kom Riokonferensen med en klimatkonvention och kravet på begränsade utsläpp av koldioxid och växthusgaser. I arbetet med Agenda 21 diskuteras nu dessa och andra miljöfrågor runt om i vårt land och, förhoppningsvis, över hela världen.

Allt detta finns med i EU:s arbete för en bättre miljö. I en rapport om koldioxidskatt som nyligen tagits fram talar man om att minska koldioxidutsläppen med 20 % fram till år 2005. Ett liknande förslag har Moderata samlingspartiet tidigare lagt fram i den svenska riksdagen.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Att använda ekonomiska styrmedel för en bättre miljö är något som vi tillämpade för ungefär tio år sedan, då vi just här i riksdagen föreslog en övergång till avgasrenade bilar. På frivillig basis ville vi ha en tvåårsperiod med ett rabattsystem. Det mötte då ganska stor kritik. Men faktum är att mer än 400 000 bilar med avgasrening började rulla på våra vägar. Det här är erfarenheter som vi nu använder oss av i den europeiska unionen.

Det är nödvändigt att det finns en plattform som kan hantera gränsoverskridande luft- och vattenföroreningar, som för Sveriges del till 80–90 % kommer från andra länder. Sverige kan genom sitt medlemskap fullt ut delta på alla nivåer i det här samarbetet.

EU:s arbete bedrivs ju inte bara av de styrande organ som diskuterar mest: rådet, kommissionen och parlamentet. Under institutionerna finns 60–70 arbetsgrupper på miljöområdet med svensk representation. Arbetsgrupperna fördelar sig på en mängd olika ämnesområden, från luft och vatten till flora och fauna.

Om vi gick ur EU skulle vi förlora vår möjlighet att, som en del säger, vara det goda exemplet i familjen. Även från EU-håll avfärdas föreställningen att man kan påverka utifrån, i alla fall särskilt mycket. Man är utomordentligt nöjd med att Sverige har varit med – inte minst när det gäller möjligheten att föra en aktiv miljöpolitik. Frågor där svenska parlamentariker hittills har varit med om att ta initiativ gäller t.ex. koldioxidskatter, gröna nationalräkenskaper, utveckling av miljövänliga hybridbilar och möjligheter att förhindra oljeolyckor till sjöss.

Vi ser, som flera här i kammaren redan har varit inne på, fram emot en utvidgad europeisk union. De tio länder i Central- och Östeuropa som har Europaavtal bör, liksom Malta och Cypern, kunna inleda medlemskapsförhandlingar redan 1998. De länder som uppfyller kraven för medlemskap kan inträda som medlemmar redan år 2000. Vi vill aktivt medverka till att dessa länder ges möjlighet till medlemskap. Den europeiska unionen kan inte göra halt vid den tidigare järnridån.

Inte minst för att få en god miljö är det nödvändigt att knyta dessa stater till EU. Redan i dag präglas miljöarbetet inom EU av strävan att se över de bristfälliga kärnkraftverken i öst, stänga dem som inte klarar rimliga miljö- och säkerhetskrav och hjälpa till med detta på olika sätt. Det är också viktigt att EU:s minimikrav för miljön får gälla för hela Europa.

Ett särskilt intresse för Sverige med dess långa Östersjökust är att alla stater som gränsar till Östersjön ges möjlighet till ett fruktbart miljösamarbete som medlemmar i EU.

Herr talman! Jag nämnde inledningsvis att miljöutskottets ordförande i Europaparlamentet, Ken Colins, sagt att svenskarna bidragit till en bra miljöpolitik. Han inbjöds till ett möte i Sverige för ett tag sedan, men när han fick veta att de svenska inbjudarna inte ville samarbeta inom EU utan i stället lämna organisationen så snart som möjligt, tackade Colins nej. Vill man inte delta i samarbetet, så väljer man ju faktiskt själv att ställa sig utanför.

Det kommer i dagarna ut en bok om svensk utrikespolitik i praktik och teori under några händelserika år i början av 1940-talet. Författare

är historieprofessorn Gunnar Richardson, tidigare ledamot av denna kammare. Han har funnit åtskilliga motsägelser i den svenska utrikespolitiken. I en artikel i Dagens Nyheter i måndags skriver han om svensk utrikespolitik: "Omtanken om den egna säkerheten och den egna välfärden har varit det övergripande målet. Det tycks vara det även efter EU-anslutningen: En egoistisk och snävt nationalistisk utrikespolitik."

Jag tror att det nu är dags att samarbeta kring en europeisk politik som gynnar hela Europa och därmed också Sverige.

Anf. 39 RONNY OLANDER (s)

Herr talman! Tullens verksamhet i Sverige och den fria rörligheten för personer och varor över gränserna i Europa har under den senaste tiden varit i fokus för en intensiv debatt. Anledningen har varit folkomröstningen om Sverige skulle ansluta sig till den europeiska unionen eller inte. Valutslaget vet vi alla: Det svenska folket sade ja till EU för ett år sedan.

Detta valutslag måste accepteras av alla partier som ställde upp i valet. Med facit i hand ställer jag mig dock tveksam till om detta är fallet från alla partier. I nuvarande diskussioner om ett eventuellt svenskt medlemskap med uppställda krav från svensk sida i Schengensamarbetet uppfattar jag att tidigare nej-anhängare framställer ett observatörskap, som det blir frågan om *innan* medlemskapet kan komma i fråga, som en inkörsport till helt fritt fram för knark över våra svenska gränser. Det är ett argument som också framfördes i folkomröstningskampanjen. Dessa uttalanden skapar oro i vårt land och kan tyvärr också indirekt uppmuntra till en främlingsfientlig attityd. För en del människor är medlemskapet skrämmande. "Det-var-bättre-förr"-argumenten är fortfarande starkt förankrade hos många medborgare.

Jag vill klart markera att vi socialdemokrater ger bekämpningen av narkotika en mycket hög prioritet. Jag vågar även påstå att det finns en bred uppslutning från övriga politiska partier i kammaren kring detta.

Jag har konstaterat att det finns ett märkligt synsätt när det gäller *människors* möjlighet att röra sig fritt över gränserna. Då skall alla möjliga hinder ställas upp. Men för varor, tjänster och inte minst kapitalets rörelse via datasystemen, skall en annan syn gälla. De s.k. fyra friheterna för varor, tjänster, människor och kapital reglerades redan i EES-avtalet. Detta avtal godtas numera av alla partier som är representerade i riksdagen. I den allmänna debatten finns det dock de som tycks tro att om vi bara stänger våra gränser, stänger vi också ute alla problem.

Så är det självfallet inte. Våra problem hanteras oftast bättre med ett ännu kraftigare, intensifierat myndighetssamarbete nationellt och – inte minst – internationellt. Kopplingen till ett effektivt europeiskt samarbete kan lösa många av problemen. Samarbetet inom EU och Europol med tillgång till bl.a. gemensamma databaser och passagerarlistor skulle vara ett välkommet inslag.

Jag tror inte att det är nyttigt att isolera Sverige från vare sig Europa- eller världssamarbetet. Vi måste öppna våra sinnen och för-

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

söka vara möjligheternas ambassadörer i stället för svårigheternas konsulter.

Herr talman! Jag har under sommaren givits möjligheten att följa tullens arbete. Jag har också ställt en fråga till finansminister Göran Persson om tullens möjlighet att utöva sin funktion på ett bra sätt i och med vårt inträde i EU. Jag är mycket tacksam över det svar som jag har fått. Statsrådet markerar enligt min tolkning klart att det definitivt inte handlar om några sänkta ambitionsnivåer i kampen mot narkotika. Tvärtom – det handlar om nya tag och nya idéer i detta mycket viktiga arbete.

En förhoppning från min sida är att specialhundar utbildade till att finna narkotika skall kunna användas mer i tullens verksamhet än vad som görs i dag. Hunden är ett tekniskt hjälpmedel som är mycket effektivt och har en avskräckande attityd. Detta är allmänt omvittnat. Hunden ger genom sin markering en indikation om att det finns anledning att anta att någon person medför varor som är förbjudna enligt artikel 36 i Romfördraget. Kostnaden är relativt stor, men effekten torde mer än väl motivera en större användning av knarkhundar.

Det tycks råda en viss okunnighet bland politiker och allmänhet om vad som gäller beträffande olika former av kontroller. Personkontroll sköts av Polismyndigheten och varukontroll av Tullmyndigheten. Vad gäller tullverksamheten i Skåne kan jag konstatera att kontrollen vid den yttre gränsen enligt min bedömning fungerar. Denna uppfattning har ytterligare stärkts genom besök och samtal med tullmyndigheter och fackliga företrädare.

Vad gäller kontrollen av artikel 36 i Romfördraget, som gäller narkotika, sprutor, kanyler, illegala vapen, stiletter, kaststjärnor, dopningsmedel o.d., samt kontrollen av farligt gods vid den inre gränsen, är jag mer tveksam till resultatet. Jag är dock medveten om att resultaten och uppfattningarna på denna punkt skiljer sig åt på olika ställen i landet.

Jag förutsätter att Generaltullstyrelsen inom kort gör en utvärdering, där det klarläggs om man lever upp till det som regeringen avsett beträffande narkotikbekämpningen, samt värderar hur resurserna har fördelats över landet med tanke på tidigare beslag av narkotikapreparat, antal tullstationer och geografiskt läge. Här vill jag att man i utvärderingen speciellt uppmärksammar de skånska förhållandena.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag uppmana till mer saklighet i debatten, både vad gäller konsekvenserna av Sveriges medlemskap i den europeiska unionen och vad gäller Sveriges begäran om observatörskap i Schengensamarbetet. Det skulle göra det lättare för alla, både för politiker och för medborgare.

Anf. 40 BERTIL PERSSON (m)

Herr talman! Det viktigaste beslutet det här seklet, nämligen inträdet i EU, skapar många möjligheter. En av dem, kanske en av de allra viktigaste, är möjligheten att på ett effektivt sätt också hjälpa de fattigaste länderna, både genom frihandel och genom ett effektivt bistånd.

EU är världens största ekonomi, större än USA:s och dubbelt så stor som Japans. I Maastrichtfördraget talar man tydligt om behovet av fattigdomsbekämpning i världen för att skapa varaktig ekonomisk och social utveckling, integration av u-länderna i världsekonomin, konsolidering av demokrati och rättsstat samt respekt för mänskliga rättigheter. I den senaste översynen av de här reglerna har Sverige också fått med jämställdheten.

Det gemensamma biståndet via EU skall skapa både komplementaritet, konsistens och samordning. Man ger ett bistånd som är både finansiellt och tekniskt, man ger katastrofbistånd, strukturanpassningsbistånd och forskningsbistånd.

Vad som också är viktigt när det gäller biståndet från EU är att man liksom Världsbanken ställer krav för biståndet. Man ställer krav på respekt för mänskliga rättigheter, på demokrati, på en ansvarsfull ekonomisk politik, på hänsyn till miljö, kvinnofrågor och näringsliv. Man ställer också krav på insatsernas effektivitet.

EU:s bistånd går framför allt via Lomékonventionen. Det går i första hand till Afrika söder om Sahara, där fattigdomen i dag ökar. Det är det enda område i världen där fattigdomen nu ökar. Man ger också i stor utsträckning sitt bistånd till länder som även Sverige ger stöd, vilket gör att samverkansmöjligheterna framöver är goda och möjligheterna att få bättre insatser är påtagliga.

Men man ger också stöd till Karibien, man ger till Stillahavsområdet. Man hjälper dessa länder med friare handel. Man ger dem kompensation för prisfall på jordbruksprodukter och produkter från gruvorna, som är speciellt viktiga för de här ländernas ekonomi. Man ger stöd till Mellanöstern och Nordafrika, dvs. Maghreb- och Mashreq-länderna, och man ger stöd till Asien och Latinamerika. Där gäller det framför allt handelsområdet och miljöområdet.

Det finns två projekt som är speciellt intressanta ur svensk synpunkt. Det är naturligtvis TACIS och PHARE. Det första är stödet till det forna Sovjet och det senare stödet som tidigare gick till Polen och Ungern men som nu går till hela Centraleuropa. På det här området kan Sverige i samverkan med EU åstadkomma mycket viktiga förändringar.

En av dem är att vi har fått ett Europaavtal för de baltiska länderna. Det är kanske det viktigaste stöd som Baltikum över huvud taget kunde få. Möjligheterna till ett framtida medlemskap i EU skapar förutsättningar för att göra Östersjön till ett fredens hav, som vi har talat om så mycket. Detta skulle kunna bli en realitet framöver.

Där finns också möjligheterna att utnyttja den samverkan som i dag sker mellan svenska landsting och regioner på andra sidan Östersjön, mellan svenska städer och städer på andra sidan Östersjön. Här kan man genom gemensamma väl planlagda insatser åstadkomma dramatiska förbättringar och skapa en tillväxtregion runt Östersjön som vi inte har haft på väldigt lång tid. Det här stödet till felutvecklade länder kan återskapa den styrka som Östersjön en gång i tiden hade.

Ett annat område där Sverige kan göra stor nytta är på frihandelsområdet. EU är från början en tullunion, även om Loméländerna har haft en del förmåner på tullsidan. Här gäller det framför allt för oss att

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

bryta tullmonopolen och tullmurarna när det gäller jordbruk och teko, som är viktiga produkter för de fattiga länderna. Där är Sveriges upp-
gift både i WTO och i EU att se till att frihandeln blir global.

U-världens handel motsvarar tio gånger det sammanlagda bistånd som u-världen får. Jag tycker att det finns anledning att se med optimism på utvecklingen i u-världen. Man kan se på Stillahavsasien, där länderna på mindre än en generation, 20–30 år, har gått från absolut fattigdom till relativt välstånd. I dag är det bara, som jag nämnde, i Afrika som fattigdomen ökar.

I samverkan med EU och EU:s länder tror jag att Sverige har en mycket bättre chans än någonsin att aktivt bidra till att avskaffa fattigdomen i världen.

Anf. 41 INGVAR ERIKSSON (m)

Herr talman! Då det gäller jordbruket, livsmedelsindustrin och jordbrukspolitiken innebär EU-medlemskapet stora förändringar. Förändringarna betingas av att jordbrukspolitiken är gemensam inom EU.

Det ligger en stor fördel i att jordbrukspolitiken är gemensam EU-länderna emellan. Därmed kan inte olika skydds- och stödnivåer längre snedvrider konkurrensförutsättningarna mellan medlemsländerna. T.ex. är statligt stödd export, dumpning i annat EU-land, icke möjlig, förutsatt att reglerna följs.

Vid ett fortsatt svenskt utanförskap skulle denna snedvridande EU-export på Sverige ha fortsatt och t.o.m. ökat om man fortsatt på den väg man tidigare slagit in på genom socialdemokraternas politik med bl.a. ensidigt sänkta svenska gränsskydd. Detta var det stora hotet mot svensk livsmedelsproduktion, tillsammans med avgifts- och skatteökningarna.

Den svenska avregleringen av jordbrukspolitiken 1990 var riktig. Men för att bli lyckosam på längre sikt måste även andra länder följa efter. Intentionerna i GATT, att länderna ömsesidigt och i samma takt, skulle sänka skydds- och stödnivåerna var riktiga. Problemet var att resultatet av GATT-förhandlingarna först fem år försenat kunde träda i kraft. Därigenom kom svenska producenter i kläm och har producentprismässigt pressats hårt under de senaste fem åren. Producentprisnivåerna har faktiskt varit lägre under dessa år, trots ökade produktionskostnader, även politiskt betingade sådana. Detta har lett till en kraftig rationalisering och effektivisering, såväl inom lantbruket som inom livsmedelsindustrin i landet. Det hade dock det goda med sig att svensk livsmedelsproduktion trots allt stod ganska väl rustad vid EU-inträdet, med undantag av att exportkanalerna ännu inte hunnit byggas upp till en tillräcklig styrka. Orsaken till detta var att den gamla inhemska livsmedelspolitiken inte var exportinriktad och att förutsättningarna härför hämmats, bl.a. av den socialdemokratiska ovilligheten att tänka nytt.

Herr talman! Ganska stor politisk enighet råder här hemma om att EU:s jordbrukspolitik måste genomgå förändringar framöver. Avreglering och ökad marknadsanpassning måste ske. Därvid är det självfallet

viktigt med ömsesidighet så att förändringarna sker i harmoni länderna emellan.

I sammanhanget har det talats om en renationalisering av jordbrukspolitiken. Detta skulle vara mycket olyckligt genom att det uppenbarligen riskerar att leda tillbaka till en nationell stödpolitik, som i sin tur återigen skulle snedvrider konkurrensen. Var står regeringen i denna fråga, fru jordbruksminister?

Från moderat sida är vi inriktade på att driva på i förändringsfrågan för ökad avreglering och marknadsanpassning. Men, herr talman, vi är benhårda i våra krav på att svenska livsmedelsproducenter skall få verka på så lika villkor som möjligt. Därför kommer vi att motarbeta alla ensidiga svenska politiska förslag som snedvrider konkurrensen.

Är regeringen och ni socialdemokrater beredda att acceptera och verka för att de svenska intressena på detta område, liksom när det gäller att utnyttja möjligheterna fullt ut inom den nuvarande jordbrukspolitiken, CAP, fullföljs? Självklart har, herr talman, EU-inträdet skapat vissa problem. Tyvärr har problemen förvärrats genom att regeringen på flera områden frångick det framförhandlade avtalet med EU, det som svenska folket sade ja till i folkomröstningen förra hösten.

Mjölkkvotshanteringen har inte skötts på ett bra sätt, och problemen med slaktdjuren, inte minst i Norrland, var onödigt komplicerade.

Olyckligt är också att de i EU-avtalet framförhandlade miljöpengarna halverats genom uppgörelsen mellan Centern och Socialdemokraterna. Förändringarna av de tidigare miljöprogrammen, liksom regeringens senfärdighet med att sätta programmen i sjön, riskerar att äventyra ytterligare många miljoner av det som skulle återföras till Sverige från EU. Detta är anmärkningsvärt, inte minst ur jordbrukets synpunkt där dessa miljöpengar skulle kunna betyda mycket.

Vi moderater står fast vid den förra regeringens förslag och anser att utnyttjandet av dessa pengar skulle ha bidragit till såväl miljövinster som nya arbetstillfällen.

Då det gäller mjölkkvoterna har visserligen de orimliga hoten om straffavgifter för den producent som producerar för mycket temporärt hävts, men själva frågan om kvotfördelning och försäljning av kvoter är ännu inte löst. Hela problemet med mjölkkvoter är en praktisk fråga och kräver därför praktiska och oteoretiska lösningar.

Vi moderater har länge krävt handling, och så sent som i maj begärde vi moderater i jordbruksutskottet tillsammans med Folkpartiets representant, Eva Eriksson, att utskottet skulle ta initiativ till frågans lösning. Tyvärr fick vi inte stöd från övriga partier i utskottet. Ohörsamhet och senfärdighet från regeringens sida hotar nu att leda till ytterligare problem på området.

Jag hoppas få nya besked på dessa områden från jordbruksministern.

Anf. 42 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Sverige är sedan snart tio månader medlem i Europeiska unionen. Det har på många sätt varit en omvälvande tid. Männi-

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

skors oro inför medlemskapets konsekvenser för dem själva och för vårt samhälle har inte kunna stillas.

Diskussionen om vad vi vill med vårt medlemskap måste göras tydlig, och det måste i sin tur ske i en bred dialog med svenska folket.

På ett område vet vi dock klart vad vi vill. EU:s jordbrukspolitik utformades för snart 40 år sedan. Syftet var att bygga upp ett konkurrenskraftigt europeiskt jordbruk och att minska de dåvarande medlemsländernas starka importberoende av livsmedel. Jordbruket avskärmades från internationell konkurrens, och priserna reglerades för att driva upp produktionen och för att säkerställa jordbrukarnas inkomster.

Ur detta perspektiv har politiken varit framgångsrik. Men nu har den kommit till vägs ände.

I stället för underskott kännetecknas det europeiska jordbruket nu av överproduktion.

I stället för att vara importberoende dumpar EU nu sitt överskott på världsmarknaden och snedvrider världsmarknadspriserna till förfång för främst u-länderna.

Ett byråkratiskt och för många jordbrukare – och även för politiker, måste det erkännas – obegripligt administrativt system styr vad och hur mycket bönderna får producera. För konsumenter och skattebetalare har systemet blivit orimligt dyrt.

Denna EU:s jordbrukspolitik måste moderniseras. Producenter och konsumenter måste själva få bestämma vad som skall produceras och vad som skall konsumeras. De otaliga kommittéerna i Bryssel, som på administrativ väg skall försöka hantera utbud och efterfrågan på livsmedel, måste ersättas med ett fritt varuutbyte. Handeln med livsmedel både på den inre marknaden och på världsmarknaden måste styras av sunda ekonomiska principer.

En omläggning nödvändiggör också, menar jag, en översyn av målen för EU:s jordbrukspolitik. Det är mål som utformats i en annan tid och för ett annat jordbruk än dagens. Bara det förhållandet att EU:s politik saknar mål för jordbrukets roll i miljöpolitiken är tillräckligt för att motivera en översyn av Romfördraget i denna del.

Det finns alltså starka argument för en modernisering av den gemensamma politiken. Styrkan i detta faktum ökar i perspektivet av EU:s utvidgning mot Öst- och Centraleuropa. Vid ett möte i Bryssel i förra veckan med jordbruksministrarna i dessa länder sade samtliga av dem att de eftersträvar medlemskap i EU. Men samtliga ministrar såg också jordbruket som en av de svåraste knäckfrågorna att hantera i de överläggningar som måste föregå anslutningen.

Varför är då detta en sådan knäckfråga? I de central- och östeuropeiska länderna spelar jordbruket en stor roll i ekonomin och för jobben. Det gäller för alla länder, inklusive de baltiska staterna, men det gäller särskilt i länderna Polen och Rumänien. Samtidigt är jordbruket i dessa länder nedgången; det lider brist på allehanda insatsvaror och kämpar med stora strukturproblem.

Det finns de som menar att en östutvidgning av kostnadsskäl måste föregås av en reformering av den gemensamma jordbrukspolitik. Det är riktigt att om den gemensamma jordbrukspolitik, som den ser ut i

dag, tillämpas i dessa länder kommer EU:s utgifter att öka dramatiskt. Olika belopp förekommer i debatten, men för Sveriges del skulle det kunna bli en ökning på runt 40 % av avgiften till EU enbart för ökade utgifter på det jordbrukspolitiska området.

Kostnadsaspekten av utvidgningen är därför viktig. Vi har emellertid också skäl att fråga oss vad EU:s jordbrukspolitik får för konsekvenser för de nya medlemsländerna. Det är möjligt att de enskilda jordbrukarna i dessa länder skulle välkomna frikostiga EU-bidrag och högre priser på sina produkter. Men det finns skäl att fråga sig vad resten av befolkningen säger om det.

I de central- och östeuropeiska länderna är livsmedelspriserna betydligt lägre än inom EU. Ändå lägger hushållen i dessa länder ut mellan 30 % och 60 % av sina inkomster på mat. Skulle EU:s högprislinje bli gällande i dessa länder så skulle den andelen öka betydligt. Inflationen skulle ta fart, och krav på kompensation skulle riktas mot staten. Eftersom dessa fattiga länder inte skulle klara av kraven är risken för social oro överhängande.

De högre EU-priserna innebär också en stimulans till högre produktion i jordbruket. Med hänsyn till de strukturproblem som finns i jordbruket i de central- och östeuropeiska länderna är det, åtminstone på kort och medellång sikt, svårt att bedöma hur produktionen kommer att utvecklas. Men faran för att vi snart kommer i konflikt med GATT-åtaganden skulle vara överhängande.

Långa övergångsregler anges ofta som en modell för att införliva de central- och östeuropeiska länderna i den gemensamma politiken. Jag vill inte utesluta att sådana kommer att bli nödvändiga inom jordbruket. Men jag tror inte att det betyder att EU:s jordbrukspolitik kan förbli oförändrad.

När de central- och östeuropeiska ländernas jordbruk har funnit sina former, när de kan utnyttja sina komparativa fördelar och när de kan bli konkurrenskraftiga kommer vi att få ytterligare problem med överskott som skall avsättas på den internationella marknaden eller måste lagras lång tid.

Därför måste EU:s jordbrukspolitik förändras. Jag tror att i denna fråga är samstämmigheten stor i Sveriges riksdag. De skillnader som finns mellan de olika politiska partierna på detta område i Sverige är väsentligt mindre än åsiktsskillnaderna om den gemensamma jordbrukspolitiken i unionen. Där är en stor majoritet väldigt ovilliga till en förändring.

Den svenska samsynen är viktig. Våra möjligheter att modernisera EU:s jordbrukspolitik ökar väsentligt om vi kan uppträda enat i denna fråga.

Anf. 43 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Jordbruksministern tog upp frågan om EU:s utvidgning. Om jag uppfattade henne rätt ansåg hon att den var viktig. Det gläder mig att höra att också Margareta Winberg, liksom vi moderater, anser att utvidgningen av EU är viktig. Då skall självfallet vi svenskar även fortsättningsvis vara med i EU och påverka utvecklingen.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Sedan gick Margareta Winberg in på förändringar i jordbrukspolitiken och på att åsiktsskillnaderna är större inom de andra EU-länderna än de är här hemma, och det är ju uppenbarligen riktigt. Vi är tydligen överens om att förändringar måste till.

Jag ställde några frågor i mitt anförande där jag tog upp debatten kring förändringar. Det finns en del debattörer som hävdar att det skulle ske en renationalisering av jordbrukspolitiken, vilket – som jag sade – skulle medföra nya problem med snedvriden konkurrens och inhemska nationella stödnivåer. Det vore förödande för Sverige. Jag hoppas att Margareta Winberg vill kommentera den frågan.

Vidare sade jordbruksministern ingenting om konkurrensen i övrigt och om den socialdemokratiska regeringens ambitioner när det gäller att arbeta vidare för förändringar i EU:s jordbrukspolitik. Är ni socialdemokrater beredda att arbeta för att vi i Sverige fullt ut skall utnyttja de möjligheter som CAP-politiken ger även för svenskt vidkommande? Det är en angelägen fråga.

Anf. 44 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Det vore litet förmåtet av mig att stå här i dag och beskriva i vilken takt och på vilket sätt som EU:s jordbrukspolitik skall förändras. Riksdagen har ju själv beställt en parlamentarisk utredning som snart kommer att sätta i gång sitt arbete. Dessutom har vi på Jordbruksdepartementet satt i gång ett liknande arbete – men i ett litet mer kortsiktigt perspektiv – inför regeringskonferensen nästa år, mycket då med avseende på diskussioner som kommer om utvidgningen mot Öst- och Centraleuropa.

Sedan tog Ingvar Eriksson upp mycket av det som hade hänt under året. Han undrade om vi var beredda att utnyttja möjligheterna fullt ut. Jag utgår ifrån att han då undrar om vi vill använda oss av hela den framförhandlade ekonomiska ramen. Ingvar Eriksson vet mycket väl svaret. Centerpartisterna och socialdemokraterna i jordbruksutskottet har ju träffat en uppgörelse som innebär en begränsning av den framförhandlade ramen. På t.ex. miljöområdet kommer det under en femårsperiod att satsas 7,5 miljarder kronor, varav EU satsar hälften och svenska staten hälften. Att vi inte kan utnyttja hela den ekonomiska ramen har att göra med att vi som har och tar ansvar inte har de pengar som moderaterna tydligen, åtminstone i opposition, har.

När det sedan gäller kvotproblem har vi t.ex. tagit hänsyn till riksdagens beslut om hur kvoterna skall fördelas. Det beslutet fattades ganska sent. Produktionen har dessutom ökat sedan det framförhandlade resultatet blev verklighet. Då är det mycket komplicerat att fördela kvoterna ner på gårdsnivå med den reduktion som är nödvändig.

Anf. 45 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Margareta Winberg talade om den parlamentariska utredningen och ville inte svara på några principiella frågor av det slag som jag ställde om renationalisering. Jag ställer frågan igen och kräver ett svar: Vad har jordbruksministern för inställning? En renationalisering skulle ju innebära en ny nationalisering av jordbrukspolitiken,

nya nationella stöd i olika länder på olika nivåer och därmed en snedvridning av konkurrensen, vilket vore väldigt olyckligt och förödande enligt vår uppfattning. Därför tycker jag att det vore illa om vi i dag inte kan få ett besked i alla fall på den punkten.

Sedan tycker jag också att det är beklagligt att man inte har velat utnyttja hela ramen i det framförhandlade EU-avtalet. Det är olyckligt, inte minst därför att den ramen ju skulle ge t.ex. miljöinvesteringar och nya jobb i det svenska landskapet, vilket skulle ha betydelse för jordbruk och landsbygd. Det skulle också minimera miljöproblem, men det är kanske en debatt som Anna Lindh och andra debattörer här skall föra. Men det är ändå olyckligt att man inte vill fullfölja detta.

När det gäller mjölkkvoterna anser vi moderater att det är orimligt att man inte behandlar alla producenter lika. De som är på väg att bli pensionärer och de som inte har orkat uppfylla nya krav borde i alla fall få samma möjligheter att sälja sin kvot. Hade man fått dessa möjligheter, hade av allt att döma en fri kvot blivit aktuell. De som i dag producerar utan kvot, dvs. de som producerar för mycket, skulle då ha kunnat få tillgång till den kvoten. Den här frågan är illa skött, fru jordbruksminister. Jag hoppas verkligen att ni lyssnar mera på oss i fortsättningen. Här var vi beredda att samarbeta för praktiska och effektiva lösningar.

Anf. 46 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Återigen: Jag vill inte föregå den parlamentariska utredningen eller mitt eget arbete i departementet. Men det är klart att jag ändå kan sia om framtiden. Man måste fundera över vad marknaden klarar och inte klarar. Det marknaden inte klarar är t.ex. att ge oss jordbruksprodukter av hög kvalitet eller att se till att det sker en produktion i alla delar – helst – av den europeiska unionen. Vi måste sannolikt i framtiden fortfarande ha miljöstöd och regionalpolitiskt stöd. Det är också på det viset som man försöker att utforma CAP, även om det går alldeles för långsamt.

Det är lätt för Moderata samlingspartiet i opposition att säga att man skall utnyttja hela ramen. När man ingick i fyrpartiregeringen behövde man heller aldrig anvisa varifrån pengarna skulle tas. Vi har i Sverige haft ett ekonomiskt läge där vi har tvingats till hårda besparingar för olika grupper, för sjuka, pensionärer, studerande och för barnfamiljer. Medlemskapet medförde för jordbruksnäringen att man fick en ökad intäkt på i genomsnitt 11 %, olika beroende på var i landet man bodde och vilken produktionsinriktning man hade. Att i det läget tro att man skulle ha råd med ytterligare pengar utöver dem som vi kom överens med Centerpartiet om är en illusion. Dessa pengar finns inte. Det är också en politisk omöjlighet att göra så, åtminstone för ett socialdemokratiskt parti.

Anf. 47 GÖTE JONSSON (m)

Herr talman! Enligt uppgifter i massmedierna lär det vara på det sättet att opinionen i Finland efter folkomröstningen om EU-inträdet är annorlunda än i Sverige. Den är mera positiv. Det finns ganska goda skäl till att det är på det sättet. I Finland har man levit i närheten av ett

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

kommunistiskt hot, i närheten av en hård diktatur byggd på en omänsklig ideologi. Man ser nu tryggheten i samarbetet mellan demokratiska stater i Europa.

Herr talman! Stämningen i Baltikum är precis densamma. Man ser samarbetet som en möjlighet, som en garanti för demokrati, frihet och trygghet.

Sverige har inte samma historia. Det är kanske därför som den här opinionsyttringen förekommer. Vi kan ställa oss frågan om vi inte bedrar oss själva.

EU-valet var ett bakslag för samlivssträvandena på alla de områden där samarbetet i Europa är viktigt och värdefullt.

Tyvärr är det väl så att frågorna oftast har fastnat på jordgubbsnivå. Vi borde i stället analysera hur vi gemensamt skall lösa de stora problemen som vi har på olika områden eller hur vi i samarbete med andra europeiska stater skall arbeta för att skapa en bättre välfärd och bättre livsbetingelser för oss själva, som innebär att vi alla utifrån den målsättningen får bättre livsbetingelser.

Det här, herr talman, gäller inte minst på miljöområdet. Europasamarbetet, vågar jag påstå, är avgörande när det gäller det svenska miljöarbetet. Det torde inte vara någon tvekan om detta. Vi i denna kammare vet att det krävs samarbete för att klara problemen när det gäller luft, vatten och geologisk mångfald. Vi vet att det krävs samarbete för att vi gemensamt skall kunna tillvarata de resurser som naturen ger. Vi kanske har anledning att ställa oss frågan: Kände de som röstade på Vänstern och Miljöpartiet till behovet av samarbete för att klara miljön?

Vi vet att det genom EU nu finns instrument att formellt fatta beslut på bl.a. miljöområdet som är bindande för medlemsländerna och positiva för miljöarbetet samt positiva för hela välfärdsutvecklingen. I och med att vi vet att dessa möjligheter finns har också optimismen och tilltron till att vi skall kunna lösa de olika frågeställningarna ökat.

Skillnaden mellan ja och nej i EU-valet var ju markant. Det är framför allt märkligt att just Miljöpartiet motarbetar dessa viktiga strävanden när det gäller samarbete för att lösa miljöproblemen i Europa. Miljöpartiet har i första hand blivit ett nej-sägarparti när det gäller samarbete och inte ett trovärdigt miljöparti – jag säger det med utgångspunkt från det sätt som man har agerat på.

Herr talman! Jag vill bara citera några punkter ur Miljöpartiets uttalanden, kongressbeslut och valbroschyrer. Man säger att Miljöpartiets grundsyfte förblir att Sverige inte skall vara medlem i EU, att Miljöpartiet aktivt skall arbeta för att vi skall lämna EU så fort som möjligt och att man inte vill att EU utökas vare sig politiskt eller geografiskt.

Då ställer man sig frågan: Vad innebär då detta om vi skulle hamna i den situationen? Jo, det innebär givetvis att Sveriges möjlighet och inflytande på miljöområdet i rådet, kommissionen eller parlamentet uteblir fullständigt. Det innebär att Sveriges möjligheter att delta i 68 olika expertgrupper eller i 14 viktiga miljöprogram också raderas, försvåras eller omöjliggörs. Det är ju detta som skulle bli följden om vi lydde rådet från Miljöpartiet i det här sammanhanget. Det skulle vara

intressant att få veta vad Miljöpartiet har för alternativ när det gäller det sätt på vilket vi skall samarbeta för att lösa miljöproblemen.

Herr talman! Vi som tror på samarbetet har ett gemensamt ansvar, oaktat vilket parti vi tillhör. Då gäller det främst att skapa trovärdighet för miljöpolitiken här hemma och att skapa trovärdighet när det gäller klimatfrågorna och frågan om biologisk mångfald etc. Men vi måste också arbeta för att vi inom EU får en miljöpolitik som är formad så att den löser våra nationella miljöbehov och miljöproblem. Där återstår en hel del att göra, därför att frågeställningarna är olika i de olika länderna.

Från moderat sida har vi uppfattningen att vi konstruktivt skall gå in i detta samarbete, också i samarbete med andra svenska politiska partier som har samma uppfattning, just för att vi skall kunna bidra till en bättre framtidsmiljö för oss själva och våra barn.

Anf. 48 LENNART DALÉUS (c)

Herr talman! Först kan det finnas skäl att litet grand kommentera det som Ingvar Eriksson tidigare sade om uppgörelsen och om resultatet av socialdemokraternas och centerns gemensamma arbete på jordbruksområdet. Det lät på Ingvar Eriksson – och jag har hört det förut – som om det skulle vara en dålig uppgörelse och ett dåligt beslut. Det är ju inte så, och det vet dess bättre Ingvar Eriksson också.

Jag vet att moderaterna har riktat kritik mot det här beslutet, men det intressanta är att de också är de enda som har gjort det.

Efter beslutet och uppgörelsen har jag försökt att lyssna på vad olika grupper tycker, som på olika sätt håller på med jordbruk. Jag har lyssnat på miljöörelsen som är mycket nöjd med det starka miljöstödet genom det här beslutet. Jag har lyssnat på småbrukare som är nöjda med att de nu kan styra över till en alternativ eller ekologisk odling. Jag har också lyssnat på jordbrukarnas organisationer som är nöjda med detta beslut. Därför blir man litet ledsen när kritiken enbart kommer från den här talarstolen när moderaterna intar den. Det visar på något sätt att kritiken kanske ändå inte är så djupt och fast förankrad i de grupperingar och den verklighet som jordbruket ändå finns i.

Det kanske kan finnas skäl att något förtydliga det som jordbruksministern sade om innebörden av uppgörelsen och dess utsträckning i tiden. Både uppgörelsen i sig, det papper som ligger tryggt förvarat i mitt kassaskåp, och det som sedan blev utskottsbetänkande och riksdagens beslut innehåller ju den ventil som talar om att om det av miljöskäl är rimligt och ekonomiskt möjligt så kan man utnyttja större delar av ramen än vad som nu är fallet. Nu vet också jag att det naturligtvis är svårt att börja peta i femåriga program. Men det kan ändå finnas skäl att peka på att dessa formuleringar finns med i alla s.k. auktoritativa papper och i de beslut som har fattats.

Nu är det inte bara jordbruket som får nya villkor och hamnar i en ny verklighet när vi är med i EU, utan det gäller naturligtvis också på miljöområdet. I den rapport som skrevs inför medlemskapet – EU, EES och miljön – skrev utredarna mycket tydligt att det nu gäller att förankra miljöbesluten i en europeisk verklighet. Detta förtjänar litet efter-

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

tanke även i dag, därför att vi måste naturligtvis se på miljöfrågorna som hörande hemma i en europeisk verklighet på ett helt annat sätt än tidigare. Det innebär att vi måste tackla kemikaliefrågan och frågan om varuflödet och att vi måste arbeta med frågan om luftföroreningarna på ett helt annat sätt än tidigare.

En del tecken tyder väl på att denna politiska process har börjat komma i gång. Litet saknar man kanske det vassa, uddfyllda angreppssättet. Engagemanget från svensk sida bör naturligtvis öka. Men en del tecken är ändå positiva.

Nu räcker det inte med att ha ett arbete med en europeisk helhetsbild, utan vi måste naturligtvis också skicka det svenska budskapet genom att hantera frågorna rätt på hemmaplan. Här intar några frågor en alldeles speciell roll.

Den första är frågan om skatteväxlingen, som självfallet måste få en svensk hantering insatt i ett europeiskt perspektiv. Jag är övertygad om att det finns starka miljöengagerade krafter i Sverige som kommer att medverka till att den processen drivs framåt.

Den andra frågan är kretsloppsarbetet, där vi bör gå före och se till att företagen tar ett tydligt producentansvar som ett nav eller en motor i kretsloppsverksamheten.

Den tredje frågan som börjar bli alltmer, som det heter, brännande aktuell är hanteringen av kärnkraftens avveckling. Här har några andra europeiska länder visat kraften att gå före genom att genomföra folkomröstningar och stänga av kärnkraften. Goda exempel på detta är ju Italien och, numera som EU-land, också Österrike. Där har man genomfört folkomröstningar där man utfärdat löften, och därefter har man fullföljt löfterna och avvecklat kärnkraften.

Nu är det inte bara politiker som skall ta till sig den nya europeiska verkligheten, utan det skall naturligtvis även näringslivet göra. Man ser med litet förvåning på delar av näringslivet som ännu inte har förstått möjligheterna att utnyttja den kvalitet som ett miljöengagemang och en miljökompetens innebär i sin produktion och i sina varor för att därmed utnyttja det som är början till en växande och starkt expanderande grön marknad. Det är ett villkor som man kan ställa på näringslivet. Då landar vi politiker och näringslivet på samma iakttagelse, nämligen att man skall vara medveten om problemen som EU-medlemskapet innebär men att man nu skall utnyttja alla möjligheter.

Anf. 49 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Lennart Daléus är ledsen över att höra att jag kritiserar något i uppgörelsen mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna. Det är i så fall motiverat att jag gör det. Jag beklagar att man inte kom längre. Sanningen när det gäller jordbrukspolitik är att partierna i jordbruksutskottet, förutom Socialdemokraterna och Centerpartiet, var beredda att gå längre i linje med det förhandlingsresultat som uppnåddes i och med EU. Det var faktiskt Olof Johansson och Karl Erik Ols-son som tillsammans med Ulf Dinkelspiel förhandlade fram detta avtal. Men det har ni faktiskt delvis frångått när det gäller miljön. När det gäller jordbruket var vi beredda att gå längre. Men där gav ni efter,

vilket man naturligtvis får vara beredd att göra för att nå en uppgörelse. Men det är en risk som ni själva tar.

Lennart Daléus säger att han inte tror att min kritik är förankrad. Jag tror att man ändå måste vara beredd på kritik om man ger avkall på de intentioner som man har förhandlat fram. Så enkelt är det, Lennart Daléus. Vi är beredda att stå fast vid det förhandlingsresultatet och jobba vidare. Nu är frågan: Kommer Centerpartiet att medverka till att man breddar basen för miljöåterföringen nästa år? Det här året är redan förspillt. Man har förlorat många miljoner. Vi hoppas nu att Lennart Daléus medverkar till att vi kommer längre nästa år.

Anf. 50 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Ingvar Eriksson gör inte en riktig verklighetsbeskrivning av vad som hände. Före detta beslut hade LRF protestmöten, skickade budkavlar runt landet, och det var en rejäl och tydlig folkstorm därför att det förslag som man såg var på väg att bli verklighet inte var rimligt när Sverige hade blivit medlem i den europeiska unionen. Sedan träffade Socialdemokraterna och Centern en uppgörelse som var bra och som sedan väsentligen har applåderats av alla som tidigare var tveksamma. Uppgåelsen kom ju till därför att vi lyckades sammanjämka åsikter. Vår inställning var att den svenska ekonomin inte tålde hela det utnyttjande som Ingvar Eriksson talar om.

När proteststormarna och kritiken i övrigt har tystnat undrar man litet grand över att kritiken finns kvar hos några företrädare i ett parti i denna kammare. Att säga att man var ledsen var kanske att säga för mycket, men jag är i alla fall inte orolig för att detta skall resultera i något problematiskt för det svenska jordbruket efter denna uppgörelse.

Huruvida vi skall vara med om att utöka utnyttjandet av den här ramen nästa år vet jag inte. Det får samhällsekonomin och miljöbehovet utvisa, vilket står i dessa dokument. Jag har svårt att peka på något sådant i dag.

Anf. 51 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Herr talman! Det är riktigt att de förändringar som kom till stånd i uppgörelsen var förändringar som gick i vår riktning och i den förra regeringens riktning. Därvidlag hade vi inget att erinra eller kritisera. Men man kom inte ända fram. Jag är övertygad om att om man i utskottet hade velat ha en bredare uppgörelse hade en sådan varit möjlig, och resultatet hade blivit starkare. Men nu valde man att göra upp bakom ryggen på utskottet i övrigt. Det är sanningen, Lennart Daléus.

När det gäller fortsättningen har vi på område efter område upplevt att Centerpartiet sufflerar Socialdemokraterna. Det är oroande, därför att om vi vill ha en inriktning på borgerlig grund är det viktigt att vi försöker komma gemensamt framåt. Min fråga om fortsättningen när det gäller utnyttjande av ramen är därför mycket viktig. Vi är beredda att göra upp på en bred linje som leder i rätt riktning. Vi tror att det var olyckligt att man missade miljöpengar under det första året. Vi får hoppas att det blir en förändring nästa år.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 52 LENNART DALÉUS (c) replik

Herr talman! Ingvar Eriksson talar om att en inriktning på borgerlig grund skulle vara ledstjärnan. För oss är ledstjärnan att man skall komma fram till kloka beslut. Om det sedan sker genom att de borgerliga partierna samverkar, vilket ofta är fallet, är det bra. Men om det, som denna gång, sker genom att vi kommer överens med Socialdemokraterna är det också bra.

Resultatet blev bättre än ursprungsförslaget genom denna uppgörelse, vilket vi naturligtvis är mycket nöjda med. Jag är mycket miljöengagerad och anser att miljöfrågorna är stora, viktiga och avgörande i samhällsarbetet. Men det hindrar inte att det även finns en del ekonomiska realiteter. Och det fanns faktiskt inte utrymme för att man under det första året utnyttjade hela ramen. I efterhand kan man också se att det kanske inte ens fanns behov av det. Sedan kan jag tycka att det är tråkigt att det är svårt att ändra femårsprogram och att detta alltså delvis blir styrande för de kommande fem åren. Men det får man leva med. Man får göra ansträngningar om ekonomin tillåter och om miljöbehovet finns. Jag kan alltså lova att om ekonomin tillåter och miljöbehovet finns kommer vi att anstränga oss för att försöka få en höjning inom ramen. Men jag kan inte säga något om detta i dag. Jag är inte så synsk. I dag verkar det som om man har fått ut så mycket pengar som mottagarna har förmått att ta emot. Det tycker jag är bra. Jag tycker att det här miljöprogrammet har en bra inriktning. Om det går att utvidga senare, får vi diskutera nästa år. Men jag är inte säker på att ekonomin klarar allt som vi skulle vilja göra. Och jag vet inte hur miljöbehovet kommer att se ut nästa år och vad som är möjligt inom femårsprogrammet.

Anf. 53 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Herr talman! Ibland framställs det som om Sverige skulle vara så unikt för att man inte utnyttjar hela den framförhandlade ekonomiska ramen. Men så är det naturligtvis inte. Det finns gamla medlemsländer inom EU som inte alls har denna typ av inslag. I vårt grannland i öster, nämligen Finland, har man nu bytt regering och tillsatt en jordbruksminister som är opolitisk, därför att det var så kontroversiellt att skära ned inom jordbruket där, vilket man nu är på gång att göra ganska kraftigt. Det var inget politiskt parti som orkade ta på sig den rollen. Också i det perspektivet är det glädjande att vi i vår riksdag har orkat göra det och har fått en så pass stabil majoritet för den här politiken. Det är också bra att det är ett femårsprogram, eftersom jordbrukarna då vet vad de har att rätta sig efter. Det är något som man har efterlyst mycket länge.

Jag menar att miljöprogrammet, som det har kommit att utformas, och nivån på pengarna innebär ett lyft för miljöpolitiken inom jordbruket. Det består av tre områden: Det första är öppna landskap och vall- och betesstöd, vilket är mycket bra för den biologiska mångfalden. Det andra är att särskilt miljö känsliga områden skall kunna få stöd. Och det tredje är den ekologiska produktionen. En helt enig riksdag har sagt att senast år 2000 skall minst 10 % av det konventionella jordbruket vara

omlagt till ekologisk produktion. Det finns nu mycket goda utsikter för att detta kommer att ske med den tredje delen i detta miljöprogram.

Jag kan inte låta bli att kommentera det som sades om att Centerpartiet och sossarna skulle ha gått bakom ryggen på utskottet. Jag kan försäkra att vi socialdemokrater talade med både Folkpartiet och Vänsterpartiet, men inte med Moderaterna, eftersom vi bedömde det som ganska lönlöst. Men vi fann att Centern var mest intressant.

Anf. 54 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Jordbruksministern berörde nu återigen femårsprogrammet. Det kunde kanske vara lämpligt att jordbruksministern bekräftade att det både i uppgörelse och kanske också i riksdagsbeslut finns en ventil om vad som kan ske om samhällsekonomin medger det och miljöbehovet finns. Jag vet att det är svårt att närmare ange detta i ett femårsprogram, men eftersom Ingvar Eriksson hakar upp sig på möjligheterna att agera i fortsättningen, skulle det kanske verka rensande i debatten om Margareta Winberg kunde kommentera detta.

Anf. 55 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Det är bara att läsa innantill i utskottsbetänkandet, som ju är offentligt. Där står det som Lennart Daléus nu säger. Det kan också Ingvar Eriksson läsa. Vi kan sedan alltid diskutera när samhällsekonomin är sådan att denna ventil skulle kunna utlösas.

Anf. 56 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Fru talman! Margareta Winberg säger att det var lönlöst att besvära sig med att försöka göra upp med Moderaterna. Men, Margareta Winberg, ni försökte ju inte. Sanningen är den att ni arbetade bakom ryggen på oss i utskottet.

Margareta Winberg tar också upp återflödet av miljöpengar från EU. Tidigare sade ni att vi inte har råd att ta emot det. Vi har ändå förhandlat oss fram till en ram. Man har ju lurat svenska folket. Medlemsavgiften blir ju inte lägre, Margareta Winberg, därför att vi inte utnyttjar det som vi har förhandlat fram. Det är det som vi moderater beklagar. Att det kanske inte verkar meningsfullt att göra upp med oss kan bero på att vi står fast vid den linje som vi har hävdad.

Anf. 57 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)

Fru talman! Ingvar Eriksson är så pass gammal i riksdagen att han vet hur arbetet bedrivs. Han är också, inte minst med tanke på de vändor och mödor som fyrapartiregeringen hade, väl medveten om att man måste diskutera med varandra för att få någonting som liknar en majoritet. Vi har inte egen majoritet i kammaren, och vi måste därför alltid tala med andra partier om de beslut som skall fattas. Så gjordes också den här gången.

Konstigare än så är det inte. Jag tycker att det är litet fult att kalla detta att gå bakom ryggen på någon.

Vad gäller att vi inte talar med Moderaterna visar denna debatt, liksom alla andra debatter som Ingvar Eriksson och jag har haft i det här

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ämnet, att vi inte kommer överens. Ni har alltid mera pengar till jordbruket än vad vi har, eftersom våra respektive prioriteringar är olika.

Det sades vidare att vi skulle ha lurat svenska folket. Jag tror inte att det var frågan om 1,5 miljarder, 2,8 miljarder eller 3,1 miljarder till miljöpolitiken i jordbruket som fick en majoritet av svenska folket att rösta ja i folkomröstningen.

Anf. 58 INGVAR ERIKSSON (m) replik

Fru talman! Jag kan bara beklaga att de diskussioner som ni förde på andra håll inte ledde ända fram. Det är ändå så att återflödet av pengar till Sverige skulle ha kunnat skapa miljövinster och nya jobb, och det har vi inte gott om i Sverige. Mot den bakgrunden beklagar vi det som skett.

Vi hade vidare i vårt budgetförslag klar täckning för de förslag som vi har lagt fram här i riksdagen.

Anf. 59 EVA ERIKSSON (fp)

Fru talman! Nyligen nåddes vi av uppgifter från Världshälsoorganisationen om att upp till flera hundratusen människor i Europa får sina sjukdomar i luftvägarna förvärrade på grund av svavelutsläpp i luften. Barnen drabbas av ökade luftvägsbesvär av kväveoxidutsläppen. Nästan hundratusen barn per år berörs av detta. Detta kan vi i Folkpartiet aldrig acceptera. Svavelutsläppen måste minimeras och kväveoxidutsläppen elimineras. Det handlar om våra barns och barnbarns framtid.

Fru talman! Hotet om en galopperande växthuseffekt är en av vår tids viktigaste och svåraste miljöfrågor. För en månad sedan kom uppgifter från IPCC, som är en vetenskaplig panel under FN, att de samlade forskarrönen nu tydligare än tidigare visar att vi har fått en global temperaturhöjning till följd av koldioxidutsläppen. Den skepsis som tidigare funnits bland forskare kan man nu avskriva.

Effekterna av en global temperaturhöjning är svåröverskådliga. Det kan handla om allt ifrån stigande havsytor till kraftiga stormar och förändrade havsströmmar. Växthuseffektens konsekvenser för nationer och enskilda individer kan bli katastrofala.

För mig som socialliberal är det självklart att starkt reagera. Miljon-tals människor riskerar att få sin frihet inskränkt av den hotande växthuseffekten. Hälsa, drömmar och livschanser slås i spillror. I spåren av klimatförändringsproblematiken – inte bara i de värsta scenarierna – kan man skönja konflikter om naturresurser och inskränkningar i demokratiska fri- och rättigheter. Det krävs inte så mycket till för att det här skall ske.

Fru talman! Vi liberaler vill bygga ett samhälle där kretsloppen sluts och där mångfalden värnas, ett samhälle där den enskildes hälsa, handlingsfrihet och livschanser inte hotas av ekologisk kollaps. Vad som nu skulle behövas är ett kraftfullt ledarskap och internationellt agerande, men tecknen är inte särskilt goda. Just nu är det inte mycket som tyder på framgång.

Partskonferensen för klimatkonventionen har inte lyckats nå fram till bindande överenskommelser. Europeiska unionen diskuterar en

koldioxid- och energiskatt men har svårt att enas, eftersom de mest motsträviga får bestämma takten.

Här i Sverige vann motståndarna till ett europeiskt samarbete stora framgångar i valet till Europaparlamentet. Den socialdemokratiska regeringens inställning är negativ eller oklar i frågan om att ta bort vetorätten för miljöskatter i EU. Jag har fått ett skriftligt frågesvar från miljöministern där hon avslöjade att hon hade ett intresse för detta och att hon var beredd att arbeta för att vetorätten skulle avskaffas. Men osäkerheten om vad resten av regeringen vill finns fortfarande kvar.

Regeringen verkar inte vilja ta tag i problemet med växthuseffekten. I regeringsförklaringen prioriterar statsministern fyra andra viktiga miljöfrågor, nämligen förurningen, kemikalierna, kretsloppsanpassningen och naturvården. Det är mycket viktiga frågor, men växthuseffekten nämns inte en enda gång. Jag tycker att det är allvarligt, fru talman. I en av de stora framtidsfrågorna duckar regeringen. Åtgärder mot utsläppen måste för att bli framgångsrika vidtas på en internationell nivå.

Det vore bra om vi nu kunde använda oss av EU i det här sammanhanget, för att sedan kunna dra med oss hela världssamfundet. EU-kommissionen har ju ett förslag om energi- och koldioxidskatt, vars genomförande – som jag redan har nämnt – tyvärr bromsas av ett litet antal medlemsländer. Vi i Folkpartiet tycker att det är fel, och vi vill att vetorätten mot miljöavgifter skall avskaffas. Det är inte bara Socialdemokraterna som har gått emot oss, utan märkligt nog säger också Miljöpartiet nej. Jag tycker att det är konstigt att miljöpartisterna säger nej nu, när vi kan stärka samarbetet om miljöfrågorna i Europa och när vi har chans att börja fatta beslut som verkligen förbättrar miljön. Deras svar är: Vi vill att Sverige skall lämna EU.

Det är säkert många, fru talman, både här i kammaren och ute i Sverige som undrar hur Miljöpartiets politik skall kunna leda till en bättre miljö och hur den över huvud taget skall kunna påskynda internationella åtgärder mot växthuseffekten, om man inte ens vill vara med i samarbetet.

Nu har väl lyckligtvis Miljöpartiet inte så stort inflytande över de här frågorna, men jag tycker att regeringens inställning är mer illavarslande. Är man intresserad av växthuseffekten? Vill man arbeta för en obligatorisk koldioxidskatt i EU:s medlemsländer? Har miljöministern möjligheter att påverka finansministern, som måste ta sig an de här frågorna?

För oss liberaler handlar medlemskapet om att bekämpa den miljöförstöring som är ett hot mot människors frihet.

Fru talman! EU måste och skall bli världens bästa miljöorganisation. Det handlar om våra barns och barnbarns framtid.

Anf. 60 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag tror inte att Eva Eriksson har läst vår EU-strategi, vilket förvånar mig eftersom vi har haft ett gott samarbete om den. Där är förurnings- och klimatfrågor upptaget som den första punkten.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Sverige har också varit drivande när det gäller koldioxidskatten, eftersom det är ett av de viktiga exemplen på hur vi kan påverka klimatfrågorna. Vi har varit drivande dels genom att själva införa en koldioxidskatt och därmed föregå med gott exempel, dels genom att driva frågan om en koldioxidskatt i EU. Både miljöministern och finansministern har drivit frågan om en koldioxidskatt i EU.

Däremot är det viktigt att vi får en avgränsning mellan miljöavgifter och övriga skattefrågor så att vi inte försätter Sverige i en situation där även skattefrågorna i allmänhet blir harmoniserade inom EU.

Anf. 61 EVA ERIKSSON (fp) replik

Fru talman! Det gläder mig att miljöministern har agerat som hon har gjort tidigare. Jag sade också det i mitt inledningsanförande. Min fråga gäller hur man kommer att agera när Spencerrapporten nu snart ligger på kommissionens bord. Den skall behandla koldioxidskatter. Förslaget har vattnats ur och blivit ett förslag om en frivillig skatt.

Kommer miljöministern och finansministern att kräva att det skall vara en obligatorisk skatt, eller kommer man att acceptera den rapport som nu kommer att föreläggas? Det är en viktig fråga. Det är en tydlig markering. Jag tycker att det vore bra om miljöministern eller Sveriges regering – det kanske är finansministern eftersom det gäller miljöavgifter som fortfarande räknas som skatter – tydligt markerar att vi från Sveriges sida inte kan tänka oss att överge positionen att skatten skall vara obligatorisk för varje medlemsland.

Anf. 62 HANNA ZETTERBERG (v)

Fru talman! Jag tänker börja med att tala om att Vänsterpartiet naturligtvis ser att ett internationellt samarbete när det gäller miljöfrågorna är det absolut viktigaste. Det är det vi alltid har sagt. Sverige kan inte som enda land i världen jobba hårt med miljöfrågorna. Det skulle aldrig fungera. Det tror jag att de flesta är överens om.

Det som är intressant är ju vilka spelregler vi har att rätta oss efter. Vilket lagutrymme har vi i dag för att jobba med miljöfrågorna?

Jag tycker faktiskt att debatten hittills i dag mest har bestått av fina ord som inte betyder någonting. Fina ord kan vi alla säga, men det som är viktigt är ju att konkretisera frågorna kring EU och miljöpolitiken.

Det är där Sverige har ett jättestort problem i dag. Det vi säger och det vi gör hamnar ofta i direkt konflikt.

Vi har t.ex. skrivit under Riodeklarationen. Vi har lovat att prioritera biologisk mångfald. Samtidigt bygger vi i dag ut vägar, vilket ökar kväveutsläppen. Bilismen ökar, och vi får stora problem med både växthuseffekt och biologisk mångfald. Det är det som är problemet i dag.

Jag tänker försöka konkretisera debatten och diskussionen i dag på två stora områden som direkt berörs av EU:s lagstiftning. Det ena handlar om återvinningssystem och avfallspolitik.

Det finns ett EG-direktiv om förpackningar och förpackningsavfall som antogs i slutet av 1994 och som träder i kraft i juni 1996. Det direktivet syftar till att minska materialanvändning vid tillverkning av

förpackningar. Det som är intressant i direktivet är att minst 50 % och högst 65 % av vikten av de förpackningar som kommer ut på marknaden skall återvinnas. Förpackningsavfallet skall materialåtervinnas till minst 25 % och högst 45 %. Dessa kvoter skall vara uppfyllda till år 2001.

Det som också är intressant i detta direktiv är att återvinning innefattar energiutvinning. Däremot innefattar det inte begreppet återanvändning. De produkter som man återanvänder får alltså inte räknas in i dessa kvoter.

Det kanske är bra, eftersom våra svenska nuvarande mål innebär att 95 % av alla standardförpackningar av glas – öl- och läskflaskor – skall återvinnas. 90 % av alla flaskor för vin och sprit som tappas i Sverige skall återvinnas. För aluminiumburkar gäller också 90 %. Det finns flera exempel på detta.

Det som är intressant är att alla dessa svenska målsättningar ligger utöver EU:s ram. Som jag tolkar EG-direktivet, vår tillämpning i Sverige och våra svenska målsättningar bryter vi mot EU:s lagstiftning på detta område.

Direktivet baseras på § 100 A i Romfördraget. Vill man få tillstånd att överträda de maximinivåer som gäller insamling och materialåtervinning måste man vända sig till kommissionen. Detta extra undantag får absolut inte innebära ett dolt handelshinder.

Varje land får använda sina egna ekonomiska styrmedel. Jag har funderat på om de nationella pant- och återvinningssystemen kan bli ett handelshinder. Vi har alla olika typer av flaskor och olika typer av förpackningar i EU:s länder. De skall kunna transporteras och säljas i alla olika länder.

Skall vi t.ex. kunna lämna in danska flaskor i det svenska pantsystemet? Urholkar vi inte förtroendet för dessa system när det kommer in nya förpackningar på marknaden som vi inte kan återvinna genom de svenska systemen? Det är detta jag tror håller på att hända. Det är väldigt viktigt att vi har ett starkt förtroende för det miljöarbete vi driver.

Den andra område jag tänkte ta upp är koldioxidskatten. Eva Eriksson tog också upp frågan, och Anna Lindh har kommenterat den. Jag tycker att det känns bra och förtroendeingivande att vi driver dessa frågor väldigt hårt.

Det är kanske viktigast att försöka dela upp direkta skatteregler och miljöavgifter. Det absolut viktigaste är att alla former av miljöbeslut gäller miniminivåer och att de enskilda länderna alltid har en möjlighet att gå vidare och jobba hårdare med de miljöfrågor som de vill driva. Man skall använda § 130 S – tror jag – i stället för § 100 A. Det är en väldigt viktig skillnad i dessa stora miljöfrågor.

Till sist vill jag ställa en konkret fråga både till regeringens representant, som finns här i dag, och till de andra riksdagspartierna. Det handlar just om de konkreta frågorna. Är vi beredda att faktiskt bryta mot EU:s lagstiftning när det gäller återvinning? Är vi beredda att göra det till dess att vi har fått en förändring i EU:s lagar? Jag är beredd att göra det, därför att jag tycker att det är så viktiga frågor. Det handlar om återvinning men också om t.ex. koldioxidskatterna.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att det är dessa konkreta frågor vi måste börja diskutera nu. Vi kan alla prata om fina saker och säga fina ord, men det är dessa konkreta frågor som direkt gör att vi faller på eget grepp vad gäller EU-medlemskapet och miljöfrågorna. Det finns många fler exempel på att de svenska målen direkt strider mot EU:s lagstiftning. Jag undrar hur vi gör då. Det är den konkreta frågan.

Anf. 63 ANDRE VICE TALMANNEN

Ministrarna har ett anförande och sedan replikrätt. Det blir bara replikrätter kvar. Jag vill bara påminna om det.

Anf. 64 LENNART DALEUS (c) replik

Fru talman! Hanna Zetterberg har noterat den stränghet med vilken den tidigare regeringen, på miljöområdet ledd av Centern, införde producentansvar – i detta fall framför allt när det gäller förpackningar – och kretsloppstänkande. Hanna Zetterberg har uppenbarligen också noterat den stränghet med vilken man förde fram begreppen återanvändning och materialåtervinning som krav i hanteringen av förpackningar.

Däri ligger också svaret på Hanna Zetterbergs fråga till några av oss: Är man beredd att bryta mot EU-regelverket för att genomföra de krav vi har i Sverige? Det blir naturligtvis ett obetingat ”ja” från Centerns sida. Vi var beredda att göra det redan innan vi var med i EU.

Vi kände till förpackningsdirektiv. När det gäller nivåer och krav på avfallsområdet var Centern med om att driva fram de nivåer och de beslut som blev den tidigare regeringens. Men det finns några frågor kvar att arbeta med.

Det gläder mig att Hanna Zetterberg identifierar skillnaden mellan materialåtervinning och återanvändning å ena sidan och energiutvinning å andra sidan. Där finns fortfarande en kamp att utkämpa, nämligen kampen att se till att materialåtervinningstänkandet och återanvändningstänkandet dominerar över energiutvinningstänkandet.

Hanna Zetterberg ställde en fråga till oss. Jag kan inbjuda Hanna Zetterberg till det arbete som innebär att vi också i Sverige ser till att hålla borta tankarna på att hämningslöst ägna sig åt energiutvinning när materialåtervinning och materialåteranvändning bör sättas i förgrunden.

Anf. 65 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Jag är väldigt glad för det ja som Lennart Daléus uttalar för Centerns räkning om att bryta mot de EU-lagar som gäller om förpackningar och återvinning av förpackningar inom EU.

Det intressanta med dessa lagar, och som är skillnaden gentemot de svenska, är att EU:s lagar mycket mer gäller handelshinder. Det är det som är själva motivet till att ha en övre gräns, t.ex. maxnivån på 45 %. De svenska målsättningarna, som jag tycker är bra, t.ex. målsättningen om 90 % återvinning, är något som vi skall sträva mot. Det är därför som jag vill poängtera att det finns en stor skillnad i synen på miljöarbetet inom EU och det som jag skulle vilja vora synen på miljöarbetet.

Lennart Daléus talar också om att det är viktigt att vi skall återanvända mer. Det håller jag helt och fullt med om. Det som är intressant, och som jag kanske på en gång kan bolla vidare till Anna Lindh, är den EU-skrivelse som vi fick i våras.

Anf. 66 ANDRE VICE TALMANNEN
Repliken gäller nu Lennart Daléus.

Anf. 67 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Det handlade om det arbete som vi i Sverige bedriver gentemot EU. Där nämner man inte återanvändning över huvud taget. Jag tror att det är något som vi måste börja arbeta för.

I EG:s direktiv om förpackningar och återvinning står det inte heller någonting om återanvändning. Det ingår så att säga inte i målet. Det är också väldigt intressant. Jag tror att vi behöver arbeta mycket mer med detta.

Anf. 68 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Jag vill mycket kort säga till Hanna Zetterberg var bollarna ligger. Det kan också vara viktigt att veta.

De svenska kraven vad gäller återanvändning och materialåtervinning för förpackningar är i form av en förordning utfärdad av regeringen grundad på renhållningslagen. Det kan vara värt att notera att om det sker förändringar i de svenska ambitionerna måste de i så fall ske genom förändringar av dessa förordningar.

Jag tycker att innehållet i de förordningarna är bra. De visar vägen, och bör också visa vägen, för EU:s arbete. Jag är övertygad om att den svenska miljöministern ser det på det sättet och kommer att driva arbetet med den utgångspunkten.

Anf. 69 EVA ERIKSSON (fp) replik

Fru talman! Hanna Zetterberg inledde sitt anförande med att säga att vi säger en massa fina ord som inte betyder något. Jag vill ändå försäkra Hanna Zetterberg om att allt jag sade i mitt anförande är ord som jag menar, och jag tänker med kraft arbeta för att genomföra detta. Jag vill göra det helt klart.

Det som är intressant med Hanna Zetterbergs anförande är att hon tar upp frågan om miljöavgifterna och koldioxidskatterna och talar om vikten av att man räknar dem till miljöfrågor och på det sättet får bort vetorätten när det gäller miljöskatter och miljöavgifter.

Den frågan togs under våren upp i kammaren. Då röstade Socialdemokraterna och Vänsterpartiet emot det. Kan jag tolka det Hanna Zetterberg säger som att Vänsterpartiet nu tycker att det är riktigt att det inte skall finnas någon vetorätt när det gäller miljöavgifter och miljöskatter, dvs. att den ambition man skall ha när man inför t.ex. koldioxidskatt är att det skall vara en obligatorisk skatt som skall gälla alla medlemsländer i EU?

Hanna Zetterbergs fråga om producentansvaret och om vi från Folkpartiets sida är beredda att bryta mot några lagar förstår jag inte

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

riktigt. Det gör tydligen Lennart Daléus. I Sverige har vi en mycket hög ambition. Vi har en förordning om producentansvaret, ett fördelat ansvar. Det finns inte på samma sätt i EU.

Så till frågan om vi bör ha en ambition att även i EU få implementerad denna tanke och denna förordning som vi i Sverige har ställt oss bakom. De regler som finns i EU och de beslut som är fattade där ligger ju långt över det ansvar som vi har tagit på oss i Sverige. Vore det så att det ställdes krav på att vi skall sänka vår ambition skulle jag inte gå med på det. Om det är det svaret som Hanna Zetterberg vill ha kan jag säga att jag inte kommer att göra det.

Anf. 70 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! När jag talade om att det har varit många tomma ord här i kammaren i dag menade jag med det inte alls Eva Erikssons anförande. Det tycker jag var ett av de bästa under dagen, om jag skall vara riktigt ärlig. Det handlade mer om dem som talade före Eva Eriksson.

Jag börjar med frågan om förpackningar. Jag tolkar det som att EU:s lagstiftning står i strid med den svenska lagstiftningen. Det är därför som jag är orolig för att vi eventuellt skulle sänka våra nivåer och ambitioner vad gäller dessa frågor. Jag hoppas verkligen inte att vi kommer att göra det. Det vore mycket olyckligt. Jag kommer naturligtvis att försöka få in de svenska ambitionerna i EU:s lagstiftning, i den mån det går. Det är det som är intressant.

När det gäller koldioxidskatten pekar jag på att det finns mycket stora problem. Det finns många frågor som man tar upp på dagordningen därför att miljön kräver dessa stora förändringar i vårt samhälle. Jag tror inte att man skall se det så konkret som att Vänsterpartiet inte vill att vi skall ha kvar vetorätt eller något liknande. Det handlar inte om det i just det här fallet. Vetorätten innebär så mycket mer.

Däremot måste vi ta en diskussion om dessa frågor. Hur gör vi i de konkreta fallen när lagstiftande strider direkt mot miljöns krav, där enskilda länder hindras att införa olika typer av skatter eller avgifter och framför allt att gå vidare i olika typer av miljöfrågor? Det är där som jag ser att de stora problemen finns.

Jag är beredd att diskutera detta för att hitta lösningar som gör att vi kan arbeta konstruktivt med miljöfrågor även inom EU, eftersom vi nu är medlemmar, oavsett om vi ville det från början eller inte.

Anf. 71 GUDRUN LINDVALL (mp)

Fru talman! Vi hör i dag ofta många som diskuterar miljön säga att miljöproblemen bara kan lösas internationellt – observera: bara. Jag menar att det inte är sant. Alla som har arbetat länge med miljöproblem vet att de måste lösas nationellt, regionalt och internationellt. Man kan inte bortse från någon nivå. Det är också därför många säger nej till EU. Det är inte något samarbetsorgan som har visat sig sätta miljöproblemen högt upp på dagordningen.

De som säger att miljöproblemen bara kan lösas internationellt är ofta de som mycket starkt säger ja till EU. Om vi skall vara ärliga är

det också de som inte brukar vara så intresserade av en radikal miljöproblemlösning nationellt. De brukar hänvisa till luftföroreningarna.

Just när det gäller luftföroreningarna är EU ett stort problem. I en rapport som har kommit inför Sofiamötet slås fast att i EU har trafiken fördubblats 1970–1990, och, hör och häpna, man räknar med att den skall fördubblas ytterligare 1990–2010, trots att just trafiken är ett av de största luftföroreningsproblemen.

Sverige har inte varit bättre. Vår trafik har nästan tredubblats 1965–1995 fast vi under hela tiden har diskuterat förurningen och också sagt oss vara medvetna om att kväveoxider är en av de stora källorna till just förurningen.

Sverige är det land som deponerar mest kväveoxid i Sverige. Om vi kom till rätta med de nationella problemen när det gäller kväveoxid skulle vi ha gjort mycket. Vi exporterar också lika mycket som vi deponerar i Sverige, ungefär 34 000 ton per år. Dessa problem måste alltså lösas nationellt, regionalt och internationellt.

En luftförorening som jag tror att man kommer att prata alltmer om är det marknära ozonet. Här är det bara den nationella depositionen som är av betydelse, dvs. det vi släpper ut nationellt. Det är bara en nationell politik som kan råda bot på problemen.

Om miljöproblemen bara kunde lösas internationellt skulle det också betyda att alla länder hade samma miljöproblem, men det har man inte alls. I Sverige är ungefär vartannat barn som börjar i skolan vid sju års ålder allergiskt eller överkänsligt. I Baltikum är siffran 6–7 %. Det är ungefär samma siffra som vi hade på 50-talet. Det finns alltså en stor skillnad.

Vi kan också se att den biologiska mångfald vi hade i Sverige på 50-talet finns kvar i Baltikum. Det finns någonting som skiljer över havet. Jag säger att det som skiljer är kemikaliesamhället. Vi har enormt mycket mer kemikalier här än man har i Baltikum. Det är ett problem som i första hand måste lösas nationellt.

När det gäller kemikalierna är EU ett stort problem. I EU är det svårt att föra en nationell miljöpolitik när det gäller just kemikalierna. Här är allting samordnat. De kemikalier som är tillåtna i ett land skall även vara tillåtna i andra. Ett exempel på det är att Sverige har fått en mängd undantag på fyra år när det gäller kemikalier. Det gäller t.ex. klorerade lösningsmedel, växtskyddsmedel, kadmium, arsenik, tennorganiska föreningar, kvicksilver osv. Vi har fått fyra års undantag. Om EU inte hinner ifatt oss försvinner möjligheterna att förbjuda ämnen som vi har sagt att vi inte vill ha i Sverige.

EU:s politik riskerar alltså att leda till att den nationella miljöpolitiken går bakåt. Det vore oerhört allvarligt.

Om man tittar på vad som har hänt nationellt i miljöpolitiken de senaste åren kan vi se att inga förbud mot nya kemikalier har kommit efter 1991. Det har inte hänt någonting. EU-anpassningen ligger som en död hand över miljöpolitiken. Vi för egentligen ingen nationell radikal miljöpolitik i dag. Det är ett av de stora problemen med EU.

Detta är inte bara gnäll utan en uppmaning till miljöministern att ta tag i problemen, att inse att miljöpolitiken måste föras nationellt, reg-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

ionalt och internationellt. Man får inte glömma bort att föra den nationellt.

Nu finns vi i Miljöpartiet i riksdagen igen, och vi ställer upp på radikala miljöbeslut. Vi har ett samarbete runt miljöbalken som bådar gott. Men låt det inte stanna vid det! Låt oss fortsätta att föra en bra nationell miljöpolitik!

Vi i Miljöpartiet blir ofta beskyllda för att vara för detaljerade, att inte bara prata i vackra ord och fraser, som Hanna Zetterberg säger, utan vilja komma ner konkret och se hur vägen ser ut för att nå de visioner som ingen säger nej tack till. Alla säger i dag att vi skall nå en hållbar ekologisk utveckling, att vi skall ha ett samhälle i balans med naturen osv. Men det är först när vi talar om hur vi skall ta oss till den visionen som vi får en radikal miljöpolitik i Sverige.

Socialdemokraterna skulle aldrig drömma om att bara sätta upp mål när det gäller arbetsmarknadspolitiken och säga att vi skall minska arbetslösheten, ”punkt”. Där är man mycket medveten om att det är vägen till en lägre arbetslöshet som är politiken. På samma sätt är det med miljöpolitiken. Det är vägen till visionen som är miljöpolitiken. Den får inte glömmas bort.

Jag vill uppmäna Anna Lindh att se till att vi miljövännar, t.ex. miljöförbunden, får fel när vi säger att EU:s miljöpolitik kommer att göra att vi går bakåt i Sverige. Låt oss inte få rätt den här gången!

Vi i Miljöpartiet kommer att fortsätta att lägga fram detaljerade förslag när det gäller nonylfenol, DEHP, PCB, bioackumulerande ämnen, miljöskatter, skatteväxling, tungmetaller osv. för att ge ett instrument att nå visionerna.

Detta är en utsträckt hand, Anna Lindh. Ta den! Låt oss få en nationell miljöpolitik som dock inte förglömmar att vi naturligtvis även måste agera i EU! Det tycker vi i Miljöpartiet. Vi måste också agera i alla de tusentals förbund där vi jobbar internationellt med miljöpolitik. Glöm inte den nationella politiken! Utan den får vi aldrig en förändring till stånd.

Anf. 72 LENNART DALEUS (c) replik

Fru talman! Jag blev bara litet nyfiken. Gudrun Lindvall brukar ibland säga att vi träffade uppgörelsen med Socialdemokraterna på jordbruksområdet bakom ryggen eller vid sidan av de andra partierna. Det brukar Gudrun Lindvall säga med en viss kritik. Nu sade Gudrun Lindvall något som gjorde mig litet nyfiken just mot den bakgrunden. Hon berättade att Miljöpartiet och Socialdemokraterna – eller regeringen och miljöministern, jag kommer inte ihåg vilket – har ett gott samarbete när det gäller miljöbalken. Det är ju ett förslag som skall komma så småningom genom att en utredning blir klar, en proposition läggs fram och allt det vanliga. Jag undrar bara om Gudrun Lindvall kan lyfta litet på förlåten och berätta litet om innebörden av det här samarbetet, innehållet i det och riktlinjerna för arbetet. Det vore spännande att få reda på så att vi slapp att gå bakom ryggen på varandra.

Anf. 73 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Ja, Lennart Daléus, vi har debatterat hur jordbruksuppgörelsen gick till många gånger i den här kammaren, och det vet ju alla. Lennart Daléus försökte få med flera partier, men jordbruksministern valde bara Centern, LRF höll jag på att säga. Anledningen var kanske att man ville slippa kritiken från LRF. Jag övertygad om att om jordbruksministern och Miljöpartiet hade träffat exakt samma uppgörelse hade kritiken från LRF varit förödande.

Samarbetet runt miljöbalken har skett fullkomligt öppet. De diskussioner vi har haft har förts på jordbruksutskottets möten. Vi har sagt att vi stöder det förslag som Socialdemokraterna har lagt fram, nämligen att återremittera miljöbalken och återgå till det förslag som fanns innan den borgerliga regeringen satte klorna i det hela och förstörde det förslag till miljöbalk som fanns.

Ensamutredaren Petri kommer att vara med på jordbruksutskottets möte om några veckor. Jag är övertygad om att Lennart Daléus kommer att få alla frågetecken utträtade då.

Anf. 74 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Det är riktigt att vi har pratat om jordbruksuppgörelsen tidigare i kammaren. Jag kommer också ihåg vad vi sade då. Det skall vi inte upprepa. Det är bara trams att Socialdemokraterna har träffat en uppgörelse med LRF. Det var med Centerpartiet som Socialdemokraterna gjorde upp. Men den delen kan vi lämna därhän.

Av det Gudrun Lindvall berättar är det "bara" det som sker i utskottet och de utfrågningar som vi kan åstadkomma med Carl Axel Petri, som ju är enmansutredare, som hon syftade på när hon sade att man har ett gott samarbete med Socialdemokraterna. Om hon kan bekräfta det, finns det naturligtvis inget ytterligare att berätta. Om det finns någon-ting annat vore det spännande att få reda på det.

Anf. 75 EVA ERIKSSON (fp) replik

Fru talman! Jag vill också understryka det Gudrun Lindvall säger att man skall ha ett nationellt, regionalt och internationellt, och inte minst lokalt, miljöarbete. Den enskilde individens engagemang i miljöfrågor skall vara ledande. Detta kommer att vara kraften och vapnet i en framtida miljöpolitik. Det håller jag med om. Det finns ju inga konflikter i den frågan. Det står vi säkert alla bakom.

Men jag måste ändå ställa en fråga till Gudrun Lindvall. Hon säger att det är viktigt med internationellt samarbete. Det är viktigt att man nu använder sig av de möjligheter man har. Är det så att Miljöpartiet nu tycker att vi skall vara medlemmar i EU?

Anf. 76 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Jag vet att Eva Eriksson var med mycket i den diskussion som föregick valet till EU-parlamentet eftersom Eva Eriksson var en av kandidaterna. Jag kan naturligtvis upprepa vad Miljöpartiet sade då. Miljöpartiet anser att Sverige skall lämna den europeiska unionen snarast möjligt. Så länge vi är med i den skall vi göra allt för att göra

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

den till den miljöunion som man brukar hävda att den är, men som den i dag är otroligt långt ifrån.

Det är väl ingen slump att den samarbetsorganisation som finns mellan de olika miljöorganisationerna har gått ut och sagt att vi måste se till att börja driva miljöfrågor i EU. Som det ser ut i dag, går det bakåt. Om vi gemensamt kan arbeta för att EU i alla fall inte skall fortsätta att gå bakåt har vi kommit någonstans på vägen.

Det har blivit oerhört mycket svårare att driva en radikal och bra miljöpolitik i Sverige efter det att vi blev medlemmar. Om vi inte kan ändra det – men det hoppas jag att vi kan – är det en anledning för mig att definitivt inte fortsätta att vara med.

Anf. 77 EVA ERIKSSON (fp) replik

Fru talman! Jag måste ställa frågan en gång till. Säger Gudrun Lindvall nu att Miljöpartiet tycker att vi skall vara medlemmar i EU?

Anf. 78 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Jag säger att Miljöpartiet anser att vi skall lämna den europeiska unionen snarast möjligt. Man kan också diskutera hur länge den svenska riksdagen kan anse att vi skall fortsätta att vara medlemmar när vi ser hur opinionen svänger. Mer än 60 % säger i dag nej till ett medlemskap.

Men så länge vi är medlemmar i den europeiska unionen kommer vi att göra allt för att se till att det fattas bra miljöbeslut där. På samma sätt driver vi att bra miljöbeslut skall fattas i alla andra sammanhang där vi diskuterar med andra stater. Men ett medlemskap i unionen rimmar mycket illa med den radikala miljöpolitik som vi anser att vi skall föra i Sverige och i världen i övrigt.

Anf. 79 TUVE SKÅNBERG (kds)

Fru talman! Den närmaste anledningen till att vi debatterar i dag är den regeringsförklaring som statsministern läste upp i denna talarstol förra veckan. Det var med intresse som vi som är engagerade i miljöpolitik lyssnade på vad som skulle sägas i detta nio sidor långa dokument: Vad hade miljöministern kunnat bidra med? Av dessa nio sidor handlade en fjärdedel om miljöpolitik, och det är vackert så. Av denna fjärdedel handlade två rader om ambitionsnivån inför EU:s miljöpolitik.

Låt oss ta fram luppen och se vad regeringen säger:

”Ambitionsnivån inom EU:s miljöpolitik måste höjas. Försurning, kemikalier, kretslopp och naturvård är prioriterade områden för Sverige.”

Jag tycker självklart att alla områden inte kan vara prioriterade när Sverige vill driva en tuff miljöpolitik vid EU:s regeringskonferens 1996. Jag har inget att invända mot att regeringen prioriterar försurning, kemikalier, kretslopp och naturvård. Jag kan visserligen förundra mig över att åtgärder mot försurning skall vara prioriterade i EU, medan den socialdemokratiska regeringen i Sverige skär ned kalkningen av försurade sjöar. Det finns ingen konsekvens i det.

Liksom Eva Eriksson och andra tidigare i debatten, saknar jag som kristdemokrat engagemanget för en hållbar klimatstrategi i regeringsförklaringen. Klimatförändringarna är ju ett av de allvarligaste miljöhot som mänskligheten står inför. Miljöministern har också fått gå i svaromål där. Men när det gäller de prioriterade områdena aviserar inte heller regeringen att EU skall prioritera projekt som leder till förbättrad miljö i Öst- och Centraleuropa.

Enligt kristdemokraternas mening har Sverige ett särskilt ansvar att lyfta fram vårt närområde med de stater som har Östersjökust, och det är de baltiska staterna, Ryssland och Polen. Men inte heller Östersjöns miljö anger regeringen som prioriterad. Något annat var väl heller inte att vänta, eftersom regeringen i våras skar ned anslagen till förbättring av Östersjöns miljö.

I detta anförande vill jag särskilt lyfta fram behovet av att prioritera den biologiska mångfalden vid EU:s regeringskonferens 1996. Trots att Sverige har ett rikt naturliv hotas i dag 5–10 % av landets vilda djur- och växtarter. Mångfalden i naturen minskar hela tiden, men takten har ökat under senare tid. Jämfört med den europeiska kontinenten har Sverige en stor andel våtmarker, som innehåller ett mycket rikt växt- och djurliv. När nu många arter som flyttar – fåglar, fladdermöss och fjärilar – minskar, så är orsaken att söka i det tryck som finns på naturen i europeiska länder nere på kontinenten. Detta har Sverige ett ansvar att påtala.

Förutom vilda djur och växter bör också den biologiska mångfalden gälla gamla lantraser och kulturväxter. I och med EES-avtalet förband sig Sverige bl.a. att följa EU:s regler för köksväxtfröer, dvs. grönsaksfröer. För att en frösor skall få säljas måste den finnas upptagen på en officiell sortlista, antingen i något EU-land eller på EU:s gemensamma sortlista. För att komma upp på en sortlista måste någon gå in som ägare, vilket är kostsamt. Om en sort inte står upptagen på listan får den inte säljas eller marknadsföras. Dessa regler gynnar de stora fröfirmorna, som ser mest till försäljningsvolymen. Totalt sett blir avgiften lägre ju färre sorter man för i lager.

Argumentet att EU:s regelsystem skulle innebära en kvalitetssäkring håller inte för att försvara att kraven ställs på fröer också för hobbyodling. De kvalitetskrav som större odlare ställer om hög avkastning och samtidig mognad är inte relevanta för hobbyodlaren, som i stället ser mer till smak, hårdighet mot köld samt resistens mot skadeinsekter och sjukdomar. Reglerna innebär i princip att hälften av sorterna försvinner inom kort, när de nya EU-bestämmelserna träder i kraft på allvar. Hittills har närmare 2 000 sorter försvunnit inom EU-länderna, i praktiken för alltid. Med dessa sorter raderas unika gener bort från vårt kulturarv, gener med egenskaper som kunde ha blivit livsviktiga, t.ex. vid en fruktad dramatisk klimatförändring, som vi har debatterat tidigare i dag.

Enligt det avtal som Sverige tecknade med EU är det dock möjligt att göra ett undantag från regelverket om ”särskilda skäl” föreligger. Vi kristdemokrater hävdar att Sverige bör verka för ett sådant generellt undantag för portionsförpackat frö avsett för husbehovsodlare. Chan-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

serna för att få gehör för en sådan regel bör vara goda, då även andra EU-länder är missnöjda. Dessutom har EU-länderna slutit upp bakom Agenda 21 och åtagit sig ett ansvar för att skydda den biologiska mångfalden och dess genetiska rikedom.

Avslutningsvis, fru talman, anser vi kristdemokrater att Sverige har ett särskilt ansvar att driva miljöfrågorna i EU. De viktigaste kraven som Sverige bör driva inför regeringskonferensen är beslutet om att miljöskatter skall tas med kvalificerad majoritet, att man stärker miljögarantin och att ett nytt energifördrag skapas. För att göra det möjligt att driva ett dynamiskt och offensivt miljöarbete är det nödvändigt med en vidgad offentlighet, ökade möjligheter till insyn och dialog mellan medborgare och beslutsfattare.

Anf. 80 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Just frågan om Baltikum och samarbetet runt Östersjön är ett slående exempel på att miljösamarbetet måste ta andra former än EU. När det gäller Östersjöproblematiken måste miljösamarbetet utföras av de stater som finns runt kusten, och alla är inte EU-medlemmar än. Ett sådant samarbete får inte komma till korta på grund av EU.

Det var två saker i Tuve Skånbergs anförande som jag reagerade på. För det första undrar jag vilja fjärilar som flyttar. Jag känner till att amiral och tistelfjäril flyttar hit på sommaren, men det är en vuxengeneration, som dör här. Finns det några andra? Ge mig gärna exempel på fjärilar som flyttar fram och tillbaka!

Det här är ganska slående. När det gäller biologisk mångfald har jag upptäckt att ganska många riksdagsledamöter inte har någon egen erfarenhet av det som de pratar om.

För det andra gällde det fröer i EU. Miljöpartiet har motionerat om precis det Tuve Skånberg pratade om, nämligen att vissa frösorтер försvinner i och med att EU-reglerna måste gälla. Faktum är att vi också hade en reservation där vi tog upp exakt det som Tuve Skånberg nämnde, när vi behandlade betänkandet om det svenska miljöarbetet i EU. Det intressanta var att vi i omröstningen fick stöd av Folkpartiet men att kds lade ned sina röster. Jag hade tidigare talat med kds och frågat om man tänkte stödja vår reservation, då man också hade haft ett liknande yrkande i en motion. Kds har ju inte representation i jordbruksutskottet.

Det verkar mycket underligt att Tuve Skånberg nu står och talar för det som han inte stödde i vår reservation i våras. För oss är det saken som är viktigast, men för kds kanske det är viktigast att partiprofilera sig. Det är osmakligt att Tuve Skånberg nu diskuterar någonting som han inte ville stödja när det behandlades i våras.

Anf. 81 TUVE SKÅNBERG (kds) replik

Fru talman! Gudrun Lindvall skärper tonen och säger att vi skulle ha dåligt samvete när det gäller Östersjöländerna. Så är det inte alls. Gudrun Lindvall bör vara medveten om att vi har motionerat om stöd just när det gäller Östersjön och stöd till östländerna, speciellt Baltikum. Är det inte Gudrun Lindvall som bör rannsaka sitt samvete och

sitt partis agitation när det gäller ansvaret för att släppa in Öst- och Centraleuropa i EU-samarbetet? Dessa länder står och knackar på dörren och vill komma in, medan Gudrun Lindvall och hennes parti säger att de för närvarande inte kan beredas utrymme.

Vi vill aktivt släppa in speciellt Baltikum, mycket för att säkra deras demokrati men också för att hjälpa dem i miljöpolitiken. Tillsammans skulle vi kunna göra Östersjön mycket renare och bättre.

Sedan hänvisar Gudrun Lindvall till att vi inte skulle ha följt hennes förslag i en motion. Vi har ordentligt redovisat vad vi vill göra. Om det finns någonting i våra motioner som Gudrun Lindvall har invändningar mot är hon välkommen att ta en saklig debatt om det.

Anf. 82 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Det fanns ett förslag som tog upp precis det som ni själva hade motionerat om när det gällde fröer. Den motion som ni väckte i januari följde vi upp när vi skrev motion på propositionen EU och miljön. Det förslaget avvek inte från er motion. Det förslaget följde vi upp med en reservation till betänkandet. Men trots att det där står exakt det som ni själva sade i er egen motion stödde ni inte reservationen.

Det måste jag tolka så, att ni egentligen inte är intresserade av sakfrågan. Hade ni varit intresserade av sakfrågan hade ni naturligtvis gjort som Folkpartiet – tittat efter om reservationen stämde med vad ni själva ville och sedan stött vår reservation! Jag kan bara tolka det så, att det var viktigare för kds att profilera sig än att stödja kraven på att fröer inte skall behöva certifieras på det sätt som EU kräver, vilket slår ut bl.a. en väldig massa gamla köksväxter. Det har redan i dag slagit ut över 2 000 olika fröer i EU.

Hur kommer det sig att kds inte stödde en reservation som hade exakt samma ordalydelse som Tuve Skånbergs eget anförande från talarstolen i dag?

Anf. 83 TUVE SKÅNBERG (kds) replik

Fru talman! Det är som Gudrun Lindvall sade tidigare – vi har inte representation i utskottet. Vi får i stället följa upp våra motionskrav i kammaren. Vi får läsa den reservation som ett annat parti har formulerat och välja om vi vill stödja den eller inte.

Vår partigrupp valde då att inte stödja Miljöpartiets reservation, därför att den innehöll formuleringar som vi inte var till fullo nöjda med – jag kan inte redovisa dem här. Det vi står för är det jag har deklarerat här i kammaren och vad vi har motionerat om.

Jag är den förste att beklaga att vi inte har representation i det utskott som Gudrun Lindvall känner så väl.

Anf. 84 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Sverige har nu varit medlem i EU i nio månader. Jag tänkte informera riksdagen om hur det har gått med den miljöpolitiska strategi som vi i mycket stor enighet har bestämt oss för.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den första punkten gäller försumnings- och klimatfrågorna. De är oerhört viktiga – vi vet alla att ungefär 80 % av de sura regnen kommer utifrån. Där kan vi glädja oss åt att kommissionen redan på första miljöministermötet lovade att anta en europeisk strategi mot försumningen och att vi då får EU:s första förslag till aktionsplan nu i december.

Sverige har även lyckats genomdriva skärpningar i den europeiska miljöskyddslagen; kommissionen arbetar med frågan om tillverkaransvar för bilavgaser enligt svensk modell. Sverige har också drivit frågan om obligatorisk koldioxidskatt, även om vi ännu inte har lyckats få igenom den.

Den andra punkten gäller kemikalierfrågorna. Där pågår nu en översyn för att skärpa EU:s regler. Det är ett stort steg framåt om vi får en skärpning av hela Europas kemikalierregler.

Vi fortsätter under tiden det svenska arbetet med att skärpa kemikalierreglerna. Jag vet inte vad som hände under åren 1991–1994, men jag kan som exempel nämna för Gudrun Lindvall att vi bara under den här regeringens första tid har förbjudit blyad bensin. Vi har också tagit första steget mot ett totalt kvicksilverförbud.

Vidare har vi i EU fått igenom en ökad öppenhet och en ökad information från myndigheter till allmänhet när det gäller kemikaliefrågor.

Den tredje punkten gäller avfallsfrågorna. Hanna Zetterberg sade att svensk lagstiftning på det området skulle bryta mot EU:s lagar. Vi anser inte det! Vi anser att vi är fria att försöka leva upp till höga målsättningar när det gäller återvinning och när det gäller att arbeta för återanvändning. Vi anser inte att våra nuvarande lagar bryter mot EU:s direktiv.

Som det kanske främsta exemplet på en svensk framgång skulle jag här vilja nämna förbudet mot export av farligt avfall. Det är också ett bra exempel på hur viktigt EU är i miljöarbetet. Det här är nämligen en fråga som Sverige och Danmark har drivit gemensamt – vi har försökt att få till stånd ett internationellt förbud mot att dumpa farligt avfall i östländer eller u-länder. Hade Danmark varit ensamt tror jag inte att man hade klarat det, men Danmark och Sverige lyckades tillsammans få igenom förslaget, först bland de nordiska länderna, sedan i EU och därefter som en global internationell konvention, där man både förbjuder export och nu också vad som har kallats export för återvinning och som har fungerat som ett kryphål. Detta tycker vi är en stor framgång.

Den fjärde punkten gäller biologisk mångfald. Där vill jag framför allt lyfta fram *en* fråga, nämligen det som Sverige i fredags lyckades driva igenom på miljöministermötet: att EU globalt skall driva att vi skall ha juridiskt bindande regler för biosäkerhet och genteknik. Även här handlar det i stor utsträckning om att rädda u-länderna från experiment av internationella företag eller västvärlden. Där skall vi nu arbeta gemensamt, i EU och internationellt, för att vi skall få ett bindande protokoll om genteknik och biosäkerhetsfrågor.

När det gäller den biologiska mångfalden har vi också arbetat mycket med naturvårdsfrågorna och fått kommissionen att inrikta sig mer på naturvårdsfrågorna i Östeuropa, bl.a. för att rädda de arter som

finns kvar där och som inte längre finns kvar i t.ex. Sverige. Jag kan glädja riksdagen med att vi också har fått stöd till de första svenska miljöprojekten genom miljöfonden Life. Det är stöd till projekt för att rädda vitryggig hackspett och stöd till Naturvårdsverkets myrmarksprojekt.

De här prioriteringarna kommer vi att fortsätta att arbeta med för att ta ytterligare steg framåt. Men jag skulle också vilja nämna några andra viktiga frågor, som kommer upp framöver.

En av de stora frågorna har ni redan diskuterat, nämligen jordbrukspolitikens förändring. Jag skulle vilja beröra några andra.

Den första och viktigaste tycker jag är utvidgningen österut. Kan vi få till stånd en anpassning till EU:s miljöregler i Östeuropa gör vi den största vinst för miljön som Europa totalt kan göra. Jag tycker att det är obegripligt att vissa partier – Miljöpartiet och Vänstern framför allt – inte tycker att det är viktigt att arbeta för en utvidgning av EU.

Låt oss bara ta Östersjön som exempel. Har jag någon vision så är det att mina barnbarn skall kunna finna Östersjön lika ren som de i dag finner Mälaren. Östersjöarbetet är ett av de prioriterade områdena för regeringen. Det är också skälet till att Ingvar Carlsson har inbjudit regeringscheferna runt Östersjön och att vi kommer att inbjuda miljöministrarna runt Östersjön till speciella möten i vår för att diskutera Östersjöns miljö i framtiden och för att ta fram en Agenda 21-plan för Östersjöns framtid.

Men det skulle vara mycket enklare och vi skulle lättare komma framåt när det gäller Östersjön om alla länder runt Östersjön också vore medlemmar i EU.

Det här är kanske också det viktigaste exemplet på vad regeringskonferensen skall handla om. Men det finns ju också andra frågor på regeringskonferensen som är oerhört viktiga för miljön. Sverige driver att en hållbar utveckling skall vara ett av EU:s främsta mål. Vi måste också få miljömål för alla sektorer. Det räcker inte med att miljöministrarna diskuterar miljöfrågor, utan det skall självklart också vara mål för EU:s transportarbete, för EU:s jordbrukspolitik, för EU:s näringspolitik. Vi tycker också att det är viktigt att man stärker miljöparagraferna i EU.

Den tredje frågan som jag tror att det är viktigt att vi prioriterar framöver gäller att koppla ihop tillväxtfrågor, sysselsättning och miljöfrågor, att visa att en minskad arbetslöshet och en bättre miljö faktiskt går hand i hand. Där har de europeiska socialdemokraterna gemensamt tagit fram förslag om hur man skulle kunna göra ett plus av två minus: ta problemet med arbetslösheten, ta problemet miljöförstöring och försöka vända det till en positiv möjlighet – att satsa på nya gröna jobb.

Avslutningsvis vill jag säga att vi är nöjda med arbetet i EU hittills. Vi kommer att fortsätta att lägga stor kraft vid både det internationella, globala arbetet, vid EU-arbetet och vid det nationella arbetet.

Jag skulle också vilja berätta för riksdagens ledamöter vad EU:s miljökommissionär sade när hon nyligen var på besök i Sverige. Efter att ha varit här ett par dagar och studerat den svenska miljöpolitiken och det lokala arbetet i Sverige sade hon när hon åkte hem: Jag visste

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

att Sverige var bra på miljöområdet, men ni är ännu mer revolutionerande och bättre än vad jag trodde innan jag kom hit.

Vi är ofta väldigt lutherska – vi tycker inte om att skryta och slå oss för bröstet, men jag tror att vi ibland skall vara litet mindre lutherska och faktiskt kunna glädjas åt det som är positivt. Vi skall också fortsätta att utveckla svensk miljöpolitik och EU:s miljöpolitik.

Anf. 85 GÖTE JONSSON (m) replik

Fru talman! Jag tror att det är väldigt viktigt att vi har med oss en opinion. I princip varje människa skall stå bakom de tankar vi har när det gäller miljöfrågor och annat. Därför är det som jag ser det angeläget att både regering och riksdag öppet diskuterar de frågor som gäller miljö, de möjligheter som ett objektivt miljösamarbete inom EU ger. Jag tror att ministern delar min uppfattning på den punkten.

Efter att ha sagt detta har jag en fråga att ställa, en fråga som rör klimatpåverkan. Moderaterna har när det gäller klimatstrategin en högre ambition än vad regeringen har haft. Vi har sagt att vårt mål måste vara att uppnå Torontokonferensens mål från 1988. Min fråga till miljöministern är följande: Skulle det inte vara lämpligt att vi från svensk sida i EU-sammanhang enas om att ha Torontokonferensens mål från 1988 som mål också för Sveriges arbete i EU, så att vi på det sättet bättre kan klara av klimatfrågorna och få till stånd en vettig klimatstrategi?

Anf. 86 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Vi prioriterar, som jag har sagt tidigare, klimatfrågorna väldigt högt. När det gäller det internationella arbetet kan vi dock i dag se några stora problem. Det är framför allt fråga om att Göte Jonssons partibröder i andra europeiska länder blockerar överenskommelsen om en obligatorisk koldioxidskatt och flera av de konstruktiva förslag som i dag finns i fråga om hur vi skall minska koldioxidutsläppen. Jag skulle därför mycket uppskatta om Moderaterna ville ta en diskussion med sina syskonpartier i Europa om att få bort det motstånd som finns mot att aktivt göra något mot klimatpåverkan.

Anf. 87 GÖTE JONSSON (m) replik

Fru talman! Jag tror att det är angeläget att såväl socialdemokrater och moderater som andra för en debatt med sina syster- och broderpartier, och det gör vi också i olika sammanhang, när det gäller både miljöfrågor och andra frågor.

Min fråga var om miljöministern utifrån svensk utgångspunkt – det kan ju ändå inte vara någon nackdel – är beredd att utgå från Torontokonferensens ambition när det gäller klimatpåverkan. Skall vi vinna förtroende för en miljöpolitik i EU är det ju viktigt att vår miljöpolitik har en förankring i Sverige och att vi också driver de övergripande frågorna på ett sådant sätt att den politiken inger förtroende. Torontokonferensens mål är viktigt och angeläget i det här sammanhanget. Varför kan inte regeringen ansluta sig till vår uppfattning vad gäller den målsättningen för att uppnå en vettig klimatstrategi?

Anf. 88 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Vi skall ha högsta möjliga målsättning när det gäller koldioxidutsläppen. Vad gäller målsättningarna för Sverige i framtiden i fråga om utsläppen har vi varit överens om att avvakta det underlag som Energikommissionen skall ta fram – och det är bara en och en halv månad tills det presenteras – innan vi konkretiserar de fortsatta svenska åtagandena.

Sverige har emellertid redan en hög trovärdighet i internationella sammanhang, bl.a. beroende på vår koldioxidskatt. Jag upprepar att det vore bra om Moderaterna påverkade inte minst sitt broderparti i England så att man där tog tillbaka sitt hårda motstånd mot en koldioxid-skatt i EU.

Anf. 89 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Miljöministern anser, kanske med rätta, att vi då och då skall slå oss för bröstet därför att vi är duktiga. Miljöministern nämnde som exempel att den tidigare socialdemokratiska politikern Ritt Bjerregaard, numera EU-kommissionär med ansvar för miljöområdet, några dagar före ett svenskt EU-parlamentsval sade att dagens svenska miljöpolitik är fantastisk. Jag är emellertid inte övertygad om att det exemplet ger hela bilden av hur den svenska miljöpolitiken skall bedömas, utan det kan ha funnits andra bevekelsegrunder.

Det fanns mycket som var bra i miljöministerns beskrivning – det rör sig förvisso om en strategi som vi har diskuterat i kammaren. Några saker nämnde miljöministern inte. Jag hörde inte ordet skatteväxling. Skatteväxling finns inte med på Agenda 21, men det finns normalt sett med på agendan, som ett viktigt instrument i miljöarbetet. Den intressanta frågan är: Hur intensivt är miljöministern beredd att driva den frågan i EU? Och framför allt: Hur intensivt är hon i dag beredd att driva den frågan i den svenska politiken, och är hon beredd att se till att vi får ett konkret resultat på det området? Finns det tidpunkter, nivåer och annat är dessa mycket angelägna att ta fram.

En annan fråga som miljöministern inte nämnde med ett ord är Euratom. Hur har Sverige agerat när det gäller Euratom? Hur intensivt har man arbetat för en förändring av det som åtminstone formellt är en klar bundenhet till kärnkraften? Har man drivit frågan? Vad har man gjort? Vad har resultaten blivit?

Den tredje frågan gäller gentekniken. Har miljöministern några ambitioner att i Sverige samla ihop det arbetet och ge det en sammanhållen inriktning? Eller skall det, som det är i dag, vara utspritt och ganska ohanterligt om vi skall ge ett exempel internationellt?

Anf. 90 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Lennart Daléus säger att jag inte alls har tagit upp frågan om skatteväxling. Men en av de frågor som jag tog upp i mitt anförande om EU var den om koldioxidavgiften i EU. Det är ett exempel på en miljöavgift inom EU.

Vad gäller det svenska arbetet kan man konstatera att det var en socialdemokratisk regering som påbörjade arbetet med skatteväxling.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ingen skatteväxling har varit så omfattande som den skattereform som vi genomförde 1990/91. Det arbetet kommer att fortsätta. Vi har redan nu aviserat skatt på avfall, på sopor, och skatt på naturgrus. Vi vet också att vi skall få inspiration till det mer långsiktiga arbetet genom Skatteväxlingsutredningen, som så småningom kommer att presentera sitt arbete.

Skall man gå från ord till handling på det här området krävs det tydligen socialdemokratiska regeringar.

Vi menar att diskussionen om Euratom och de förändringar som behöver göras är något för tidigt väckt, men jag diskuterar gärna frågan med riksdagens olika partier för att få en uppfattning om vad det finns för synpunkter på Euratomfördraget.

Regeringen har deklarerat att vi skall ha en samlad hantering av biotekniken, och jag vill gärna återigen framhålla att det enligt min uppfattning var ett stort framsteg när vi fick EU att ställa upp bakom det svenska kravet på ett protokoll för biosäkerhet.

Anf. 91 LENNART DALÉUS (c) replik

Fru talman! Det är en missuppfattning att man ägnar sig åt skatteväxling bara därför att man inför miljöavgifter. Så är det inte, utan det är fråga om en koppling mellan att systematiskt arbeta med skatter på uttag av naturresurser och på miljöstörande verksamhet och – märk väl – att sänka skatten på arbete. Det är den systematiska kopplingen som är skatteväxling. Olika partier och regeringar har tid efter annan ägnat sig åt miljöavgifter. Men skattereformen var väl ingen skatteväxling. Den innehöll visserligen förändringar av skattesystemet, men det var inte fråga om någon systematisk koppling mellan skatt på miljö och skatt på arbete.

Miljöministern säger att Euratomfrågan skulle vara för tidigt väckt, men det har jag svårt att förstå. Centern har i olika sammanhang motiverat om förändringar i Euratomfördraget, och jag vet att också andra partier har gjort det. Om jag har begripit EU-arbetet rätt gäller det att agera tidigt. Det är väl det som är själva poängen med EU-arbetet. Jag har då svårt att förstå värdet av att vänta med den här frågan.

Miljöministern undvek att svara på om man skulle samla ihop det svenska arbetet kring gentekniken. Lagstiftningen om genteknik rymmer i dag växtförädlingsfrågor, och lagstiftning finns också på miljöområdet. Hanteringen ligger på allt från Statens medicinsk-etiska råd till Jordbruksverket, Justitiedepartementet och delar av Naturvårdsverket. Jag tror att en neutral betraktelse av bioteknik/genteknik-frågan visar på att verksamheten är utspridd och därmed definitionsmässigt inte sammanhållen. Jag kan beklaga att vi inte hann med allt detta under den förra regeringsperioden, men om vi skall kunna driva det här arbetet kraftfullt i EU är det ändå angeläget att man samlar ihop de här frågorna. Jag hoppas att Anna Lindh delar min uppfattning på den punkten och att hon också gör någonting åt saken.

Anf. 92 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! När det gäller den sista frågan har vi sagt att det kommer ett samlat program och då kan vi väl också ta en samlad diskussion.

Lennart Daléus anser inte att skattereformen 1990/91 var ett exempel på skatteväxling. Jag tycker att det är ett utmärkt exempel på skatteväxling, där man minskade skatten på inkomster och ökade skatten på bl.a. energi. Det är det enda ordentliga exempel som vi egentligen har hittills på skatteväxling.

När vi nu fortsätter att diskutera skatteväxling är det dock viktigt att tänka på vilket som är det främsta syftet. Jag förstår av Lennart Daléus inlägg här att hans främsta syfte är att sänka skatterna och inte att det skall ha styrande inverkan på miljön. När jag talar om skatteväxling – t.ex. skatt på avfall eller naturgrus – handlar det för mig om att det skall ha en styrande effekt. Mitt mål är att jag om ett antal år egentligen inte skall ha kvar några inkomster alls, eftersom jag har minimerat avfallet som skall deponeras och minimerat uttaget av naturgrus.

Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Några av de frågor som miljöministern tog upp vill jag kommentera och få ytterligare belyst.

Östersjösamarbetet är naturligtvis ett samarbete som har startat långt före Sveriges medlemskap i EU och som framöver måste fortgå på ett mycket radikalt sätt – även om Baltikum inte kommer att komma med snabbt. Miljöpartiet säger att om de östeuropeiska länderna vill komma med och har en klar demokratisk uppfattning om att de vill göra det, kommer vi inte alls att motarbeta det. Men Ryssland har också en kust. Ryssland är också ett av de länder som måste vara med i Östersjösamarbetet. Såvitt jag förstår är det väl inget land som i dag driver att Ryssland skall komma med i EU särskilt snabbt. Här gäller det att vara radikal utanför EU om vi skall nå framgång.

Dessutom, Anna Lindh, är Sverige fortfarande det land som per invånare släpper ut mest föroreningar i Östersjön. Det är ett faktum som faktiskt visar att det även behövs nationell politik.

När det gäller gentekniken blev jag litet förvånad över Anna Lindhs påstående att det förs en radikal politik i EU. I år har parlamentet faktiskt röstat nej till att ge patent på liv. Bara en socialdemokrat röstade nej till det förslaget, nämligen Maj Britt Theorin. Alla andra socialdemokrater röstade för att vi skulle kunna få patent på liv. Det rimmar illa med att Anna Lindh nu anser att det här är en av de viktigaste frågorna. Jag hoppas att Anna Lindh mera företräder den socialdemokratiska linjen än vad de socialdemokratiska EU-parlamentarikerna gjorde när frågan var uppe i parlamentet.

Innebär det här också att Anna Lindh är villig att förbjuda genmanipulerad raps i Sverige?

Jag skulle också gärna vilja veta vad som har hänt med alla de kemikalier som Sverige har fått ett fyraårigt undantag för. Det gäller t.ex. lösningsmedel, växtskyddsmedel, kadmium, arsenik, organiska föreningar osv. Sker det ett radikalt arbete i dag i EU? Finns det en chans

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Sverige och EU

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

att de hinner i kapp oss så att vi slipper bli av med våra undantag om tre år?

Anf. 94 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Gudrun Lindvall började med att säga att man från Miljöpartiet inte skall motarbeta de östeuropeiska länderna om de vill bli medlemmar. Ja, det får de väl tacka för. Jag tycker att det handlar om att aktivt arbeta för att de skall få bli medlemmar. Det skulle vara en stor framgång för både demokratin och miljön, och det skulle betyda oerhört mycket för en bättre miljö i hela Europa och runt Östersjön.

När det gäller gentekniken tror jag att Gudrun Lindvall missuppfattade mig. Jag sade att vi har betydligt strängare regler i dag i de olika västeuropeiska länderna än vad man har i övriga delar av världen. Därför finns det en stor risk för att företag bedriver experimentverksamhet i framför allt u-länderna. Därför är det viktigt att man får ett internationellt och globalt bindande avtal som ser till att man reglerar den sortens förhållanden så att vi får stopp på all form av experimentverksamhet.

Vi arbetar också mycket med kemikaliefrågorna, inte minst när det gäller bekämpningsmedlen. Jag tycker att vi har en bra modell att hålla fram. Vi kan t.ex. visa hur vi har lyckats minska användningen av bekämpningsmedel i det svenska jordbruket. I EU när man i dag ser över kemikaliereglerna och användningen av bekämpningsmedel har man varit mycket intresserade av och försöker nu arbeta efter den svenska substitutionsprincipen. Vi vill att substitutionsprincipen skall bli en europeisk princip, så att vi får fram att man skall byta ut farliga kemikalier – t.ex. bekämpningsmedel – mot mindre farliga eller helt ofarliga.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik

Fru talman! Jag fick inget svar på frågan om genmanipulerad raps. Jag ber att få återkomma i en interpellation.

När det gäller de kemikalier som Sverige har fått undantag för har partiet i dag pratat med Kemikalieinspektionen för att höra om det händer någonting i EU. Det vore väldigt olyckligt om de ämnen som vi har sagt att vi inte vill ha i Sverige skulle börja användas igen om tre år. Man kan undra vad som är viktigast i EU – att sälja varor eller att låta ett land säga nej tack till sådant som landet har bedömt vara både miljöfarligt och hälsovådligt. Jag måste säga att listan över vad som händer på det här området tyvärr är ganska nedslående. Man säger t.ex. att beträffande kadmium vet man över huvud taget inte vad som kommer att hända, och beträffande arsenik förekommer inget arbete alls. Det finns således en mycket stor risk för att de fyraåriga undantagen bara kommer att vara just fyraåriga undantag.

Det är risk för att det kommer att bli precis som miljörörelsen befarrar, när den här tiden har gått tvingas vi säga ja till varor som innehåller dessa ämnen. Detta kan ske trots att vi i Sverige har sagt att vi anser att de här ämnena är både hälsovådliga och miljöfarliga.

Jag skulle verkligen önska att jag får fel på det här området och att Anna Lindh kan driva miljöpolitiken på ett sådant sätt i EU att jag inte får rätt. Jag önskar att vi kunde behålla vårt förbud mot de här kemikalierna. Jag skulle också vara mycket glad om vi kunde se en utveckling på det här arbetet. Vi kanske kan vara så fräcka att vi trotsar EU och går före, fast vi egentligen inte får göra det i dag, och fortsätter att ha förbud för kemikalier som vi vet borde ha funnits med på listan. Vi hann dock inte ta upp förbuden. Som både jag och miljöministern vet skedde ingenting under den borgerliga regeringen. Jag skulle verkligen önska att Naturskyddsföreningen får göra en betydligt bättre sammanfattning av den tid Anna Lindh sitter som miljöminister än av Olof Johanssons tid. Huvudintrycket var då att det gick bakåt. I EU finns det en stor risk – om det inte sker något nu.

Anf. 96 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Vi kommer att driva ett mycket aktivt nationellt och internationellt arbete.

När det gäller förutsägelse om hur det kommer att gå med vår miljöpolitik efter det att vi har blivit medlemmar i EU, kan jag försäkra Gudrun Lindvall och kammaren om att Gudrun Lindvall kommer att få fel – precis som hon själv önskar. Vi kommer att kunna fortsätta att driva en bra miljöpolitik. Vi kommer inte att behöva sänka våra krav. Det här var en av de frågor som Sverige och jag mycket aktivt har diskuterat med EU under hand. Frågan togs upp med EU:s miljökommissionär när hon nyligen var på besök i Sverige. Hon sade att hennes absoluta ambition var, och hon försäkrade oss, att vi inte skulle behöva försämra våra kemikaliereregler eller sänka våra miljöambitioner på grund av att vi har blivit medlemmar i EU.

Anf. 97 TUVE SKÅNBERG (kds) replik

Fru talman! Det var glädjande att höra miljöministerns engagemang för en renare Östersjö. Den Agenda 21-plan som var i faggorna lät mycket hoppningivande liksom att vi delar arbetet för att östländerna runt Östersjön skall bli med i EU.

Mot den bakgrunden och det engagemang som miljöministerns tal andades undrar jag hur den socialdemokratiska regeringen för bara nio månader sedan så kraftfullt kunde skära ned anslagen till just vården av Östersjöns miljö. Hur kan det komma sig att den socialdemokratiska regeringen dessutom drar ner på kalkningen av försurade sjöar?

Orden var vackra men det måste smärta mycket för miljöministern att tvingas gå under andra departements ledning och skära ned.

Anf. 98 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! När man har en sådan ekonomi – medansvarig för den ekonomin är bl.a. den regering som Tuve Skånbergs parti tillhörde – som gör att man lånar till 30 % av sina utgifter, går det inte längre att säga att man skall spara på små, speciella, utvalda, lyxiga områden. Lånar man kontinuerligt till 30 % av alla sina utgifter måste man skära på allt. Då måste man också skära på sådant som kan smärta väldigt

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

mycket, oavsett om det gäller miljö, social trygghet, kultur eller något annat.

Vad denna regering fick göra var att den fick lägga ett ordentligt besparingsprogram som inte undantog några områden. När det gällde sättet att lägga ut våra besparingar försökte vi välja besparingar på områden där vi kunde se att vi hade stora reservationer från tidigare år. Även om det var angelägna områden visar de stora reservationerna att det hade varit något fel på hur pengarna hanterades. Sådana reservationer kunde vi se t.ex. när det gällde kalkningen och östbiståndet. Vi menar att där måste det gå att få ett betydligt rationellare sätt att hantera pengarna, eftersom det uppenbarligen varit något problem med hur de här pengarna hanterats under tidigare budgetår.

I fråga om kalkningen pågår dessutom en utredning som just skall komma med förslag om hur vi skall effektivisera och få en bättre kalkning till ett rimligt pris.

Anf. 99 TUVE SKÅNBERG (kds) replik

Fru talman! Jag nöjer mig med att notera att kalkning av försurade sjöar samt anslag till vården av Östersjöns miljö av miljöministern kallas för lyxiga områden.

Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Nej, jag tycker att Tuve Skånberg skall lyssna litet bättre. Jag sade att det inte räcker att ta från några speciella lyxiga områden, utan man får välja – allt även när det smärta. För mig är kalkningen och östbiståndet sådant som smärta.

Anf. 101 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Först vill jag tacka för den information som vi här i dag har fått av miljöministern. Men ett område saknar jag. Egentligen ligger det kanske inte inom Anna Lindhs område, men det berör direkt miljöfrågorna. Det gäller trafiken.

Såvitt jag förstår byggs det väldigt mycket vägar både inom EU och i Sverige. Det är något som den socialdemokratiska regeringen stöttar. Jag skulle vilja ha en kommentar på det området, därför att det här är något som direkt hotar såväl den biologiska mångfalden och klimatfrågorna som en mängd olika andra områden. Där hjälper det nog inte att endast införa koldioxidskatt – det har ju inte lyckats ens inom EU – utan det krävs mycket mera.

Jag hade också tänkt fråga om det här med kemikalier och övergångsregler. I och för sig tror jag väl inte att jag kan få ett svar som är bättre än det jag redan har fått. Men intressant är kanske att vi har fått tillåtelse att inte behöva sänka våra ambitioner när det gäller kemikalier, vilket i och för sig är bra. Frågan är emellertid om vi kan höja våra ambitioner.

Är Anna Lindh beredd att pröva EU:s lagstiftning och faktiskt gå före och höja ambitionerna när det gäller kemikalier för att se vad som händer på det området?

Till sist en kommentar om utvidgningen österut. Jag tror att det är något som vi behöver arbeta för. Själv arbetade jag inte speciellt aktivt för att Sverige skulle gå med i unionen, snarare tvärtom. Men om Östeuropas länder efter demokratiska val och efter en ordentlig demokratisk diskussion och process där väljer att gå med, skall vi naturligtvis stötta dem. Däremot tror jag inte att detta krävs för att man skall kunna jobba med miljöfrågor i samarbete med de här länderna. EU:s lagstiftning hindrar ju fortfarande i mångt och mycket alla medlemsländerna att gå vidare i miljöfrågan.

Anf. 102 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Beträffande det sista, Hanna Zetterberg, vill jag bara säga att EU:s lagstiftning i dag faktiskt driver på en hel del av EU:s länder genom att det är en minimilagstiftning. Det innebär att alla länder är fria att fortsätta att utveckla sitt miljöarbete, men hela tiden höjs golvet.

Om Hanna Zetterberg skulle jämföra den miljösituation som i dag råder i t.ex. Östeuropa och de baltiska länderna med den miljösituation som vi skulle ha ifall dessa länder var medlemmar av EU och följde EU:s miljöregler, skulle det vara en oerhörd förbättring – en mycket större förbättring än vad svenskt miljöbistånd någonsin kommer att kunna leda fram till. Det är definitivt en av de viktigaste miljöfrågorna i Europa i dag, som vi kan se detta.

Jag kan hålla med Hanna Zetterberg om att trafiken är ett av de allra största miljöproblemen. Det gäller både i Sverige och i EU. Däremot pågår en del arbete för att minska det miljöproblemet.

Vi talade tidigare om besparingar. Det här är ett av de områden som har utsatts för ganska hårdhänta besparingar och där man från den svenska regeringen nu i princip har sagt nej till nya större motorvägsbyggen.

När det gäller arbetet i EU kan vi också se att den socialdemokratiska europeiska gruppen, vilken jag tidigare talade om och vilken har tittat på hur det skall gå att få fram nya gröna arbeten, bl.a. har prioriterat just hur man skall satsa på ett miljövänligt transportsystem i Europa och bygga ut snabbjärnvägen.

Anf. 103 HANNA ZETTERBERG (v) replik

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Vi får väl se vad som händer med den socialdemokratiska gruppen i parlamentet – om dess förslag går igenom eller inte. I och för sig hoppas jag väl att det gör det.

När det gäller östländerna och deras miljöarbete vore det naturligtvis väldigt bra om nivån höjdes. Jag tror, precis som Anna Lindh sade, att det kanske är en av de viktigaste frågor som vi står inför i fråga om just miljöarbetet i Europa. Men jag tror faktiskt inte att ett medlemskap nödvändigtvis krävs, utan vad som krävs och vad som är viktigt är att miljönivån – det gäller därmed deras lagar – höjs. Ingenting säger att de här länderna inte kan anpassa sig till EU:s lagar i miljöfrågor om de inte blir medlemmar. Medlemskapet i sig gör alltså inte att de här länderna börjar jobba med miljöfrågor på ett annat sätt, utan det är många

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

andra saker som krävs för det. Eftersom medlemskapet medför en hel del annat än just miljöfrågor tror jag att man i alla de här länderna, precis som är fallet i Sverige, behöver en stark och vid demokratisk debatt innan de bestämmer sig för om de skall bli medlemmar eller inte. Vill de bli medlemmar, skall vi naturligtvis hjälpa dem med det.

Anf. 104 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det är klart att de här länderna skall ha en bred och demokratisk debatt. Det är mycket viktigt. Men det är medlemskapet i EU som ger såväl oss och EU som de här länderna möjlighet att använda både piska och morot för att öka miljökraven och miljöstandarderna i alla östeuropeiska länder.

Piskan kan användas så till vida att det finns en kravnivå som man måste leva upp till. Det går inte att säga att vissa länder inte bryr sig om miljöfrågorna beroende på den regering landet i fråga för tillfället råkar ha. Vi har t.ex. sett att EU varit positivt för vissa västeuropeiska länder som tidigare släpat efter på miljöområdet.

Det här ger oss också möjlighet att använda moroten och se till att vi fortsätter med att ge stöd till de östeuropeiska länderna därför att de använder en allt bättre miljöteknik. Jag vidhåller alltså att en östutvidgning från miljösynpunkt är det viktigaste som vi kan åstadkomma på miljöområdet.

Anf. 105 EVA ERIKSSON (fp) replik

Fru talman! Jag tycker att det finns all anledning att understryka vad som var så intressant i miljöministerns anförande. Det ger ändå en tillit till det arbete som Sverige kan åstadkomma i EU när det gäller miljöarbetet.

Först vill jag dock framföra ett tack från oss i Folkpartiet när det gäller den vitryggiga hackspetten. Jag skulle tro att Lars Ernestam, f.d. folkpartistisk riksdagsledamot, med glädje skulle vilja det. Den vitryggiga hackspetten var en av hans viktigaste frågor när det gäller biologisk mångfald. När nu det arbetet är genomfört känns det bra.

Det är också glädjande att ministern är så tydlig i frågan om att detta med en hållbar utveckling skall skrivas in i EU:s fördrag och att det fastställs i EU:s framtida miljöpolitik. Det är den inriktningen som skall stå först på agendan.

Vidare är det intressant att miljöministern går in på att man inte längre kan dela upp miljöarbetet i sektorsansvar. I stället är det alla ministrarnas ansvar. Här skulle jag vilja höra om miljöministern har funderat över att ta initiativ till att alla ministrar någon gång här i kamraren är med i en miljödebatt där frågor tas upp från näringsministern, kommunikationsministern och finansministern just för att se helheten i miljöfrågorna. Jag tror att det skulle ge miljödebatten en väldig kraft. Därmed skulle miljöfrågorna komma högt upp på agendan i svensk politik. Det skulle jag önska. Det skulle vara intressant att höra miljöministerns synpunkter på ett sådant initiativ.

Också när det gäller koldioxidskatten är det bra att miljöministern är tydlig. Man tänker arbeta för en obligatorisk koldioxidskatt. Men det

finns en fråga här: Vad gör man åt de motsträviga krafterna om det i EU fortsatt skall fattas skatte- och miljöavgiftsbeslut med bibehållen vetorätt samt åt att de motsträviga krafterna hela tiden får rätt? Det skulle vara intressant att få veta om man tänker ta initiativ till att miljöavgifter och miljöskatter får bli miljöfrågor där det skall fattas majoritetsbeslut i EU.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Vi vet alla att det skulle vara bra om alla länder i Europa införde miljöavgifter. Som jag sade har Sverige också arbetat för det. Samtidigt gäller det – som svar på Eva Erikssons sista fråga – att se till att man har en klar gränsdragning för att det inte skall innebära harmoniserade skatter i allmänhet.

När det sedan gäller förslaget till en bred miljöpolitisk debatt tackar jag Eva Eriksson för uppslaget. Jag tyckte att det var ett intressant tema att ha alla ministrar med på en miljöpolitisk debatt. Innan den blir av kan jag dock avslöja att arbetet har kommit ganska långt.

Näringsministern har både gett ut skrifter och haft seminarier på temat En grön näringspolitik. Försvarsministern har haft internationella seminarier om militär och miljö, som Sverige har varit värdland för. Socialministern har tillsatt utredningar om hälsa och miljö. Mina kollegor är väl på gång, tycker jag, när det gäller att ta sitt viktiga arbete i miljöfrågan på allvar.

Anf. 107 SIVERT CARLSSON (c)

Fru talman! Källsortering, katalysatorer, slutna system, klorfri massa, skatteväxling, ekologiskt jordbruk, Agenda 21, ungdomens miljöriksdag. Alla är exempel på steg i rätt riktning mot ett nödvändigt kretsloppssamhälle, där vi anpassar vårt leverne efter naturens villkor och våra energisystem till de ständigt förnybara resurserna, till de ständigt förnybara gåvorna, ett kretsloppssamhälle som också förutsätter internationell samverkan.

I ett nödvändigt kretsloppssamhälle skapar vi en cirkulär tillväxt som är hållbar, också för kommande generationer. Det är en tillväxt som bl.a. baseras på energisystem som är olika, som är geografiskt spridda, förnybara, säkra, effektiva och som dessutom medverkar till bättre miljö, renare energi, ökat antal arbetstillfällen, ökat oberoende och långsiktig varaktighet.

Fru talman! Efter att i litet mer än ett sekel – en mycket liten bråkdel av jordens historia – ur jordens begränsade skafferier ha grävt fram och levt på olja, kol och uran och bl.a. skapat avfall som ännu ingen vet var vi skall härbärgera, är det nu hög tid att fasa över till en mer långsiktig, intelligent, ansvarsfull och hållbar utveckling, såväl i ekologisk som i ekonomisk mening.

Väldigt många frågar sig i dag: Vad väntar vi på? Vi inser nödvändigheten. Vi har möjligheterna. Det som saknas är beslut.

Folkets besked 1980 om avveckling av kärnkraften här i landet var framsynt. Det gäller givetvis fortfarande, men manar nu till beslut och handling. För nu har halva tiden gått till år 2010, som bl.a. näringsut-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

skottet 1979/80 fastslog som det är då ”den sista reaktorn skulle stängas”.

I partiöverenskommelsen 1991 mellan Socialdemokraterna, Folkpartiet liberalerna och Centern konstateras bl.a. ”att det bör slås fast att den sista reaktorn skall stängas senast år 2010”.

Fyrklöverregeringen angav i sin regeringsförklaring att: ”Energiöverenskommelsen från 1991 ligger fast”, och nuvarande statsministern har ett flertal gånger, också i regeringsförklaring, deklarerat att ingångna överenskommelser på energiområdet skall gälla.

Jag förutsätter att detta gäller såväl överenskommelsen 1980 med svenska folket som 1991 års energiöverenskommelse. Något annat mandat har våra uppdragsgivare, svenska folket, inte givit oss.

Fru talman! Mot den här bakgrunden måste nu kärnkraftsavvecklingen klargöras i lagstiftningen för att skapa klara riktlinjer och förutsättningar och för att ge entydiga signaler beträffande morgondagens energisystem. Beslut måste fattas nu!

1. Minst en reaktor avställs under innevarande mandatperiod.

2. År 2010 skall kärnkraften i vårt land vara avskaffad.

Med dessa två besked ges den klara och entydiga signal som tekniker, innovatörer, elproducenter, industri, m.fl. behöver för att se framtiden, för att se riktningen, för att utveckla och på bred front arbeta vidare med de många alternativ som redan i dag finns:

- Biobränslen, som i dag ger mer än vad vi får från kärnkraften, kan till år 2010 fördubblas.
- Förgasning i stället för förbränning av i dag stora mängder ”svartlutar” m.m. kan ge ca 10 TWh el, utan att ett enda extra träd behöver fällas.
- Biobränslebaserad kraftvärmeproduktion. Mängder av projekt är nu under snabb utveckling i många svenska kommuner. Med ny svenskutvecklad teknik kan nu dessutom elproduktionen vid ett normalstort kraftvärmeverk fördubblas.
- Vindkraften är inne i ett intensivt utvecklingsskede. Ett tecken är att nuvarande investeringsstöd, som skulle räckt ytterligare ett år, redan är förbrukat.

I USA, Indien, Kina, EU och Danmark sker nu en snabb utbyggnad av vindkraftverk. Tyskland passerar snart Danmark som EU:s vindkraftsledande land.

- Ökad solvärmeteknik, effektivare vattenkraftverk, sparande och effektivare energianvändning och naturgas som reservkraft tillsammans med nyss nämnda energiformer visar att utvecklingsbara alternativ finns för att ersätta den kärnkraft som inte platsar i ett nödvändigt kretsloppssamhälle, som måste bli en kort parentes och vars avveckling måste konkretiseras.

Det är en avveckling som, när den konkretiseras, kommer att föda utveckling. Som exempel vill jag nämna att mitt hemlän, Kalmar län, det skogrikaste länet söder om Dalälven, som har världens modernaste massafabrik i Mönsterås – självförsörjande på el och där man nu också bygger en ny fabrik för 50 000 ton pellets – som har stor energikompetens bl.a. vid Simpevarp i Oskarshamn, som har landets längsta kust-

sträcka, som med Öland har tradition, kunskap och expansion på vindkraftsområdet och som har en kvalificerad miljöinriktad högskola, har alla förutsättningar att bli ett naturligt utvecklingscentrum på energins område. Oskarshamn har mycket stora förutsättningar att bli ett naturligt centrum för framtida energiutveckling.

Fru talman! Beslut om en snar övergång till förnybar energi kommer att medföra innovationer, investeringar, nya arbetstillfällen, men också konkurrensfördelar. En alltmer miljömedveten marknad och kundkrets kommer mycket snart att i ökad omfattning kräva en "grön energi". Jag hyser därför ett visst hopp om en bred vettig energiöversenskommelse, bl.a. därför att fler och fler, nu även landets statsminister, inser konkurrensfaktorernas betydelse.

Denna "gröna tillväxt", denna utveckling och utbyggnad bör givetvis ske successivt och vara samordnad med kärnkraftens ovillkorliga avveckling. Då kan en naturlig överfasning till ett hållbart, varaktigt, miljöriktigt, inhemskt och förnybart energisystem ske, med bibehållande av demokratisk trovärdighet och med anpassning till naturens eget kretslopp. Det kretslopp, fru talman, där all storhet är en samling litenhet och det kretslopp som vi alla, förr eller senare, är tvungna att rätta oss efter. Ju förr, desto bättre. Tack.

Anf. 108 LENNART FREMLING (fp)

Fru talman! Många talare har här i dag berört miljöfrågor i den allmänna EU-debatten. Det är mycket glädjande att många har insett att vårt EU-medlemskap ger nya möjligheter att agera för att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle.

Liberal miljöpolitik, liksom all liberal politik, utgår från den enskilda människan. Vår politik syftar till att ge individen frihet att i samverkan med andra forma sitt liv. Miljöproblemen handlar i grunden om att våra barn och barnbarn får sin frihet inskränkt av vår slösaktiga livsstil.

Eva Eriksson har tidigare i denna debatt framhållit vikten av att växthuseffekten bekämpas genom att koldioxidutsläppen minskas. Vi liberaler vill använda ekonomiska styrmedel i denna kamp. En skatteväxling behöver genomföras och regeringen måste känna sitt ansvar för att komma till riksdagen med konkreta förslag om höjning av bl.a. koldioxidskatten samt motsvarande skattesänkningar på arbetskraft, helst koncentrerade till tjänstesektorn. Likartade regler behövs internationellt. Vi har starkt stöd för dessa tankegångar inom det liberala Europapartiet, ELDR. Det gäller nu att även andra partier trycker på i sina partigrupper inom EU-parlamentet för användning av olika ekonomiska styrmedel. Dessutom måste Sveriges regering agera aktivt inom EU för att få fram en gemensam koldioxidbeskattning. Det är vi överens om.

Vi liberaler har sedan länge sett ett behov av att den svenska lagstiftningen inom miljöområdet samordnas till en miljöbalk. Arbeta med detta pågick utan större partipolitisk oenighet i många år. Strax före valet 1994 lade den borgerliga regeringen fram sitt förslag till riksdagen med ikraftträdande den 1 juli 1995. Av prestigeskäl återkallade den

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

socialdemokratiska regeringen den borgerliga propositionen. Därmed tog man på sig ansvaret för en avsevärd försening.

När regeringen tillträdde uppskattade miljöministern denna försening till ett eller ett och ett halvt år. Numera anges ett beräknat ikraftträdande till den 1 januari 1998. Det blir två och ett halvt år. Detta är en oacceptabel försening. Det måste också kännas bittert för Miljöpartiet att se att man faktiskt har medverkat till dessa förseningar till skada för miljön.

Fru talman! Socialdemokraterna måste nu lämna klara besked. Har man en realistisk tidsplan för miljöbalksarbetet som gör att den nya lagstiftningen kan träda i kraft med två och ett halvt års försening, eller kommer det att bli ytterligare förseningar? Hur ser tidsplanen ut, miljöministern?

Anf. 109 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det är sant att vi återkallade miljöbalken. Det är dock inte sant att vi gjorde det av prestigeskäl. Vi gjorde det därför att vi gemensamt inser att vi behöver en bra miljöbalk. En hel del av de dåliga förslag som fanns i den tidigare miljöbalken, som jag tror att varken Centern eller Folkpartiet egentligen vill se, kan man nu få tillrättalagda genom att vi kommer att lägga fram ett bättre förslag till miljöbalk.

Förseningen beror framför allt på att vi nu lägger in en del lagar för att få en mer heltäckande miljöbalk. Vi inkluderar stora delar av vattenlagen, de areella näringarna m.m. Man ser också över miljöorganisationen, äldre miljöskador och miljöförsäkringar. Vi ser över hur vi skall kunna få effektivare straffbestämmelser för miljöbrotten.

Det är alltså en hel del förstärkningar och förbättringar som görs av miljöbalken och som är skälet till att vi måste skjuta upp reformen något, men den 1 januari 1998 skall den nya miljöbalken träda i kraft.

Anf. 110 LENNART FREMLING (fp) replik

Fru talman! Man hade kunnat låta balken träda i kraft, som det var föreslaget, och sedan successivt förstärka och komplettera den. Det är självklart att en sådan här balk aldrig kommer att bli totalt färdig utan kommer att leva sitt liv och successivt modifieras. Då hade ändå ett stort antal förbättringar kunnat genomföras redan den 1 juli 1995.

Min fråga är: Hur ser tidsplanen ut? Efter vad jag har förstått skall vi få ett huvudbetänkande sommaren 1996. För att det skall kunna behandlas i riksdagen i god tid måste propositionen rimligen komma hösten 1996. Men det bör väl också bli tid för en allmän remiss, en lagrådsremiss och även arbete i regeringskansliet. Kommer det att hinnas med?

Anf. 111 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det blir ett pressat tidsschema, men vi kommer att hinna med en allmän remiss, och sedan lägger vi fram en proposition tidigt på våren 1997. Det kommer alltså att hinnas med en ordentlig remissomgång, men vi kommer också att vara tvungna att göra det här

arbetet snabbt och effektivt och, som jag hoppas, med resultatet att vi får en betydligt bättre miljöbalk än vi annars skulle ha haft.

Jag vill också påpeka att man kan göra förändringar och förstärkningar under hand i en balk, men man kan inte göra det grundläggande arbetet i efterhand. Skall man göra en sammanställning av olika lagar, innebär det en så stor förändring av en balk att arbetet måste göras innan balken läggs fram. Hade vi valt att lägga fram det tidigare förslaget till balk, hade vi heller aldrig kunnat komplettera den balken med alla de lagar som nu kommer att ingå.

Anf. 112 LENNART FREMLING (fp) replik

Fru talman! Jag tar det som ett löfte från miljöministern att det blir tillräckliga remisstider för den allmänna remissen och att det blir lagrådsremiss samt ett gediget arbete i regeringskansliet. Möjligen skulle jag vilja veta från vilken tidpunkt man räknar med att riksdagen skall kunna arbeta med det. Miljöministern talar om våren 1997. Det är ändå ett mycket stort lagstiftningsarbete, så propositionen behöver komma väldigt tidigt under vårsäsongen för att riksdagen realistiskt skall hinna bearbeta förslaget. Kan miljöministern ange någon tidpunkt då den senast kommer?

Anf. 113 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag vågar inte säga någon exakt tidpunkt än. Det finns säkert i våra interna arbetsplaner, med dem har jag inte med mig, så jag vågar inte ange den exakta tidpunkten. Däremot lovar jag att riksdagen kommer att få tid att arbeta med det under vårriksdagen.

Anf. 114 EVA GOËS (mp)

Fru talman! Det är sällan man får vakna en morgon och säga: Vad glad jag är över alla positiva nyheter. Inte heller denna dag. I dag fick jag serverat till frukost att Energikommisionen kommit till den slutsatsen att endast några reaktorer skall avvecklas till 2010. Till lunch fick jag Vattenfalls styrgrupps hemligstämplade promemoria över hur man skall bearbeta allmänheten så att kärnkraften kan vara kvar långt in på 2000-talet. Årtalet 2010 är inte längre heligt trots demokratiskt fattade beslut. Varför denna låga ambition? undrar en kärnkraftsmotståndare som jag.

Sverige har haft 15 år på sig att avveckla. Vad har gått snett? Forskning och utveckling har visat på alternativen, men har Sverige implementerat detta? Andra länder i vår närhet har lyckats. Kan det möjligen bero på viljan hos politiker och en ohelig allians mellan industri och fack? Hur påverkar EU kärnkraftsavvecklingen?

Så länge det finns ett elöverskott som motsvarar de sex första reaktorerna är motivationen låg att stoppa reaktorerna. Förmodligen vill man sälja och dumpa priset på EU-marknaden. Med det kapital som stoppats i dessa gigantiska monument vill man köra kärnkraften i botten, och det är precis vad man också gör. Myndigheter ger tillstånd att köra gamla uttrangerade reaktorer som USA har skrotat på grund av att

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

de inte håller måttet. Det blir för dyrt att bedriva livsuppehållande långvård, billigare att lägga ned dem, resonerar amerikanerna.

Så länge man tillåter utländska företag köpa in sig i svensk kärnkraft, som Preussen Elektra och det franska elbolaget, hindrar man också kärnkraftsavvecklingen. Är det politikerna eller ägarna som skall avgöra? Vem har makten? Vilka lagar gäller?

Genom en ny lag har Sverige bundit ris åt egen rygg. "Det kan bli betydligt dyrare för staten att avveckla kärnkraften än vad politiker räknat med." Detta skrev TT den 27 september med anledning av professorn i civilrätt Bengtssons uttalande om den grundlagsändring som Sverige genomfört.

Ägandet har förstärkts. Om man bedriver en miljöfarlig verksamhet och skall lösa ut verksamheten, kan ägarna begära skadestånd. De kan få ersättning för både nedlagda kostnader och beräknade framtida uteblivna vinster. Låter det inte makabert?

Hur skall vi komma åt ekologisk brottslighet? Vi kommer inte att ha råd att stoppa de företag som hotar våra liv och kommande generationer. Dit hör kärnkraftsbolagen. Professor Bengtsson anser att paragrafen borde ändras så att ersättning inte utgår om man av säkerhets- eller miljöskäl måste inskränka en fastighets användning.

Samtidigt skall det bli mig ett sant nöje att se Barsebäcks bokförda värde, om det fortsätter att ligga på samma låga nivå som vid den senaste redovisningen, där man har bokfört det till ett värde på anläggningar, maskiner osv. till dryga 300 miljoner kr. Om detta skall inlösas blir det förstås inte så dyrt.

Fru talman! Det är upprörande hur det statliga Vattenfall kan använda skattebetalarnas pengar för att gå ut med braskande annonser och TV-reklam om kärnkraftens förträfflighet. Det är en statlig kampanj, står det i Expressen. Vattenfall hävdar att man inte driver politik. Vad kallar man följande: "Vattenfall skall skifta miljöfokus från strålningsrisk till förurning och växthuseffekt för att därmed indirekt fördröja kärnkraftsavvecklingen"?

Vid Vattenfalls miljödag, som för övrigt också miljöministern var närvarande vid, visade man overheadbilder och ställde frågor som var direkt manipulerande. Alla energikällor utom kärnkraften gav utsläpp. Otroligt! Vi vet ju att kärnkraften är livsfarlig från vagga till grav, från uranbrytning till slutförvar. Ingen vill ta hand om avfallet. Varför? Det hotar livet på jorden, och alla måste inse att för var dag kärnkraften körs produceras mer och mer avfall – det har skett en höjning tre miljoner gånger om genom processen i reaktorn.

Kärnavfallet är det farligaste gift människan producerat. Plutonium är hårdvaluta. Det är därför det är så eftertraktat hos smugglare. Kärnkraft sprider kärnvapen. Det är schizofrent att sprida den fredliga kärnenergin men stoppa spridningen av kärnvapen.

Frankrike var den värsta förespråkaren för kärnkraft, men Sverige är tyvärr det kärnkraftstätaste landet per capita i världen. Men Frankrike bryr sig inte om fakta. Chirac drar sig inte ens för att spränga kärnvapen på andra sidan jordklotet. Han vill bli "president of the nuclear market".

Vi i Miljöpartiet betackar oss för att ingå i ett franskt kärnvapenparaply. Vi betackar oss för franska breedreaktorer som man har misslyckats med och vilkas konsekvenser vid en olycka får oanade följder.

Vi vill satsa på energieffektivitet och förnybara energislag, och det hoppas vi att också Euratom skall göra. Eller också skall man avskaffa Euratom som i sina statuter säger att kärnkraften skall utvecklas.

Fru talman! Det är positivt att man från EU-håll har föreslagit energiskatt på både kärnkraftsel och koldioxid. Det är början till döden för kärnkraften och fossila energislag. Om detta blir verklighet får vi gehör för Miljöpartiets förslag om skatteväxling, vilket alla politiker i denna kammare borde ställa sig bakom. Detta kan genomföras utan EU och trots EU. Kärnkraften skall stå för sina reella kostnader. Man skall inte bara socialisera kostnaderna och privatisera vinsterna.

Vårt förslag från Miljöpartiet innebär förutom uranskatt också att kärnkraftsägarna skall stå för sina försäkringskostnader, betala sina avfallskostnader m.m. Givetvis skall grundlagen ändras så att vi kan stänga kärnkraften av säkerhets- och miljöskäl. Det är bråttom. Världen har inte råd med flera olyckor.

I morgon skall jag träffa Tjernobylobarn i Ångermanland. Jag vill bara avsluta med en kort dikt som heter Kylan av Tjernoby.

Vinden tjuvar bakom fönstret hela natten
Gör mig sorgen och tråkar ut mig
Vinden driver bort all värme
lämnar bara kyla, snöstorm
Denna kyla lamslog hela själen
Frös snö för alltid
Den gav ingenting utom fasa
och lämnade mig frusen

Anf. 115 ROLAND LARSSON (c)

Fru talman! Samtidigt som valet till EU-parlamentet ägde rum, ägde ett annat mycket principiellt och viktigt val rum. Vid det valet deltog 73 % av de röstberättigade. Jag tänker då naturligtvis på folkomröstningen i Storuman om att dit lokalisera en slutförvaringsanläggning för utbränt kärnbränsle.

Hela 70 % av Storumans befolkning sade ett rungande nej till en slutförvaringsanläggning inom de egna kommungränserna. Det här är för oss en allvarlig påminnelse om att kärnkraftens avfallsproblem fortfarande inte är lösta.

Bortsett från att folkomröstningen i Storuman ägde rum samtidigt som EU-valet finns det också en annan mycket mera påtaglig koppling mellan EU-medlemskapet och avfallsfrågan.

I vårt avtal med EU har vi nämligen förbundit oss att själva ta hand om vårt eget kärnbränsleavfall. Det vilar därför ett ansvar på oss som nation gentemot Europas övriga nationer att finna en hållbar lösning på avfallsfrågan.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Genom detta avtal har vi vidgat vårt ansvar, inte bara mot vårt eget folk och våra egna framtida generationer utan också mot hela Europas folk och dess framtida generationer.

I det här ansvaret ligger också att vi som tekniskt framstående nation skall kunna visa vägen för de övriga länder som så småningom står inför en kärnkraftsavveckling. Jag tänker då naturligtvis i hög grad på länderna i Östeuropa där dessa problem är mycket stora.

Fru talman! Oavsett vad var och en av oss anser om kärnkraftens vara eller icke vara kommer vi vid en avveckling år 2010 att ha ca 250 000 kubikmeter avfall att ta hand om. Det är ungefär en tredjedel av Globens volym. Vi kan se Globen framför oss och tänka oss att det handlar om att fylla upp en tredjedel av anläggningen.

Om man utgår ifrån att driften av kärnkraftverken pågår ända fram till 2010 utgör ca 20 000 kubikmeter, dvs. ca 8 000 ton, av dessa 250 000 kubikmeter högaktivt bränsle. Utgår man i stället ifrån 25 års drift för varje reaktor rör det sig om mellan 6 000 och 7 000 ton. Med tanke på det oerhörda giftiga och miljöfarliga avfall som det här rör sig om är detta oerhört stora volymer.

Vi har alla i den generation som skapat dessa problem och dragit nytta av den kärnkraft som har producerats vid kärnkraftverken också ett ansvar för att problemet blir löst. Men särskilt tungt, fru talman, faller naturligtvis det här ansvaret på dem som fortfarande hävdar att kärnkraften är en säker energikälla. Det vore knappast ansvarsfullt att dölja sig bakom det faktum att problemet inte heller är löst någon annanstans i världen, snarare tvärtom.

Förespråkarna för en fortsatt kärnkraftsanvändning bör ställa sig upp och tala om för Europas folk, för dem som i dag är unga och som så småningom skall ta över ansvaret för den värld vi lämnar efter oss, hur ett säkert slutförvar skall se ut.

Den modell som i dag är huvudspåret i avfallsfrågan är att man skall förvara avfallet på 500 meters djup i berggrunden. Den tekniken och det konceptet är långt ifrån ännu löst. Det finns en rad problem behäftade med det här konceptet, en rad problem som handlar om systemet som sådant, om transporter, om förvar och om inkapsling som systemtanke.

Hur skall man lösa problemen med transporter och inkapsling sett från ett systemtänkande? Hur skall man lösa detta med kapslarnas konstruktion? Fortfarande finns det ingen lösning på det problemet. Man försöker och man provar, men man har inte hittat någon lösning. Vilken plats skall man välja utifrån geologiska förhållanden? Nu skall man provborra litet här och där vid en punkt i Sverige och se hur berggrunden ser ut. Faktum är att vi har väldigt dåliga kunskaper i det här landet om hur de geologiska förhållandena totalt sett ser ut i Sverige. Vi vet hur det ser ut punkt för punkt, men vi vet ytterst litet om hur det ser ut i hela Sverige.

Dessutom har vi det demokratiska problemet. Hur många Kyndelfjäll skall vi sitta med innan den här frågan så småningom finner sin lösning? Kanske är det rent av så att vi inte kan lösa detta problem under vår generation. Den frågan lämnas öppen.

Kärnkraftsförespråkarna i Sverige är skyldiga, inte bara inför svenska folket utan inför hela Europa, att ange hur avfallsproblemet skall lösas på ett säkert sätt. De måste ange hur man skall förvara detta kärnkraftsbränsle som alltså till en tredjedel kan fylla upp Globen – vilket är den mängd avfall som vi redan har i dag – innan man kan ta ställning till om det skall produceras något nytt bränsle.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga till miljöministern. Vad har regeringen egentligen för strategi när det gäller hur man skall ta det nya ansvaret i Europa för kärnkraftsavfall? Vad finns det för lösning? Tror miljöministern att avfallsproblemet är löst?

Anf. 116 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Till att börja med vill jag understryka att det inte är fråga om ett gemensamt europeiskt ansvar. Tvärtom är det mycket viktigt att detta ingår i varje lands nationella politik. Sverige och enbart Sverige bestämmer om det svenska kärnkraftsavfallet. Man kan därvid inte heller tvinga något annat land att ta emot kärnkraftsavfall.

Frågan är, som Roland Larsson påpekade, fortfarande inte löst. Det brådskar i och för sig inte, det viktigaste är att man får fram en bra metod. Oavsett vad vi anser om kärnkraftens fortsatta drift måste vi vara överens om att det gäller att hitta ett system för det kärnkraftsavfall som vi redan har.

Principen är den att det är kärnkraftsföretagen som skall ta fram och bekosta utredningar och förslag och ge staten ett ordentligt underlag med ett antal alternativ.

Regeringen skall i den här processen stå oberoende för att efter att ha fått ett ordentligt underlag kunna fastställa det mest lämpliga alternativet. Undersökningar och forskningsprogram pågår alltså fortfarande. Vi i regeringen binder oss inte för något alternativ förrän vi har fått frågan för avgörande.

Anf. 117 ROLAND LARSSON (c) replik

Fru talman! Om det alternativ som nu är huvudspåret när det gäller kärnkraftsavfallet, att borra för att få ned avfallet i berggrunden på 500 meters djup, skulle visa sig vara behäftat med så pass stora problem att man under vår generation inte kommer att kunna lösa problemet, är då miljöministern beredd att överlåta problemet till kommande generationer? Vad finns det för annat alternativ som i dag studeras, om det här alternativet inte håller? Miljöministern satsar på ett enda kort i den här frågan. Håller det inte ända fram, finns det inget annat alternativ. Därför är min fråga mycket berättigad: Vad har regeringen för strategi för att hantera det här problemet? Jag menar då inte att regeringen skall anvisa en lösning, för det är kärnkraftsindustrin uppgift, utan en strategi för hur en sådan lösning skall tas fram om det som nu studeras inte håller.

Anf. 118 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Det är industrin som har ett ansvar att ta fram förslag, men industrin skall också ta fram olika alternativ. Regeringen har ännu

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

inte ställt sig bakom något alternativ eller någon huvudstrategi för hur avfallet skall hanteras. SKB har ansvaret för att ta fram ett antal förslag, däribland också förslag till alternativ till att förvara avfallet i bergum. I dag pågår också ett forsknings- och utvecklingsarbete där man tittar på olika internationella lösningar och på vad det finns för andra forskningsprogram eller internationella försök på andra områden.

Jag tror att ett gemensamt bekymmer för partierna är hur vi skall få fram lämpliga metoder för framtiden, så att vi inte skjuter över frågan till våra barn eller barnbarn. Men regeringen bör inte i det här läget låsa sig för någon strategi eller säga att den ena eller den andra metoden är vare sig önskvärd eller utesluten.

Anf. 119 ROLAND LARSSON (c) replik

Fru talman! En kort fråga: Kan miljöministern ange ett enda alternativ till det berggrundsförvar som nu studeras?

Anf. 120 Miljöminister ANNA LINDH (s)

Fru talman! Jag har precis försökt förklara för Roland Larsson att regeringen inte kan och bör lägga sig i lämpliga alternativ i det här skedet. Vi bör vara fristående till dess frågan ligger under regeringens prövning.

Anf. 121 TALMANNEN

Närvaron i kammaren är lika ousäktligt usel nu som tidigare i dag. Jag vill rikta en uppmaning till ledamöterna i partigrupperna att se till att närvaron här i kammaren blir bättre när vi har viktiga debatter som nu.

Anf. 122 EVA BJÖRNE (m)

Fru talman! Konsumentpolitikens mål och inriktning är för oss moderater att främja konsumenternas intresse som aktörer på marknaden och som brukare av varor och tjänster. Vi anser att politiken skall utformas så att den skapar förutsättningar för den enskilde som konsument att nyttja sina möjligheter och resurser i enlighet med egna önskemål. Vi motsätter oss den socialdemokratiska överförmyndarattityden och anser att statens och kommunernas roller bör omfatta endast sådana konsumentpolitiska åtgärder som inte kan utföras bättre av andra aktörer. Det är nämligen den enskilde som är bäst lämpad att fatta beslut i den egna livssituationen.

Politiska beslut skall ge konsumenten rättsligt och ekonomiskt skydd samt skydd för hälsa, säkerhet, pris och kvalitet. Politiken skall också främja konsumentens intresse av en från miljösynpunkt långsiktig hållbar utveckling.

I en marknadsekonomi fattas de ekonomiska besluten av dem som är direkt berörda. Produkter och tjänster som svarar mot konsumenternas krav på kvalitet och pris efterfrågas. Marknadsekonomin ger konsumenterna makt att välja och att välja bort. I en marknadsekonomi sker en ständig utveckling och förändring som syftar till att bättre tillfredsställa konsumenterna.

Den konkurrensutsatta sektorn måste öka och den privata näringsverksamheten få möjligheter att verka inom fler områden. Konkurrens är den bästa garantin för att konsumenten skall få så bra varor och tjänster som möjligt till rimliga priser. Det är också av avgörande betydelse för den internationella konkurrenskraften hos svenskt näringsliv att konkurrensen upprätthålls på hemmamarknaden.

Många gånger är konsumentens ställning svagare vid en tvist med en offentlig producent av tjänster och service än med ett företag. En bättre information om den offentliga sektorns service och övriga utbud skulle underlätta för människor att både hävda sin rätt och utnyttja den service som finns.

Förväntningarna vid vårt EU-inträde var stora. Konkurrensen skulle öka och priserna på framför allt livsmedel skulle sjunka. Det är ännu för tidigt att dra några slutsatser därvidlag, men klart är att det finns behov av att kontinuerligt följa upp hur priser, kvalitet, säkerhet och konkurrens utvecklas. Konkurrensverket och andra har gjort sådana uppföljningar. Om jag har förstått det rätt planerar regeringen att på något sätt göra sådana uppföljningar kontinuerligt. Får sådana undersökningar även publicitet främst i medierna, kommer det att stimulera till en ökad debatt och medvetenhet hos konsumenterna. Det kommer säkert också att bidra till en ökad konkurrens.

Ur konsumentperspektiv är det också angeläget att man analyserar hur EU:s jordbrukspolitik, CAP, påverkar livsmedelsproduktion och livsmedelspriser.

Andra prioriterade frågor för oss moderater inom EU är kravet på en fullständig innehållsdeklaration för livsmedel och ett eventuellt europeiskt förbud mot TV-reklam riktat till barn.

När det gäller produktsäkerheten är EU:s skaderapporteringsystem en mycket värdefull kunskapskälla. Vi arbetar för att systemet skall få permanent status inom EU. Systemet innebär att sjukhus lämnar information om varor som varit inblandade i olyckor i hemmen och under fritid. Informationen sammanställs och åtgärder vidtas. Svenska sjukhus bör anslutas till detta system och bidra till att produktsäkerheten ökar. Det har under detta år visat sig vid bl.a. Konsumentverkets kontroller att det finns stora brister när det gäller säkerhet och uppfyllandet av de krav som gäller för leksaker.

Enskilda, organisationer och näringsliv bör i ökad omfattning uppmuntras att engagera sig i konsumentfrågor. De offentligt subventionerade institutionerna försvårar förutsättningarna för privata engagemang. För att konsumentsammanslutningar, andra organisationer och intresseorganisationer skall kunna växa och ta på sig större uppgifter är det nödvändigt att minimera det offentliga intresset.

Olika myndigheter och departement bör underlätta för svenska konsumentorganisationer att få inflytande inom EU genom att informera och ge kunskaper om sina verksamheter.

Anf. 123 BENGT HARDING OLSON (fp)

Fru talman! Nu blir det allt vanligare att man lyfter fram offerproblematiken. Det handlar väl främst om brottsoffer, och ibland handlar

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

det om myndighetsoffer och medieoffer. Nu inställer sig frågan: Finns det offer även på konsumentområdet, och är det i så fall konsumenten eller kanske rent av företagaren som är offer?

Inom konsumentpolitiken demonstreras två diametralt motsatta grunduppfattningar. Det är planekonomi kontra marknadsekonomi. Det planekonomiska synsättet har företagaren som bov och konsumenten som offer. Därför krävs det styrning, regleringar och kontroller, och helst borde väl alla vara Konsummedlemmar och bara köpa blåvita varor.

Ett marknadsekoniskt synsätt innebär att vi alla är kunder, från vaggan till graven. Släpp därför företagaren loss. Det är bäst. Privatisering och köp-sälj-system är patentmedicinen.

Naturligtvis är dessa bilder övertydliga. Men de framkallas lätt på näthinnan genom tvekampen mellan socialdemokrater och moderater.

Fru talman! En modern konsumentpolitik har en liberal utgångspunkt med Adam Smith som rättesnöre. Hans berömda uttalande är alltså gällande: "Konsumtion är meningen med all produktion." Eller för att tala som Nalle Puh: "Meningen med bin är att göra håning och meningen med håning är att jag ska äta upp den." Adam Smith fastslår bestämt: "Producenternas intressen bör tillgodoses endast i den mån det är nödvändigt för att främja konsumenternas intressen."

Liberalismen hyser tilltro till konsumenten. Konsumenten är inget hjälplöst offer. Vår grundbult är att människor är kapabla och själva bäst känner sina unika behov och önskemål. Därför är individen värd att kraftfullt satsa på i alla olika roller inklusive i sin konsumentroll. Det handlar om upplysning, utbildning och information, men också om medborgarservice. Särskilt angeläget är det med hushållsekonomisk budgetrådgivning, eftersom privatekonomin blir allt viktigare i takt med en krympande hushållskassa.

Vårt mål är glasklart: Folkpartiet vill ha kunniga och kräsna konsumenter som väljer prisvärt och ratar dåliga varor och tjänster. Härigenom styr alltså konsumenten ytterst produktionen, och då i rätt riktning.

Hårda krav måste ställas på marknaden. Konkurrensen skall vara fri och rättvis. Alla konkurrensbegränsningar måste stoppas, alltså monopol, kartellbildningar, kommunala bolag och annat otyg. Självklart gäller att man skall kräva ett ansvar av företagen för producerade varor och tjänster. De måste självklart vara förenliga med hälsa, säkerhet, energi och miljö. Men krav måste också ställas på den offentliga sektorn. Det handlar ju faktiskt ofta om vår viktiga sociala välfärd. Konsumentens ställning är faktiskt svagare i den offentliga sektorn än i den privata. Därför måste man uppmuntra privata alternativ. Mångfald ger valfrihet, vilket skärper konkurrensen och förbättrar tjänsten.

Dessutom måste det medborgerliga konsumentinflyandet stärkas. Det är lättare att säga än att göra. Jag är medveten om det. Men det går inte att kommandera fram.

Vårt förslag har framlagts i riksdagen, och vi vill ha medborgarkontrakt med medborgarkontor som garanterar en god medborgarservice även på konsumentområdet.

Fru talman! Nu är det dags för EU-satsningar. Fri internationell handel förstärker konkurrensen till konsumentens fördel. Vårt EU-medlemskap gynnar konsumenten genom konkurrensregler, förbud mot monopol och karteller. Det finns en särskild artikel om konsument-skydd som tillfördes genom det s.k. Maastrichtfördraget. Allt detta har föranlett många viktiga nya rättsakter eller lagar. Nu gäller det att fullt ut och aktivt utnyttja medlemskapet. Det kräver en målmedveten satsning inom EU med aktivt arbete för en hög konsumentskyddsnivå. Aktuella prioriteringar kan vara bättre märkning av produkter och tjänster och starkare rättsskydd på nya områden.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis säga att konsumenten skall vara en centralfigur på marknaden. Låt oss gemensamt arbeta för att detta skall bli vardagens verklighet.

Anf. 124 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Efter att ha lyssnat på dagens EU-debatt känner jag ett visst behov av att lätta något på den dimma som lägrat sig över hela debatten.

Jag tror att vi måste slå fast följande: Det finns faktiskt inget politiskt parti i denna riksdag som kräver att Sverige skall lämna EU. Det finns de som kräver folkomröstningar om EU:s framtida utveckling. Det finns de som kräver att EU skall förses med en formell utträdesparagraf. Det finns de som vill ha så mycket mellanstatlighet som möjligt och så litet union som möjligt. Men, återigen, det finns ingen - vilket inte var alldeles lätt att lägga märke till i EU-valrörelsen - som kräver att vi skall lämna EU. Det är inte så konstigt, därför att det är ett krav som har mycket litet av realism. Det är naturligtvis också därför som Marianne Samuelsson från Miljöpartiet i förra veckans partiledardebatt också medgav att Miljöpartiet icke kräver en folkomröstning som skulle handla om ett utträde ur EU. Det är därför som den nyvalde parlamentarikern i EU-parlamentet som representerar Vänsterpartiet, Jonas Sjöstedt, när han kommer ned till Strasbourg deklarerar att det för hans del handlar om att påverka EU för att det skall bli mer samarbete och mindre av union, dock icke ett svenskt utträde.

Jag tillhörde dem som länge verkade för att Sverige inte skulle bli medlem i EU. Men det finns ingen ångervecka. Sverige är nu medlem av EU, och då handlar det om att göra det absolut bästa av situationen med respekt för folkomröstningsresultatet. Jag tror att det är viktigt att ha denna grund för allt vi gör politiskt. Själv har jag klargjort uppgiften som är hela regeringens uppgift. Nu handlar det om att hävda svenska intressen i EU och att kämpa mot att EU utvecklas till en överstatlig koloss. Detta skall vi naturligtvis göra på ett övergripande plan men också i varje enskild sakfråga. Vi skall inte skapa överdrivna förväntningar. Men vi skall inte heller undervärdera våra möjligheter att påverka inom EU.

Därmed är jag framme vid det som är ett av mina egna ansvarsområden som civilminister, nämligen konsumentpolitiken. Redan EES-avtalet satte egentligen konsumentpolitiken i centrum på ett helt nytt sätt. I och EU-medlemskapet blev det än tydligare.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det som man genom den inre marknaden borde kunna förvänta sig åtminstone teoretiskt är ett ökat utbud av varor och tjänster, ökad konkurrens och prispress. Men vi vet att teori och praktik inte alltid är samma sak. Utan ett konsumenttryck och utan en aktiv konsumentpolitik riskerar hela det inre marknadsprojektet att bli något som går stora grupper av medborgare förbi. Det riskerar att bli enbart ett producentprojekt, ett marknadsprojekt.

Om man som Eva Björne, moderat riksdagsledamot som talade nyss, talar enbart för marknadsekonominns lov, om man sjunger marknadsekonominns höga visa, då kanske det inte är ett så stort problem. Men för den regering som jag representerar är detta kolossalt viktigt.

Vi ser fördelarna med ett EU-medlemskap, men vi ser också de klara avigsidorna. Risken för att dåliga och farliga varor kommer till Sverige ökar med gränslösheten. Det blir svårare för konsumenterna att överblicka vilka varor och tjänster som finns, vilken kvalitet de har och vad de kostar. Det blir en betydligt tuffare och mer intensiv reklam, som inte alltid underlättar men i stället kan försvåra konsumenternas val. Det blir svårare med reklamationer när man köper av ett företag i utlandet osv.

Den här utvecklingen leder till ett ökat behov av konsumentpolitiska insatser – självfallet också från aktiva konsumenter, men vad kan en ensam konsument göra, Bengt Harding Olson och andra, om han inte känner att han bakom sig har ett samhälle som tycker att konsumentpolitik är viktig? Man behöver faktiskt inte luta sig mot Adam Smith, utan det finns också andra. Det kan vara så att både samhällsin-satserna och den aktiva konsumenten behövs.

Det här avspeglar sig i den senaste regeringsförklaringen. Vår inställning är den att konsumentpolitiken är viktigare än någonsin just efter inträdet i EU. Det avspeglar sig i att vi i två regeringsförklaringar efter varandra har tagit upp de konsumentpolitiska frågorna, och det var mycket länge sedan det skedde sist.

I och med att vårt land är medlem i EU förfogar vi inte oinskränkt över vilka konsumentskyddsregler som skall gälla. Vi blir åtminstone till en del beroende av EU:s konsumentpolitik. Man kan här bara konstatera att svensk konsumentpolitik har längre tradition och är betydligt mer heltäckande än EU:s och att det är en förstahandsuppgift för regeringen att se till att de regler som vi har i Sverige till skydd för konsumenterna inte försämras och försvagas.

Hur har det då gått? Vi har haft en kort tid på oss. Vi har först måst ägna oss åt redskapen, helt enkelt åt att markera att vi anser att konsumenterna måste få en starkare ställning. Inför regeringskonferensen kommer vi att försöka få till stånd förändringar i Romfördraget, det grundläggande fördraget, vilka stärker konsumenternas ställning.

Vi har verkat för att konsumentministrarna skall få mer att säga till om. Det finns i dag närings- eller marknadsministrar som skall kämpa för konsumenternas krav, och däri ligger förstås en inbyggd konflikt. Det har skapats ett nytt direktorat inom ministerrådet, som jobbar bl.a. med konsumentfrågor. En svenska, Kerstin Niblaeus, är generaldirektör för denna nya enhet.

I sak har vi kämpat t.ex. för barnsäkerhetsfrågorna, för en del prisfrågor, för innehållsdeklarationsfrågor och för frågor som rör finansiella tjänster. Jämförpriserna är ett mycket bra exempel på vad man faktiskt kan åstadkomma.

Det första ministerrådsmöte som jag deltog vid under förra hösten visade att jämförpriserna var på väg åt alldeles fel håll, sett ur svenskt perspektiv. Genom en undantagsregel om standardiserade förpackningar skulle jämförpriserna på en del varuprodukter i praktiken helt enkelt försvinna. Vi agerade på den punkten redan från början mycket hårt. Vi har varit framgångsrika, och även om det formella beslutet i EU ännu inte är fattat, kan man säga att vi har räddat kvar jämförpriserna genom att vi har diskuterat oss samman med andra länder som vi har kunnat övertyga.

När det gäller ett annat exempel på sådant som vi kommer att jobba med inom konsumentpolitiken under det närmaste året riskerar vi ett bakslag, men vi anser att frågan i sig är så viktig att vi ändå kommer att engagera oss. Det handlar om TV-reklam direkt riktad till barn.

Vi är mycket ensamma i vår uppfattning att barn icke skall tvingas ta emot reklam riktad direkt till dem. Lobbyisterna i Bryssel när det gäller den här typen av frågor är kolossalt duktiga, och vi kommer att ha svårt att få gehör för våra synpunkter. Likväl är detta en så oerhört viktig svensk fråga att vi kommer att försöka ta striden. Vi kommer inte att ge oss utan kommer att mana på. Så måste vi arbeta när det gäller konsumentpolitik i Bryssel. Jag återkommer senare med fler detaljer.

Anf. 125 EVA BJÖRNE (m) replik

Fru talman! Civilministern är tydligen en klar motståndare till marknadspolitik. Det har dock visat sig att den fria konkurrensen och marknadspolitiken driver utvecklingen framåt. Låt mig ta ett exempel på vilka krav konsumenter kan ställa och hur marknaden kan reagera, nämligen skogsindustrin och det klorfria papperet. Nu kan man ange som en konkurrensfördel att man går ut med en vara som bygger på ett kvalitets- och miljömedvetande.

Medvetna och kunniga konsumenter som kan verka ute på marknaden och jämföra olika varor gör bättre val än de som ställs under förmyndare och som inte har några val när det gäller olika varor. Vårt samhälle blir ju mer och mer komplicerat. De varor och tjänster som erbjuds blir alltmer sammansatta. Det innebär att man måste utbilda oss som konsument. Vi måste få mer av kunskaper.

Jag vill fråga civilministern: Finns några tankar på att på det sättet ge konsumenterna en starkare ställning? Och hur ställer sig civilministern till olika frivilligorganisationer som vill sammansluta sig och konsumenter som vill gå ihop om att samarbeta med konsumentfrågor?

Anf. 126 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Jag tror att Eva Björne och jag har diametralt motsatta grundvärderingar när det gäller konsumentpolitiken. Det som hon kallar förmynderi menar jag är ett sätt för samhället att visa att konsumentfrågor är så viktiga att man bör engagera sig gemensamt för att driva en

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

konsumentpolitik. Det utesluter inte på något vis ett engagemang från enskilda konsumenter, men vad kan en enskild konsument göra mot Volvo? Kolossalt litet. Vad kan en enskild konsument göra mot en handelskedja? Kolossalt litet.

Det är konsumenter tillsammans och konsumenter stödda av ett samhällsengagemang som kan göra storverk. Aktionerna när det gäller papper och t.ex. konsumentbojkotten av franska viner har i och för sig varit spontana, men visst har de gjorts av konsumenter i förening.

Att regeringen och jag själv ser mycket positivt på frivilligorganisationer framgick bl.a. av budgetpropositionen, där vi anslog särskilda medel just för att frivilligorganisationerna skall kunna få en viss hjälp.

Anf. 127 EVA BJÖRNE (m) replik

Fru talman! Det är klart att en konsument i de allra flesta fall gör egna val. När man går in i en butik och väljer kläder, mat, bil e.d. är det egna valet som det handlar om, och då gäller det att ha en hel del olika varor att välja mellan för att kunna göra ett så bra val som möjligt och gärna också att ha kunskaper för att göra detta val.

Däremot har civilministern rätt i att när man skall agera mot stora organisationer, mot en kommun, mot ett kommunalt bolag eller något sådant räcker det inte att komma ensam, utan då måste man gå fram tillsammans med andra. Det var därför positivt att höra att civilministern stödjer de frivilliga organisationerna, inte bara de etablerade offentliga organisationerna.

Men jag skulle gärna se att de medel som utbetalas fördelades ungefär lika mellan de här organisationerna, och att de offentliga organisationerna inte ställs i en klass för sig och får betydligt mer medel än de andra. Det ger orättvisa förutsättningar när det gäller att arbeta med konsumentfrågor.

Anf. 128 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Jag vet inte vad Eva Björne menar med ”offentliga organisationer”. Kanske menar hon Konsumentverket. Det skulle inte förvåna mig. Det som präglade den förra regeringens politik på konsumentområdet var antingen passivitet eller djärva framstötter från moderat håll om att antingen dela upp eller helt lägga ned Konsumentverket. Det har skapat en väldig osäkerhet. Nu har Konsumentverket äntligen åter fått den arbetsro som behövs för att man skall kunna vara den spjutspets i konsumentpolitiken som man har möjlighet att vara.

Det finns ingen motsatsställning mellan aktiva konsumenter, aktiva konsumentorganisationer och ett aktivt konsumentverk. Det gör tvärlöst konsumenternas ställning betydligt starkare.

Anf. 129 BENGT HARDING OLSON (fp) replik

Fru talman! Marita Ulvskogs konsumentpolitiska start skapade faktiskt väldigt stora förväntningar – även hos undertecknad. Men jag tycker att de grusades genom en tunn och väldigt defensiv konsumentpolitisk proposition. ”Berget födde en råtta” var mångas omdöme om

den. Jag skall naturligtvis inte gå igenom hela propositionen, men jag skall ta upp två förslag som fanns i den.

För det första skulle en kommitté tillkallas för att öka medborgarnas inflytande i samhället. Det är typiskt svenskt: Vi tillkallar en kommitté. Vad har hänt sedan dess?

Varför inte satsa på vårt förslag som jag har antytt här, nämligen medborgarkontrakt? Det är färdigt. Systemet tillämpas i en del andra länder.

För det andra skulle en arbetsgrupp utarbeta en EU-strategi på samma svenska maner. Vad har hänt sedan dessa? Risken är stor att kon dör medan gräset växer.

Marita Ulvskog har här talat om att tiden har varit kort. Jag är medveten om det, men i EU gäller korta frister. Man kan inte vänta när tåget går.

Marita Ulvskog säger att man inom regeringen mest har fått koncentrera sig på verktygen. Det är bra, men det är viktigt att man nu använder dessa verktyg.

Jag och många andra är väldigt nyfikna på vad som hände med inflytandet för medborgarna, inklusive konsumenterna. Vad hände med EU-strategin? Man gjorde stort nummer av båda de frågorna i propositionen.

Anf. 130 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Bengt Harding Olson har missuppfattat mig om han tror att vi har ägnat mesta tiden åt att vässa verktygen för att arbeta konsumentpolitiskt i EU. Det har vi definitivt inte gjort. Däremot var listan så lång att jag inte hann med den under mitt tiominutersanförande i början.

Vi har gjort mängder av saker. Jag nämnde några. Vi har börjat med barnreklamen. Vi har vunnit vad gäller jämförpriserna. Det gäller också gränsöverskridande betalningar, ångervecka vid fjärrköp, tillsatser i mat, innehållsdeklaration osv.

Bengt Harding Olson går plötsligt in på ett helt annat område och börjar tala om den utredning om medborgarnas makt och inflytande som jag har tillsatt. Den arbetar och kommer med förslag under kommande år. Det finns i och för sig ett konsumentperspektiv i det, men det viktiga är medborgarperspektivet.

Jag uppfattade Bengt Harding Olson som att han tyckte att vi inte skall reducera medborgarna till enbart kunder utan att man faktiskt skall vara medborgare i första hand. Det sysslar den utredningen med. Ni kommer att få höra massor om den framöver.

När det gäller medborgarkontoren vill jag säga att det har avlämnats en rapport om en försöksverksamhet – ett betänkande – och vi kommer att jobba vidare med detta från Civildepartementets sida. Verksamheten är inte på minsta vis nedlagd. Den kommer att fortsätta växa framöver.

När det gäller EU-strategin vill jag säga att det lades fram en färdig rapport i somras. Den remissbehandlas, och vi återkommer med en skrivelse till riksdagen i november. Det viktiga är ju att vi egentligen redan praktiserar denna EU-strategi. Det har varit en flygande start, och

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

det har varit viktigare att göra saker än att i varje läge fästa det vi gör på papper.

Anf. 131 BENGT HARDING OLSON (fp) replik

Fru talman! Jag tror inte att det var en missuppfattning från min sida. Låt mig ändå nämna två saker!

Det första jag talade om var medborgarens, inklusive konsumentens, inflytande. Marita Ulvskog säger att det är ett helt annat område. Det kan man kanske säga. Det är bredare. Men varför i herrans namn togs det då upp och gjordes ett stort nummer av i konsumentpropositionen? Jag tycker faktiskt att det är viktigt. Konsumenten har en stor roll i detta.

Medborgarkontor i all ära – jag stöttar det verkligen – men jag talar inte om det. Jag talar om medborgarkontrakt som man kan använda vid medborgarkontor. Det är en väldigt fin sammanfattning och en bra effekt.

Sverige har en historisk chans att förbättra konsumentpolitiken inom EU, och då även för svenskarna. Jag hoppas att Marita Ulvskog tänker ta den chansen. Civilministern får ursäkta, men jag är litet tveksam. Vi har EU-valet bakom oss. Vi ser den interna splittringen i socialdemokratien. Jag efterlyser ett klart besked. Vi har egentligen fått det. Marita Ulvskog säger att hon inte skall kämpa för utträde ur EU. Det är bra. Men det finns kanske människor med en annan uppfattning runt omkring civilministern som utgör mycket starka krafter. Jag hoppas att civilministern kan stå emot.

Jag tycker att Marita Ulvskog fullt ut skall utnyttja medlemskapets möjligheter till konsumentens fromma.

Anf. 132 Civilminister MARITA ULVSKOG (s)

Fru talman! Jag tycker att Bengt Harding Olson skall bekymra sig litet mer över tillståndet i sitt eget parti än över hur vi har det inom socialdemokratien. Jag kan försäkra Bengt Harding Olson att vi har gemensamma ambitioner när det gäller att hävda konsumenternas intresse i EU. Det var absolut nödvändigt redan i och med det EES-avtal som vi fick före folkomröstningen och före medlemskapet.

Jag vill här ta upp två frågor som jag tycker är viktiga och angelägna för konsumenterna och som vi kommer att satsa på. Den ena är konkurrensfrågan. Regeringen tar mycket allvarligt på de förväntningar på EU-medlemskapet som icke har infriats. Det framgår också av den senaste regeringsförklaringen, där vi lyfter fram just konkurrensfrågorna i livsmedelskedjans alla led. Bristen på konkurrens här hemma – till en del beroende på att EU har en förfärlig jordbrukspolitik, men också på andra skäl – gör att vi kommer att arbeta mycket engagerat med dessa frågor under de närmaste åren.

Den andra frågan är prisfrågan. Jag hörde inte till dem som skapade några överdrivna förväntningar inför folkomröstningen om EU. Det är helt klart att vi måste se till att svenska livsmedelspriser inte ligger 17 % över genomsnittet för övriga EU-medlemsländer. Man kan diskutera siffrorna, men rörelseriktningen är det riktigt bekymmersamma. Konsumentpriserna går hela tiden åt fel håll och matpriserna rusar i väg. Det kommer vi att fortsätta engagera oss i, särskilt inför den momssänkning som nu förestår.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 133 RUNE BERGLUND (s)

Fru talman! Mitt konsumentpolitiska inlägg kommer att ha en litet annorlunda vinkel – en delvis regionalpolitisk inriktning.

När civilminister Marita Ulvskog för ett par veckor sedan kommenterade en SCB-statistik som visar att matpriserna i Sverige är 17 % högre än genomsnittet i EU protesterade branschen och sade att Ulvskog hade fel.

Statistiken bygger på en undersökning av OECD i samtliga EU-länder samt Norge. Det hävdas från branschen att det inte går att göra den jämförelsen, eftersom statistiken inte tar hänsyn till olika momssatser i olika länder och inte heller till butikstyper eller servicegrad. Jag kan hålla med om att om man skulle ta hänsyn till sådana faktorer skulle det inte gå att få fram en fungerande jämförelse mellan priser i olika länder.

Jag tror inte att konsumenter tänker i de banorna när de går och betalar för matkassen. Som kund funderar man inte på hur mycket som var moms eller vilken typ av butik man just varit inne i. Man tänker på hur mycket man har betalat för innehållet i matkassen inklusive alla andra kostnader. Jag tror också att det var ministrerns utgångspunkt när hon kommenterade svenska matpriser i förhållande till vad det kostar i andra länder.

Vad är då orsaken till vi även efter momssänkningen den 1 januari 1996 kommer att ha högre matpriser än i övriga Europa? Den svaga kronan, som gör importen dyrare, säger några. Den höga räntan, säger andra. För få och för dominerande grossister, säger några. Det kan vara bidragande orsaker till våra dyra livsmedel, men inte bara det.

Om det var så enkelt skulle matpriserna bli lägre nu när kronan stärks och räntan faller. Det tror inte jag kommer att ske. Det finns andra underliggande orsaker som på lång sikt påverkar matpriserna i Sverige. En viktig anledning som jag tror kommer att hindra fallande matpriser är överetableringen av livsmedelsbutiker.

Det finns i dag i Sverige om man räknar ytor för livsmedelsförsäljning en total butiksyta som skulle kunna betjäna 20 miljoner människor. Det ser jag på sikt som ett hinder för lägre matpriser i framtiden. Vi är inte fler än 9 miljoner invånare som skall ta kostnaderna för överetableringen. Man skall vara medveten om att någon skall betala för detta. Det handlar om stora investeringar som ligger på långa avskrivningstider. Det är fråga om butiker som står halvtomma stora delar av öppettiderna. Det är inte gratis. Hyror, räntor, personal och energikostnader skall betalas även när aktiviteten är låg.

Någon kommer att säga till försvar för nuvarande ordning att det är kundernas beteende som är orsaken. Alla handlar på samma tider och samma dagar. Då säger jag att så har det blivit just på grund av den etableringsstruktur vi har haft de senaste 20 åren. Det finns inte längre stora möjligheter att handla i sitt närområde flera gånger i veckan. Det gäller för många att planera stora inköp en gång per vecka. Det är orsaken till att det trots överetablering blir trångt vissa tider i stora butiker eller i närheten av köpcentrum. Det gäller särskilt de köpcentrum som

inte har ett naturligt befolkningsunderlag i sin omgivning utan är konstruerade för en bilburen kundkrets med vad det innebär också ur en miljömässig synvinkel.

Vad är då orsaken till den etableringsstruktur som vi har haft och fortfarande har? Det finns som jag ser det två huvudsakliga skäl. Det första är skälet är den stadsplanering som vi har ägnat oss åt och som innebär att vi har separerat dagligvaruhandeln från boendemiljöerna på många ställen i landet. Det andra skälet är den volymjakt som pågår mellan några få stora butikskedjor.

Det är en tävlan som inte i första hand gäller omsorgen om kunderna och låga matpriser utan mer att vara störst, bäst och vackrast utifrån de bruttovinster som är möjliga att skapa genom stora försäljningsvolymmer. Det finns tecken på att det på lång sikt inte gynnar konsumenternas intressen vare sig prismässigt eller på andra sätt när mångfald ersätts av koncentration och när dagligvaruhandeln alltmer separeras från boendet.

En glädjande utveckling som man kunnat notera den senaste tiden är att kommunerna börjat bli mer restriktiva men sina etableringstillstånd för livsmedelshandel utanför citykärnorna. Man har upptäckt att det kostar pengar att ge nya tillstånd som i princip slår ut väl fungerande och väl etablerade infrastrukturer. Kanske ser också kommunerna den negativa regionala effekt som blir följden av att närbutikerna blir färre. Det påverkar de svaga gruppernas möjlighet att klara sina livsmedelsinköp på egen hand. Då ökar kommunernas ansvar för deras varuförsörjning och därmed också kommunernas kostnader.

Vi är för fri etableringsrätt i det här landet. Min slutsats är att livsmedelshandeln i dag blivit överetablerad så till den grad att den hämmar möjligheten till lägre konsumentpriser på lång sikt. Min tes är att konkurrensen inte fungerar inom ramen för nuvarande etableringsstruktur.

Det är fel butiker som drabbas av nedläggning. Det är på många orter butiker som ligger i områden där människorna bor som slås ut och ersätts av någon annan etablering någon annanstans, alltid större, nästan alltid längre bort från människorna. Det försämrar närservicen för dem som bäst behöver den.

Det konsumenterna behöver är inte lägre matpriser genom större butiksytor utan genom större konkurrens. Konsumenterna behöver komma närmare en livsmedelsbutik, inte längre bort och inte alltid vara beroende av bil eller buss för att handla.

Livsmedelshandeln kan med nuvarande butiksytor betjäna 20 miljoner människor. Vi har var och en som bor i Sverige tillgång till dubbelt så stor kapacitet som vi behöver. Man skulle enligt de marknads-mässiga principerna kunna tro att det skulle leda till en tuff konkurrens som skulle ge svenskarna Europas lägsta matpriser. Nu när vi börjar få facit i hand kan vi konstatera att det inte har blivit resultatet. De fasta kostnaderna tar också sin del av konsumentpriset.

Fru talman! Detta får bli en uppmaning till kommunerna att skärpa uppmärksamheten i etableringsfrågor inom handeln.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 134 GÖTHE KNUTSON (m)

Fru talman! Jag vill börja med ett bibelcitat i detta mitt inlägg som skall handla om rasism och brottslighet. I Paulus brev till galaterna 3:28 kan man läsa: "Här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man och kvinna --". Så långt bibelcitatet.

Det kan finnas anledning att erinra om dessa kända ord. Det finns vissa svenskar som pläderar för svenskhet genom att skilja ut invandrare och asylsökande från svenskar. Glöm då icke, ni som gör utskiljandet, att ni glömmar bort basen för den nationella tillhörigheten. Den basen finns i bibeln. Det är den västerländska kristenhet som icke skiljer ut och nedvärderar olika folkgrupper. Rasisterna motverkar även svenskheten med sina uttalanden.

Herr talman! Rasismen och våldet går ofta hand i hand. Fotbeklädningen är järnskodda kängor. Dessa kängor ingår i det som alltmer blivit en politisk uniform. Politisk uniform är i lag förbjuden. Lagen är från 1947 och borde provas. Nynazisternas kängor tjänar samtidigt som angreppsvapen och i flera fall som mordverktyg.

Rasismen har alltmer visat sitt otäcka ansikte i vår land. Självfallet kan rasism inte accepteras i vårt samhälle. All rasism måste bekämpas, och detta inom demokratins ram. Rasismens ansikte är oftast nazistiskt och dessvärre också ungdomligt. Det finns också kriminella element. Några av rasisterna har under senare år i vårt land gjort sig skyldiga till fruktansvärda dåd.

Människor, oftast med invandrarbakgrund, har dödats. Det har ofta skett under bestialiska former. I en del fall har offren för rasistiska kriminella element fått behålla livet. Men de har varit svårt skadade och handikappade för livet. Det finns flera kända förfärande fall.

Enligt uppgift har säpo börjat undersöka förekomsten av rasistiska och nazistiska kretsar och aktiviteter i vårt land. Enbart under det senaste året känner man till ett hundratal brottsfall med den här bakgrunden.

Ett exempel är en invandrarfest som hölls den 9 april i Strömstad. Där kom 15 beväpnade skinnhuvuden och attackerade festdeltagarna.

Den 3 juni var det dags i Trollhättan. Där var det en iranier som misshandlades av en rasist som tidigare fällts för misshandel av en somalier i samma stad.

Några tidningar, bl.a. Svenska Dagbladet och Göteborgstidningen, har gjort sammanställningar av dessa rasistbrott under det senaste året. Man kan konstatera att den 5 juni misshandlades i kvinna i Rosenlund i Göteborg av tre skinnskallar som senare dömdes för misshandel.

Den 7 juni attackerades en tolvårig flicka av fyra skinnskallar i Masthugget i Göteborg. De ristade in ett hakkors i hennes ansikte.

Den 20 juni brändes en skollokal i Mölndal som användes för invandrarundervisning ner.

Den 17 augusti kom så den mycket uppmärksammade och fruktansvärda dödsmisshandeln av John Hron, en 14-åring. Det var tre skinnhuvuden som ställdes inför rätta. De är nu skickade till sinnesundersökning. De gjorde sig skyldiga till ett bestialiskt dåd.

Det senast bokförda fallet ägde rum den 6–7 oktober. Ett gäng skinnskallar hotade, skrämde och misshandlade invandrarungdomar i Uddevalla.

Det finns en lagstiftning i vårt land mot rasistisk verksamhet. Den har utökats med en särskild skärpning i fall av rasistisk brottslighet. Denna skärpning skedde i föl under den borgerliga regeringen. Men samtidigt lagförs många fall av misshandel, mord och annan grov brottslighet oavsett rasistiska förtecken.

Jag vill här och nu erinra om de behov av effektivare åtgärder mot ungdomsbrottslighet som föreligger. Vi moderater ser bristerna i lagstiftningen som ett hot mot både ungdomen och samhället, dvs. allmänheten och invandrarna. Vi moderater har lagt fram en rad förslag till effektivare åtgärder mot ungdomsbrottsligheten.

Ett av dessa förslag är införandet av ungdomsstraff. Ett annat förslag är inrättandet av särskilda kriminalvårdshem.

Jag vill passa på att peka på ett missförhållande, som jag ser det och många med mig, i en del rättegångar där ungdomar står åtalade. Rätten beslutar då om lykta dörrar. Så var det bl.a. i målet mot de tre nynazisterna som mördade den 14-årige John Hron i Kode. Det är beklagligt att den möjligheten finns. I det här fallet förhindras att den otäcka sanningen kommer fram.

Anf. 135 KERSTIN WARNERBRING (c)

Fru talman! Åtta har dödats bara i år, stod det med stora bokstäver på första sidan i söndagens tidning. Det handlade om rasismens offer. Hittills i år har åtta unga män mördats i Sverige av personer med kopplingar till nazismens och fascismens våldskulturer. Sedan den 6 juni har minst 115 fall av misshandel, gängbråk, mordbränder och annan kriminalitet med anknytning till högerextremister inträffat. Siffrorna förskräcker.

I hela Västeuropa växer främlingsfientlighet och våldsovergripp mot flyktingar i takt med ökat antal asylsökande samtidigt som arbetslöshet och sociala spänningar också ökar.

Så här sade statsministern förra tisdagen då han presenterade regeringsförklaringen: ”Denna riksdag, bestående av svenska folkets valda representanter, kommer aldrig någonsin tolerera att diskriminering, främlingsfientlighet och rasism får fotfäste i vårt land.”

Jag är alldeles övertygad om att vi alla ställer oss bakom detta uttalande.

I år genomförs, i enlighet med ett riksdagsbeslut, en kampanj mot främlingsfientlighet och rasism i nära samband med Nordiska rådets och Europarådets kampanjer. Det är bra, men det räcker inte.

De siffror jag nyss nämnde tyder på att läget egentligen är akut och att de åtgärder som hittills vidtagits inte har räckt till. Därför är den invandrapolitiska kommitténs arbete, som skall vara avslutat i början av nästa år, så oerhört viktigt.

Vi är i Sverige mycket angelägna om att värna demokratin och ytt randefriheten, och det skall vi också vara. Men bör ändå inte nynazisternas 30-novemberdemonstrationer kunna ifrågasättas? Och borde det

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

inte vara självklart att nazisymboler förbjuds i skolan? Inte är väl det tyska samhället mindre demokratiskt därför att man nu tar nynazismen på allvar och förbjuder nazisymboler?

Det är hög tid att vi svenskar börjar delta i den debatt som redan bedrivs med intensitet i övriga Europa, inte minst eftersom vi nu också är medlemmar i EU.

Men, fru talman, vi får inte heller glömma bort att det vilar ett stort ansvar på oss alla i vår dagliga gärning för att minska motsättningar mellan människor från olika länder och kulturer.

Föräldrar har ansvar för att fostra sina barn till respekt för alla medmänniskor. Barnomsorg och skola kan hjälpa föräldrarna att ge barnen kunskap om olika etniska grupper och även ge barnen en stabil förankring i den egna kulturen och historien.

Trygghet och kunskap motverkar den misstänksamhet och rädsla som är grogrund för främlingsfientlighet och rasism. Vi måste lära oss respektera varandra i det mångkulturella samhälle vi de facto redan har. Det är också nödvändigt att slå fast att lika rättigheter också innebär lika skyldigheter och att alla måste kunna känna delaktighet och ansvar.

Sverige har, och skall enligt Centerpartiets uppfattning också fortsättningsvis ha, en öppen och generös flyktingpolitik. Flyktingströmmarna ökar ständigt. För närvarande finns mer än 18 miljoner flyktingar i världen, varav omkring 3 miljoner i Europa. År 1983 var antalet asylsökande i Västeuropa 70 500. År 1992 var det 690 050.

Traditionellt har invandrings- och flyktingpolitik inte hört till EG/EU:s samarbetsområden, utan det organiserade samarbetet inom dessa områden inleddes med Maastricht. Det är ett mellanstatligt samarbete och regleras av konventioner som skall godkännas av varje medlemslands parlament.

Enligt vår uppfattning måste Sverige nu se det som en huvuduppgift att verka för att en generös flyktingpolitik skall vinna brett stöd inom EU. Flyktingproblematiken måste behandlas som en gemensam europeisk angelägenhet. Alla länder måste ta sitt ansvar för att inte generositeten i vissa länder skall hotas av en alltför stor tillströmning av flyktingar. Den ökade rörligheten och de öppnare gränserna understryker också vikten av internationellt samarbete i dessa frågor. En ökad samordning i Europa, byggd på Genèvekonventionens regler, är nödvändig för att få till stånd kraftfulla gemensamma insatser för att möta flyktingproblematiken. Detta måste Sverige aktivt arbeta för.

I en diskussion om flyktingpolitik är det nödvändigt att också ta upp biståndspolitik. Bistånd som syftar till att utveckla länder och regioner förebygger konflikter och katastrofer och förhindrar därigenom nya flyktingströmmar. Det är därför angeläget att Sverige och andra länder på sikt kan öka det totala biståndet. Även biståndsfrågorna måste därför vara föremål för ett brett europeiskt samarbete.

Nu måste EU samla sig till särskilda åtgärder för forna Jugoslavien. Europa kan naturligtvis inte ensamt ta ansvar för återuppbyggnaden, utan FN, Världsbanken och USA måste också bidra.

Fru talman! Sverige bör i egenskap av EU-medlem och neutralt land ta initiativ till ett gemensamt agerande för Jugoslaviens återuppbyggnad.

Anf. 136 HÅKAN HOLMBERG (fp)

Fru talman! I första numret av den nya tidningen Expo, som har till uppgift att bevaka den svenska nazismen och dess internationella grenar, finns en genomgång av mord och våldsdåd med nazistisk bakgrund i Sverige det senaste halvåret. De uppgifter som Göthe Knutson och Kerstin Warnerbring har refererat kommer ursprungligen därifrån.

Det visar sig att långt fler våldsdåd än vad som blivit allmänt känt begås av personer med direkt anknytning till någon nazistisk grupp. Bakom rubriker som misshandel, överfall och annat döljer sig mycket ofta handlingar som begås av personer som drivs av ideologiska motiv, som vet vad de gör, som har kunskap om metoder för politisk terrorism och tillgång till namn och adress på tänkbara offer.

Det som politiker, polis och massmedier sedan länge brukar beskriva som gängbråk, gruff och fylleuppställningar begås till inte så liten del av personer som medvetet valt ut måltavlor för sina aggressioner. Dessa är, påpekar forskaren Helene Löw, långt ifrån alltid invandrare, judar, homosexuella eller någon annan traditionell målgrupp, utan lika ofta, eller oftare, vanliga svenskar som öppet talat för tolerans och demokrati.

Även om dessa våldsverkare inte är överväldigande många finns ändå kanske något hundratal personer i Sverige som helt och hållet lever i en kriminell och ideologiskt våldsfixerad subkultur och några hundra ytterligare som av och till ingår i kretsen. De hotar inte det svenska samhället, men de kan vara ett dödligt hot mot enskilda personer.

När demokrati och tolerans gått under i andra länder har hatet och hetsen till en början riktats mot någon enstaka grupp, ofta judarna, många gånger invandrare i allmänhet, homosexuella, muslimer eller zigenare. Men det slutar aldrig där det börjar. Om hets och hot mot en grupp i samhället accepteras eller bara leder till förströdda reaktioner är det fritt fram för hets, hot och våldsdåd mot vem som helst. Vi har alla någonting i vår personlighet, vår bakgrund eller vår bekantskapskrets som för någon kan vara motiv för trakasserier, överfall, mord eller förintelse.

Jämfört med resten av Europa har Sverige länge beskrivits som ganska förskonat från nazistisk och annan politisk terrorism och propaganda. Men situationen är mer komplicerad. Andra länder är ofta värre utsatta, men där finns också en större medvetenhet om vad saken gäller. I andra europeiska länder inser ofta både politiker, journalister och allmänhet t.ex. genast att förnekande av Förintelsen är en form av hets mot folkgrupp och är avsett att vara precis det.

Jag har i många år i kammaren talat om den propaganda som har bedrivits av kretsen kring Radio Islam och Ahmed Rami, Robert Fourisson och annat i den stilen. I Sverige bedrevs just den här propagandan öppet i en närradiosändare. Det ledde inte till de reaktioner som

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

***Fel! Okänt
växelargument.***

vi såg i andra länder. I stället fick Rami komma ut och uppträda i skolor med samma budskap, som om han vore en auktoritet på modern historia.

Just därför att vi i Sverige varit förskonade så länge uteblir också de viktiga varningssignalerna när nazismen visar sig i vårt eget land. Det finns analytiker som menar att Sverige löper större risker i dag vad gäller nazistisk smitta än många länder som direkt berördes av kriget.

50 år efter krigsslutet finns en europeisk fascism och nazism som går tillbaka på gamla förebilder, men som inte är identisk med den gamla. Ett av de påtagliga särdragen i den nya europeiska fascismen är att dess aktivister arbetar internationellt. Instruktioner i bombtillverkning, hur man kastar syrabomber på andra och liknande sprids via Internet, på precis samma sätt som annan information. Vid manifestationer av olika slag, t.ex. i Sverige, medverkar regelbundet nazister från hela Norden, från Tyskland, England och andra länder. De demokratiska staterna i Europa och därmed också deras samarbete, t.ex. i EU, uppfattas gemensamt som "fienden". Det största enskilda hotet mot det europeiska samarbetet i dag är sannolikt att något av de partier som litet mer salongsfäihigt vädjar till samma stämningar på allvar skulle få del i den politiska makten. Le Pen i en fransk regering skulle troligen vara en lika stor katastrof för Europatanken som för de människors som utsätts för Nationella Frontens hatkampanjer.

Men de krafter som redan är fullt verksamma måste bekämpas med lika stor kraft i alla länder i Europa. Europaparlamentet har uppmanat medlemsländernas regeringar att se över sin lagstiftning så att den antisemitiska propaganda som går ut på att förneka att Förintelsen ens ägt rum behandlas lika överallt. Detta är nyckelfrågan, därför att kan man bryta ned kunskapen och motståndet på den punkten, har man brutit ned det centrala, och då öppnas dörren för det som de vill ha, nämligen en upprepning.

Här kommer det svenska problemet åter in i bilden. Vår relativa brist på förtrogenhet med nazismen har ibland förefallit leda till en hållning – eller hållningslöshet – som riskerat att göra Sverige till en fristad för propaganda och annan verksamhet som inte kan bedrivas på annat håll i Europa.

Fru talman! Det finns en risk för gradvis tillvänjning till allt grövre rasistiskt våld och allt grövre propaganda, i Sverige liksom i resten av Europa. Utan tydliga signaler från riksdag och regering blir den risken ännu större än vad den redan är.

Anf. 137 EVA ZETTERBERG (v)

Fru talman! I centrala Klippan dör en 18-årig pojke långsamt. I många timmar vädjar han till förbipasserande om hjälp. När han till sist uppmärksammas ligger han livlös i en plantering, avliden av blodförlust. Någon har misshandlat Patrick Nadji, flykting från Elfenbenskusten. Ett helt samhälle har struntat i hans vädjande om hjälp. Olyckliga omständigheter, fastslår den lokala polisen. Tänk om det inte bara handlar om olyckliga omständigheter, om det var en mer generell sanning som mötte oss i Klippan. Är det så att det som i ovanligt rå och

naken form drabbade Patrick bara är en extrem exponent för sådant som blivit normalt i dagens Sverige? Alla färgade får lyckligtvis inte ligga och förblöda, men våldet är utbrett och liknöjdheten för dem som vi inte ser som våra närmaste har en skrämmande omfattning.

***Fel! Okänt
växelargument.***

Så inleddes en ledarartikel i Eskilstuna-Kuriren i förra veckan.

Svenska Dagbladet gjorde nyligen en sammanställning av rasistiska våldsdåd som utförts i Sverige under det senaste året och kom fram till minst 107 rasistiska våldsdåd.

Rockgrupper som öppet hyllar rasism och våld och ofta är knutna till extremhögern får nu allt större publik. Många invandrare är rädda för att vistas utomhus. Jag har träffat på föräldrar till adopterade barn som inte vågar vistas på offentliga platser.

Politiker och opinionsbildare som fördömer det rasistiska våldet utsetts för mordhot. Dessa förhållanden är inte värdiga ett land som gör anspråk på att vara ett civiliserat samhälle.

Jag vill också peka på en form av tyst våld som det aldrig eller mycket sällan talas om, nämligen när invandrare som själva känner kulturkonflikterna bli övermäktiga tar sitt eget liv. Jag har personligen stött på sådana exempel, som är minst lika upprörande och som inte på något sätt får samma spridning i massmedierna. Det är ett problem som vi också måste ta itu med.

Vad som nu krävs är inte i första hand fler politikerfördömanden av de avskyvärda yttringarna av främlingsfientlighet och rasism. Det är i och för sig en bra början, men det måste följas av politisk och mänsklig handling.

Jag tror att vi måste börja med att undersöka om myndigheterna själva handlar på sätt som kan uppfattas som uppmuntran till rasism. Jag liksom säkert flera av er andra får ofta brev från förtvivlade människor om avvisningsärenden. Det visar sig att barnkonventionen och den sociala lagstiftningen ofta inte respekteras. Just i dagarna är ett exempel aktuellt där en peruansk flicka skall avvisas trots att sociala distriktsnämnden har klara indikationer på att detta är olämpligt och strider mot LVU.

Vi skickar nästan rutinmässigt tillbaka asylsökande som har dokumenterade tortyrskador. Vänsterpartiets riksdagsgrupp har påtalat detta i ett brev till regeringen förra året. Vi framförde där att det vore nödvändigt att byta ut generaldirektören för Utlänningsnämnden, men vi har fått ett nekande svar på det.

Tyvärr har våra farhågor på det här området blivit bekräftade: Svenska myndigheter behandlar faktiskt asylsökande på ett sätt som strider mot både gällande lagar och humanitära principer. Vi menar att det är dags att återinföra rätten till asyl och att se till att barnkonventionen respekteras.

Jag vill också påpeka för kammarens ledamöter att FN den 1 september i generalförsamlingen tog upp frågan om rasism. Det påpekades just att en allmän uppfattning om att asylsökande inte har korrekta skäl till sin asyl indirekt leder till rasism. Jag menar att det var

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

bl.a. sådana antaganden som låg till grund för det betänkande som den invandrar- och flyktingpolitiska utredningen nyligen lade fram och som tyvärr har fått ett fotfäste bland många politiker i vårt land.

Det finns andra konkreta åtgärder som kan vidtas. Man kan exempelvis, som föreslogs av den förra regeringen, kriminalisera deltagande i och stöd till organisation som ägnar sig åt att förfölja invandrare med våld, olaga hot eller olaga tvång. Vänsterpartiet menar att man på nytt måste se över möjligheten att införa den lagstiftningen.

Kanske viktigare än att införa lagändringar är det att poliser faktiskt bedriver brottsutredningar om rasistisk och nazistisk våldsbrottslighet med större kraft och effektivitet. Vi måste se till att de lagar vi faktiskt har efterlevs.

Fru talman! Jag vill också peka på den etniska diskrimineringen på arbetsmarknaden, där vi har antagit en lag. Det visar sig att den inte har givit något resultat – inga anmälningar finns, trots att det har visat sig att 60 % av exempelvis invandrade tandläkare är arbetslösa mot 20 % av tandläkare med svensk bakgrund.

Fru talman! Jag vill också peka på att vi måste gå vidare med mer kraftfulla åtgärder när det gäller diskriminering på arbetsmarknaden. Men framför allt måste vi satsa på positiva åtgärder, inom skolan t.ex., för att motverka de framväxande vålds- och rasideologierna.

Jag vill också peka på kulturell verksamhet. Medelhavsmuseet exempelvis satsar nu stort på att lyfta fram islam och visa på det kulturarv som många av de länder som våra invandrare kommer ifrån har. Jag vill också peka på Rinkeby, där Mångkulturellt folkbildningscentrum bedriver en fantastisk verksamhet. Sådana verksamheter måste få ett betydligt mer aktivt och större stöd, just för att motverka rasismen i vårt land.

Anf. 138 ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)

Fru talman! Framtidens samhälle blir öppnare och mer mångkulturellt än dagens. Sveriges osedvanligt homogena befolkning kommer att få inslag av människor med helt annan bakgrund och etnisk tillhörighet. Detta kommer att skapa betydande spänningar.

Välfärdssamhället i sig skapar avsevärda problem, särskilt beträffande många ungdomar. Basnäringarna behöver allt mindre arbetskraft, arbetslösheten stannar på hög nivå, många kommer att känna sig utanför.

Samhället bjuder inte det uppväxande släktet en tillräckligt stark utmaning. Allt är iordningställt och klart. Mat, husrum och andra livsnödvändiga förnödenheter erhålls automatiskt utan ansträngning. Det civila samhället saknar dramatik. Människan som biologisk varelse tappar fotfästet i tillvaron.

Nu angivna fenomen bäddar för våld och rasism. Redan i dag kan man klart avläsa att för vissa ungdomsgrupper erbjuder den brottsliga världen störst utbyte, både när det gäller ekonomisk vinning, spänning och dramatik, status och självförverkligande.

När dessa förhållanden möter ett svagt civilt samhälle, där rättsordningen är svårt sargad, uppstår en samhällsupplösande effekt av allvar-

ligt slag. Ett konkret och handfast exempel på detta är när kriminella mc-gäng i dag anlitas av etablerade företag för t.ex. inkassoverksamhet.

Det demokratiska samhället måste inse hotet från de samhällsupplösande krafterna och vidta motåtgärder.

**Fel! Okänt
växelargument.**

Fru talman! Grundläggande är den värdeorientering som måste utvecklas och överföras till nästa generation, främst genom familj, skola och samhälle i övrigt. Det går inte längre att blunda för det omistliga värde som ligger i att barn får växa upp i stabila familjebildningar med kontakt med bägge föräldrarna. Männen måste som fäder också ta sitt ansvar för det uppväxande släktets väl. En trygg identitet är bästa medlet mot rasism och främlingsfientlighet.

Vi måste skapa ett samhälle där människor bryr sig och där varje människa känner sig behövd och synliggjord. Medmänsklig omsorg och omvårdnad går aldrig att köpa sig fri från genom aldrig så generösa budgetdispositioner.

Rättsordningen måste också aktiveras i kampen mot rasism. Vi kristdemokrater har beslutat föreslå kriminalisering av stöd till rasistiska organisationer. Bärandet av politiska uniformer och märken som är knutna till rasistiska organisationer måste också vara kriminaliserat.

Det är viktigt att myndigheterna ingriper redan med den lagstiftning som i dag finns när det gäller den här typen av aktiviteter. Det är bra att man i Göteborg har aktiverat sig mot ungdomar som bär armbindlar liknande dem som nazisterna bar. Rasismen i Tyskland har en gång för alla lärt oss vilka krafter som kan släppas fria om grumlig rasism kombineras med slagkraftiga slagord och slående symboler.

Anf. 139 WIDAR ANDERSSON (s)

Fru talman! Yttrandefriheten är en omistlig del av en levande demokrati. Jag tror att det i många svenskers självbild ingår en stark tro på att yttrandefriheten är extra stor i vårt land.

Vår stolta självuppfattning beror nog dock till stor del på att vi inte på mycket länge har provat och prövats på allvar. Det är först nu, när icke-demokratiska krafter använder yttrandefriheten till att hota, förtrycka och förstöra, som vi verkligen prövas på allvar. Det är först nu, när vi verkligen delar övriga världens villkor, med massarbetslöshet, rasism och främlingsfientlighet och stora och allvarliga ekonomiska problem, som vi prövas.

När 400 rasistiska skinnskallar ville hyra Folkets hus i lilla värm-ländska Deje för 14 dagar sedan använde Folkets hus-ledningen sin yttrandefrihet på ett mycket märkligt sätt. De hyrde ut sina lokaler med hänvisning till rasisternas yttrandefrihet, synbarligen utan en tanke på att de själva hade en egen yttrandefrihet och en möjlighet att säga nej till uthyrningen.

När en rektor i Ale utanför Göteborg inte ville att skolungarna skulle gå runt med nazistiska symboler på sig anklagades *hon* för brott mot yttrandefriheten. I en debatt i radions Studio Ett uttalade också Skolverkets generaldirektör sitt stöd för rasisternas yttrandefrihet, syn-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

barligen utan en tanke på att även judiska, zigeniska och för den delen svenska barn som går på skolan har en yttrande- och rörelsefrihet som måste värnas och beaktas. Synbarligen hade man heller inte en tanke på att skolan och de vuxna borde använda sin yttrandefrihet till något annat än att understöda rasisternas frihet.

Rättegången mot de fyra nazistiskt och rasistiskt influerade ungdomar som sparkade ihjäl, förnedrade och dränkte en 14-årig utländsk pojke i Västsverige hölls inför stängda dörrar. Varför det? Jag tror att den främsta anledningen är att vi inte orkar med att se verkligheten sådan den är. Dessa fyra ungdomar, våldsvärkare, har ju passerat genom skolor, har hem, har kamrater, har fritidsledare, har horder av vuxna som har valt att vara tysta, som har valt att se bort.

Vi har alla ett gemensamt ansvar för det här. Det är nu vi provas.

Min slutsats, fru talman, av dessa och många andra händelser är att en stor del av våra stolta principer om yttrandefriheten har förlorat mycket i auktoritet genom konfrontation med en hård och delvis ny verklighet. Vi svenska medborgare är en del av världen, och vi delar nu världens villkor. Vi måste inse att värdet om demokratin, solidariteten och yttrandefriheten har ett personligt pris. Det finns nämligen inte enligt min mening hur mycket frihet som helst. Den enes frihet kan gå in och begränsa den andres.

Vi förtroendevalda riksdagsledamöter måste tillsammans med övriga svenska folket ta till oss den nya situationen och försöka ställa oss frågan: Vems yttrandefrihet är mest central? Jag tror, fru talman och ärade ledamöter, att den tiden är förbi när vi kunde besvara en sådan fråga med att säga att bådas är lika viktiga eller att alla skulle få mer frihet. Jag tror att den tiden är förbi. Vi måste välja vems frihet som i en hård konfliktsituation är mest värd och viktigast att försvara.

Arbetslösheten bland många utlänningar i Sverige är enorm. Tusentals människor med utländsk bakgrund mobbas varenda dag bort från arbetsplatserna. Tillväxten av kriminella etniska gäng är stor i städerna. Vi saknar ett fungerande minoritetsskydd. Diskrimineringslagstiftningen är enligt min uppfattning ett stort blaha – förlåt att jag använder det ordet, fru talman.

Vi har ingen styrrel i integrationspolitiken, och debatten slår ofta över i storsvenskhet och alltför mästrande attityder i förhållande till människor från andra länder. Jag tycker att man märker av den här mästrande attityden på så vis att vi ofta kommer med alltför enkelriktade krav på att ”de skall lära sig svenska”, ”bidragen skall skäras ner” och att ”de får minsann lära sig, precis som svenskar”. När vi provas märker jag hos oss av samma defekter som vi kan se hos människor i många andra länder.

Jag vill använda min yttrandefrihet till försvar för demokratins yttre gränser och till försvar för dem som förtrycks, hotas och jagas. Därför uppmanar jag regeringen att använda sin yttrandefrihet till att åstadkomma förslag till lagändringar vilka minskar rasisternas frihet, vilka minskar förtryckarnas frihet och ökar utrymmet och friheten för demokrater och framtidsbyggare av alla de sorter.

Fru talman! Det finns inte hur mycket frihet som helst. Vi måste välja, och detta är mitt val.

Anf. 140 GÖTHE KNUTSON (m) replik

Fru talman! Jag begärde ordet med anledning av Widar Anderssons inlägg beträffande lyckta dörrar. Widar Andersson sade bl.a. att det är fel att man tillgriper lyckta dörrar t.ex. i fallet med 14-åringen i Kode, som blev så fruktansvärt brutalt mördad. Där bestämde alltså rätten om lyckta dörrar i de flesta av förhören med de tre tilltalade. Därmed blev det i stort sett bara andrahandsuppgifter som kom ut till allmänheten.

Jag påpekade redan i mitt anförande tidigare att detta är fel. Att försvarsadvokaterna begär lyckta dörrar må vara en sak, men att rätten ställer upp på detta innebär att vi, allmänheten, inte får höra sanningen, om än hemsk. Vi behöver få höra sanningen, vi behöver göra det, och vi skall inte behöva vara beroende av andrahandsuppgifter i fall som detta.

Jag uppmanar faktiskt regeringen att se över den här lagstiftningen, som ger rätten rätt till lyckta dörrar.

Anf. 141 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)

Fru talman! Låt mig få börja med att instämma i vad flera tidigare talare har uttryckt i form av avsky för rasism och främlingskap och vad detta medför. Vi kan i och för sig uttala kloka och välformulerade ord om rasism och främlingskap från denna talarstol, men vi måste också vara realistiska och vara beredda på politisk handling.

Två städer i Malmöhus län ökade kraftigt sin befolkning under 1994, nämligen Malmö och Landskrona. I procent av invånarantalet ökade Landskrona näst mest i landet, med hela 3,8 %. Praktiskt taget hela denna ökning beror på en oplanerad inflyttning av flyktingar, en kontinuerlig ström av inflyttare till staden.

Landskrona har i många år haft en väl fungerande flyktingmottagning, och man har genom förhandlingar med SIV, Statens invandrarverk, förbundit sig att ta emot ett visst antal årligen. Under 1994 skrev Landskrona avtal om 200 personer från förläggningar, men under året kom 1 400 flyktingar i en hittills oförminskad tillströmning. Fram tills nu i år har Landskrona tagit emot ytterligare 600 flyktingar, ett mottagande som staden inte har haft någon möjlighet att lägga någon synpunkt på – och detta trots att flyktingströmmen till landet har avstannat.

Förhållandet är likartat i Malmö, men den procentuella ökningen där är kanske inte lika stor: 5 000 personer sökte sig till Malmö under det gångna året.

Jag ser framför allt fyra faktorer som medverkar till denna kraftiga ökning:

En anledning är den geografiska närheten till kontinenten.

En annan är att dessa städer har många invandrare sedan tidigare, sedan den stora arbetskraftsinvandringen på 70-talet, som vi har haft stor nytta och glädje av.

Ytterligare en anledning är den stora tillgången på outhyrda lägenheter, framför allt från 60- och 70-talens miljonprogram, som har gett

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ett överutbud av lägenheter. Dessa lägenheter finns naturligtvis också i privatägda fastigheter, inte minst i städernas centrum, där vi nu ser stora enklaver med enbart folk av utländsk härkomst.

Den största anledningen till denna koncentration är, menar jag, möjligheten att fritt flytta inom landet.

Det finns inga arbetstillfällen för dessa människor, och sådana sak-

<i>Fel! Okänt</i>	nas naturligtvis också för
<i>växelargument.</i>	stora skaror av landskro-
	nabor och malmöbor.

Den stora inflyttningen till Landskrona kommer, om arbetslösheten fortfarande antas vara 80 % då statsbidragen upphör för dessa grupper, att innebära en ökad ekonomisk belastning på Landskrona kommuns egen budget med 43,4 miljoner kronor år 1997 och med 48,9 miljoner kronor år 1998. Detta motsvarar en skatteökning på 1:30 kr. Det kommer också att innebära att socialbidragen till flyktingarna vida överstiger de 36 miljoner kronor som budgeteras för övriga socialbidragstagare, alltså kostnaden för övriga landskronabors socialbidrag.

Denna koncentration av flyktingar medför både ekonomiska och mänskliga påfrestningar. Belastningen på barnomsorgen och sjukvården ökar, liksom på skolan. Det blir allt svårare att ge de nya invånarna en rimlig start i vårt land. Dessutom försvåras möjligheterna att ge fortsatt god service till alla gamla landskrona- och malmöbor.

Resultatet blir att integrationen försvåras och att motsättningarna mellan befolkningsgrupperna ökar. I Landskrona har vi tack och lov hittills varit förskonade från större incidenter mellan inflyttare och urbefolkning, om jag får använda den terminologin. Och detta kan vi säkert tillskriva landskronabons goda erfarenheter av den tidigare invandringen samt vår närhet till kontinenten. Men vi ser i dag en ökande aggression och då särskilt mellan flyktinggrupper! Detta är illavarslande.

Fru talman! De problem jag här tar upp och beskriver får aldrig skyllas på de människor som kommit hit för att söka skydd i vårt land. Vi måste givetvis vara beredda att ställa upp när människor är i nöd. Det är inte flyktingarna som skall hållas ansvariga för de dåliga regler som vi själva har skapat.

Men vi måste, när vi ser att problem uppstår, vara beredda att diskutera dem och att omvärdera gamla principer som har styrt vår flyktingpolitik. Vi måste vara beredda, fru talman, att göra detta utan att riskera att bli kallade för rasister, flyktingfientliga eller osolidariska.

Vi har alla – svenskar såväl som inflyttare – ett gemensamt ansvar att lösa dessa svåra frågor. Jag hoppas att regeringens flyktingproposition i vår skall innehålla en hel del av de tankegångar som jag själv har.

Jag menar att lagarna måste ändras så att flyktingen vid ankomsten kan anvisas bostadsort för längre tid än nu – kanske åtminstone för ett och ett halvt års tid. Detta skulle underlätta kommunernas planering av den nödvändiga anpassningen till vårt land, språk, arbetsmarknad, osv.

Sedan menar jag att vi måste vara beredda att rucka på en gammal helig princip, som inte minst vi moderater har omhuldat, nämligen rätten att fritt få flytta och bosätta sig var som helst i landet i det fall

man är flykting och helt beroende av vårt samhälle för sitt uppehälle. En vidareflyttning borde således inte få ske förrän flyktingen har en möjlighet att försörja sig.

Jag menar också att staten måste ta ett helt annat ekonomiskt ansvar för den flyktingpolitik som har bedrivits i det här landet. Det kan inte vara rimligt att en invandrartät kommuns infödda befolkning skall få stå för hela den ökning på socialbudgeten som en ohämmad inflyttning medför. Då riskerar man, fru talman, att motsättningarna ökar!

Låt mig till slut få uttrycka en önskan om att Carl Bildt och hans kolleger skall uppnå den fred i forna Jugoslavien som vi alla så hett önskar. Då kanske vi slipper uppleva de motsättningar som jag annars befärar ligger framför oss.

Anf. 142 JUAN FONSECA (s)

Fru talman! Hela Sverige har skakats av de senaste brutala dåden i Kungälv och Klippan där två unga människor blev brutalt misshandlade och mördade. Man vet ännu i dag inte hur mordet i Klippan gick till. Men vi vet alla i dag att mordet i Kungälv begicks av unga människor som hyllar nazismen och har högerextremistiska ideal. Vi har också kunnat läsa i tidningar och se på TV att det pågår en utveckling där unga människor tvingar flyktingar att flytta från sina bostadsområden, eftersom de inte står ut med trakasserier.

Tidningen Expressen har i flera reportage skrivit om utvecklingen av nynazismen i Sverige. Den 17 juli i år vältes ett tiotal gravstenar på en judisk begravningsplats i Karlskrona. Det var det fjärde attentatet mot begravningsplatsen på två och ett halvt år.

”Högerextremismen är ett växande problem i Sverige. De främlingsfientliga gruppernas verksamhet måste hållas under uppsikt, även om de än så länge inte utgör något hot mot rikets säkerhet”. Detta säger chefen för säkerhetspolisen, Anders Eriksson, i en intervju i Dagens Nyheter den 7 oktober.

”Unga nynazister ser kampen som sin livsform. Slag och sparkar ingår i deras danser, de är stolta över sina ärr, de backar inte för våld. De hyllar styrka och renhet”. Det säger Helene Lööw, som i många år har forskat om nazistiska rörelser i Sverige. Lööw tycker också att det finns en stark tendens i det svenska samhället att bagatellisera den ideologiska sidan av denna typ av våldsbrott.

Fru talman! Vad håller på att hända i Sverige? Kan sadismen och ondskan vinna terräng bland unga människor? Jag känner djup oro för den utveckling som kan komma att hota den dagliga gemenskapen och de harmoniska relationerna i vårt land. Regering och riksdag behöver enligt min mening titta närmare på utvecklingen.

Det är viktigt att det politiska Sverige ställer sig i spetsen i kampen mot rörelser som har som mål att undergräva demokratin. När en ideologi som hyllar våldet som konfliktlösare vinner anhängare, kommer också så småningom konsekvenserna. I nazistisk ideologi ses våldet som en renande process för utövaren, och offret är en svag människa som bara får det hon förtjänar. Bara de starka skall överleva.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Fru talman! Den 20 september 1995 presenterade Socialstyrelsen en rapport där man bl.a. konstaterar att socialbidragsberoendet ökar bland invandrare och flyktingar medan det minskar för svenskarna. Rapporten pekar på att massarbetslösheten bland invandrare är den huvudsakliga orsaken till att många invandrare tvingas att leva på socialbidrag. Vidare konstaterar rapporten att det finns systemfel. Socialbidraget har omvandlats från samhällets "yttersta skyddsnät åt människor i tillfällig kris" till "permanent försörjningsalternativ åt grupper som både kan och vill arbeta". Vidare efterlyser rapporten "nya, kraftfulla åtgärder

Fel! Okänt och snabbare genomförande av redan fattade beslut". Rapporten menar
växelargument.

också att samhället måste ta "till krafttag mot den diskriminering och i vissa fall till och med rasism" som förekommer på arbetsmarknaden.

Fru talman! Jag är inte förvånad över rapportens siffror. Det är väl känt att den svenska arbetsmarknaden i dag utesluter människor med invandrarbakgrund. Medan mångfalden finns på landets gator, torg och i bostadsområden i form av människor vars utseende avviker, utvecklas arbetsmarknaden till något slags reservat för den välutbildade medelklassen. Den svenska arbetsmarknaden skulle kunna börja fundera om det inte är dags att använda sig av den kunskap och det språk som väldigt många invandrare har för att utveckla sina egna affärer i Sverige och utomlands.

Fru talman! Det behövs nya idéer och strukturförändringar samt en "upp-och-ner-strategi" för att bekämpa arbetslösheten och bidragsberoendet bland invandrare. Det är angeläget att frigöra människors egna idéer och skaparkraft. Det förutsätter att man låter invandrare vara subjekt och inte objekt i arbetsmarknadspolitiken. En viktig premiss är att samhället uppmuntrar till att hitta egna lösningar, vilket skulle resultera i ökat ansvarstagande och initiativtagande. Motsatsen skulle leda till passivisering och handlingsförlamning.

Fru talman! Jag tror att det politiska Sverige kan mycket bättre än vad man hittills visat bekämpa arbetslösheten och socialbidragsberoendet bland invandrargrupperna. Sverige kan bli det första land i Europa som bryter utvecklingen mot ett två tredjedelssamhälle, marginalisering och diskriminering på arbetsmarknaden.

Fru talman! Låt mig avsluta med att citera Martin Luther Kings ord: "Det största sveket är att inte göra någonting alls."

Kulturpolitik

Kulturpolitik

Anf. 143 ELISABETH FLEETWOOD (m)

Fru talman! För drygt en månad sedan överlämnades Kulturutredningen efter två och ett halvt års arbete till kulturminister Margot Wallström. Utredningen bär namnet Kulturpolitikens inriktning.

Utredningen tillsattes i februari 1993 av dåvarande kulturminister Birgit Friggebo. Sedan den nytilträdde socialdemokratiska regeringen bytt ut ordförande Ingemar Mundebo mot landshövding Gerd Engman fick Kulturutredningen sig tilläggsdirektiv förelagda. Efter att vid ett

par tillfällen ha bett om uppskov skedde så överlämnandet i september i år.

Fru talman! Ett par ord om direktiven. Kulturutredningen skulle utvärdera 1974 års kulturpolitiska mål, analysera kulturella utvecklingsmöjligheter och eventuellt lämna förslag om förändrade mål, precisera statens ansvar för kulturpolitiken m.m. Men enligt direktiven bör överväganden göras med utgångspunkt från att nya offentliga åtaganden inom kulturpolitiken inte får leda till en budgetförsvagning.

Den 24 mars 1994 fick samtliga kommittéer och särskilda utredare tilläggsdirektiv om att pröva offentliga åtaganden. Skälen till dessa direktiv är, enligt de direktiv som regeringen då gav, att den ekonomiska utvecklingen med stora underskott i de offentliga finanserna ändrat förutsättningarna för finansiering av offentlig verksamhet. Underskotten har medfört ett stort statligt lånebehov och en snabbt stigande statsskuld.

Efter regeringsskiftet hösten 1994 gav den socialdemokratiska regeringen ytterligare tilläggsdirektiv. Dessa gällde i huvudsak jämlikhet och delaktighet i kulturlivet, folkbildningen och folkrörelserna, barnen och ungdomen, konstnärernas villkor, massmediernas inverkan, kulturarvet och det svenska språket samt den fysiska miljön. Vidare skulle kommittén lämna förslag till en bibliotekslag.

Utredningen är nu ute på remiss, och svaren skall vara departementet till handa i december. För att vara ärlig och saklig måste jag säga att mottagandet av utredningen från Kultursveriges sida varit delvis ljumt, delvis avvisande – om än på vissa punkter positivt.

Vad beträffar de kulturpolitiska målen från 1974 har en enig utredning decimerat dessa till fem. Portalmeningen lyder som följer: Kulturen ger människan glädje, insikter, många uttrycksmöjligheter och ett rikare liv.

De fem mål som således föreslås gäller följande: att värna yttrandefriheten och ge reella yttrandemöjligheter, att verka för delaktighet och stimulera eget skapande, att främja konstnärlig och kulturell förnyelse och kvalitet, att ta ansvar för kulturarven och främja ett positivt bruk av dem samt att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället.

Fru talman! Eftersom bara sex minuters taletid står till förfogande vill jag nu övergå till de förslag i Kulturutredningen där vi moderater reserverat oss eller lagt särskilda yttranden – i en del fall tillsammans med några av de övriga partierna.

Reservation nr 1 gäller ökade resurser till kulturen. Mot den bakgrunden och mot bakgrund av de direktiv som jag förut anmält här anser vi att majoritetens förslag stämmer illa överens med de krav på återhållsamhet som vi dock ålades av såväl den borgerliga som den socialdemokratiska regeringen. Det har också blivit på det sättet att vi ålägger landsting och kommuner nya åtaganden, nya utgifter, vilket vi också vill protestera mot.

Reservation nr 2 gäller folkbildningens uppgifter. Kommitténs majoritet förordar ökade satsningar på en rad områden för folkbildningen. I våra diskussioner har vi konstaterat att den här typen av insatser lig-

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

ger mycket nära de uppgifter som folkbildningen redan har. Vi tycker att det vore naturligt att folkbildningen här skulle ha ålagts att mera inom ramarna försöka förändra och kanske t.o.m. effektivisera sin verksamhet.

Reservation nr 3 gäller förslaget om en bibliotekslag. Det är således gemensamt med de övriga tre partierna. Jag vill också här påpeka att Kommunförbundets representant i utredningen är av samma uppfattning som vi.

Vi moderater anser liksom övriga reservanter att det finns en risk för att det blir en minimilag. När kommunerna får ont om pengar – vi vet att de flesta kommuner har det i dag – och det blir en lag om att det

Fel! Okänt skall finnas *ett* bibliotek i
växelargument. varje kommun, vad kan då
inte ske om det finns

flera? Man säger: Ja, men vi uppfyller lagen ändå. Vi kan dra in på något filialbibliotek.

Vi tycker att det är olyckligt. Förslaget strider, enligt vårt sätt att se på detta, mot principen om kommunal självstyrelse. Detta har åvilat kommunerna. Det finns ett väl utbildat folkbiblioteksnät i Sverige. Vi tycker att det är onödigt att här, skulle jag vilja säga, tafsa på kommunernas självstyrelserätt. Likaså ingriper vi här i kommunernas ekonomiska handlingsfrihet.

Anf. 144 MARIANNE ANDERSSON (c)

Fru talman! För att vinna tid vill jag först bara säga att jag instämmer i det som Elisabeth Fleetwood sade om en bibliotekslag.

Så här på tröskeln till ett nytt sekel och ett nytt årtusende i en tid av allt snabbare förändringar och delvis nya framtidsproblem framstår ett levande kulturliv som allt viktigare. Internationalisering och invandring gör att vi får allt större inflytande utifrån. Ofta görs kopplingen demokrati–fred. Jag vill vidga detta till att koppla samman kultur, kretslopp, demokrati och fred. Inget är möjligt utan de andra.

En av kulturpolitikens uppgifter är att få det mångkulturella samhälle som vi redan har att fungera, till ömsesidig nytta. En annan uppgift är att stimulera människors fria tänkande och skaparkraft. En tredje uppgift är att vårda och förmedla vårt kulturarv till barn och unga liksom till de nya svenskarna, samtidigt som vi tar emot deras. Kulturarvet är inget statiskt, utan det tillförs ständigt nya ingredienser. I en skapande, utmanande och kreativ miljö frigörs idéer som har betydelse för hela samhället, inte minst för näringslivet och jobben. Utan fantasi och kreativitet får vi inte de nya uppfinningar som med framgång kan föra Sverige in i nästa århundrade. Det är glädjande att allt fler inser detta.

Kulturens betydelse för samhällsutvecklingen och för människors välbefinnande speglas i Kulturutredningens betänkande. Jag vill ge en eloge till er som har jobbat i Kulturutredningen. Jag tycker att ni har gjort ett bra jobb.

Det är angeläget att arbetet inför proposition och riksdagsbeslut blir konstruktivt, att de goda förslag som finns där tas till vara, att debatten förs med positiva förtecken och att fler engageras i ett aktivt kulturar-

bete. Det vore olyckligt om debatten skulle fokuseras på en strid mellan Stockholm och resten av Sverige. Utgångspunkten måste vara att alla, oavsett var i landet man bor, skall ha tillgång till ett levande kulturliv och att kostnaderna fördelas någorlunda rättvist.

Kulturen är viktig också som en lokaliseringsfaktor – därav förslaget om vissa omprioriteringar och förstärkningar av den lokala och regionala kulturen. Insikten om kulturens betydelse gör också att möjligheterna att finna nya finansieringslösningar ökar, t.ex. genom näringslivets engagemang i olika kulturprojekt.

I den många gånger hårda värld som barn och ungdomar växer upp i kan kultur och skapande verksamhet vara som en livförsäkring. Kulturen kan bli ett verktyg för att skapa trygghet – ett verktyg för att stärka självförtroendet och självkänslan, ja, helt enkelt för att stärka identiteten och få den unge att känna att man är någon, att man är delaktig och kan ta ansvar. Bristen på identitet och självkänsla är med säkerhet orsaken till många av de våldsytttringar som vi numera ständigt möts av. Historielösheten är en annan. Organisationer med rasistiska förtecken bygger ofta sin ideologi på en felaktig historisk bild.

Med kulturens hjälp kan man i stället på ett konstruktivt sätt kanalisera den kraft som finns inom alla barn och ungdomar. Eftersom kultur omfattar så många områden är det möjligt att fånga upp de allra flesta i olika verksamheter – allt från musik, dans, film och teater till handens arbete i form av t.ex. måleri eller slöjd.

Därför är det helt nödvändigt att prioritera barn- och ungdomskulturen – i skolor och på fritid. I vår kulturmotion från i våras inriktade vi oss starkt på detta och lade fram en rad förslag för att stärka barn- och ungdomskulturen. Dessa innebär att vuxna faktiskt måste avstå en del av institutionernas verksamhet till förmån för barn och ungdomar.

Det är glädjande att Kulturutredningen tar fasta på detta och bl.a. föreslår att en stor del av de 150 miljoner kronor som Allmänna arvsfonden delar ut skall användas till kultur bland barn och ungdomar. Det är angeläget att alla som arbetar med kultur nu i ökad omfattning anstränger sig att skapa projekt och verksamhet av hög kvalitet för just barn och ungdomar.

Fru talman! Kulturutredningens direktiv innebar att inga nya resurser skulle tillskjutas kulturområdet. Med tanke på de stora behov som finns ställer detta krav på omprioriteringar och nya finansieringsvägar, det ställer krav på engagemang och uppfinningsrikedom hos organisationer, folkbildning, företag och enskilda på alla nivåer. Stiftelsen framtidens kultur har här också en viktig funktion att fylla. Det är bra att utredningen är enig om det.

Däremot har jag svårt att förstå att majoriteten i utredningen vill begränsa utdelningen till enbart avkastningen av kapitalet. Antalet bra ansökningar är mångdubbelt större än vad utdelningen räcker till. Det är *nu* som behoven är stora, det är *nu* vi måste begränsa utanförskap och våld i samhället, det är *nu* vi måste få vårt mångkulturella samhälle att fungera. Det är *nu*, inom de närmaste tio åren, som vi behöver förstärka den kulturella basen. Då bör vi under denna tid även kunna använda oss av kapitalet.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kulturen har också stor betydelse för att minska arbetslösheten. Alla de kulturarbetare som engageras över hela landet ger betydande sysselsättning och inkomster, plus alla kringaktiviteter som detta för med sig. Inte minst kultur- och miljöturismen ger många jobb, och där finns betydande tillväxtpotentialer. Den nya turistdelegationen och det nya marknadsföringsbolaget samt alla som arbetar lokalt med turismen har en stor utmaning att öka turismen i Sverige och att knyta kultur, miljö och turism tätare samman.

Fru talman! Till slut vill jag bara nämna de stora kulturmanifestationer som vi står inför, den stora utställningen 1997 och Stockholm som kulturhuvudstad 1998. Det är viktigt att det blir som man har sagt, en spegling av kulturen i hela landet, en stor manifestation. Jag tror att det är viktigt som en symbol. Men vi skall inte glömma att det viktigaste av allt är vardagskulturen, den som finns ute i skolor och på daghem, i organisationer och på bibliotek överallt i hela landet.

Anf. 145 CARL-JOHAN WILSON (fp)

Värderade talman! I den här debatten skall jag aktualisera enbart ett enda område av svenskt kulturliv. Det gäller den regionala musikverksamheten.

Vi vet att så gott som alla kommunala musikskolor sedan flera år har stora ekonomiska problem. De flesta inser att ur de kommunala musikskolorna rekryteras många av de ungdomar som sedan fortsätter med musikstudier för att bli bärare av den musikkulturtradition som vi är så stolta över. En minskning av musikskoleverksamheten kan utarma en viktig del av grunden för svenskt musikkulturliv.

På ett område inom musiklivet har resurserna dock glädjande nog hittills kunnat bibehållas på ett ganska gott sätt. Det gäller de regionala orkestrarna och den verksamhet som bedrivs inom Länsmusiken runt om i landet.

Ensembler som bildats med de resurserna har blivit föredöme för många ungdomar och andra amatörmusiker som kommit i deras väg. Med idérisk verksamhet och mängder av olika ensemblertyper har de institutionerna blivit en enorm tillgång i musiklivet. Konserter i olika besättningar, för alla åldrar, stödverksamhet i amatörensembler av olika slag, samarbetsprojekt med körer, dansare, fotografer, konstnärer, föreningar, företag, uppsökande verksamhet på institutioner och i skolor. Fantasirikedomen är mycket stor. Jag uppfattar de regionala orkestrarnas och länsmusikorganisationernas verksamhet som en musikalisk folkbildningsinsats av stora mått.

De ensembler som har möjlighet till fast anställda yrkesmusiker har givetvis organiserat dem i professionella ensembler. Men musikerna har också i stor utsträckning utnyttjats som grund i ensembler tillsammans med fritidsmusiker.

Verksamheten har också kunnat ge arbetstillfällen för frilansande musiker på ett sätt som knappast hade kunnat ske om motsvarande stöd från stat, landsting och kommun hade gått direkt till sådan s.k. fri verksamhet.

Huvudskälet till att jag aktualiserar den här musikverksamheten i denna debatt är att verksamheten är hotad. Det med stor spänning emotsedda betänkandet från Kulturutredningen har kommit. I det betänkandet framförs förslag som om de skulle genomföras skulle få förödande effekt för en stor del av den regionala musikverksamheten.

Kulturutredningen föreslår att statens stöd till respektive länsmusik i framtiden bör motsvara halva värdet av det stöd som utgår nu. Utredningen föreslår märkligt nog att en del av de pengar som staten därmed skulle spara skall användas för viss musikverksamhet av det slag som länsmusiken och de regionala orkestrarna redan bedriver.

Jag vet att Kulturutredningen har lagt ner ett jättejobb. Den del av betänkandet som gäller länsmusiken och de regionala orkestrarna hör dock enligt min uppfattning inte till utredningens lyckade delar.

Värderade talman! Än så länge är det enbart en utredning som redovisar sina idéer. Kulturutredningens synpunkter förväntas dock ligga till grund för regeringens förslag på kulturområdet. Därför känns det riktigt att omgående nämna åtminstone något som regeringen inte kan vara säker på att få allmänt stöd för, för den händelse det skulle överföras till en proposition. Därför aktualiserade jag i denna debatt den enastående folkbildningsroll som länsmusiken och de regionala orkestrarna har.

Anf. 146 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)

Fru talman! Vi får inte glömma att från grottmålning till dagens multimedia finns det en obruten kedja av kulturyttringar. Det här är en ständig process som länk för länk för ihop vår historia och vår kultur. För att rätt förvalta och vårda den här arvskedjan måste vi ha en generös och genomtänkt kulturpolitik. Därför måste vi göra allt för att levandegöra kulturdebatten, som i sin tur ger livskraft åt den demokratiska processen.

Den 4 april i år sade jag i den här talarstolen att mycket av den kulturpolitiska debatten har slösats bort. Det har blivit så på grund av att den kulturpolitiska utredningen har lagt locket på. Alla gick vi då i väntans tider. Vi väntade på en utvärdering av 74 års kulturpolitik, som för övrigt med sina åtta målformuleringar är gångbar än i dag, skulle jag vilja säga.

Vad var det som kom? Delvis har Elisabeth Fleetwood redogjort för det och för sin inställning till utredningen.

Målen har bantats till fem. Det innebär att tre mål har tagits bort. De är målet att motverka kommersialismens skadeverkningar, målet att kulturpolitiken i ökad utsträckning skall utformas med hänsyn till eftersatta gruppers behov och målet att främja det internationella kulturutbytet.

Man kan undra varför. Våldet är större än någonsin, och det finns en stark opinion för att stävja detta. Klasskillnaderna ökar, och det internationella arbetet är viktigare än någonsin. Att ta bort de här målformuleringarna ser jag som en uppluckring av det offentliga ansvaret för människans väl. Elisabeth Fleetwood, Åke Gustavsson och Ewa

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Larsson, som också skall debattera den här frågan i dag, kanske kan redogöra för hur ni har tänkt just angående de här målen.

Kan det eventuellt innebära ett smalare public service-uppdrag och fler kommersiella radio- och TV-kanaler? Kan de statliga institutionerna, som Operan och Dramaten, i en framtid kanske delvis finansieras via reklamintäkter?

Innebär det här att ett systemskifte är på gång även inom kulturpolitiken, likt det som nu genomförs inom socialförsäkringarna? Det har inneburit att den offentliga finansieringen har minskat och de privata försäkringarna på de här områdena ökat.

Kan detta vidare leda till växande skillnader mellan samhällsklasserna, som i sin tur hämmar det offentliga samtalet, och till att demokratiska värden som förståelse och respekt för varandra går förlorade?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Nu tror jag egentligen inte att en majoritet av Kulturutredningens ledamöter vill ha en ökad kommersialisering. Men trots deras vilja och vision, som de delar med mig och Vänsterpartiet, är den ekonomiska verkligheten i våra kommuner och landsting så ansträngd att det inte finns utrymme för att satsa mer pengar på kultur. Därför är risken stor att den kulturpolitiska utredningen bara blir en pappersprodukt.

Den kulturpolitiska utredningens goda förslag på ökad decentralisering av de statliga kulturpengarna innebär ökad regional finansiering. Detta i sin tur leder till ökat demokratiskt inflytande, under förutsättning att det finns pengar i våra kommuner och landsting. Om det inte finns pengar öppnas en ny marknad för kapitalet, vilket i sin tur leder till minskat folkligt inflytande.

Ändock finns i Kulturutredningen en positiv människosyn. Trots detta har debatten delvis hoppat i galen tunna, just på grund av kommunernas och landstingens dåliga ekonomi.

Aftonbladet bojkottar allt vad kulturutredning och Margot Wallström heter. I en DN-intervju rasar kulturborgarrådet i Stockholm Tjia Torpe över att de statliga medlen skall omfördelas från Operan och Dramaten i Stockholm till landsbygden. Vi vägrar att betala, säger hon.

Risken är att vi hamnar i en negativ spiral, där de regionala kultursatsningarna ställs mot nedskärningar inom sjukvård, skola och barnomsorg eller där vi ställs inför faktum att ökat kommersiellt inflytande är enda möjligheten för att ha verksamheten kvar.

I stället måste vi nu inrikta oss på det goda i Kulturutredningen, förslag som innebär att alla ges möjlighet till eget skapande. För mig är det självklart att det skall ges till alla oavsett tjockleken på plånboken. Detta ger i sin tur människan inflytande i samhällsdebatten. Vi kan i och med detta göra likhetstecken med en ökad demokratisering.

Kulturutredningen bygger på en tilltro till kommuner och landsting, att de skall odla de demokratiska värdena samtidigt som de värnar kvalitet och rikt kulturutbud. Jag delar utredningens positiva människosyn på livslust och glädje i eget skapande. Men jag är allvarligt oroad

över att kommunernas ekonomi inte kommer att inrymma de omprioriteringar som utredningen förutsätter.

Vänsterpartiet är därför berett att öka kommunernas resurser. Frågan är: Är Socialdemokraterna det, eller kan vi på något annat sätt få majoritet för det i kammaren?

Anf. 147 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! Jag är inte riktigt säker på vilka av alla frågor som rikta- des till mig respektive till Ewa Larsson som kommer att tala senare. Jag hinner ändå bara ett par på två minuter.

När det gäller public service-uppdraget inom massmedierna har vi den uppfattningen att public service-utbudet måste vara av mycket hög kvalitet. De smala programmen måste det finnas plats för. Det kan de reklamfinansierade kanalerna ofta inte ta hand om, utan här gäller pub- lic service, och det slår vi vakt om. Men för att få en riktigt hög kvalitet och för att få ekonomiska resurser för att fullfölja detta är vi beredda på en koncentration av public service-uppdraget – färre kanaler än i dag. Vad man kommer fram till får vi se. Vi har ju Radio- och TV- utredningen.

När det gäller den geografiska balansen, Operan och Dramaten måste jag säga att vi har en fin opera i Stockholm, en mycket fin opera i Göteborg, en enorm succé för Kristina i Duvemåla i Malmö och Medea i Stockholm. Vi har ett väldigt fint kulturutbud i Sverige, såvitt jag kan se. Men vad som gör mig litet orolig är en viss Stockholmsfientlighet som jag som stockholmare tycker mig märka på olika håll. Vi finner inte att ett dynamiskt kulturliv ute i landet skulle stå i motsatsförhål- lande till Stockholm. Tvärtom tycker vi att Stockholm i så fall såsom huvudstad skulle fungera som en motor för den kultur som vi vill ha i hela landet.

Stockholms uppgift är således inte att konkurrera. Stockholms upp- gift är att vara en del av Sverige och se till att det kulturutbud som vi har här i största möjliga mån också kan presenteras i andra delar av landet, vilket naturligtvis inte går till hundra procent.

Anf. 148 EWA LARSSON (mp)

Herr talman! Kära lyssnare och tittare! I mitt anförande har jag för avsikt att ta upp några punkter i Kulturutredningen som jag tycker är bra, några punkter som jag tycker kunde ha gjorts bättre och punkter där jag inte alls delar utredningens slutsats. Eftersom det sistnämnda är allvarligast och avgörande börjar jag med det.

Först vill jag betona att jag helt ställer mig bakom de mål som Kul- turutredningen formulerat för kulturpolitiken. De frågor som Charlotta Bjälkebring ställde till mig är berättigade, och jag svarar gärna på dem efter mitt anförande i en replik.

Målen för kulturpolitiken är en sak, men jag och Miljöpartiet ställer oss inte bakom hur dessa mål skall kunna förverkligas med den låga ambitionsnivån för vad kulturen får kosta. Tyvärr deltar inte kulturmi- nistern i dagens debatt och inte heller kulturutskottets ordförande, så jag vet inte vem som i det regeringsbärande partiet deltar i den här

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

debatten. Det gör mig litet upprörd. Vem företräder regeringen? När kulturministern inför 1994 års budgetbehandling talade om att kulturen fick stå över ett kast för att sedan komma igen när Kulturutredningen var klar, tog hon udden av den kritiska debatten om sparbetingen på kultur och Sveriges Radio och Television och Utbildningsradion. Vem ville inte se att Sveriges ekonomi är i balans? Om barnfamiljerna skulle betala måste väl kulturen också betala.

Miljöpartiet sade redan då väldigt bestämt – jag vet att det var flera som sade så – att vi inte ansåg att alla grupper eller verksamheter i Sverige solidariskt skulle vara med och rädda landet. Trots det föreslog vi ett större sparbetning än regeringen. Den enkla förklaringen är att vi definierar ordet solidariskt på ett annorlunda sätt.

Kulturutredningen utgår från ett nollsummespel, där omfördelning av pengar utgör en ledstjärna. Bl.a. förväntas Stockholmsregionen betala för de nationella uppdragen och med det finansiera mer projektinriktad verksamhet. I skrivningarna byggs en tidigare och, som jag betraktar det, förlegad motsättning in. Genom att spela ut Stockholm så hårt mot andra regioner riskerar ett gammalt samhällskontrakt att smulas sönder. Kontraktet innebär att huvudstaden, i egenskap av ekonomisk och kulturell motor i nationen Sverige, gör ekonomiska vinster som sedan fördelas ut till hela landet. Stockholm är den stora nettobetälaren till statskassan. Vi betalar alltså mer än vad vi får tillbaka. Som belöning får vi vara värd för en rad nationella kulturinstitutioner, vilket anses vara en del av huvudstadsfunktionen. Det finns kanske de som anser att själva huvudstadsbegreppet spelat ut sin roll, men då är det den diskussionen som vi skall föra. Jag hoppas innerligt att Mälardalsregionen även fortsättningsvis, solidariskt, ställer upp på kommunal ekonomisk utjämning.

Jag vet att en del politiker och samhällsdebattörer i dag ifrågasätter Sverige som nation, som anser att gränser inte längre spelar någon roll. Valet till EU-parlamentet visade, med förkrossande tydlighet, att de som tycker så inte lever i samma verklighet som svenska folket. Några partier sade t.o.m. på valnatten att de önskade sig ett nytt folk. Vi får väl önska dem lycka till.

Jag och Miljöpartiet anser, precis tvärtemot vad regeringen anser, att den svåra ekonomiska situation vi har, med ett budgetunderskott i världsklass, gör att vi behöver satsa extra mycket på kultur över hela landet.

Ett rikt aktivt kulturliv ger den nationella identiteten självrespekt och ökar därmed möjligheterna till en positiv och mångkulturell utveckling. Det är nödvändigt för att människor skall finna kraft att renovera, vidareutveckla och förnya vårt land kulturellt, ekologiskt och ekonomiskt. Ett av utredningens fem mål är just att ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk utmanande och obunden kraft i samhället.

En annan avgörande fråga som har diskuterats länge och där förväntningarna på Kulturutredningens förslag har varit stora är konstnärernas ekonomiska situation. Också där väljer Miljöpartiet en annan väg att nå målet. Vi har valt att förordat ett mera generellt inriktat

konstnärstöd, vilket vi tror främjar konstnärlig och kulturell förnyelse och kvalitet.

Välkommen, Åke Gustavsson!

Ett annat av de fem kulturpolitiska målen är alltså att främja konstnärlig och kulturell förnyelse och kvalitet. I stället vill regeringen fortsätta på redan inslagen väg med livstidsstipendier fast till flera än i dag. Eftersom konstnärligt skapande utgår från en subjektiv känsla går det självfallet inte att uppställa några enkla generella krav på hur man vid den individuella prövningen skall fördela stipendier eller konstnärstillägg. Men jag anser att risken är överhängande för att det system som vi har i dag gynnar konstformer med mer akademikertradition och missgynnar andra former av skapande och konstupplevelser.

Jag tycker också att utredningen skulle ha vågat att ta upp upphovsrättsfrågor. Det är väldigt bra att utredningen har behandlat arkitektur, att det nu ingår i svensk kulturpolitik att vi påverkas av den miljö, den skönhet och den fulhet som vi har runt omkring oss samt att samhällsbygget visar på vår kulturella utveckling.

Anf. 149 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Jag vill fråga Ewa Larsson hur Miljöpartiet definierar solidaritet, eftersom hon påpekade att ni hade en annan syn än vad Kulturutredningen hade.

Sedan vill jag kommentera detta med att nationalscenerna kanske delvis har spelat ut sin roll. Jag tycker att de delvis har gjort det. I och med Operan i Göteborg, musikteatern i Malmö och Norrlandsoperan har nog Stockholmsoperan och Dramaten delvis spelat ut sin roll. Därmed har kanske Kulturutredningen kommit mer i fas med den verklighet som nu råder.

Trots detta vill jag inte säga att vi inte skall ha någon nationalscen. Givetvis skall våra nationalscener finnas kvar.

Anf. 150 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Med solidaritet menar vi i Miljöpartiet att Charlotta L Bjälkebring och jag med en riksdagsledamotslön på 26 500 kr kan betala mer för att hjälpa upp ett samhälle i ekonomisk obalans än den som har en månadslön på 11 000 kr. Så definierar vi solidaritet.

Charlotta Bjälkebring frågade mig om utredningen var i fas med tidsandan genom att det har byggts flera operor i Sverige. Charlotte Bjälkebring menar alltså att Operan i Stockholm skall läggas ner och att vi inte behöver någon nationalscen? Eller vad menar hon? Menar hon att invånarna i Botkyrka, Rinkeby och i Stockholms stad skall betala för att de är födda i en stad och inte själva har valt att få en opera? Skall de, och inte staten, via sin kommunalskatt betala för nationalscenen? Är det så Charlotta Bjälkebring menar?

Anf. 151 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Givetvis skall vi inte lägga ner de statliga institutionerna i Stockholm. Men om man ser på det som Kulturutredningen har kommit fram till angående rättviseaspekten lägger Stockholms stad och

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Stockholms landsting ner förhållandevis mindre pengar av kommunalskatten på kulturen. Då är nog det som Kulturutredningen har kommit fram till rätt så riktigt. Det anser åtminstone jag.

Anf. 152 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Det är rätt att Stockholmsregionen lägger ner mindre pengar på kultur än en del andra regioner. Jag delar helt Charlotta L Bjälkebrings uppfattning att det inte skall vara så. Nu har utredningen valt att ta fram 1992 års siffror. I dag betalar man väsentligt mera än vad man gjorde då. Men det är ändå inte tillräckligt. Så det är en helt rimlig uppfattning.

Fortfarande kvarstår frågan: Är det skattebetalarna i Rinkeby, i Salem, i Botkyrka som skall betala för Stockholmsoperan? Är det närmare för dessa invånare till Operan än vad det är för den som t.ex. bor i Östersund? Det finns någonting som heter sociala barriärer. Det är kanske precis lika långt till Operan för den som bor i Salem som det är för den som bor i Östersund. Det handlar om vilken utbildningsnivå som man har. Utredningen tar ju fasta på att väldigt många i storstaden är välutbildade. Det är kanske detta som är variabeln.

Anf. 153 MARIANNE ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Egentligen skall man väl inte fortsätta debatten om Stockholm.

Jag håller med om att Stockholm fortfarande är och har varit en motor i svenskt kulturliv. Men samtidigt finns det oerhört mycket kultur ute i landet.

Jag tycker att det är bra att Kulturutredningen har lagt fram ett förslag där man vill utjämna kostnaderna för de kulturförmåner som man har tillgång till. Stockholmarna skall kanske i ökad omfattning vara med och betala det fantastiska utbud som finns här.

Det hör ju också till saken att det är många utifrån som åker till Stockholm för att gå på museer, Dramaten, Operan och annat som finns här, vilket i sin tur också genererar inkomster till staden. Det är svårt att exakt räkna plus och minus och se vad som är effekt av det ena eller andra. Jag är alldeles övertygad om att det som finns och som betalas med statliga medel också tillför Stockholms stad väldigt mycket inkomster. Men det är viktigt att det finns ett bra och levande kulturliv i hela landet och att det finansieras någorlunda rättvist.

Anf. 154 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Det ligger i själva huvudstadsfunktionen att kunna bjuda på en vacker huvudstad, att se till att den är ren och snygg, att bjuda på gratis vägar osv. och att kanske få litet intäkter. Men i det här fallet går intäkterna till det nationella museet, till den statliga nationella Operan eller Dramaten. Krogägarna kanske också får litet. Momsen på maten går då till statskassan. Det gynnar statskassan mycket att vi bjuder på den här fina staden, och det skall vi fortsätta med.

Men vem tycker då Marianne Andersson att det är i Stockholms stad som via skattsedeln skall betala för Operan?

Anf. 155 MARIANNE ANDERSSON (c) replik

Herr talman! Det är väl ganska klart att det naturligtvis är alla som skall vara med och betala, om kostnaderna täcks via kommunalskatten.

Jag vill säga ytterligare en sak till Ewa Larsson. Hon talade om sociala barriärer och förorter. Det är väl i förorterna som en stor del av kulturen är det viktigaste, bortsett från de stora scenerna och de stora evenemangen som utgör symboler för kulturlivet. Det är vardagskulturen, det som sker i organisationer och i föreningsliv, i skolor och på daghem som gör att människor kan ta till sig kulturen och bli delaktiga av den. Det är väl det allra viktigaste att arbeta med just i de områden som Ewa Larsson talade så mycket om.

Anf. 156 EWA
LARSSON (mp) re-
plik

*Fel! Okänt
växelargument.*

Herr talman! Det tycker jag också. Jag hoppas att Stockholms stad ökar kulturbudgeten – vilket jag vet att man nu gör – så att hela staden kan få ett bättre kulturliv. Om man jämför min förort Skarpnäck med en medelstor svensk stad är Skarpnäck med 34 000 invånare helt kulturellt utarmat. Så det finns ohyggligt stora hål att fylla i Stockholms stad.

Jag vill bara påminna Marianne Andersson om att Stockholms stad redan betalar väldigt mycket till statskassan. Vi betalar mera än vad vi får tillbaka. Glöm inte det! Och det vill vi gärna göra, det bjuder vi på. Men kom inte och säg att invånarna via skattsedeln också skall betala för Operan. Jag tror inte att de vill göra det. Jag kan göra det, men jag tror inte att vi kan motivera stockholmarna att göra det. Det är den sociala barriären och inte den fysiska närheten som är avgörande för besöket. Per invånare betalar stockholmaren i dag 23 200 kr till statskassan.

Anf. 157 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! Jag begärde ordet när Ewa Larsson talade om detta med Mälardalen och kommunal skatteutjämning. Jag tycker att mitt svar även kan riktas till Charlotta Bjälkebring, även om det inte var avsikten.

Kostnaderna för att bo i Stockholm blir allt högre. Jag tänker då framför allt på fastighetsskatten. Jag har här i min hand en redovisning för hur fastighetsskatten slår i olika delar av Sverige. De tio mest drabbade kommunerna ligger alla i Stockholms län. Det gäller enorma höjningar. Nu är det inte bara Stockholm som drabbas utan framför allt också skärgårdsområdena, där det ofta bor äldre människor – pensionärer som har amorterat färdigt sina hus och därför får både höjd förmögenhetsskatt och höjd fastighetsskatt. Jag tycker att detta är helt oefterrättligt.

Man måste också se till att stockholmarna har råd att bo kvar. Det finns många som har höga inkomster i Danderyd och Lidingö, och de klarar detta. Men flertalet har normala inkomster. På grund av att deras fastigheter ligger i en viss kommun i ett visst län råkar de ut för denna höjning. Därför får man vara mycket försiktig om kvaliteten skall

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

kunna bibehållas i våra fastigheter såsom det är avsett. Annars blir det helt enkelt en minskning av värdet på det fastighetsbestånd som vi har i landet.

Anf. 158 ÅKE GUSTAVSSON (s)

Herr talman! Innan jag går in i den regionala debatten vill jag ändå lyfta fram några saker i Kulturutredningen som jag tycker är centrala.

Det första är att under de mer än 20 år som nu gått sedan de tidigare kulturpolitiska målen fastställdes har det hänt ganska mycket. Inte minst har det hänt väldigt mycket inom medieområdet, vilket gör att vi i en förhoppningsvis medveten statlig kulturpolitik också lyfter in den utveckling som har skett på medieområdet. Det är det ena som är viktigt.

Det andra som jag tror är centralt med tanke på den debatt som har förts runt om i landet under de senaste åren är vikten av att någon ställer sig upp och säger att kulturen faktiskt har ett egenvärde, att den är utvecklande, frigör människor och ger människorna ett rikare liv. Det är alltså det egenvärde som satsningar på kulturen ytterst alltid måste motiveras utifrån. Kulturen får inte reduceras till något slags hjälp-gumma när det gäller regionalpolitik eller när det gäller utveckling av en kursverksamhet eller något annat, utan den skall stå på egna ben. Om den sedan, vilket den ofta gör, ger positiva effekter på andra områden så är det i och för sig bra. Men det är inte detta som ytterst skall motivera satsningar på kulturen.

När det gäller Kulturutredningen är det framför allt tre områden som jag tycker är viktigt att lyfta fram. Det första är satsningen på barn och ungdom som tar sig uttryck i viljan att satsa på integrerad kulturverksamhet i skolan och satsningen på ungdom, inte minst när det gäller multimedieverkstäder. Jag tror att detta är en prioriterad verksamhet som är nödvändig om vi skall satsa på den unga generationen, och det skall vi.

Det andra området handlar om konstnärernas arbetsvillkor. Nu är det dags att ge kulturarbetarna bättre möjligheter att försörja sig på sin verksamhet. Därför lägger Kulturutredningen fram ett antal förslag som bl.a. handlar om att vidga arbetsmarknaden och att ge dem ökade utbildningsmöjligheter. Vidare framläggs förslag för att de på ett bättre sätt skall kunna få avsättning för sina produkter.

Nu skall det bli spännande att se hur remissinstanserna kommer att reagera på detta. Jag ser fram emot en viktig och livlig debatt i detta avseende.

Det tredje området, som orsakat en del av den senaste debatten, handlar om kultur i hela landet. Den har naturligtvis en geografisk men också en social dimension. Den sociala dimensionen är ingen nyhet för någon av oss, nämligen att huvudsakligen lågutbildade, utslitna människor som bor i glesbygd tillhör lågkonsumenter. Men de är med och betalar till kulturen. Högkonsumenter är den välutbildade urbaniserade människan i en storstadsmiljö.

Kulturen har också en jämlikhets- och rättvisaspekt i den mening-
en att jag, oavsett var jag bor i landet, skall ha någorlunda hyggliga

möjligheter att ta del av ett kulturutbud, och jag skall vara med och solidariskt betala till den.

En skattebetalare i exempelvis Stockholm, som har tagits upp i debatten, satsar i genomsnitt 600 kr på kulturen i Stockholmsområdet medan en malmöbo och en göteborgare satsar 1 200–1 300 kr enligt de uppgifter som utredningen har tagit fram. Man ställer sig frågan om det inte vore rimligt att Stockholmsregionen – inte bara Stockholms stad – är med och bär en del av kostnaderna för den statliga satsningen på kulturen i Stockholm.

Operan och Dramaten frekventeras till ungefär 80 % av besökare från Stockholmsområdet. Stockholms stad och kranskommunerna betalar ingenting för detta. Ewa Larsson säger i sin reservation att hon avvisar en ökad medfinansiering till nationalscenerna. Men det är ju inte det det

*Fel! Okänt
växelargument.*

handlar om. De finansieras ju inte över huvud taget av landstinget och Stockholmsregionens kommuner. Jag tycker uppriktigt sagt att det är ganska rimligt att också skattebetalarna i Stockholms kommun eller i någon av kranskommunerna får vara med och betala till detta liksom göteborgarna får vara med och betala till Göteborgsoperan, malmöborna får vara med och betala till Musikteatern och Hippodromteatern.

Detta har väckt oerhörda känslor. En rubrik i Svenska Dagbladet var: Detta är lantisarnas hämnd på nollåttorna. I texten står det: Det här är bondläpparna som nu går till angrepp mot stockholmarna. Alla som inte bor i Stockholmsområdet är alltså enligt den definitionen bondläppar. Jag tycker uppriktigt sagt att det är pinsamt när debatten förs på den nivån. Vad det handlar om är att olika regioner skall bära sina kostnader, oavsett om det gäller Länsmusiken eller, när det gäller Stockholm, Blåsarsymfonikerna. Jag tycker faktiskt att man måste vara med och ta ett regionalt ansvar liksom vi i Jönköpings län t.ex. tar ett regionalt ansvar för Länsmusiken i Jönköping. Så kan vi fortsätta på område efter område.

Jag tror att det går att utvidga kulturpolitiken på ett bra sätt om olika delar av landet tar sitt ansvar. Kulturpolitiken bygger ju till stor del på att varje del i samhället är med och tar sitt ansvar. Jag hoppas också att remissinstanserna kan ge en fortsatt vägledning i dessa avseenden.

Anf. 159 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag delar helt Åke Gustavssons syn när det gäller att de olika regionerna måste ta sitt ekonomiska ansvar. Det jag förut redogjorde för var att stockholmarna är en av de stora nettobetallarna till statskassan.

Att de siffror som används i utredningen är från 1992 och inte stämmer med verkligheten tycker jag är pinsamt. Det visar bara att man inte tar siffrorna på allvar, utan att man redan tidigare har bestämt sig för vad man vill. Annars hade man ansträngt sig för att ta fram adekvata siffror.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Generellt kan jag säga att Stockholmsregionen behöver satsa mer på kultur i sin egen region för hela folket. Om det är så att Åke Gustavsson tycker att det inte längre behövs någon huvudstad med några nationella uppdrag och att Operan inte längre skall betalas av staten, så kan man ju flytta Operan till Nässjö.

Jättebra tycker jag att det är med områdena barn och ungdom som skall integreras och att man skall integrera kultur i skolan. Genomförandet torde dock ligga på kommunerna. Då förstår jag inte varför regeringen försämrar kommunernas ekonomiska förutsättningar att klara det.

Anf. 160 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik

Herr talman! Det blev, som jag befarade, en munhuggning mellan olika regioner i landet – i det här fallet Stockholmsregionen mot rikets andra regioner - vilket jag beklagar.

Jag hävdar att det utredningen har redovisat när det gäller kostnaderna är korrekt i sak. Vi har inte gjort några skrivningar om hur mycket det nya skatteutjämningsbidraget innebär i pluseffekt för Stockholms stad exempelvis, och det har inte heller varit vår uppgift att göra.

Jag anser att Sverige även fortsättningsvis skall ha en huvudstad och att denna huvudstad skall vara Stockholm. Men jag anser inte att staten för den skull skall bära hela kostnaden för Operan och Dramaten i Stockholm, för att ta de exemplen.

Det som Ewa Larsson skriver i sin reservation är alltså i sak felaktigt. Hon skriver: Jag anser inte att detta kan innebära krav på ökad medfinansiering av nationalscenerna.

Min enkla och raka fråga är: Vilken medfinansiering har Stockholms kommun, regionen, landstinget på Operan och Dramaten i Stockholm? Det är ju detta som Ewa Larsson skriver i sin reservation.

Herr talman! Slutligen vill jag säga att det, bara för att man har en huvudstad, inte innebär att alla nationella uppdrag för den sakens skull skall ligga i Stockholm. Vid närmare eftertanke tror jag att också Ewa Larsson inser det. Utredningen var såvitt jag förstår enig – men om Ewa Larsson nu vill anmäla avvikande uppfattning är det intressant för kammaren att få veta det – om att man skall lägga ut ett centrum för form och design, och vi har föreslagit att ansvaret skall ligga på Röhsska museet i Göteborg. Vi har sagt att det skall göras en satsning på barnteatern, men vi har inte tagit ställning till var den skall ligga, men vi har diskuterat olika alternativ. Vi skall ha olika centrum för olika musikgenrer. Vi har inte sagt var de skall ligga. Jag anser att det långtifrån är självklart att de skall ligga i Stockholm. Men om Ewa Larsson har en avvikande uppfattning vore det bra om hon redovisade den för kammaren här och nu.

Anf. 161 EWA LARSSON (mp) replik

Herr talman! Jag tycker att Åke Gustavsson är litet barnslig nu. Jag tänker inte bemöta det som han sade om andra nationella uppdrag på andra ställen än i Stockholm.

När det gäller ökad medfinansiering, citerade jag bara utredningen, och där står det ökad medfinansiering. Åke Gustavsson får därför gå till utredningen och rätta felet där.

Om Åke Gustavsson hade varit med under hela debatten hade han inte behövt ställa så konstiga frågor. Men han har ju inte varit med hela tiden.

Åke Gustavsson vill att kommuninvånarna i Stockholms stad skall vara med och betala för Operan och Dramaten. Men i Stockholm är man född med dessa scener. De finns här. Om staten inte vill ta ansvar för att det skall finnas nationella scener, då finns det flera vägar att gå. En väg har Charlotta L Bjälkebring pekat på, nämligen ökad sponsring. Ett annat förslag från utredningen är att öka biljettintäkterna. Vi säger

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

absolut nej till det. Vi anser att alla skall ha möjlighet att gå till dessa nationella scener, och vi anser att man inte skall öka biljettintäkterna utan att staten även i fortsättningen skall betala för det. Vi vill inte att det skall vara som på Operan i New York, utan vi vill att Operan skall fortsätta att vara en upplevelse för fler än ett fåtal.

Anf. 162 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik

Herr talman! Jag vet inte om den fortsatta debatten ger så mycket mer. När utredningen talar om ökad medfinansiering, handlar det om ökad regional medfinansiering av den högt statligt finansierade kulturen i Stockholm. Det är alltså ett generellt uttalande. Jag talar här om de två nationalscener som Ewa Larsson själv säger att det handlar om och att det skulle vara en medfinansiering. Det tycker jag är viktigt för klarläggandets skull att man inte är med och gör någon finansiering i dessa avseenden.

Jag hoppas nu att remissomgången får ge uttryck för vilka uppfattningar som finns ute i landet i den här frågan. Vi är naturligtvis skyldiga att ta hänsyn till det i det fortsatta politiska arbetet i riksdagen. Och jag tror faktiskt att svenska folket i allmänhet tycker om sin huvudstad, är rädd om den och är beredd att betala litet extra av statliga medel till dessa nationella institutionerna i Stockholm av den anledningen att de faktiskt har ett nationellt uppdrag. Men låt inte svenska folket vara med och betala allt, när svenska folket i praktiken har sämre möjligheter att utnyttja det. Det är detta som jag hade hoppats att Ewa Larsson skulle inse och också ställa sig positiv till. Jag beklagar denna rigida inställning från Miljöpartiets företrädare i denna debatt. Jag är inte säker på att det är Miljöpartiets uppfattning som helhet, utan det är snarare en uppfattning från Ewa Larsson som vi får höra i den här debatten.

Anf. 163 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! Först talade Åke Gustavsson om de lågutbildade i glesbygden och intresset av att de skall få del av kulturen. Självklart anser jag, Åke Gustavsson, att alla lågutbildade, oavsett om de bor i tätbygd eller glesbygd, naturligtvis skall ha den rätten. Jag tror att vi är helt eniga i fråga om detta.

När det gäller totalbilden av levnadsvillkoren, skulle jag vilja tala om för Åke Gustavsson att taxeringsvärdena på fastigheter i Stockholm ligger 90 % över värdet i hela Sverige och 142 % över värdena i hela övriga Sverige, om man bortser från Stockholms län. Vad betyder det för skattebetalarna när de skall betala fastighetsskatt, kommunalskatt och förmögenhetsskatt? Åke Gustavsson var inte här när jag talade om detta tidigare. Vi får därför ta upp det vid ett senare tillfälle.

När vi överlämnade Kulturutredningen sade t.o.m. Margot Wallström: Hur bär man sig åt för att lugga en skallig. Jag är rädd för att stockholmarna blir ganska skalliga ekonomiskt sett med den fastighets-skatt som drabbar dem. Det anser jag är mycket allvarligt. Jag är därför mycket glad över det utskottsinitiativ som en del moderater tydligen tänker ta för att se till att man får ordning på fastighetsskatten. Det här

är en utgift som stockholmarna drabbas av och som många gånger överskrider det som Åke Gustavsson tar upp.

Jag vill gärna hålla med Åke Gustavsson om att uttrycket om lantisarnas hämnd på nollåttorna är pinsamt. Så lågt får vi inte sjunka. Vi kommer inte fram den vägen. Då får vi bara en negativ inställning till varandra. Vad vi måste finna är en väg som går fram till mer deltagande i kulturlivet och ekonomisk möjlighet till det, oavsett var man bor, intill vissa gränser. Man kan naturligtvis inte ha en opera i Korpilombolo, även om många där kanske skulle önska det.

Anf. 164 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik

Herr talman! Jag vill först säga att jag är mycket glad för den ansats som Elisabeth Fleetwood nu gör i debatten. Låt oss med den framgång vi kan ha försöka medverka till att vi blir av med den här diskussionen om lantisarnas hämnd osv., som slogs upp på nyhetsplats i Svenska Dagbladet innan Kulturutredningen presenterades, och får en mer saklig diskussion.

I sak vidhåller jag naturligtvis de förslag som utredningen har lagt fram. Jag är övertygad om att det finns ett brett stöd för dem. Om vi menar allvar med att hela landet skall leva och att vi skall ha kultur i hela landet, så har staten ett ansvar också för den regionala kulturpolitiken, så att regionerna kan utvecklas. Regionerna är dessutom själva beredda att ställa upp ganska mycket.

Det var någon skådespelare som i ett TV-program sade att det bara är på Dramaten i Stockholm som man kan hålla en tillräckligt hög kvalitet och att Dramaten därför är en nationalscen. Men de som i lördags såg urpremiären av Kristina från Duvemåla, eller som har läst recensionerna av den, tror jag har en helt annan uppfattning. Jag är övertygad om att det som svenska folket nu håller på att få uppleva är ett nytt musikaliskt nationalepos, som verkligen står för det nya. Jag var privilegierad nog att få se detta. Det är bland det finaste som har hänt svenskt musikteaterliv under det senaste årtiondet. Det skedde inte i Stockholm utan i Malmö. Det om något visar att det finns kvalitet runt om i landet.

Anf. 165 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik

Herr talman! I en tidigare replik tog jag upp den spridda fina och högt kvalificerade kulturen i Sverige. Jag nämnde också Kristina från Duvemåla i Malmö, Medea i Stockholm och Operan i Göteborg och mycket annat. Jag vill också gärna avsluta den här debatten. Men det är något som jag tycker att man glömmer bort för stockholmarnas del, nämligen att man måste se på våra totala levnadsomkostnader. Det är därför som jag ställer fastighetsskatten och förmögenhetsskatten på fastigheter i bjärt kontrast till detta. Det gäller inte bara stockholmarna, vilket jag också sade tidigare, Åke Gustavsson. Det gäller även t.ex. våra kustområden i Göteborg, Bohuslän, Blekinge och på många andra ställen. Det är sådana hänsyn som måste tas för att människor skall kunna ha något att bli luggade på. Man kan inte lugga en skallig.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 166 ÅKE GUSTAVSSON (s) replik

Herr talman! Nej, jag vill inte säga att Stockholms stad är flintskallig. Jag är övertygad om att det finns mycket av kreativitet och skaparkraft här liksom i det övriga landet. Vad jag försökte säga med mina siffror var att om en göteborgare eller en malmöbo skattevägen satsar ungefär dubbelt så mycket som en stockholmare, har vi faktiskt anledning att fundera över om man i Göteborg eller Malmö för den sakens skull med statligt stöd och med egna insatser får ett kulturliv och ett kulturutbud som när det gäller institutionerna är dubbelt så omfattande som i Stockholms stad. Det är inte så.

Förhållandet mellan denna höga nivå i Malmö och i Göteborg och den låga nivån i Stockholm förklaras av att staten tar ett stort ekonomiskt ansvar. Hälften av de statliga kulturpengarna går till Stockholmsområdet, som inte bara omfattar Stockholms stad utan också regionen där omkring. Det är bra om Danderyd, Lidingö och andra kranskommuner här är med om att ta ett ekonomiskt ansvar också på de nu aktuella områdena. Jag har inte kollat hur mycket som där betalas per capita för satsningar på kulturen, men jag är rädd för att det inte är så mycket att det stör i de avseendena.

Jag hoppas med detta, som sagt, att ett av de viktigaste inslagen i Kulturutredningen, nämligen satsningen på kulturen i hela landet, skall bli en verklighet.

Anf. 167 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik

Herr talman! Jag delar verkligen Kulturutredningens syn på decentralisering och regional finansiering, men vi vet alla, även Åke Gustavsson, att ekonomin i många kommuner och landsting är mycket ansträngd. Det gäller kanske särskilt i Stockholms förortskommuner.

Jag undrar därför om socialdemokraterna är villiga att öka kommunernas inkomster, exempelvis via ett anpassat utjämningsystem eller via extra statsbidrag, om det skulle visa sig att vissa kommuner faktiskt inte har möjlighet till en medfinansiering, utan att en sådan för deras del skulle innebära att de i stället får dra ner på det lokala kulturutbudet. Det går bra att svara ja, nej eller nja, så kan vi förkorta den här debatten.

Anf. 168 ÅKE GUSTAVSSON (s)

Herr talman! Vi för nu inte en debatt om generella statsbidrag eller skatteutjämningsbidrag. Den frågan får Charlotta L Bjälkebring därför återkomma med i ett annat sammanhang.

I stället för att säga ja, nej eller nja vill jag faktiskt svara att det självklart är upp till varje kommun eller region att själv avgöra hur mycket man vill satsa på den egna kommunen eller regionen inom det kulturella området. Staten kan stimulera och stödja genom att medfinansiera. Det kan röra sig om att ha ett någorlunda anständigt grundbeloppssystem. Vi föreslår i utredningen att ett sådant skall vara flexibelt och inrymma möjlighet till större lokala hänsyn.

Jag ser faktiskt detta som en möjlighet för en kommun eller en region att utifrån sina egna förutsättningar och sin egen vilja utveckla

kulturpolitiken på ett kanske smidigare sätt än vad man hittills kunnat göra.

Försvarspolitik

Anf. 169 ARNE ANDERSSON (m)

Herr talman! Den proposition avseende delbeslut om framtida svenskt försvar som nu sedan några dagar tillbaka ligger på riksdagens bord innehåller självfallet en del som vi moderater tycker är bra och en del annat som vi ifrågasätter. Vi tycker också att det saknas en del som vi menar borde finnas där.

Jag ser allvarliga brister i propositionen, men jag uppfattar dem ändå inte på annat sätt än som ett genomtänkt pedagogiskt grepp från regeringen för att få till stånd en konstruktiv debatt i försvarsutskottet, så att man där både breddar beslutsunderlaget och för fram konstruktiva idéer som leder fram till ett ganska normalt och bra försvarsbeslut. Vi skall göra vårt bästa för att infria de förväntningarna.

Jag tänker under de få minuter som står mig till buds försöka lyfta fram några av de punkter som vi anser vara sämst tillgodosedda.

Vi anser att det säkerhetspolitiska underlaget innehåller en bra dagslägesbeskrivning men saknar det som skulle vara den egentliga säkerhetspolitiska delen, nämligen något som garderar oss under den inte överblickbara period som utgör huvuddelen av den tid som ett försvarsbeslut sträcker sig över. Det är lätt att ha en mening om den överblickbara framtiden liksom att dimensionera ett försvar för den tiden, men förslaget bör också förses med en längre siktande analys, med säkerhetspolitiska marginaler som räcker till även för en osäker framtid.

Jag menar med detta att allt tal om budgetminskningar därför att andra länder har genomfört sådana är tämligen ointressant. Jag vill föra fram två aspekter på detta.

För det första: När andra länder under en 10–20-årsperiod kraftigt har höjt sina försvarsanslag har vi behållit en oförändrad försvarsekonomi. De länderna kan då och då göra synbarligen stora nedskärningar men likväl i reala termer ha en bättre försvarsekonomi än vi. Vi har länge varit i otakt med omvärlden, och vi får nog vackert fortsätta att vara det ett tag till, för då blir det bättre.

För det andra är det föga intressant på sikt att se till t.ex. Rysslands av olika skäl minskande krigsmakt. För oss är det faktiskt, försvarsministern, egentligen bara intressant hur mycket de har kvar. Har det som finns kvar stor volym och hög teknisk kvalitet? Svaret är i båda fallen ja.

Med detta lämnar jag säkerhetspolitiken.

Vi moderater ser med oro på den teknik som tillämpas i propositionen. Jag måste fråga försvarsministern och medbrodern – observera att jag inte sade medbrottslingen – Anders Svärd hur ni har tänkt er att vi i december skall kunna fatta ett beslut avseende ekonomiska nivåer, då så mycket saknas som har direkt påverkan på den ekonomiska nivån.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Försvarspolitik

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Försvarspolitik

Mest anmärkningsvärt är enligt min mening att försvarsmaterielfrågorna ställts utanför. Så kan man naturligtvis göra, men i konsekvens med det måste man då också undvika att låsa ekonomin. Härtill vill jag lägga att stor oklarhet råder i viktiga personalfrågor som har påverkan på ekonomin.

Ytterligare bör tilläggas att det omtalade svarta hålet nu skjuts framför oss. Socialdemokraterna lovade i våras att det skulle bli föremål för studium av en beredning. Det bör kanske göras, men så har inte skett. Också detta har direkt påverkan på den ekonomiska nivån, och det rör sig då om kanske 1½–2 miljarder kronor.

Jag vill inte lägga ytterligare sten på börda, men jag vill ändå erinra försvarsministern om att vårt utlandsengagemang i Bosnien har medfört en materielförslitning av utomordentligt stora mått. Det finns bedömare som uppskattar kostnaden för detta till uppemot 2 miljarder kronor. När tar regeringen tag i detta?

Det finns alltså inga belägg för att vi nu kan lägga fast en ekonomisk nivå.

Jag vill gärna mycket kort också peka på ett par andra saker. Det ges i propositionen utrymme för två saker som jag tycker är anmärkningsvärda. Det åsyftade gäller dels FN-styrkan, dels en utbildning för en human ”städgummeverksamhet” här hemma. Låt mig börja med FN-styrkan.

Det har hittills varit möjligt, med den bredd och kvalitet som svenskt försvar haft, att rekrytera en internationell styrka ur de stående styrkor som vi har haft och med utgångspunkt i de materiella förråd som vi har här hemma. Det har varit en bra modell. Det har funnits goda skäl för att den skulle tillämpas också i fortsättningen.

Nu vill man vända på kuttingen och i stället starkt betona den internationella styrkan. Svenskt försvar blir nästan en restprodukt av internationell styrka.

Det kan inte vara möjligt att detta är grunden för att ge ytterligare förstärkning åt folkförsvarsviljan här hemma, försvarsministern!

Jag nämnde städgummeverksamheten. Det är alldeles uppenbart att det finns sådana behov. Men kan försvarsministern här i debatten ge ett enda exempel på någon typ av katastrof här hemma då Försvarsmakten inte har ställt upp? Ett sådant exempel finns inte. Följaktligen är detta ett okynnesbehov.

Jag tycker nog att Anders Svärd kunde blanda sig i debatten och ge svar på frågan om det är bra att lägga ned förband bara på grund av att man vill tillgodose skapade eller påhittade behov.

Anf. 170 ANDERS SVÄRD (c)

Herr talman! Jag måste säga att jag är mycket tilltalad av den tvåstegsmodell som lagts upp för försvarsbeslutet. Vi får ett konstruktivt växelspel mellan regering och riksdag. Genom uppläggningsen av försvarsbeslutet i två etapper skapas utrymme för ytterligare beredning. För försvarsutskottet borde också denna tvåstegsmodell stimulera till debatt och diskussion under höstens utskottsarbete. Våra slutsatser kommer mycket tydligt att påverka försvarsbeslutets utformning. Det

finns också utrymme för en bred och allmän debatt om vårt framtida totalförsvär.

Centerpartiet delar de bedömningar och stöder de förslag som återfinns i propositionen. Genom samarbetet med regeringen har Centerpartiet fått gehör för viktiga delar av vår försvars- och säkerhetspolitik.

Att Centerpartiet tillsammans med den socialdemokratiska riksdagsgruppen bildar en majoritet här i kammaren innebär inte att alla frågor därmed skall anses avgjorda. För min och Centerpartiets räkning vill jag här och nu gärna deklarerat att vi eftersträvar ett bredare samförstånd i de centrala försvars- och säkerhetspolitiska frågor som vi nu har att pröva i utskottet.

Jag vill särskilt lyfta fram några avsnitt i propositionen där Försvarsberedningen möjligen kunde uppfattas som onödigt låst i sitt ställningstagande och där propositionen genom s-c-samarbetet öppnat för fortsatta diskussioner och ytterligare beredning. Det gäller pliktfrågorna, den fortsatta materiella och tekniska förnyelsen och försvarsindustrifrågorna men också diskussionen om totalförsvarets ledningsorganisation.

Ett vidgat säkerhetsbegrepp kräver en värnpliktsutbildning också för civila ändamål. Den eftersatta bevakningen av våra skyddsobjekt kräver en förstärkning av bevakningsresurserna. För Centerpartiet är det viktigt att utveckla i stället för att i praktiken fortsätta att avveckla den allmänna värnplikten. Vi har därför tagit initiativ till utredningsuppdrag för att utröna formerna för en längre värnpliktsutbildning för Civilförsvaret, men också möjligheterna att organisera en kortare militär värnpliktsutbildning med inriktning mot skyddsuppgifter och bevakning.

Värnpliktsutbildningen bör dessutom ses över i syfte att åstadkomma ökad rationalitet och differentiering av utbildningstiderna, vilket kan effektivisera och kvalificera utbildningen. Den kortare värnplikten, inriktad mot bevakningsuppdrag, skall ses som en del av den ytterligare differentiering av de värnpliktigas utbildningstid som vi eftersträvar. Den kategorin värnpliktiga kan bli ett viktigt bidrag i arbetet med att fylla hemvärnets behov av välutbildade soldater.

Jag vill betona att grundprincipen att värnpliktiga skall utbildas för att fylla ett behov självfallet skall vara utgångspunkten. Pliktfrågorna avhandlas slutligt i etapp två hösten 1996, efter att myndigheterna kommit med detaljerade förslag.

Det är viktigt att den materiella och kvalitativa förnyelsen av försvaret fortsätter. Ökad rörlighet, ökad kraft och ökat skydd för våra brigader skall vara vägledande för planeringen. I propositionen står det: "Det är därför nödvändigt att i etappen två av försvarsbeslutet, när myndigheternas kostnadsberäkningar och förslag föreligger, noga pröva om försvarets materielförsörjning i tillfredsställande grad kunnat tillgodoses. Slutlig ställning i dessa frågor bör därför tas först hösten 1996."

För Centerpartiet och regeringen är omsorgen om en inhemsk försvarsindustri och bevarad kompetens på ett antal strategiska teknologiområden viktigt för vår alliansfria position.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Med en vidgad säkerhetspolitisk hotbild och därigenom en breddad uppgift för totalförsvaret ökar behovet av samordning och samverkan mellan totalförsvarets civila och militära delar. Det nuvarande ledningssystemet för totalförsvaret har sin grund i andra förutsättningar än morgondagens.

Jag har aldrig haft några problem med att ställa mig bakom de säkerhetspolitiska bedömningarna i Förvarsberedningen. Man skriver: "Den allmänna säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa har varit gynnsam för Sverige. Väpnade angrepp som skulle kunna hota Sverige ter sig i dagens politiska läge mycket osannolika. Därtill kommer att de rent militära förutsättningarna för att genomföra sådana angrepp under lång tid kommer att vara starkt begränsade. Detta gäller i synnerhet förmågan att genomföra en kustinvasion. Anspråken på totalförsvarets förmåga att möta väpnade angrepp kommer därför att vara begränsade under ett antal år."

Det är mot denna bakgrund som Centerpartiet anser att besparingar är möjliga och rimliga i en ansträngd ekonomisk situation. Därmed kan Centerpartiets saneringsplan för den svenska ekonomin fullföljas genom att försvarsutgifterna som en del av saneringsplanen minskas med 4 miljarder kronor t.o.m. budgetåret 2001. Om man utgår från vad andra samhällssektorer tvingas spara finns det inte något stöd för att hålla vårt land med en större försvarskostym än behövt. För det folkliga stödet är också detta av stor betydelse. En ramhöjning kan därför enligt min mening endast komma i fråga vid ett försämrat säkerhetspolitiskt läge. Om det säkerhetspolitiska läget försämrats skall detta komma fram vid de kontrollstationer som också finns med i propositionen.

Anf. 171 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Anders Svärd kittlade nerven på mig redan i början när han talade om att han hade fått viktiga saker tillgodosedda. Jag vet inte om det var några av dem han nämnde. Förstod jag det inte rätt kan Anders Svärd kanske upprepa dem.

Jag upprepar också min fråga: Vad anser Anders Svärd om budgettekniken? Kostnaden för något så viktigt som materielen utgör rimligen uppskattningsvis halva kostnaden för vårt försvar. Vad är, enligt Anders Svärd, det kloka i att låsa de ekonomiska ramarna i år, medan man t.ex. låter frågor om flera stora kostnadskrävande materiella saker ligga kvar till nästa år? Det är en teknikfråga som vi är intresserade av.

Anf. 172 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! En principiellt viktig del av det vi har kommit fram till i överläggningarna mellan regeringen och Centerpartiet är den öppenhet som gäller för pliktfrågorna, materiellfrågorna och frågorna om ledningsorganisationen. Man låser inte fast sig, vilket faktiskt var fallet i högre grad i Förvarsberedningen, utan anmäler att det är områden som man måste titta särskilt på.

Jag har nog faktiskt svarat på frågan beträffande de ekonomiska ramarna. Vi gör den bedömningen att det säkerhetspolitiska läget är

sådant, att man kan sänka anslaget. Jag menar att det är viktigt med tydliga signaler till myndigheterna så att vi får fram effekterna inför det slutliga beslutet. Jag menar att det inte bara finns utrymme för att beskriva hur svårt det är utan också för att visa på möjligheter till rationaliseringar osv., och möta nedskärningarna på det sättet. Det är alltså viktigt att tala om inom vilka ramar man skall arbeta och utreda vidare. Det står vi fast vid.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 173 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Nu måste vi klara upp detta, Anders Svärd! Det har ingenting med nivån att göra. Oavsett om man kallar det oförändrad nivå eller säger att vi drar in 4 miljarder är det tekniken det handlar om. Man lämnar stora viktiga tunga ekonomiska frågor obesvarade fram till nästa år medan man låser ramen i år.

Kan jag, Anders Svärd, tolka detta så, att vi är överens om att vi kanske inte skall gaffla in det så alldeles rasande noga, utan helt enkelt ha ett bredare spektrum för den ekonomiska nivån? Då kan vill tillgoda detta. Var det så det skulle uppfattas tycker jag att det är bra.

Sedan till sist ytterligare en fråga. Är det bra med okynnesåtgärder som att lägga till en FN-styrka, en "städgummehistoria" i Sverige, och sedan kanske lägga ner regementen för att åstadkomma detta? Eller kort uttryckt: Är det bra att försämra krigsorganisationen för att åstadkomma någonting som är ett påhittat behov?

Anf. 174 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att vi bestämmer nivån på den totala ramen. Inom den skall det sedan avgöras, sist och slutligen om ett år, hur vi skall prioritera mellan de olika områdena. Detta kan naturligtvis få konsekvenser. Men i detta säkerhetspolitiska läge handlar det om inom totalramen minus fyra miljarder, som det står i propositionen.

Det som kan ändra detta, och det sade jag också i mitt anförande, är om den säkerhetspolitiska situationen ändras. Då skall man naturligtvis kunna lägga dit mer pengar om det behövs. Man skall också så småningom i framtiden ytterligare kunna skära ner. Självfallet. Man skall inte ha ett större försvar än vad som behövs i förhållande till den säkerhetspolitiska situationen.

Sedan kan jag inte hålla med Arne Andersson om att det är okynne att tillsammans med FN satsa på fred i världen. Det tycker jag nästan får stå så naket och dumt som det är.

Anf. 175 LENNART ROHDIN (fp)

Herr talman! Det är trevligt att kunna få diskutera direkt med försvarsministern. Jag försökte i torsdagens remissdebatt att ta upp en del av de säkerhetspolitiska utgångsvärden som jag anser måste ligga till grund för inriktning av kommande beslut. Det var kanske förklarligt att ingen då var beredd att ta upp den tråden, så jag gör ett nytt försök i dag.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi liberaler, i Sverige och ute i Europa, har en vision där de demokratiska staterna gemensamt uppträder till försvar för fred, frihet och demokrati i vår del av världen. I en intervju i Svenska Dagbladet den 24 september – för säkerhets skull en vecka efter valet till EU-parlamentet – får man intrycket av att statsminister Ingvar Carlsson delar denna vision. Vad statsministern drar för slutsats av sin vision har vi däremot ingen aning om.

Vårens högljudda och för de flesta rätt obegripliga debatt kan bara ha givit rakt motsatt intryck om vart svensk socialdemokrati är på väg. Men strategin där tycks ju vara att ständigt erbjuda hela paletten, så att ingen åsiktsriktning skall känna sig främmande i rörelsens famn. Det enda som därmed är oklart är vart landets regeringsparti och därmed Sverige är på väg. Det är inte helt oviktigt när statsministern, vingklippt och snöpt av EU-valet den 17 september, inom kort skall företräda Sverige i regeringskonferensen om EU:s framtid.

Herr talman! En vision om gemensam säkerhet leder inte långt om man inte drar någon slutsats av sin vision, om man inte försöker att utforma en politik för att förverkliga den, om man inte identifierar de möjligheter som föreligger och om man inte klart och tydligt söker vinna människor för att förverkliga visionen.

I den proposition som nu ligger på riksdagens bord finns en rätt omfattande beskrivning av de säkerhetspolitiska förutsättningar som råder, och framför allt av den betydande osäkerhet som råder om framtiden. Det som bekymrar är naturligtvis att man i ett politiskt dokument finner så få slutsatser av beskrivningen och i än mindre utsträckning tankar om vad som måste göras. Låt mig ta några exempel.

Propositionen pekar på två allvarliga risker för utvecklingen i Europa, risken för en s.k. renationalisering av säkerhets- och försvarspolitik och risken för ett allt mindre amerikanskt engagemang i Europa. Det är i båda avseendena för europeisk och därmed svensk säkerhetspolitik vitala frågeställningar. Men vad drar regeringen för slutsats? Vad bör Sverige göra för att motverka dessa risker? Regeringen blir som så ofta förr svaret skyldig.

I torsdags konstaterade jag att den ofta påtalade risken för renationalisering inte längre är en risk utan redan förhärskande verklighet i Europa. Europas staters agerande i Bosnien dikteras nästan uteslutande från nationella utgångspunkter. Senast var det den italienska regeringen som i ett febrilt försök att återvinna ett internationellt erkännande, som gått förlorat i den inrikespolitiska cirkusen på senare år, utövade en fullkomligt vettlös utpressning för att få plats i den s.k. kontaktgruppen om f.d. Jugoslavien. Serbiska fascisters angrepp på och folkmord i Bosnien har däremot fått äga rum i flera år medan Europa tittat på.

I Tjetjenien har Jeltsin fått härja fritt. Liksom i fallet Bosnien värnar Washington, London, Bonn och Paris – och för den delen också Stockholm – mer om goda relationer till Moskva än om folkrätt och mänskliga rättigheter. Att hålla igen med kritik för att inte skada de demokratiska krafterna ger i Moskva bara de nationalistiska krafterna än mer vind i seglen.

Herr talman! Är regeringen beredd att klargöra på vilket sätt Sverige skall främja ett gemensamt uppträdande i Europa, där vi från svensk sida avstår från att i alla sammanhang driva svenska särlösningar eller krav på en särskild status för Sveriges deltagande, t.ex. i av FN:s generalsekreterare begärda kommande fredsbevarande uppdrag i det forna Jugoslavien?

När det gäller USA:s framtida engagemang i Europa tror jag att vi på allvar måste fundera på hur vi skall möta detta i högsta grad reella hot. Är det genom att Europas stater i alla sammanhang avvisar amerikanska uppfattningar, t.ex. om fredsprocessen i Bosnien, för att sedan, när de har kört sitt alternativ i kvav, tvingas åse att det bara är ett kraftfullt amerikanskt uppträdande som kan vända utvecklingen mot någon form av fredlig framtid?

Är det genom att på alla sätt fördröja och motverka USA:s vilja att komma de nya demokratierna till mötes – just mot bakgrund av Europas fiasko i Bosnien – när dessa önskar medlemskap i NATO? Är det genom att i alla sammanhang fördöma den amerikanska kritiken mot det byråkratiska och tungrodda FN i stället för att gemensamt effektivisera och därmed säkerställa ett FN som fullt ut enligt FN-stadgans alla bestämmelser värnar fred och säkerhet?

Kan det inte, försvarsministern, vara så, att förståelsen i USA i någon mån står i relation till den av oss i Europa allt mer demonstrerade bristande förståelsen för USA:s åsikter och tankegångar? Hur skapar vi en ömsesidig atlantisk dialog som visar att vi i Europa i tid är beredda att lyssna också till USA, inte bara skrika på hjälp när vi kapsejsat?

Herr talman! Regeringen lyfter fram det internationella perspektivet och medverkan i fredsfrämjande uppdrag. Det är utmärkt! Jag citerar: ”Det ställer krav på särskilda förberedelser. För att möjliggöra effektiva svenska bidrag krävs anpassning till internationell standard vad gäller metoder och material. Samarbete med andra länder om utbildning och övningar bör ske – – –”.

Utmärkt! Det var, som en erfaren och läskunnig statsman som försvarsministern väl vet, det vi i Folkpartiet ville att Försvarsberedningen skulle få titta på, men som när det avvisades tvingade oss att lämna beredningen och som senare gav flygvapenchefen en reprimand. Nu när EU-valet är över tycks det ske öppningar åt alla håll. När regeringen nu skjuter alla andra viktiga beslut framför sig till hösten 1996 kanske tiden ändå skulle räcka även till det.

Anf. 176 JAN JENNEHAG (v)

Herr talman! Sällan har försvarsfrågor diskuterats inom två på varandra följande veckor och med ett underlag, nämligen en av regeringen nyligen framlagd proposition. Den här debatten, som kallas allmänpolitisk, kommer naturligtvis att ha propositionen som grund. Så har skett under debatten mellan föregående talare, och också jag kommer att upphålla mig vid den.

Det har talats om Sveriges internationella uppgifter. I ett klimat där Sverige på ett av alla omvittnat förtjänstfullt sätt fullgör internationella uppgifter inom FN-systemet är det inte konstigt om vi hamnar i ett läge

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

där de internationella uppgifterna blir dimensionerade för i första hand försvarsmakten.

Det är bra att det också finns diskussioner om civila uppgifter i propositionen och att Sverige också skall kunna ta ett större ansvar när det gäller dem.

Det säkerhetspolitiska resonemang som finns i propositionen uppehåller sig en hel del kring den framtida relationen till Ryssland, vad vi kan förvänta oss av utvecklingen där och i vilken utsträckning det påverkar vårt agerande framöver. Det sker naturligtvis med rätta om vi tittar på den historiska bakgrunden.

Men vi har också andra historiska erfarenheter. I propositionen tar man upp detta på ett sätt – jag vill inte kalla det för lättfärdigt – som jag tror att vi får anledning att följa med ökad uppmärksamhet i framtiden. Det gäller Tyskland.

Efter andra världskriget var en av huvuduppgifterna för segrarmakterna att se till att krig icke mer skulle utgå från tysk jord. Den konstruktion man fann var inte särdeles lyckad. Det kan vi säga nu i efterhand.

Nu har Tyskland återfått sin plats i europeisk utveckling. Tysklands intresse av att rikta uppmärksamheten utåt tror jag kommer att förstärkas i och med att man lyckas med att integrera sina västra och östra delar. Jag tror att man kommer att lyckas med det. Hittills har man varit upptagen med det. Det har krävt mycket och kommer att kräva mycket, men man kommer att lyckas.

I det spel som då kommer att finna sin plats inom Europeiska unionen tror jag att vi kommer att behöva vara mycket vaksamma på i vilken utsträckning EU blir ett instrument för att kontrollera tyska expansiva tendenser. Motsatsen, att EU skulle bli ett instrument för tysk maktpolitik, tror jag ingen vill ha. Jag har inget förslag till lösning av detta, men jag tror att detta kommer att vara en mycket viktig uppgift i den säkerhetspolitiska analysen.

Jag vill peka på en principiell fråga av viss betydelse. Det är i vilken utsträckning vi i nästa etapp kommer att lägga allvar vid detta att åstadkomma en grundläggande robusthet och flexibilitet inom våra civila system, det vi kallar infrastruktur, dvs. elförsörjning, telekommunikationer, informationssystem, ledningssystem m.m.

Att vi säger detta, men inte ger pengar till det kommer nog att motverka sitt syfte, liksom det har gjort tidigare. Vi har talat om beredskapshänsyn i samhällsutveckling och samhällsplanering, men vi har inte anslagit pengar till det. Jag tror att vi måste se allvarigare på den delen framöver.

En annan princip som slås fast i propositionen är att vi inte skall behålla system som inte skall ha en framtid i svenskt totalförsvar. Så snabbt som möjligt skall vi göra oss av med dem. I förra veckans debatt nämndes bl.a. ubåtarna. Det är självklart att om vi inte tror att vi i slutet på en tioårsperiod behöver fler än sju ubåtar behöver vi dem inte heller i en närtid, speciellt som resonemanget bygger på att vi i närtid kan se att de militära hoten är små. Vad som sedan händer är en annan sak.

Men om vi skall hålla på principen i propositionen bör vi också skrota fler ubåtar än vad som sägs nu.

Herr talman! Det finns mycket att säga om systemet med värnpliktsutbildning. Jag anser att det är fel att vi fastslår ett antal. I propositionen står det att 30 000 man per år skall utbildas. Detta stämmer inte med huvudinriktningen i propositionen, att det är säkerhetspolitiken som skall styra utbildningen.

Anf. 177 ANNIKA NORDGREN (mp)

Herr talman! Den bedömda hotbilden skall alltid styra Sveriges rustningsnivå. Så står det i propositionen som regeringen har lagt på riksdagens bord. I och med detta slår man fast det som jag tycker är självklart, nämligen att man inte skall dimensionera försvaret efter ett värsta fall. Men med det resonemanget slår man också fast att det är bäst att möta oro och en negativ utveckling i vår omvärld med upprustning i Sverige. Här finns grundläggande skillnader mellan Miljöpartiet och andra partier.

Jag är nämligen övertygad om att man möter hot mer effektivt på andra sätt än genom avskräckning genom ett starkt militärt försvar. Det är min uppfattning i grunden.

Man har också i detta resonemang bortsett från den vidgning av hotbilden som propositionen förslår. Andra hot som nu lyfts upp i säkerhetspolitiken, t.ex. sårbarheten i samhället, miljöhot, ökade ekonomiska och sociala klyftor mellan människor och mellan olika länder, möter man inte med rustning i Sverige.

Det civila försvaret får en mer framskjuten roll i och med Försvarsberedningens rapporter och den proposition som nu ligger på riksdagens bord. Den ökade vikt som ges till det civila försvaret innebär också mer pengar till verksamheten enligt det förslag som ligger. Det tycker jag är positivt.

Jag skulle gärna se att vi kunde ha en speciell debatt om det civila försvaret i framtiden här i kammaren. De skulle ge möjlighet för intresserade att specifikt debattera de civila delarna av totalförsvaret i framtiden.

Herr talman! Under dessa få minuter som jag har på mig vill jag koncentrera mig speciellt på tre sakfrågor i propositionen. Det är tre sakområden där jag lämnar en avvikande mening till beredningens rapporter.

Det gäller pliktfrågan, synen på EU, VEU och vapenexport och materielfrågor.

När det gäller pliktfrågorna har jag en uppfattning som är vitt skild från andra partiers. Det ligger till grund för min inställning till regeringens och Centerns ambition att öka folkförankringen genom att utbilda fler totalförsvarspiktiga.

Jag kan inte se ett sådant automatiskt samband mellan antalet utbildade, försvarsviljan och folkförankringen som Socialdemokraterna och Centern gör. Vänstern hyser ju tvivel om det här sambandet, men går med på själva förslaget.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tycker att det är olyckligt att man till en stor kostnad vill driva igenom ett förslag om att utbilda fler i t.ex. bevakningsuppgifter baserat på ett antagande om detta samband. Jag tror att det finns risk för att det blir tvärtom.

Jag skulle vilja att försvarsministern berättar hur ett sådant samband kan mätas och vad försvarsministern egentligen menar med begreppet folkförankring.

I propositionen finns det några viktiga avvikelser från vad beredningen kommit fram till i sina rapporter. En av dessa avvikelser gäller antalet ubåtar, som Jan Jennehag var inne på. Beredningen säger sju och regeringen säger nio. Jag frågade företrädarna för Centerpartiet och regeringspartiet i den debatt som hölls här i kammaren i förra veckan om detta. Jag frågade om det innebär en fortsatt utveckling av Ubåt 2000. På den frågan fick jag klara nej från Britt Bohlin och Anders Svärd. Det är glädjande.

Mindre glädjande är att regeringen nu går ifrån sitt eget kongressbeslut från 1993 som säger att någon ytterligare beställning av JAS-plan inte skall komma i fråga.

Propositionen förmedlar en syn på EU och VEU som jag inte delar. Jag ser inte EU som ett fredsprojekt. Jag ser med oro på vad som skrivs om VEU i propositionen. Det står att man vill verka för att stärka VEU såväl generellt som speciellt vad gäller förmågan till snabba och tidiga fredsfrämjande insatser.

Kan försvarsministern utveckla hur man ser på EU och VEU i framtiden? Menar regeringen och Centerpartiet verkligen att man vill stärka VEU generellt? Hur menar man att detta bör göras? Skall det ske på bekostnad av FN? Detta är en farlig utveckling, enligt min mening.

Kapitlet i propositionen om vapenexport och försvarsindustri är en sorglig läsning för en miljöpartist. Det rimmar illa med den helhetssyn som man nu, i och med det vidgade säkerhetspolitiska begreppet, skall ha. Man måste titta i ett vidare perspektiv på vapenexporten än bara på den kortsiktiga ekonomiska vinningen. Man hänger sig i propositionen åt förhoppningar om hur mycket mer vapen vi kan sälja och hur mycket billigare vapen vi kan köpa, genom "aktivt deltagande i olika internationella fora". Man skriver t.ex. om ett närmande till WEAG.

Herr försvarsminister! Skall vi inte vara glada åt att marknaden för vapen minskar? I propositionen skriver regeringen snarare i ett beklagande tonfall om den vikande försvarsmaterielmarknaden. Det borde väl vara allas vår förhoppning att vi inte för all framtid skall ägna oss åt vapenhandel och rustning och åt att bygga vår gemensamma säkerhet på starka militära försvar!

Miljöpartiet vill ha en global nedrustning. Det är vår vision inför framtiden, och det är den visionen som jag hela tiden vill ha framför mina ögon. Jag hoppas att jag aldrig kommer att sluta med det.

Anf. 178 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Jag tycker inte att det är något fel på Annika Nordgrens vision om framtiden, och hon kan gärna hålla fast vid den. Däremot är jag inte säker på att Sverige är den världsnation som kan gå i

täten. Vi är beroende av försvaret, därför att andra nationer bär sig åt. För den skull önskar jag Annika Nordgren lycka till. Jag vidhåller ändå min idé om att Sverige fortfarande skall ha ett fredsbevarande och starkt försvar. Det är till gagn t.o.m. för det som Annika Nordgren håller på med.

Hon konstaterade inledningsvis att man i propositionen inte tar hänsyn till ett ”värsta fall”. Det var det jag talade om, men jag använde inte samma uttryck. Men det är det som är allvarligt. Det anordnas många stora tävlingar här i världen, och det är inte så dumt att bli tvåa i en sådan tävling. Men har Annika Nordgren tänkt på att det inte är bra att bli tvåa i ett krig?

Anf. 179 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Herr talman! Jag är glad att min vision om en global nedrustning delas av Arne Andersson, och jag hoppas att den delas av alla försvarsutskottets ledamöter.

Men man får inte bara skjuta detta framför sig och lägga över ansvaret på alla andra nationer i världen. Vi måste också kunna driva på, genom att omsätta det i praktiken i vårt eget land. Det är kanske den skillnad mellan mig och Arne Andersson som jag kan peka på här.

Menar Arne Andersson verkligen att vi skall dimensionera det svenska totalförsvaret efter det värsta tänkbara scenariot? I så fall tror jag att Arne Andersson har många fler miljarder att hämta hem till försvarsbudgeten.

Anf. 180 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Jag börjar hålla med Annika Nordgren på punkt efter punkt. Det blir nog så, att även efter detta försvarsbeslut är ni andra skyldiga mig en och annan brigad. Så till vida kommer det kanske inte att sluta väl för mig.

Om jag får börja i en annan ände, är det nämligen så att man aldrig kan besluta om trovärdighet. Man kan bara skapa förutsättningar för trovärdigheten avseende vår vilja och förmåga att värna om den svenska befolkningens integritet och oberoende. Det är lustigt nog inte vi själva som kan bestämma, utan det är omvärlden som värderar oss. Jag vill ha ett sådant försvar att omvärlden värderar oss på det sättet att man anser att vi har trovärdighet. Då kan vi fortsätta, och då kan Annika Nordgren fortsätta med det globala arbetet. Lycka till!

Anf. 181 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Herr talman! Är det inte intressantare, och främjar det inte vår trovärdighet mer, om vi i stället för att diskutera att vi skulle ha ett totalförsvar dimensionerat efter ett ”värsta fall”, förekommer de här hoten som kan dyka upp och försöker skapa förutsättningar för en fredlig utveckling? Vi kan satsa dessa miljarder, som Arne Andersson vill satsa på det militära försvaret, på att förebygga att sådana hot uppkommer. Jag tycker att det är en vettigare och rimligare investering, Arne Andersson.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Allmänpolitisk debatt

Försvarspolitik

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 182 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! Annika Nordgren var inne på frågan om utbildningen. Vi har alltså ett vidare säkerhetspolitiskt begrepp, och det finns ett antal bevakningsuppgifter som i dag inte fullgörs. Det finns alltså behov av utbildning. Men den utbildningen skall naturligtvis inte skötas på ett gammaldags sätt, utan det är viktigt att utbildningen formas för de uppgifter som vi bestämmer att de som utbildas så småningom skall utföra. Det är en bättre differentiering men också en effektivisering av utbildningen. Det ligger ingen poäng i att det är en lång utbildning, utan det skall vara utbildning anpassad till behovet. Det är alltså det säkerhetspolitiska läget som skall bestämma hur stor organisation vi behöver ha.

Om detta resonemang leder till att vi kan hålla oss kraftfullt över nivån där 50 % får fullgöra pliktjänstgöring, är det bättre än att gå mot under 50 %, som i dag. Jag tror att det har en betydelse för försvarsviljan.

När det gäller vapenindustrin behöver vi, enligt bedömningarna, en vapenindustri i Sverige. Vi har väldigt restriktiva regler för försäljning av vapen och annan krigsmateriel. Det skall vi ha; det är ett sätt att dela på kostnaderna. Vi kan också sälja till andra, som uppfyller villkoren.

Anf. 183 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Herr talman! Det var nästan samma tema som jag diskuterade med Arne Andersson. Jag undrar om man inte kan satsa de dyra pengar som det kostar att utbilda flera inom totalförsvaret på att i stället förebygga den sårbarhet i samhället som i vissa fall leder till att vi har objekt som vi måste bevaka. Det är smartare och ett mer långsiktigt sätt att se på saken.

Dessutom står min fråga kvar, och jag ställer den igen: Hur vet Anders Svärd att graden av utbildade har direkt bäring på försvarsviljan och folkförankringen?

Anf. 184 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! Svaret på den sista frågan är att ingen vet exakt var brytpunkten ligger. Jag tror ändå att det är stor klokhet att inte låta det antal som deltar i pliktjänstgöring komma ned i de tal som vi är på väg mot nu. Det är lika viktigt att den utbildning som man får genomgå har ett meningsfullt syfte och att de som genomgår utbildningen känner att de fyller ett behov och att de får en utbildning som är användbar.

Sedan är det också så att de 10 000 extra som skall utbildas för det civila försvarets behov rimligtvis borde stämma ganska väl med de ambitioner som Annika Nordgren har. Det civila samhället skall ju i princip byggas säkert, men flyktingströmmar och katastrofer, var de än uppkommer, är sådant som man inte kan bygga in ett försvar för i det normala samhället.

Det skulle väl ändå vara bra, Annika Nordgren, om vi nu är överens om att det här är en bra vidgning av det säkerhetspolitiska begreppet – och det är vi – att det också finns några människor som är beredda och utbildade för att delta i den delen av totalförsvaret?

Anf. 185 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Herr talman! Vidgningen av det säkerhetspolitiska begreppet är jag och Anders Svärd helt överens om, och även regeringen.

Anders Svärd sade att ingen vet exakt var brytpunkten finns, och det innebär att detta förslag bygger på ett antagande, som jag sade i mitt anförande. Syftet och meningsfullheten i utbildningen är oerhört viktiga, som Anders Svärd sade, annars främjas absolut inte folkförankringen och försvarsviljan. Då blir det kontraproduktivt. Där är vi helt överens.

Däremot finns det alltså grundläggande skillnader mellan våra åsikter om hur pliktssystemet skall utformas i framtiden. Det är det som ligger till grund för mina ställningstaganden i denna fråga.

Anf. 186 ÅKE CARNERÖ (kds)

Herr talman! Europa genomgår en förvandling, och dess stater och folk måste finna sin plats i detta nya Europa. Slutet på den politiska, ideologiska och militära konfrontationen mellan öst och väst har inneburit en ny öppenhet och därmed skapat nya möjligheter för förståelse och samarbete.

Det kalla krigets slut har inneburit att riskerna för ett storskaligt krig kraftigt reducerats på kort sikt, men på längre sikt vet vi inget. På grund av att all militär försvarsberedskap tar lång tid att bygga upp är det för tidigt att dra alltför radikala slutsatser av det nya läget. I västra Europa fortsätter det fredliga integrationsarbetet, och i östra Europa finns både positiva tecken på återhämtning och vilja till samarbete men också ökad regional instabilitet. Det rörliga och svårförutsägbara säkerhetspolitiska läget gör det nödvändigt att försöka skapa en regional säkerhetsordning. EU har ju här en avgörande betydelse för stabiliteten i vår världsdel.

Vi vet från tidigare decennier alltför väl att vårt geografiska läge gjorde vårt territorium synnerligen intressant. Vi vet att spionverksamhet och infiltration i olika sammanhang har varit omfattande. Det finns klara belägg för att andra länder alltjämt känner behov av att bedriva en inte obetydlig underrättelseverksamhet också i vårt land.

Herr talman! Karakteristiskt för det nordiska området är dess närhet till och beroende av andra strategiska regioner – Ryssland, Nordatlanten och norra delen av det kontinentala Europa. Östersjön är en centralt belägen kommunikationsled. I händelse av konflikter kan Östersjön därför komma att utgöra en mycket viktig konfrontationszon.

Den strategiska situationen i norra delen av det nordiska området är i sina grunddrag oförändrad. Som en följd av den samlade utvecklingen inom kärnvapenområdet kan områdets strategiska betydelse t.o.m. öka. De konventionella stridskrafterna i det ryska norra militärområdet har minskat men genomgått en omfattande modernisering genom tillbakadragandet av styrkor från Centraleuropa. Tillskott av flyg- och helikopterförband har skett även om utbildningsverksamheten är låg.

Även om Rysslands offensiva förmåga i området är begränsad i dag finns de rent tekniska förutsättningarna att sätta befintliga resurser i stand. Regeringen skriver i propositionen: ”De alltmer förbättrade

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

möjligheterna att uppnå överraskning med strategiskt rörliga insatsstyrkor bör dock observeras". Vi vill nu bygga in bra anpassningsförmåga, förmåga att höja vår krigsduglighet, och därför undrar jag vad som ryms i "en betryggande beredskap att höja denna förmåga om det säkerhetspolitiska läget försämras".

Vi måste beakta de osäkerheter som finns i vår omvärld. När framtiden är okänd – och det torde historiens lärdomar visa att den alltid är – bör nyckelordet vara handlingsberedskap. Vi som lever vid havet vet att båtar alltid skall förtöjas som om storm väntades. Ett bedrägligt lugn kan nämligen snabbt ersättas av oro.

Herr talman! Kristdemokraterna tycker att det är bra att satsningar görs inom det civila försvaret för att möta det moderna samhällets sårbarhet. I en motion skrev vi 1992 att "vårt samhälles förmåga att möta störningar är en angelägenhet för alla, och en noggrann utredning skulle härvidlag öka förståelsen bland oss medborgare för civilförsvarets betydelse".

Hot- och riskutredningen tillsattes, och dess arbete ger nu ett värdefullt bakgrundsmaterial till det vidgade säkerhetsbegreppet.

De ungdomar som nu föreslås få utbildning för civila beredskapsstyrkor kommer att ha ökat sitt säkerhetsmedvetande och kan därmed bidra till att minska sårbarheten i samhället. Ett viktigt område för denna utbildning är vård och omsorg, dvs. sjukvård och socialtjänst i kriser och krig. Hot- och riskutredningen har även visat att inte minst informationsförmedlingen är mycket viktig vid allvarliga störningar.

Förbättrad förmåga att delta i fredsfrämjande insatser är en naturlig utveckling, eftersom det enligt säkerhetspolitiska bedömningar kommer att finnas behov av att agera snabbt vid kriser och katastrofer. Operationerna blir alltmer blandat militära och civila, vilket ställer nya krav på samordning av olika insatser.

Herr talman! I propositionen ges många uppdrag till vårt totalförsvaret. Vi skall kunna möta väpnat angrepp, och därför skall vi fortlöpande upprätthålla en betydande förmåga, inte minst kvalitativt. Vi skall kunna möta en angripare som utnyttjar moderna strategiska insatsstyrkor för att nå snabba framgångar, oavsett vilka delar av landet som utgör mål för angreppet. Det svenska försvaret skall långsiktigt ha en sådan teknisk modernitet och förtrogenhet med taktisk och operativ utveckling som krävs för att möta stridskrafter i omvärlden som skulle kunna sättas in i Sverige. Vi skall kunna hindra en angripare att få herravälde i luften.

Med tanke på att ett framtida krig karakteriseras av att kvalificerad militärteknik och strategiska insatsstyrkor kommer till användning undrar jag hur vi skall tolka följande citat ur propositionen: "Luftvärnet är en viktig del av vårt luftförsvaret. Modernisering och förnyelse av luftvärnet fordrar dock ytterligare överväganden."

ÖB menar att på den ekonomiska nivå som Centern och Socialdemokraterna är överens om får Försvarsmakten begränsad förmåga att hejda en angripare samtidigt som förmåga att slå en angripare inte torde föreligga. Vår förmåga att snabbt och säkert förflytta stridskrafter över hela landet blir starkt eftersatt. Detta innebär en stor risktagning med

tanke på de väpnade angrepp som trots allt skulle kunna ske med styrkor som snabbt sätts i stånd. Ger detta trovärdighet åt vår vilja att försvara oss själva, och skapar det säkerhetspolitisk stabilitet i vår omvärld?

Herr talman! Kristdemokraterna hävdar att den föreslagna neddragningen av ytterligare 2 miljarder från 1999 innebär en kraftig urholkning av försvarsförmågan tillsammans med den vidgade tillämpningen av totalförsvarplikten samt den höjda ambitionsnivån vad gäller internationella insatser. En allvarlig följd kan bli en obalans mellan säkerhetspolitikens mål och totalförsvarets uppgifter och resurser.

Anf. 187 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! Åke Carnerö sade att det är viktigt att inte dra alltför långtgående slutsatser av det förbättrade läget på säkerhetspolitikens område. Riskerna kan öka, vi måste ha en betryggande beredskap och man skall alltid förtöja som om storm väntades. Den naturliga frågan till Åke Carnerö är då: Kan vi klara ”storm” med ytterligare 2 miljarder? Jag har en känsla av att det inte riktigt är där som skillnaderna ligger. Om det handlar om det värsta fall som har nämnts i den tidigare delen av den här debatten tror jag att det handlar om belopp av en helt annan storleksordning.

Jag vill också påminna om vikten av de särskilda säkerhetspolitiska kontrollstationer som finns med i propositionen. Den första är den som finns med redan i denna proposition, och de kommande är den inför beslutet nästa höst och den inför beslutet 1998. Där skall det kunna både läggas till och dras ifrån. Det säkerhetspolitiska läget skall styra.

Men är det faktiskt så, Åke Carnerö, att man klarar stormen med 2 miljarder till och att vi är slagna utan ytterligare 2 miljarder?

Anf. 188 ÅKE CARNERÖ (kds) replik

Herr talman! Anders Svärd tog upp det här med storm. Det här skall inte tolkas som ett värsta fall – jag inser naturligtvis att 2 miljarder inte kommer att räcka för det. Vi kan alltså inte dimensionera vårt totalförsvar för det värsta fallet. Jag menar inte att förslaget om ytterligare 2 miljarder skall tolkas på det sättet, men vi skall vara mycket noga med att se efter om oron i vår omvärld ökar. Man skall naturligtvis alltid vara beredd – så tycker jag att vi skall tolka det här.

Vi kristdemokrater tycker att kontrollstationerna är ett mycket värdefullt tillskott. Det är bara så att totalförsvaret måste planeras långsiktigt. Jag menar att kontrollstationernas utvärdering av den säkerhetspolitiska situationen inte enbart kan användas så att den ekonomiska ramen får gunga upp och ned hur som helst. Jag tror att Anders Svärd inser att det inte är avsikten. Men det finns viss planering som måste ske långsiktigt. Det är viktigt för att vi skall kunna få den grund som vi vill ha för att kunna anpassa oss efter den ändrade omvärldsutvecklingen.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 189 ANDERS SVÄRD (c) replik

Herr talman! Av vad Åke Carnerö nu säger drar jag slutsatsen att kanhända även kds så småningom kan tänka sig att stödja det förslag som nu föreligger, när vi i försvarsutskottet får titta igenom ordentligt vad som faktiskt står på de här områdena. Det finns ju med tankar om hur man skall klara av förändringar. Det finns inbyggt hur krigsdugligheten inom ett års sikt skall höjas till den nivå som behövs utan några speciella åtgärder, och Försvarsmakten får också i uppdrag att utreda och komma med förslag om hur den långsiktiga, planerade upprustningen skall gå till. Detta har man tänkt på, och man har kontrollstationerna i botten. Jag menar att det finns goda förutsättningar att klara av det som vi har att klara av, baserat på en säkerhetspolitisk situation, men också att göra en rimlig insats för att få ordning på Sveriges ekonomi.

Anf. 190 ÅKE CARNERÖ (kds) replik

Herr talman! Anders Svärd berörde långsiktigheten, och jag vill än en gång betona hur viktig den är. Jag har fått den uppfattningen i beredningsarbetet att Centern och Socialdemokraterna redan har bestämt sig för en neddragning av 2 plus 2, alltså 4, miljarder. Hade det funnits en öppning att se konsekvenserna av det förslag som har lagts fram skulle det kunna bli en helt annan diskussion under år 1996.

Anf. 191 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för sex sakliga och innehållsrika inledningsanföranden.

Jag vill också bemöta de antaganden som försvarsutskottets ordförande förde fram. Han sade att han eftersträfvade en konstruktiv dialog med alla partier i försvarsutskottet för att få med så många partier som möjligt. Det har varit min strävan hela tiden. Jag inledde min gärning som försvarsminister med att säga just detta. Så vi kan faktiskt, Arne Andersson, inleda debatten med att säga att vi är överens om denna utgångspunkt.

Mitt arbete med att få med alla partier i Försvarsberedningen underströk också detta, och jag har aldrig riktigt förstått eller fått en hållbar förklaring till varför Moderaterna och Folkpartiet lämnade Försvarsberedningen.

Jag vill också, herr talman, säga att jag gillade Arne Anderssons öppenhet och lågmälda ton. Det var en befriande skillnad mot de mycket högljudda röster som har hörts under den senaste veckan.

Egentligen har vi, Arne Andersson, en bra gemensam utgångspunkt i överensstämmelsen mellan våra säkerhetspolitiska bedömningar. Vad en enig försvarsberedning sade om det säkerhetspolitiska läget, vilket bildar underlag för Socialdemokraternas och Centerpartiets försvarspolitiska överenskommelse, återfinns faktiskt i Moderata samlingspartiets säkerhets- och försvarspolitiska program. Jag har tagit fram ett par citat som visar detta. I programmet står:

”Vår militära utsatthet har som helhet inte ökat. Tvärtom har det som tidigare definierats som hotet mot Sverige relativt vår egen försvarsförmåga inte varit svagare sedan 1920-talet.”

Jag vill ta fram också ett annat citat ur Moderaternas rapport:

”Vår politiska säkerhet är större än någonsin tidigare under vår moderna politiska historia.”

Det borde därmed finnas goda möjligheter för Moderaterna att ansluta sig till regeringens förslag. Moderaterna har ju bara att dra konsekvenserna av sin egen analys.

Det kalla kriget är slut. I Sverige kan vi, liksom man gör i flertalet andra länder, konstatera att hotet om ett stormaktskrig i Europa är långt borta. I vårt eget närområde har den politiska och militära situationen förändrats drastiskt i och med Sovjetblockets sönderfall, våra baltiska grannfolks återvunna frihet och Tysklands återförening.

Vårt lands radikalt förbättrade säkerhetspolitiska läge ligger till grund för regeringens förslag till inriktning av totalförsvaret inför nästa sekelskifte. Det är just detta som motiverar en måttfull besparing på försvarsutgifterna om sammanlagt 10 % under budgetåret 1995/96 t.o.m. år 2001. Låt mig få understryka detta klart och tydligt: Det är det nya säkerhetspolitiska läget som gör att den svenska regeringen, i likhet med en rad andra västeuropeiska regeringar och den amerikanska regeringen, sänker försvarskostnaderna. Den måttfulla besparingen om 10 % är säkerhetspolitiskt motiverad.

Men till detta kommer det självklara, att försvaret måste bära sin del av bördan för att sanera Sveriges ekonomi. Försvaret kan inte få vara en fredad zon när sjuka, gamla, arbetslösa, ensamstående föräldrar och barn måste göra stora uppoffringar för vårt lands framtid och oberoende.

Jag har en speciell motivering till att säga detta. Om vi nu inte minskar försvarspremien, när detta är säkerhetspolitiskt motiverat och möjligt, riskerar vi faktiskt för första gången i modern tid att skapa en klyfta mellan det svenska folket och försvaret och därmed allvarligt skada försvarsviljan. Jag har hört denna argumentation på ett par möten under de senaste dagarna – i Enköping i måndags kväll och i Gamla stan på ett möte i går kväll.

Det påstås från somligt håll att den förändrade hotbilden intecknades redan i 1992 års försvarsbeslut. Det är fel i flera avseenden. För det första var förändringarna inte lika tydliga då som i dag. Den utveckling man kunde konstatera 1992 har befästs ytterligare under tre år. För det andra drog man 1992 ingalunda fullt ut konsekvenserna av det förändrade säkerhetspolitiska läget. Det är först genom förslaget i propositionen om en ny inriktning av totalförsvaret som man på ett genomtänkt sätt tar fasta på förändringarna i vår omvärld – allt det positiva som har skett men också de nya hot och risker som utvecklingen för med sig.

Vårt militära försvar skall kunna avhålla från och möta ett angrepp på vårt land. Men det är i dag svårare än det var under det kalla krigets blockkonfrontation att förutse de politiska och militära omständigheterna kring en väpnad stormaktskonflikt som Sverige skulle kunna dras in i trots vår militära alliansfrihet. Ingen vet hur ett eventuellt angrepp

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

på Sverige skulle kunna se ut i framtiden, och vi kan inte planera efter något syntetiskt konstruerat anfallsscenario. Därför måste vårt militära försvar vara modernt och flexibelt och kunna anpassas efter förändrade politiska och militära förhållanden i vår omvärld.

Detta, att vårt försvar skall ha förmåga till anpassning, är en bärande princip i regeringens förslag. Denna princip är lika gammal som krigshistorien, men den är samtidigt nydanande i modern svensk försvarsplanering. Jag utgår från att den kommer att sätta sin prägel på den framtida planeringen av vårt försvar.

Nu säger somliga att anpassningen inte kan genomföras om det verkligen gäller, att vi i stället måste ge upp alliansfriheten om vi nu drar ner på försvaret. Jag tycker att det både är ett uttryck för uppgivenhet och en nedvärdering av vårt försvar i dag. Något måste vi väl ändå ha fått för alla de miljarder som vi varje år har satsat på att just få ett modernt försvar.

Jag för min del vet att vi har ett bra försvar och att vi kommer att ha ett bra försvar också med 90 % av dagens försvarsutgifter. Vi kommer också efter denna måttfulla besparing att ha en god grund för anpassning i händelse av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. Alliansfriheten är vårt viktigaste medel för att även i framtiden slippa dras in i ett krig. Det vet svenska folket, och därför sluter en överväldigande majoritet av vårt folk upp kring den militära alliansfriheten. Den är inte till salu eller förhandlingsbar. Den militära alliansfriheten är inte, som somliga gör gällande, något man köper eller säljer för 10 % eller 4 miljarder mer på försvarsbudgeten.

Jag vill samtidigt med kraft framhålla att det kalla kriget inte har ersatts av den eviga freden. Kriget i Bosnien påminner oss varje dag om att vår egen kontinent, Europa, på samma sätt som andra delar av världen härjas av väpnade konflikter, där åldringar slås ihjäl, kvinnor våldtas och barn svälter. Den demokratiska utvecklingen i Ryssland är kantad av många problem och osäkerhetsfaktorer. Jag har sagt många gånger denna höst att jag skulle ha känt mig betydligt lugnare om vi hade haft fem år av demokratisk utveckling i Ryssland.

Men stabil fred och säkerhet kan byggas bara på gemensam säkerhet. I vår tid krävs ett gemensamt ansvar för freden och säkerheten, och regeringen föreslår därför att Sverige väsentligt skall förbättra förmågan att delta i fredsfrämjande insatser genom inrättandet av försvarsmaktens internationella styrka och genom skapandet av civila internationella styrkor för humanitära insatser.

Säkerhet handlar inte bara om militära hot. I vår moderna tid handlar säkerhet alltmer om icke-militära hot och risker. Regeringen har dragit konsekvenserna av detta och föreslagit ett vidgat säkerhetsbegrepp och en ny helhetssyn på totalförsvarets verksamhet i såväl krig som fred. Vi måste ha en beredskap för att kunna möta terrorism och attentat, svåra olyckor och störningar i vårt moderna industri- och informationssamhälle. Vi kan inte heller längre betrakta naturkatastrofer med resignerad ödestro. Vi måste ha en beredskap för att bekämpa dem och lindra deras följder.

I krig och kris är totalförsvaret hela samhället. För detta finns beredskap, planering och resurser, och den tillgången måste samhället kunna utnyttja också i fred.

Anf. 192 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Jag harangerades för den lågmälda tonen. Jag tackar för det. Jag skall fortsätta att hålla den lågmälda tonen, eftersom jag tror på det jag sade – vi skall försöka att umgås om de här problemen i försvarsutskottet. Jag kan vara riktigt retlig ibland, men jag skall i alla fall inte vara det före den 6 december, om vi då inte har kommit till något hyggligt resultat.

Jag skall likväl göra några kommentarer. Försvaret får inte vara någon fredad zon. Ja, det låter sig sägas – paraplyet för all annan verksamhet är människornas integritet och oberoende i vårt land. Försvarsministern, man blir, som jag sade för en stund sedan, aldrig tvåa i ett krig. Jag tror att vi skall fundera på det också i utskottet. Detta uttryck togs av försvarsministern till intäkt för att det var det som knäsatte den starka svenska försvarsviljan. Jag tror att det kan ha betydelse.

Låt mig bara peka på en liten detalj i propositionen, där jag anser att försvarsministern är med och tär på försvarsviljan. Varför skall man göra så stora strukturella förändringar till förmån för att utbilda soldater som icke skall ingå i krigsorganisation? De skall utbildas för att bilda opinion och sannerligen inte för det försvar de inte får delta i. De känner att de är dåligt utbildade och till ingen nytta. Detta är en farlig tanke. Det här måste vi också försöka rätta till under tiden.

Anf. 193 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Herr talman! Jag tror att Arne Andersson och jag är överens om att det är oerhört viktigt att vi värnar försvarsviljan. Det är en styrka för vårt land att Sveriges folk ställer upp för försvaret. Men jag har faktiskt under min tid som försvarsminister mött så väldigt många människor från alla politiska partier – eftersom jag känner dem jag talar med – som har sagt att försvaret också måste ha krav på kostnadskontroll, effektivitet och besparingar emot sig precis som alla andra verksamheter i samhället. Har inte försvaret sådana krav på sig, ställer man inte upp för försvaret. De signalerna tycker jag att vi politiker måste ta åt oss och lyssna på.

Jag vill ändå en gång påpeka att detta inte för mig har varit huvudorsaken till den måttfulla 10-procentiga besparingen. Orsaken tog både jag och Anders Svärd upp i våra anföranden, nämligen det säkerhetspolitiska läget.

Jag förstår inte varför alla andra länder kan spara på sina försvar betydligt mera än våra 10 % med samma säkerhetspolitiska bedömning som vi har i Sverige. Vi har inte konstruerat någon egen säkerhetspolitisk bedömning i Stockholm. Den bedömning vi har gjort delas av regeringarna i Helsingfors, Oslo, Washington och i NATO-länderna. Vi gör ingenting annat än att dra konsekvenserna av ett nytt säkerhetspolitiskt läge, vilket man har gjort i många andra länder. Om detta tycker

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

jag att vi borde vara överens, eftersom Moderaterna gör samma säkerhetspolitiska bedömning som majoriteten i Försvarsberedningen.

Anf. 194 ARNE ANDERSSON (m) replik

Herr talman! Det är litet retfullt att behöva upprepa sig. Jag gör det ändå, herr talman, eftersom försvarsministern frågar just om någonting som jag sade i mitt huvudanförande.

Under 15–20 års tid har andra länder ökat sina försvarsanslag med mycket stora belopp, upp till 40–45 % i de enskilda fallen. Då låg vi stilla. Det finns rum för att sänka med 25 % i de länderna, och de ligger ändå på en högre realpolitisk nivå än vi. Detta material finns till sista kronan, eller sista miljonen, uträknat i ÖB:s beräkningar och finns att tillgå, så det behöver vi inte diskutera.

Jag sade att om vi har varit i otakt under 15–20 år får vi vackert finna oss i att vara i otakt litet till. Vi kanske kommer i balans, försvarsministern, och då blir det bra.

Jag vill gärna tacka försvarsministern för att han läste ur vårt säkerhetspolitiska program. Jag hade så kort om tid att jag verkligen är tacksam för att jag fick ett par minuter extra. Däremot är det kanske övermaga att utbe sig om att sidan skall läsas färdigt. Där står nämligen vad jag också sade i mitt anförande, att den riktigt långsiktiga analysen – den del som vi inte vet något om, de 10 år som ett försvarsbeslut har påverkan på och som är helt oförutsägbart – skall i säkerhetspolitiken ha marginalerna på sin sida även för de åren. Därför har vi litet olika mening om det långsiktiga synsättet. Men varför gräla om det, vi skall ju umgås om det.

Anf. 195 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Herr talman! Jag tog fasta på Arne Anderssons slutord att vi skall fortsätta att umgås. Det har jag inte precis hört från moderathåll och högerpressen de senaste veckorna. Därför är Arne Andersson en befriande fläkt från den gamla högertiden då högern verkligen var pålitlig i försvarsfrågan och ville göra upp med socialdemokratin i försvarspolitik. En tidigare partiordförande, Gösta Bohman, har också längtat tillbaka till den gamla tiden då socialdemokraterna och högerpartiet kunde göra upp om försvarspolitik.

Jag tror också att vi skall kunna klara ut det här om statistiken och vad som ligger bakom olika länders besparingar. På Försvarsdepartementet saknar vi inte heller argument i den här frågan. En representant för departementet kommer gärna till försvarsutskottet för att hjälpa till att reda ut de här begreppen. Jag vidhåller fortfarande att 10 % är en mycket måttfull besparing. I den ligger mycket av en normal kostnadskontroll, ett normalt effektivitetskrav som alla andra verksamheter i statsförvaltningen utsätts för. Jag tror säkerligen att om det bara är fråga om att tyda statistiken, Arne Andersson, skall vi nog bli överens om det mesta.

Anf. 196 LENNART ROHDIN (fp) replik

Herr talman! Om det inte var en felsägning tror jag ändå att jag nog gör en något annan bedömning än försvarsministern när han säger att det säkerhetspolitiska läget för Sverige har förbättrats radikalt sedan försvarsbeslutet 1992. Det är faktiskt så att hela det långa kriget, folk-mordet, i Bosnien har ägt rum efter försvarsbeslutet 1992. Detsamma gäller för överfallet på Tjetjenien. Det är under de här åren som FN, OSSE och EU har demonstrerat sin oförmåga att hantera de nya hoten i Europa. Vi tvingas alla beklaga att det kanske visar sig att det är NATO som är den enda sammanslutningen som visar någon kraft. De nya demokratierna i Öst- och Centraleuropa har noterat detta. Det tvingas vi ändå visa en viss förståelse för.

Det var dock inte därför jag begärde replik, utan för att återknyta till de två frågor jag ställde i mitt anförande till försvarsministern. Kap. 2 i propositionen, om säkerhetspolitiken, redovisar inga slutsatser om det man beskriver som risk och hot i Europas utveckling. Det gäller för det första den alltmer accelererande renationaliseringen av Europas försvars- och säkerhetspolitik. Vad kan Sverige göra för att motverka detta? För det andra gäller det den påtagliga risken av ett minskat amerikanskt engagemang i Europa. Hur bär vi oss åt för att skapa en ömsesidig dialog, där man skapar ökad förståelse mellan Europa och USA för de här allvarliga frågorna?

Anf. 197 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Herr talman! Jag noterade Lennart Rohdins två frågor. Han talade om en renationalisering av utrikespolitiken och menar att den svenska inställningen till NATO-styrkan i Bosnien är ett exempel på det. Jag menar att det är helt fel. Vi vill göra det som vi är bäst på – fredsfrämjande verksamhet, humanitära insatser och återuppbyggnadsarbete. Det visar i stället en konstruktiv internationalism och solidaritet.

Min uppfattning är alltså tvärtom den som Lennart Rohdin förde fram.

Så till NATO-utvidgningen. Självklart skall varje land självt avgöra sin säkerhetspolitik. Vad regeringen anser, och hela tiden har upprepat, är att inga nya skiljelinjer får skapas i Europa. Jag är oerhört rädd för att en alltför högljudd politik leder till att delar av Europa isoleras och vi får nya gränser.

Jag har själv i flera sammanhang uttryckt, och jag sade det också i min inledning till den försvarspolitiska propositionen – jag har där använt samma ordval som det som NATO har – att alliansens utvidgning bör vara en del av en europeisk säkerhetsarkitektur. Nya skiljelinjer får inte dras upp i Europa.

Att jag skriver det och återger NATO:s ord är inte att vara kritisk mot USA. Tvärtom respekterar jag USA:s hållning, och USA respekterar Sveriges inställning. Jag är oerhört mån om att USA fortsatt skall spela en stor roll i säkerhetspolitiken i Europa. För övrigt hoppas jag att jag i början av nästa vecka i just USA skall få en chans att diskutera de här frågorna och också lämna information om den svenska inställningen i de här frågorna.

Prot. 1995/96:6

11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 198 LENNART ROHDIN (fp) replik

Fru talman! Det finns säkert anledning att diskutera Sveriges inställning och Sveriges agerande på olika sätt. Där kan vi ha skilda åsikter. Men jag tror inte att det är det stora problemet.

Vad jag försökte skissa på i mitt anförande är det faktum att vi över hela Europa har en snarast galopperande renationalisering av försvars- och säkerhetspolitiken från samtliga stater i Europa. Skall Sverige kunna bidra i den utvecklingen gäller det naturligtvis att hitta en strategi och också att föra en trovärdig politik för att kunna vända denna utveckling. Det behöver vi nog fundera en hel del på.

På samma sätt är det när det gäller USA:s engagemang i Europa. Det jag pekade på – jag tror att försvarsministern kommer att få möta detta under sitt besök i USA – är att det inte bara är så att man har fattat beslut om att gå olika vägar. Det har man kanske inte gjort, men framför allt divergerar synsätten alltmera. Det gäller då det amerikanska synsättet och de olika europeiska staternas synsätt. Detta står säkert i relation till det framtida amerikanska engagemanget i Europa. Jag tolkar propositionen så, att det är väldigt angeläget att slå vakt om det. Därför kanske man bör ta sig en funderare också på hur vi konstruktivt kan bidra till att öka förståelsen för skilda synsätt, inte skapa konfrontation kring dem.

Dessa saker skulle jag vilja att försvarsministern och regeringen – och vi alla – funderade på, för det här är vitala frågor för den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa framöver.

Anf. 199 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Jag kan dela uppfattningen att det här är vitala frågor. Men när jag nu får tillfälle till ett tankeutbyte med Lennart Rohdin vill jag, om jag får göra det i mitt inlägg, säga att min nyfikenhet under hela min tid som försvarsminister gällt frågan: Hur ser Folkpartiets försvarspolitik ut?

Jag har hittat en faktisk konsekvens och logik i Folkpartiets agerande i Försvarsberedningen så länge man var kvar. Folkpartiet begärde två utredningar. För det första ville man få ett alternativ för det framtida försvaret utrett som innebar en sänkning av försvarsutgifterna med 27 %. För det andra ville man ha förutsättningarna och konsekvenserna för försvaret av en svensk NATO-anslutning klarlagda. Jag tycker faktiskt att det här hänger ihop.

Folkpartiet vill spara på försvaret och tro att det blir lättare om Sverige uppger den militära alliansfriheten. Eller också är det NATO-medlemskapet som är det viktigaste och neddragningen av det svenska försvaret en bonuseffekt från liberal synpunkt.

Jag tycker faktiskt att Folkpartiet – Lennart Rohdin och Maria Leissner – skall tala om för svenska folket vad Maria Leissner och hennes parti vill och vad man tänker göra av den försvars- och säkerhetspolitiska isoleringen. Den procentuella skillnaden mellan Folkpartiet och Moderaterna är faktiskt 54 %. Det är en oerhört hög siffra. Moderaterna vill öka lika mycket som Folkpartiet vill dra ner.

Jag vet inte om Lennart Rohdin har rätt till ytterligare replik. Men frågan kan föras ut i luften. Det kan ges svar på den vid försvarsutskottets behandling, eller också kan Lennart Rohdin och jag mötas på Försvarsdepartementet för ett samtal kring de här frågorna. Jag ber att generöst få inbjuda till en kopp kaffe kring den här frågeställningen.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 200 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Fru talman! Jag skulle vilja fråga herr försvarsministern vad regeringen menar med att vilja stärka VEU generellt. Jag frågade om det i mitt anförande här tidigare. Men jag blir alltmer angelägen om att få ett svar efter att ha hört försvarsministerns anförande. Han betonade vikten av den militära alliansfriheten.

Jag och Miljöpartiet värnar oerhört starkt den militära alliansfriheten och ser därför med oro på vad regeringen skriver om VEU. Jag skulle alltså gärna vilja ha ett svar i det avseendet.

Anf. 201 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! Det är lätt att svara på Annika Nordgrens fråga. Den svenska regeringen, och jag utgår då från stöd från samtliga partier i riksdagen, vill att vi skall få en så bra gemensam säkerhets- och utrikespolitik som möjligt i Europa som inte drar upp nya gränser, som inte utesluter någon och som inte drar upp skiljelinjer som betyder isole-ring, främlingskap och mycket mera.

Den svenska regeringen har sagt att vi inte ger upp vår militära alliansfrihet. Men det betyder ingalunda att vi inte skulle kunna samarbeta och ha öppna och bra relationer med försvarsallianserna. Det har Sverige med NATO. Vi samarbetar inom ramen för PFF, Partnerskap för fred. Vi är observatörer i VEU. Min avsikt är att vi skall bli allt aktivare i VEU och att vi skall kunna delta i fredsfrämjande operationer som VEU står inför, men vi avser inte att söka medlemskap.

Genom ett sådant svenskt deltagande ökar vi tryggheten och säkerheten i Europa. Så enkelt är det.

Anf. 202 ANNIKA NORDGREN (mp) replik

Fru talman! Konstigt nog kan jag hålla med om nästan allt vad försvarsministern sade i den första delen av sitt föregående inlägg. Men när vi kommer till det här med att ha öppna och bra relationer, en allt aktivare medverkan och allt vad det nu var som försvarsministern här räknade upp blir jag lite betänksam.

Jag ser väldigt betydande motsägelser i vad försvarsministern säger om militär alliansfrihet och detta med att stärka VEU generellt. De frågetecknen tycker jag borde kunna rätas ut. Militär alliansfrihet är för mig och Miljöpartiet ett aktivt val. Jag tycker inte att det är förenligt ens med ett aktivt observatörsskap i VEU. Där skiljer vi oss alltså åt, försvarsministern!

Anf. 203 Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)

Fru talman! I min vision för ett tryggare och säkrare Europa finns faktiskt att Sverige deltar i allt arbete där vi kan åstadkomma ökad

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

demokrati samt social och ekonomisk utjämning och där vi får så många som möjligt med i gemenskapen.

Det vore beklagligt om Miljöpartiet, som för övrigt står för väldigt många unga värderingar, inte skulle bejaka detta. Det farligaste för Sverige, om vi vill ha ett inflytande i Europa, är om vi isolerar oss. Därför är det oerhört viktigt att vi använder vårt medlemskap i EU för att arbeta för demokrati samt social och ekonomisk utveckling. Jag menar att EU för Sverige kan bli hävstången till ett demokratiskt och fredligt Europa. Då skall vi delta i det arbetet och inte vända ryggen åt det.

Anf. 204 BRITT BOHLIN (s)

Fru talman! Vi socialdemokrater presenterar nu tillsammans med Centern förslag och tankar om en försvars- och säkerhetspolitik som faktiskt är början för ett nytt årtusende. Den fasta grunden för våra förslag är vår övertygelse om att ett relativt litet land som Sverige behöver ha alla sina medborgare engagerade, men på olika sätt alltefter förutsättningar och behov, i arbetet för fred, frihet och trygghet i vårt land, i Europa och i världen.

Fred, frihet och trygghet är begrepp som inte bara behöver komma nationer till del, utan oss alla medborgare och individer. Att låta den grundsynen komma till uttryck i alla berörda sammanhang är viktigt, vare sig vi talar om bistånds- och solidaritetsarbete eller kommunal planering.

Men på några viktiga områden inom totalförsvarets ram måste vi göra mer. Vi måste ta ett steg framåt.

Såra påfrestningar på oss som medborgare och nation i form av katastrofer och olyckor av olika slag måste till varje pris förebyggas. Ändå vet vi att det aldrig hjälper till hundra procent. Därför vill vi nu, för att möta just detta hot, skaffa oss en bättre beredskap i form en s.k. civil insatsstyrka. Att negligera den frågan är faktiskt att medvetet sätta människors liv på spel.

Men den yttersta katastrofen är naturligtvis krig. Vi har lagt ned ett stort arbete på att studera olika utvecklingsvägar för det svenska militära försvaret. Ingen väg leder dock tillbaka till 1925 eller 1939. Gårdagens krig kommer inte i repris.

Det är bl.a. våra studier av omvärldens militära doktriner som styr vår planering. Jag vill inte påstå att vi har lyckats till hundra procent, men vi är en bra bit på väg mot ett väl avvägt totalförsvär.

Men framtidsdebatten ger ibland anledning till oro. Det förekommer stora vida slängar, inte i kväll men vid många andra tillfällen. I en del fall är det väl alldeles uppenbart att värdet av att se sin egen bild på debattsidor i tidningen har varit större än värdet av att delta i en seriös diskussion om våra avvägningsfrågor för landets och totalförsvarets bästa.

Får jag ställa en liten fråga till moderaterna, för att klara ut vår syn på säkerhetspolitiken. Den är ganska kritiserad från många olika håll och av många olika företrädare för Moderata samlingspartiet.

Henrik Landerholm, som ofta företräder partiet i försvarsdebatten, säger i en artikel: Att avvisa risken för ett angrepp mot Sverige vid sidan av en stormaktskonflikt, tror jag är en allvarlig felsyn och definitivt en kvarleva från det förra kalla kriget.

Carl Bildt säger den 13 februari 1992, i den proposition som lade grunden till det försvarsbeslut som vi nu lever med, egentligen exakt samma sak som vi har sagt i vår proposition som nu presenteras: Planeringen inom totalförsvaret skall även fortsättningsvis utgå från ett militärt angrepp på Sverige eller att andra svåra säkerhetspolitiska påfrestningar skulle utgöra ett led i en vidare konflikt mellan stormakter.

Har moderaterna den uppfattning som Henrik Landerholm ger till känna? Innebär det i så fall att Carl Bildt led av en allvarlig felsyn och att han ”definitivt var en kvarleva från kalla kriget”? Det är vad vi ofta kallas för när vi hävdar exakt samma sak.

Ett annat litet exempel. Vad är det för fel på anpassningsbar? Svårt kritiserat i vårt förslag. I samma försvarsbeslut som vi just nu lever med kan man läsa på sidan 41: Planering för långsiktiga förändringar av den säkerhetspolitiska miljön, planering för konflikter i kortare tidsperspektiv, osv.

Alla människor vet att vi just nu lever i ett system med olika krigsduglighetskrav på olika förband. Men när vi talar om att något är anpassningsbart är det helt plötsligt någon sorts oseriöst inlägg i debatten. Jag tycker att det är konstigt, och det behöver nog klaras ut.

En annan liten fråga skulle jag vilja ställa till Folkpartiet. Innan jag ställer frågan vill jag bara säga att jag blir litet ledsen, inte å mina vägnar, men å alla deras vägnar som varje dag, till skillnad från oss som sitter i ombonad miljö i Stockholm, Mellerud eller var det nu är, faktiskt riskerar sina liv för att göra tillvaron något litet drägligare för de människor i Bosnien som lever under så svåra förhållanden, när det sägs att vi i Sverige inte gör någonting alls, utan att vi bara låter det ske. Det tycker jag är djupt orättvist och kränkande mot om inte annat de människorna.

Det jag har hört från Folkpartiet i den här frågan är egentligen inga andra lösningar än att man krävde att vapenembargot skulle upphävas. Jag vet inte allt om Bosnien, långt därifrån. Få vet kanske det. Men en sak vet jag säkert efter att ha farit omkring i Bosnien vid ett par tillfällen, och det är att inga mer vapen kommer att kunna lösa någonting alls i Bosnien.

I övrigt tycker jag att många av de folkpartistiska förslagen har blivit tillgodosedda i den proposition som nu föreligger. Min fråga är därför enkel: Har Folkpartiet ändrat uppfattning, eller vad är det egentligen fråga om? Är det fel på vår proposition, eller har Folkpartiet ändrat sin uppfattning?

Vi har nu en politik för en ny tid. Alternativen handlar ofta om att ängsligt se tillbaka till en svunnen tid. Men detta är ofruktbart. Det är dags för en reformering, och den nya försvarspropositionen ger oss en bra grund för detta.

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Fru talman! Tiden lider, jag vill inte säga: och vi med den.

Eftersom jag harangerat försvarsministern för att han bistod oss med ett par minuters läsning ur den moderata säkerhetspolitiska rapporten får jag väl tacka också Britt Bohlin när hon läser Landerholms och Carl Bildts tal, om jag nu hörde rätt. Jag hör inte så bra.

Eftersom försvarsministern och jag är överens om att vi skall umgås om detta i utskottet, får väl Britt Bohlin rätta sig därefter.

Anf. 206 BRITT BOHLIN (s)

Fru talman! Det är svårt att säga emot det. Jag konstaterar bara att om vi lämnar rallarsvingarna åt sidan tror jag säkert att det går att umgås konstruktivt både i och utanför utskottet. Men det var viktigt att få klarhet i om moderaterna har ändrat uppfattning jämfört med förra försvarsbeslutet.

Anf. 207 LENNART ROHDIN (fp)

Fru talman! Det vore naturligtvis intressant att reflektera över motiven bakom den typ av rallarsvingar som förekom i anförandet nyss. Det handlade uppenbarligen inte om vad som har sagts i dagens debatt. Har Britt Bohlin fått för sig det, går det bra att läsa i protokollet efteråt vad som faktiskt har sagts. Jag har hittills inte sett Britt Bohlin i kammaren när Folkpartiet har diskuterat Bosnien, så det kanske också föranleder litet innantilläsning.

Det är möjligt att det Folkpartiet har krävt finns tillgodosett i den här propositionen. Jag vill läsa innantill vad som står om fredsfrämjande verksamhet: Detta ställer krav på särskilda förberedelser. För att möjliggöra effektiva svenska bidrag krävs anpassning till internationell standard vad gäller metoder och materiel. Samarbete med andra länder om utbildning och övningar bör ske för att säkerställa effektiv samverkan i fredsfrämjande verksamhet.

Det var faktiskt det enda vi från Folkpartiets sida begärde i Försvarsberedningen i våras. Skall jag tolka Britt Bohlins inlägg här i dag som att det vi har begärt nu är tillgodosett, då ser jag med stort intresse fram emot de slutsatser som socialdemokratin och regeringen kommer att dra av det man skriver i propositionen.

Anf. 208 BRITT BOHLIN (s)

Fru talman! Jag tycker inte att jag förtjänar att det kallas rallarsvingar när jag stillsamt försöker fråga Folkpartiet: Vilken försvarspolitik har ni? Vi vet ganska mycket om vad Lennart Rohdin säger om säkerhetspolitiken, men vilken försvarspolitik driver ni? Någonstans i sista andetagat kan man ibland läsa om vikten av luftförsvar.

Det jag försöker fråga om har att göra med att många delar av inriktningen i totalförsvaret och de avvägningar vi har gjort, enligt vad jag har begripit nu tillgodoser gamla folkpartistiska krav, t.ex. materiell förnyelse – möjligen med undantag från hur många värnpliktiga vi anser behöver grundutbildas. Då undrar jag bara: Är detta rätt uppfattat, eller har Folkpartiet i grunden ändrat sin försvarspolitik, inte sin säkerhetspolitik?

När jag pratar om Bosnien gör jag det utifrån det Lennart Rohdin alldeles nyss sade i sitt anförande, där han återigen, precis som i förra veckan, anklagar Stockholm – jag tror det var så han uttryckte det – för att inte göra någonting medan folkmordet pågår i Bosnien. Jag tycker fortfarande att det inte är riktigt sant.

Prot. 1995/96:6

~~11 oktober~~

~~Fel. Okam~~
växelargument.

Anf. 209 LENNART ROHDIN (fp)

Fru talman! Det kan vara svårt att hålla ihop det som föregående talare har sagt. Det jag sade i torsdags och det jag sade i dag är att de nya demokratierna i Öst- och Centraleuropa drar slutsatser av hur FN, OSSE och EU lyckas förhindra det angreppskrig och det folkmord som har ägt rum i Bosnien. Det handlar inte om de värdefulla humanitära och andra insatser som har gjorts när detta fruktansvärda ändå får pågå. Det är två helt olika saker. Det handlar om vilka slutsatser omvärlden för sin del drar för sin egen säkerhet inför framtiden.

Britt Bohlin är naturligtvis fullt medveten om att motionstiden går ut nästa fredag när det gäller den proposition som nu ligger på bordet.

Ett litet parti kanske får be om ursäkt för att vi inte hinner med i de ständiga förändringar som föreslås från regeringens och socialdemokratiens sida i försvarsbesluten – allt fler frågor skjuts framåt. Men jag lovar att vi kommer med ett heltäckande svar från vår sida i den partimotion som vi väcker med anledning av propositionen. Vi brukar arbeta så i riksdagen.

Anf. 210 BRITT BOHLIN (s)

Fru talman! För ett litet parti i synnerhet – jag vet inte mycket om det – måste det vara viktigt att ha god tid på sig och ha goda möjligheter att få ett bra underlag innan man bestämmer sig i sakfrågan. Av det skälet beklagar jag att inte Lennart Rohdin tillsammans med oss hade kunnat arbeta fram och ta del av ett sådant underlag i Försvarsberedningen. Nu har vi nästa möjlighet, två steg, i försvarsutskottet. Vi får ta vara på den möjligheten litet bättre från ömse håll.

(forts. prot. 7)

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1995/96:16 till lagutskottet

1995/96:21 till justitieutskottet

1995/96:24 till skatteutskottet

1995/96:26 till lagutskottet

1995/96:27–29 till utrikesutskottet

1995/96:41 till justitieutskottet

1995/96:45 till skatteutskottet

1995/96:47 till lagutskottet

1995/96:51 till justitieutskottet

1995/96:53 till skatteutskottet

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

1995/96:60 och 62 till näringsutskottet
1995/96:67 till bostadsutskottet
1995/96:72 till socialutskottet

Motioner
1995/96:Jul till justitieutskottet
1995/96:Fi1 till finansutskottet

8 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

1995/96:44 Riktlinjer för upphandling av Gotlandstrafiken m.m.
1995/96:46 Köp av interregional persontrafik på järnväg
1995/96:65 Vissa frågor inom Luftfartsverkets område m.m.
1995/96:71 Ändringar i pliktexemplarslagen
1995/96:75 Uppsägning av dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige
och f.d. Sovjetunionen, m.m.
1995/96:79 Minderåriga i arbetslivet – skyddsregler vid arbete i ar-
betsgivarens hushåll
1995/96:80 Ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan
1995/96:86 Funktionshindrades tillgång till teletjänster

Förslag

1995/96:RFK2 Skrivelse från riksdagens förvaltningskontor med över-
lämnande av förslag från arbetsgruppen för utredning om registre-
ring av ledamöternas ekonomiska intressen

9 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 10 oktober

1995/96:8 av *Birgitta Wistrand* (m) till kulturministern om Stockholm
som kulturhuvudstad 1998

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 17 oktober.

10 § Anmälan om frågor

Prot. 1995/96:6

11 oktober

Anmälades att följande frågor framställdes

den 10 oktober

1995/96:28 av *Birgitta Hambraeus* (c) till justitieministern om rekrytering av nämndemän

1995/96:29 av *Rose-Marie Frebran* (kds) till finansministern om barnfamiljerna och kreditgarantierna vid villaköp

1995/96:30 av *Mats Odell* (kds) till kommunikationsministern om försöksverksamhet med alkohol

1995/96:31 av *Tuve Skånberg* (kds) till finansministern om fastighetstaxering

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 oktober.

11 § Kammaren åtskildes kl. 19.23

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 19 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 53 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 118 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. anf. 146 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 197 (delvis),

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Barbro Nordström

Prot. 1995/96:6
11 oktober

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 §	Avsägelse
2 §	Anmälan av nya riksdagsledamöter
3 §	Anmälan av ersättare för statsråd
4 §	Anmälan om kompletteringsval.....
5 §	Justering av protokoll
6 §	Allmänpolitisk debatt
	<i>Provsprängningar av kärnvapen</i>
Anf. 1	SVEN HULTERSTRÖM (s).....
Anf. 2	LARS TOBISSON (m).....
Anf. 3	HELENA NILSSON (c).....
Anf. 4	LARS LEIJONBORG (fp)
Anf. 5	EVA ZETTERBERG (v).....
Anf. 6	EVA GOËS (mp).....
Anf. 7	ALF SVENSSON (kds).....
Anf. 8	TALMANNEN.....
	<i>Sverige och EU</i>
Anf. 9	GÖRAN LENNMARKER (m).....
Anf. 10	HELENA NILSSON (c).....
Anf. 11	BO KÖNBERG (fp)
Anf. 12	KENNETH KVIST (v).....
Anf. 13	PETER ERIKSSON (mp)
Anf. 14	HOLGER GUSTAFSSON (kds)
Anf. 15	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)
Anf. 16	GÖRAN LENNMARKER (m).....
Anf. 17	HELENA NILSSON (c).....
Anf. 18	BO KÖNBERG (fp)
Anf. 19	KENNETH KVIST (v).....
Anf. 20	PETER ERIKSSON (mp)
Anf. 21	HOLGER GUSTAFSSON (kds)
Anf. 22	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)
Anf. 23	GÖRAN LENNMARKER (m).....
Anf. 24	HELENA NILSSON (c).....
Anf. 25	BO KÖNBERG (fp)
Anf. 26	KENNETH KVIST (v).....
Anf. 27	PETER ERIKSSON (mp)
Anf. 28	HOLGER GUSTAFSSON (kds)
Anf. 29	Statsrådet MATS HELLSTRÖM (s)
Anf. 30	STEN TOLGFORS (m).....

Anf. 31	BERIT LÖFSTEDT (s).....	Prot. 1995/96:6	43
Anf. 32	MARGIT GENNSER (m).....	11. oktober	45
Anf. 33	MONICA GREEN (s).....		47
Anf. 34	STEN TOLGFORS (m) replik		48
Anf. 35	MONICA GREEN (s) replik		48
Anf. 36	STEN TOLGFORS (m) replik		49
Anf. 37	MONICA GREEN (s) replik		49
Anf. 38	LARS HJERTÉN (m)		49
Anf. 39	RONNY OLANDER (s)		51
Anf. 40	BERTIL PERSSON (m)		52
Anf. 41	INGVAR ERIKSSON (m).....		54
Anf. 42	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		55
Anf. 43	INGVAR ERIKSSON (m) replik		57
Anf. 44	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		58
Anf. 45	INGVAR ERIKSSON (m) replik		58
Anf. 46	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		59
Anf. 47	GÖTE JONSSON (m).....		59
Anf. 48	LENNART DALÉUS (c).....		61
Anf. 49	INGVAR ERIKSSON (m) replik		62
Anf. 50	LENNART DALÉUS (c) replik		63
Anf. 51	INGVAR ERIKSSON (m) replik		63
Anf. 52	LENNART DALÉUS (c) replik		64
Anf. 53	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		64
Anf. 54	LENNART DALÉUS (c) replik		65
Anf. 55	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		65
Anf. 56	INGVAR ERIKSSON (m) replik		65
Anf. 57	Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)		65
Anf. 58	INGVAR ERIKSSON (m) replik		66
Anf. 59	EVA ERIKSSON (fp).....		66
Anf. 60	Miljöminister ANNA LINDH (s).....		67
Anf. 61	EVA ERIKSSON (fp) replik		68
Anf. 62	HANNA ZETTERBERG (v)		68
Anf. 63	ANDRE VICE TALMANNEN		70
Anf. 64	LENNART DALÉUS (c) replik		70
Anf. 65	HANNA ZETTERBERG (v) replik		70
Anf. 66	ANDRE VICE TALMANNEN		71
Anf. 67	HANNA ZETTERBERG (v) replik		71
Anf. 68	LENNART DALÉUS (c) replik		71
Anf. 69	EVA ERIKSSON (fp) replik		71
Anf. 70	HANNA ZETTERBERG (v) replik		72
Anf. 71	GUDRUN LINDVALL (mp).....		72
Anf. 72	LENNART DALÉUS (c) replik		74
Anf. 73	GUDRUN LINDVALL (mp) replik		75
Anf. 74	LENNART DALÉUS (c) replik		75
Anf. 75	EVA ERIKSSON (fp) replik		75
Anf. 76	GUDRUN LINDVALL (mp) replik		75
Anf. 77	EVA ERIKSSON (fp) replik		76

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Anf. 78 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....
Anf. 79 TUVE SKÅNBERG (kds).....
Anf. 80 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....
Anf. 81 TUVE SKÅNBERG (kds) replik.....
Anf. 82 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....
Anf. 83 TUVE SKÅNBERG (kds) replik.....
Anf. 84 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 85 GÖTE JONSSON (m) replik.....
Anf. 86 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 87 GÖTE JONSSON (m) replik.....
Anf. 88 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 89 LENNART DALÉUS (c) replik.....
Anf. 90 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 91 LENNART DALÉUS (c) replik.....
Anf. 92 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....
Anf. 94 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....
Anf. 96 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 97 TUVE SKÅNBERG (kds) replik.....
Anf. 98 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 99 TUVE SKÅNBERG (kds) replik.....
Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 101 HANNA ZETTERBERG (v) replik.....
Anf. 102 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 103 HANNA ZETTERBERG (v) replik.....
Anf. 104 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 105 EVA ERIKSSON (fp) replik.....
Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 107 SIVERT CARLSSON (c).....
Anf. 108 LENNART FREMLING (fp).....
Anf. 109 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 110 LENNART FREMLING (fp) replik.....
Anf. 111 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 112 LENNART FREMLING (fp) replik.....
Anf. 113 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 114 EVA GOËS (mp).....
Anf. 115 ROLAND LARSSON (c).....
Anf. 116 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 117 ROLAND LARSSON (c) replik.....
Anf. 118 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 119 ROLAND LARSSON (c) replik.....
Anf. 120 Miljöminister ANNA LINDH (s).....
Anf. 121 TALMANNEN.....
Anf. 122 EVA BJÖRNE (m).....
Anf. 123 BENGT HARDING OLSON (fp).....
Anf. 124 Civilminister MARITA ULVSKOG (s).....

Anf. 125	EVA BJÖRNE (m) replik	Prot. 1995/96:6	105
Anf. 126	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)	11. oktober	105
Anf. 127	EVA BJÖRNE (m) replik		106
Anf. 128	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)		106
Anf. 129	BENGT HARDING OLSON (fp) replik		106
Anf. 130	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)		107
Anf. 131	BENGT HARDING OLSON (fp) replik		109
Anf. 132	Civilminister MARITA ULVSKOG (s)		109
Anf. 133	RUNE BERGLUND (s)		110
Anf. 134	GÖTHE KNUTSON (m)		112
Anf. 135	KERSTIN WARNERBRING (c)		113
Anf. 136	HÅKAN HOLMBERG (fp)		115
Anf. 137	EVA ZETTERBERG (v)		116
Anf. 138	ROLF ÅBJÖRNSSON (kds)		118
Anf. 139	WIDAR ANDERSSON (s)		119
Anf. 140	GÖTHE KNUTSON (m) replik		121
Anf. 141	PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m)		121
Anf. 142	JUAN FONSECA (s)		123
	<i>Kulturpolitik</i>		124
Anf. 143	ELISABETH FLEETWOOD (m)		124
Anf. 144	MARIANNE ANDERSSON (c)		126
Anf. 145	CARL-JOHAN WILSON (fp)		128
Anf. 146	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)		129
Anf. 147	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik		131
Anf. 148	EWA LARSSON (mp)		131
Anf. 149	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik		133
Anf. 150	EWA LARSSON (mp) replik		133
Anf. 151	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik		133
Anf. 152	EWA LARSSON (mp) replik		134
Anf. 153	MARIANNE ANDERSSON (c) replik		134
Anf. 154	EWA LARSSON (mp) replik		134
Anf. 155	MARIANNE ANDERSSON (c) replik		135
Anf. 156	EWA LARSSON (mp) replik		135
Anf. 157	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik		135
Anf. 158	ÅKE GUSTAVSSON (s)		136
Anf. 159	EWA LARSSON (mp) replik		137
Anf. 160	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik		139
Anf. 161	EWA LARSSON (mp) replik		139
Anf. 162	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik		140
Anf. 163	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik		140
Anf. 164	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik		141
Anf. 165	ELISABETH FLEETWOOD (m) replik		141
Anf. 166	ÅKE GUSTAVSSON (s) replik		142
Anf. 167	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik		142
Anf. 168	ÅKE GUSTAVSSON (s)		142
	<i>Försvarspolitik</i>		143
Anf. 169	ARNE ANDERSSON (m)		143

Prot. 1995/96:6
11 oktober

Anf. 170	ANDERS SVÄRD (c)	
Anf. 171	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 172	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 173	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 174	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 175	LENNART ROHDIN (fp)	
Anf. 176	JAN JENNEHAG (v)	
Anf. 177	ANNIKA NORDGREN (mp)	
Anf. 178	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 179	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 180	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 181	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 182	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 183	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 184	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 185	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 186	ÅKE CARNERÖ (kds)	
Anf. 187	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 188	ÅKE CARNERÖ (kds) replik	
Anf. 189	ANDERS SVÄRD (c) replik	
Anf. 190	ÅKE CARNERÖ (kds) replik	
Anf. 191	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 192	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 193	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 194	ARNE ANDERSSON (m) replik	
Anf. 195	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 196	LENNART ROHDIN (fp) replik	
Anf. 197	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 198	LENNART ROHDIN (fp) replik	
Anf. 199	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 200	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 201	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 202	ANNIKA NORDGREN (mp) replik	
Anf. 203	Försvarsminister THAGE G PETERSON (s)	
Anf. 204	BRITT BOHLIN (s)	
Anf. 205	ARNE ANDERSSON (m)	
Anf. 206	BRITT BOHLIN (s)	
Anf. 207	LENNART ROHDIN (fp)	
Anf. 208	BRITT BOHLIN (s)	
Anf. 209	LENNART ROHDIN (fp)	
Anf. 210	BRITT BOHLIN (s)	
	(forts. prot. 7)	

7 § Hänvisning av ärenden till utskott

8 § Bordläggning.....

9 § Anmälan om interpellation

1995/96:8 av <i>Birgitta Wistrand</i> (m) till kulturministern om Stockholm som kulturhuvudstad 1998	Prot. 1995/96:6 11 oktober	170
10 § Anmälan om frågor		171
1995/96:28 av <i>Birgitta Hambraeus</i> (c) till justitieministern om rekrytering av nämndemän		171
1995/96:29 av <i>Rose-Marie Frebran</i> (kds) till finansmi- nistern om barnfamiljerna och kreditgarantierna vid villa- köp		171
1995/96:30 av <i>Mats Odell</i> (kds) till kommunikationsmi- nistern om försöksverksamhet med alkoholås		171
1995/96:31 av <i>Tuve Skånberg</i> (kds) till finansministern om fastighetstaxering		171
11 § Kammaren åtskildes kl. 19.23		171